

„... a hatalmi szóval némaságra és hamis valóságértelmezésre ítélt világ megöli az álmokat, eltorzítja a lelkeket, elrabolja a jövőt.”

Őrtüzek a Felvidéken

(esszék, tanulmányok, elemzések, emlékezések)

Mihályi Molnár László - Szepsi 2020 – 2023

Nem vagyunk árvák!

„Nem vagyunk árvák, van édesanyánk” – szoktuk énekelni templomainkban. Nem vagyunk árvák, bár gonosz mostohák intézkednek sorsunkról, akik tiltják édesanyánk nyelvét, arcképét, meséit, és ráütnék kinyújtott karjára is. Mégsem mondott le rólunk soha! Bár voltak hamis károgók, akik ezt szerették volna elhitetni. De ők nem a mi népünk!

Nem vagyunk árvák, mert testvéreinkkel együtt hisszük, tudjuk és valljuk, hogy nem vagyunk azok. És fölöttünk örökös a Szent Korona Országának mennyei Patrónája, Boldogasszony anyánk is.

S amíg ezt így érezzük, addig mindez a miénk!

.....

A feltámadás reménységével

(száz év múltán a Felvidéken)

„Isten-várón emlékezem

Egy világot elsüllyesztő,

Rettenetes éjszakára” (Ady)

Vannak a világban olyan térségek, mint például a Kárpát-medence, amelyet különös kegyelemmel jelölt és áldott meg a Mindenség Ura, Istene, hogy benne az élet lelki gazdagságban kiteljesedhessék.

És vannak szent helyek, mint Csíksomlyó, ahol a tévelygő ember utat és célt találhat, a kóborló lélek megvilágosodhat, ahonnan az eltévedt bárány megtérhet, hazatalálhat, megláthatja és szeretetébe fogadhatja testvéreit, újra felismerheti felnevelő édesanyját. Főleg, ha erőszakkal szakították el tőle gonosz mostohák! Mindenki tanulhat általa, másként találhat önmagára, valódi értékeire, és szebben, jobban, tisztábban és hitelesebben láthatja utána a világot. Legyen az egyszerű halandó vagy őszentsége, a pápa.

Többször jártam Csíksomlyóban, és maradandóan a hatása alatt élek. Tisztábban, hitelesebben, mélyebben, reményteljesebben hiszem, hogy velünk az Isten, hogy népünk évezredes keresztútjának célja és üzenete van: feltámadás és megmaradás! Ezért is hiszem, tudom és vallom, hogy a trianoni ítéletet, amit sunyi haszonlesők terveztek meg, félrevezetett

bírákkal döntöttek el, és parancsszóra nevelt végrehajtókkal fejezték be, csupán megtisztulásunkra és megerősödésünkre mérte ránk a Mindenható. Mert akikre nagy feladatokat bíz, azokra nagy terheket is rak. És ezért nem jöhet létre összefogás és egység a nemzet megtérése és lelki megtisztulása nélkül. A nemes bor és az erős acél is előbb megszabadul a salaktól, hogy küldetését betölthesse. És megtérni soha nem késő, amíg itt vagyunk.

Mert az Istennek célja van velünk! Az ő feltétlen elfogadása, valamint napja és neve tiszteletének parancsolata után a tízparancsolatban szüleink tiszteletére, vagyis véreink s általuk hagyományaink, kultúránk, nyelvünk megbecsülését várja el tőlünk elsősorban: „Tiszteld atyádat és anyádat!” Mi magyarként lettünk keresztények, és keresztényként maradtunk meg magyarnak, embernek, európainak. Ezek alapértékek: nem szélsőség és nem fajelmélet, hanem megtartó emberség és szeretet, család- és nemzetvédelem!

A probléma tehát nem velünk van, hanem azokkal, akik mindezt megkérdőjelezi!

Nekünk nem megosztottságból kell közösséget teremtenünk, mert nem megosztottak, hanem csak legfeljebb néha idegen szándékból összezavartak, összeugrasztottak, sötétségben és ködben tévelygők vagyunk. Mert vannak idegen lelkű bajkeverők, akikkel addig soha nem kellene közösködnünk, amíg be nem ismerik vétkeiket és nem térnek az emberség és az emberi értékek természetes útjára. Ha nem teszik, akkor csak magukat hibáztathatják kárhozatukért. De nem engedhetjük, hogy pénzükkel, hazugságaikkal vagy elkápráztató ígéreteikkel bármikor is beleszólhassanak népünk életébe.

Van egy jelentős félrevezetett vagy tudatlanságban tévelygő tömeg, amely a csábítások, ígérek és kísértések csapdájában megfélemledik emberi küldetéséről, magyar testvéreiről, az apai és anyai otthonról, családról, hitről, hagyományról, nyelvről és kultúráról. Ezek, akik már gyermekkoruktól elveszettek, kisémmizettek és kitagadottnak érzik magukat, mert nem kaptak igaz útmutatást, talán anyanyelvi műveltséget sem, csak mediális maszlagot vagy hazug történelmet, akikről már József Attila is döbbenetesen kegyetlen láttelepet készített: az apátlan, anyátlan, hazátlan és istentelen, szerető társ és szeretet nélküli, még a legtermészetesebb biológiai létében és nemében is veszélyeztetett húszévesek nemzedéke. Akik felkínálják tiszta szívüket, de ha nem vesszük őket észre, és nem találunk megértő társadalomra, ha nem adunk nekik esélyt a közösségünkben, akkor az értéket és mértéket bomlasztó önző és

haszonelvű téveszmék mocsarába ragadnak, ahol az anyagi hajsza, a bármilyen valószínű szerzés és birtoklás vezérli és rontja meg emberi jövőképüket. S ha ezt kudarcnak érzik, akkor egy megtartó közösség híján a bűnözés vagy az önpusztítás felé sodródnak. Ám a társadalom gondjai, bajai azzal nem oldódnak meg, ha a bűnözőket elzárják vagy felakasztják. Nyomukban csak szaporodnak a bajok, és pusztuláshoz vezet a hazugságra épített társadalom gondatlansága, elszabadultsága és otthontalansága. És akkor valóban *halált hozó füvek teremnek a sírokon*, mert a holtakat követő nemzedék már csak erre lesz képes.

Erre a megtévesztett ifjúságra, tévelygő és értékeit vesztett vagy vesztő tömegre kell, kellene jobban odafigyelnünk és vigyáznunk, mielőtt végleg a báránybőrben tetszelgő ordas farkasok áldozataivá válnának! Fizikai és lelki értelemben egyaránt. Mert ők a jövő magyar népe!

A XX. század az egységes világképet megtartó istenhit tagadásának és megtagadtatásának az évszázada volt, ami azzal járt, hogy az emberek önmaguk emberi tartását vetették el, emberi arcukat tagadták meg. Ebben a világban az anyagi önzés, a haszonelvű gátlástalanság lett az úr, amely eltapos és szétmorzsol emberi lelkeket, családokat, közösségeket, nemzeteket, népeket és országokat is. A két világháborút és a több száz helyi háborút is a haszonélvező pénzvilág mozdítói tervezték el, amelynek táptalaját a materialista és liberális, majd kommunista és fasiszta istentagadással készítették elő. Ehhez mindig találtak bedobható koncot (ürügyet) a marakodásra (legyen az faji, vallási, nemzeti, területi vagy kitalált ellentét). És találtak (vagy szerveztek) összeugrasztható hatalmakat, kormányokat vagy érdekcsoportokat, amelyek ilyenkor magas kamatra vesznek fel hiteleket (kitől is?) a fegyvervásárláshoz (kiknek a gyáraiból?). Csak nézzük meg, ki húzott belőle hasznot, és kövessük a pénz útját. És mindig találunk (vagy csinálnak) jó ürügynek számítható követelőző szélhámosokat, akik szeretnek beülni mások helyére, vagyonába, házába, elfoglalni mások földjét, országát, akik majd a megkapott ajándékért cserébe bábkormányaik élén örökös hálára kötelezve alázatos és feltétlen kiszolgálói és kamatfizetői lesznek a pénzvilág mikulásainak. Nem másért, hanem ezért kellett előre eltervezett módon Magyarország rossz és gonosz hírét kelteni a nyugati világban, hogy később indokoltnak láttassák a megbüntetését. Úgy tettek, mintha a kis népek önrendelkezési jogát támogatnák, de valójában véres hentesek módjára gazdasági befektetési területekre osztották el a Szent Korona Országának kétharmadát. Nem volt szó sem önrendelkezésről, mert színmagyar tömböket csatoltak el megkérdezés nélkül, sem történelmi jogokról, mert akkor figyelembe kellett

volna venni az ezer éves történelmi jogfolytonosságot, illetve azt is, hogy 1849-ben a „művelt nyugat” közreműködésével vagy hallgatólagos beleegyezésével a Habsburgok felszámolták a Magyar Királyság önállóságát és függetlenségét. Kizárólag a gazdasági és katonai stratégiai szempontokat, nyersanyagot, ásványi kincseket, termőterületet, gyárakat, vasutakat, közlekedési gócpontokat vettek figyelembe – mindezt a maradékország rovására, amit ezzel halálra is ítélték, mint egy cserbenhagyásos gázolás áldozatát, hogy elvérezzen... Hirdethettek bármit, de csak a hatalomra és szerzésre gondoltak!

Rosszakaróink szemében a legnagyobb bűnünk az, hogy 1920 után nem pusztultunk bele! S legfeljebb három millió koldus, de nem 10 millió halott volt az ára. A megszálló rablónépek máig örvendeznek a magyar föld hasznának és a magyar rabszolgák munkájának. Ám amikor lenéznek bennünket, magukat veszejtik el, amikor gyaláznak, akkor önmagukat minősítik, amikor gyermekeiket hazug történelemre tanítják, akkor a jövőjüket rontják meg, mert ebbe törvényszerűen ők fognak belepusztulni! Vagy úgy, hogy hitelüket, emberi értékeiket vesztve szétzüllenek, és szolgalelkű módon beolvadnak az őket hatalommal felruházók arctalan és jellegtelen világába, ahol már nincsenek családok, nemzetek, erkölcsök, vallások és művészetek, sőt már nemek sincsenek, csak egy nagy globalizált Falanszter, ahogyan azt Madách megjövendölte. Vagy meghasonlanak, felismerik téveszméiket, és önmaguk ellen fordulnak.

Ezek a kisstílű területbitorló tolvajok is áldozatok, mert csupán lépre csalt cselédek a nagy rablóvezérek markában, akik elhitették velük, és végül ők is önmagukkal, hogy az megszerzett konc révén valakikké lettek. Ezért olyan magabiztosak, gőgösek, önteltek, beképzelték és gátlástalanok, mert abban a megtévesztésben élnek, hogy övék az ország, a hatalom és a dicsőség, és hogy ezért betilthatnak zászlót, himnusz, nyelvet, vallást, hitet, történelmet. Elvehetnek templomot, temetőt, iskolát! Azt képzelik, ha átírják a történelemkönyveket, azzal átírják a történelmet is. Azt gondolják, ha a Pokolra kiírják, hogy Mennyország, attól minden szépre és jóra fordul. Olyanok ők, mint az ügyefogyott biciklitolvaj, amikor átfesti a lopott holmit, átírja a gyártási számot és ő ül rajta, akkor az már az övé, és soha senki nem követelheti azt vissza. Ezért áldozatok ők is, mert a sötétségben csak azt látják, amit pislákoló szellemi mécsesük meg tud világítani, de amikor eljön a teljes megvilágosodás, attól majd megvakulnak, s örök sötétség borul emlékezetükre, mint az oly sok hódítóval is megtörtént már ezen a tájon. Mennyi nép járt már ezen a

területen az elmúlt másfél ezer évben, de csak a mi maradtunk meg tartósan és folyamatosan, hol kisebb, hol nagyobb teret belakva.

Megmaradtunk, mert mi itthon vagyunk, mert ez az isteni örökségként kijelölt otthonunk, hazánk: a bölcsőtől a sírig. Amit rendületlen hittel és hűséggel, munkával, emberi tartással, nyelvvel, kultúrával és hagyománnyal őrzünk és védelmezünk. S ha kellett, akkor szabadságharcokkal is!

Hiába nevezték ki minket bűnbaknak már a háború előtt a nagyhatalmak, és hiába ásták meg aljas indokkal Magyarország sírját, mégis nekünk kell majd végignéznünk az ő temetésüket. Mert hol van már a gőgös angol gyarmatbirodalom, hová tűnt a francia nemzet büszkesége, mivé lett a felmagasztalt amerikai demokrácia hitele?! Eltűnt, elkopott, korrumpálódott, elkutyult ! És hol vannak a tatár, oszmán, osztrák, német és szovjet hódító seregek immár? Így kell eltűnnie a megnyomorító román, szerb, cseh és ukrán megszállás nyomainak is! A potyautasok nem blicelhetnek sokáig! Ha nem váltanak jegyet bűnbánattal és tiszta szívvel, akkor nincs joguk a történelemre.

Eddig minden önkényes hatalom belebukott a győzelmébe, mert megtagadták az alázatot és az isteni rendet, és önmagukat akarták a világ urává tenni. Pedig emberi erővel istenné nem lehet senki, de isteni erővel emberré lehetünk, csak hinnünk és akarnunk kell. Népünk számára mindig ez mutatott kiutat. Zrínyi is ezt hirdette, Rákóczi is ezt tűzte zászlajára a hazáért és szabadságért vívott küzdelemben.

Az összetartozás, az együvé tartozás, a valahová és valakikhez tartozás érzése egészségvédő tényező is, erősíti az ellenálló képességet, ezért lenne kívánatos népünk lelki egészségét és EGÉSZ-SÉGÉT minél hatékonyabban táplálnunk. Ehhez meg kell tisztulnunk lélekben is. Meg kell szabadulnunk az idegen lelkű megtévesztő és megosztó fogalmaktól is! És mindjárt könnyebb lesz! Mert nincs sem baloldal, sem jobboldal! Ezt az ostoba politológiai csőbehúzást olyanok találták ki egy párizsi nagypáholyban, akik ezzel akarták megvezetni, kisemmizni és lelke velejéig uralni a francia népet. Ez jó kétszáz év alatt olyan jól sikerült, hogy lassan immár francia nemzetről nem is beszélhetünk, csak franciaországi emberekről, mert ebben az agyalágyultságban elvesztették szellemi immunitásukat, nemzeti védekező képességüket. Nem minden aljas szándék nélküli az sem, hogy a nemzetvédelmet jelentő *nacionalizmus* szót megbélyegzőleg használják a más nemzetet és népet gyűlölő *soviniszta* kifejezés helyett. É immár az elvetendő vagy kerülendő kifejezések közé

sorolják a keresztény, a férfi és nő, a család és nemzet megnevezését is. Közben Európa cinkos módon hallgat, behódol ismét ugyanazon falánk, mohó és gátlástalan gengsztereknek, akik Trianont is eltervezték. Háborúkat, rablásokat, tömeggyilkos háborúkat legalizálnak a *demokrácia és békefenntartás* hamis értelmezésének hangoztatásával. Ahhoz, hogy mindezt el tudják fogadtatni, újabb eltorzított fogalmak, mint pótszerek vagy pótcselekvések beiktatásával kell összezavarni az egységes világképet. Olyanokkal, mint a *sokszínűség, szólásszabadság, érzékenyítés, személyiségi jogok, közösségi elvek, önmegvalósítás* stb. Azért veszedelmes ez, mert ezeket sajátos módon és csak egyedi helyzetekre értelmezik. Ugyanakkor kirekesztik a keresztény emberi alapértékeken megfogalmazott értelmezéseket. Például a nemi szerepében eltévedt vagy beteg embert maximálisan tolerálni, megérteni és támogatni kell, de a jogait (pl. önrendelkezést) követelő őshonos népcsoportokat kisemmizik, és a beolvadás útjára terelik! Újabban európai standardnak nevezik a beteges nemi torzulások propagandájának jogvédelmét, ami még az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának gyermekvédelmi jogát is sérti, ugyanis az „szülőket elsőbbségi jog illeti meg a gyermekeik számára nyújtott nevelés megválasztásában”. És akik mindezt terjesztik vagy liberálisnak vagy baloldalinak nevezik magukat, tehát Marx szellemi örökösei.

Valójában nincs sem jobb- sem baloldali emberi vagy politikai értékrend! Mert az emberi értékeket és emberi viszonyokat nem lehet horizontálisan értelmeznünk. Az emberi értékrend úgy rendeződik, ahogy a költői kép pontosan mutatja: *„Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.”* Ettől teljes az emberi lét ! Tehát függőlegesen: a Pokol mélységes bugyrai és az Ég magassága között bennünk vannak a létrafokok. Viszont az értékelésnél nem csak az számít, hogy melyik fokán állunk éppen, hanem főleg az, hogy merre és milyen irányban nézünk és haladunk. Fölfelé az isteni rend, a mérték, az üdvösség, a szeretet és emberség irányába, vagy pedig lefelé a sátáni gonoszság, önzés, képmutatás, csalás, harácsolás, hatalomvágy, gőg és beképzeltség, telhetetlenség, becstelenség és kárhozat felé. Nem az a kérdés leginkább, hogy hol állunk, mert az lehet mások döntésének az eredménye is, hanem az, hogy mi a célunk, milyen értékek fontosak számunkra !!!! Mert a legnagyobb mélységből is van kilábalás, van megtérés, elérhető az üdvösség, ha nyitott, tiszta szívvel és lélekkel, szerető emberséggel, jószándékkal, elszántsággal és kitartó akarattal vágunk neki. De a legmagasabb fokról is mélységbe zuhanhat, akit elvakít a pénz, a hatalom, a rang és a semmittevés, és akit a múlandó anyagi világ

elcsábít, rabul ejt, elkápráztat, magával ragad. Ám, ha megvilágosodunk, akkor a pokol kapuja elől is lehet visszatérés.

Ha ezeket meglátva, ilyen szemmel nézzük a társadalmat, népünket, akkor talán több testvérre és kevesebb ellenségre találunk népünk soraiban. Akkor mindjárt könnyebb az együttműködés, az egymásra találás, egymás valós értékeinek megbecsülése.

Ha egyre többen felismerjük, hogy álmaink és céljaink közösek, mert valóban értékesek, akkor ezek megvalósulása is reményteljesebb. Amikor harangszót hallunk, az jelenthet halált és temetőt, de jelezhet feltámadást is.

Amikor Trianonra és szétszakítottságunkra emlékezünk, akkor fel kell ismernünk minden akadályt, ami elválaszt, elfordít vagy eltakar egymástól. Hogy közös erővel kimondhassuk, kérjük, követeljük, az igazságosság és méltányos elbírálás alapján a hazugságok és igazságtalanságok felülvizsgálatát, s az erkölcsi jóvátétel (az igazság deklarálása) után az egyéb kártételek után járó kárrendezést!!!!

100 éve gonosz mostohák karjaiba löktek minket is a Felvidéken, de mi nem mondtunk le arról, hogy visszatérjünk édesanyánk kebelére. Mert mindenkinek csak egy édesanyja van, s tudjuk, hogy él, visszavár minket minden égtáj felől, hogy egy test és egy lélekként lehessünk magyarok Magyarországon, a Szent Korona Országában. Ennek egyetlen útja a bűnös szerződések leleplezése és felmutatása, a határok eltörlése, az önrendelkezési jog teljes megadása.

Nem elutazással vagy elköltözéssel szeretnénk visszakerülni eredendő alanyi jogainkba, hanem őshonos szülőföldünkkel együtt. És mi tudjuk: édesanyánk vár, nem tagadott meg, nem mondott le rólunk, és szeret minket! Mi is hazára, otthonra, gyermekeit szerető és gondoskodó édesanyára vágyunk szülőföldünkön! Ami nem bűn, hanem az emberi lét legtermészetesebb vágya. Mert *„nem vagyunk árvák, van Édesanyánk!”*. És velünk az Isten!

Joggal várjuk el Európától, hogy hajoljon meg a magyar nemzet nagysága előtt! Tartoznak nekünk ennyivel !

Már a déli harangszó is elmondhatja, hogy miért!

.....

Háborúk, járványok és békék

(aratás a huszadik századi ördögszántás után bevetett mezőkön)

Régi bölcs szólásmondás, hogy csata után a közlegény is okosabb, mint csata előtt a tábornok. Utólag már mindenkinek van ötlete, hogy miként kellett volna vagy éppen hogyan nem... ez biz a járványhelyzetre is érvényes. Csak hát a történelmet nem lehet megváltoztatni. Legfeljebb átírni, elhallgatni vagy elhazudni. Főleg a győztesek szájíze szerint. Van erre példa az elmúlt évszázadból is bőven, hogy ezért még ma sem tudhatja meg a nagyközönség, hogy kiknek és milyen szándékaik teljesültek be a két világháborúban, és kinek milyen haszna származott belőle.

Mivel a történelemkönyveket is a meggazdagodott haszonélvezők íratják, ezért bizony a legyilkolt emberek milliói, az áldozatul odavetettek tragédiái és az elpusztított értékek a nagybefektető bankok elszámolásában csupán a „járulékos veszteség” címszó alatt szerepelnek. Ennél sokkal jobban ügyelnek a bevétel és kiadás arányának javítására. Ezért ajánlatos napjainkban is alaposabban odafigyelnünk arra, hogy valójában kiknek az érdekében áll, kiknek a befektetői hasznát szolgálhatja a háborús uszítás Oroszország vagy Kína ellen (amikor el akarják hitetni velünk, még az EU országokban is, hogy a világ hadikiadásainak közel felét kitevő amerikai 750 milliárdos költségvetés ellenében az oroszok 65 milliárdos tétele olyan fenyegető lenne, és hogy Ukrajna, amely Kárpátalja területét bitorolja, a magyar nemzetiséget elnyomja és jogaiból forgatja ki, érdemes lenne a védelmünkre !). A hazudozások közepette aztán dús táptalajt találnak a vírushelyzetről szóló fantazmagóriák is. Nem csoda, mert ahol az emberek bizalmát egyszer már megingatták, ott a törvénytisztelet sem áll az élen. Valakiknek persze igen jó ez a zűrzavar.

Hiszen már azt is tudjuk, hogy 1918 után a béketárgyalásoknak nevezett országdaraboló befektetői börzén sem arról volt valójában szó, hogy a hamisan fő bűnösnek kikiáltott Magyarországot (amely nem melleleg

osztrák uralom alatt állt) megbüntessék, mert a propaganda hazugsággépezete ezt harsogta a nyugati sajtóban a köznép elbolondítása és kiengesztelése céljából, és a nyilvános kivégzés és feldarabolás a silány lelkek szórakozása volt évszázadok óta, hanem csupán az történt, hogy a Szent Korona Országának kétharmadát felajánlották olyan román, cseh és szerb kormányoknak, amelyek ezért hűséges cselédként kiszolgálták azon befektetők kívánságait, amelyek a háborút támogatták és pénzelték.

Nyilvánvaló, hogy a jelenlegi háborúk végcélja sem faji, vallási vagy etnikai indíttatású, bár ezt akarják velünk elhitetni, de ezek is a hitel, kamat, fegyvervásárlás, újjáépítés, befektetés és haszon elvei mentén folynak! Semmi új a nap alatt. Elég megnéznünk, hogy mely bankok bábáskodtak Trianon után Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia fölött... és most is ugyanazok.

Persze a történelemkönyvekben ezeket a kérdéseket nem teszik fel, mert a kiadó nem kapna többé támogatást, a szerző pedig még falusi tanítói álláshoz sem jutna... Ám nem csupán a múlt, hanem a jelen kérdéseiben sem szabad tisztán meglátnunk a dolgok lényegét, ezért csúcsra járhatja a ködgépeket minden érdekszféra: sem a TV, sem a rádió, sem a sajtó, sem a propaganda, sem a többpártrendszer nem független. Miközben azt hirdeti mindegyik, hogy csakis a te érdeked fontos számukra, de ha megvan a haszna, vagy leadtad rá a szavazatodat, ő máris elfelejt, nincs rád szüksége többé, csak egy statisztikai adat, egy eszköz, egy légy piszok vagy a könyvelésében... Nem egyszer nyíltan is kimondják, hogy először a gazdaságot kell rendbetenni, az utakat, a gyárakat, a kereskedelmet, és addig nincs mód az emberi lelkekkel, a jogtiprásokkal, történelmi igazságtétellel, holmi Benes dekrétumokkal, Esterházyval, helységnévtáblákkal, magyar oktatással és kultúrával, kettős állampolgársággal foglalkozni. Ezzel beismerik, hogy csak a haszon a fontos, az ember kevésbé! ...vagy egyáltalán.

Vajon egy édesanyának, nagymamának, testvérnek, családapának mondhatnánk-e azt, amikor ég a ház, hogy először eloltjuk a tüzet, megmentjük az ingóságokat, és csak azután megyünk be a gyerekekért ?! Mondhat-e egy magyar szavazatokra számító tömörülés vagy csődület olyat, hogy nemzeti közösségünk ügyeinek orvoslását ismét el kell halasztanunk, mert az ország gazdasága, az EU és a NATO támogatása ennél fontosabb?!

Járványtól és kormányválságtól függetlenül csak egy nemzethez tartozunk. Csak egy Isten az útmutatónk! S ha lelkünk egészségét meg

akarjuk menteni, akkor annak békéjét kell először megteremtenünk. Ez szolgálhatja majd testi egészségünk javát is. És EGÉSZségünk az EGYSEGÜNKET. Minden más megközelítés csak handabanda.

Nem tévesztve össze persze az életminőséget a jóllakottsággal, sem az igazságot, a méltányosságot illetve az emberi méltóságot a tál lencsével vagy 30 ezüsttel!

.....

Levert szabadságharcok és keresztrefeszítések után

„... most majd megmutathatod, ki vagy:

derék ősohöz méltó, vagy hitvány utód.” (Szophoklész)

Fellázkodtak, leverték őket, volt egy rakás hősi halott... Aztán mire mentek véle? – de sokszor hallom, olvasom az ilyen hazugságra csábító kijelentéseket. Ám mégis el kell magyaráznunk a tényeket és összefüggéseket, mert a hallgatás helyeslés lenne, rossz példa és a romlottság terjedése.

Valóban, mire is mentek?! Ha csak annyira, hogy megtanították a gonosztevőket, tiszteljék a magyarokat, hogy legyen okuk félni és rettegni, ha a vesztünkre törnek! És példát mutattak, főleg gyermekeiknek és az utókornak: jellemből, helytállásból, igazságérzetből. Ennyi is elég ok.

Valaha, jó harminc éve egy kollégám panaszkodott, hogy két korona egy liter tej, de az ő apja tehenet tart, kaszál, takarmányoz, fej, és ez talán háromszoros önköltséget is jelenthet, ami teljesen észszerűtlen. Próbáltam az apja védelmére kelni, hogy mi most ezer vagy ezerötszáz év múltán is itt vagyunk, azt pont az ilyen észszerűtlen, felfoghatatlan, „haszontalan” magatartásnak köszönhetjük. Ellenáltunk, amikor behódolhattunk volna, magyarok maradtunk, amikor más nyelven lehetett nagy karriert csinálni, templomba mentünk, amikor az iskolából vagy munkahelyről is kicsaptak miatta, és nem jelentettük fel a szomszédot vagy munkatársat, amikor még fizettek is érte. Csupa irracionális dacolás! Mert magyarnak maradni, Jézust követni, emberségesen élni irracionális. Vagyis értelmetlen és észszerűtlen. „*Kín volt itt mindig a dacnak legízesebb tápláléka!*” – írta Ady. Sok-sok mégis, csakazértis vagy mégse, csakazért se ! Önpusztítás ez, vagy éppen az ellenkezője: az élniakarás?! Jelenlétünk minket igazol. Csak

annyi a másokat felháborító és sértő bűnünk, hogy nem pusztultunk bele, megmaradtunk, magyarok maradtunk és keresztények. Persze nem veszteségek nélkül, ám egyelőre az elmúlt másfél évezred sírjaiban máig ható genetikai folytonosság van jelen az Kárpát-medence egész területén. Ez is elegendő ok, hogy utáljanak. Stendhal írta valahol: *„eleget éltem ahhoz, hogy lássam: a másság gyűlöletet szül”*.

Mindig azt akarják velünk elhitetni, hogy értelmetlenek vagyunk erre a földre. Már a 451-ben Galliában (a mai Párizstól keletre) Atillát úgy állítják be, hogy micsoda hatalmas vereséget szenvedett. Valóban nagyok voltak veszteségei, de ő maradt állva a csatatéren, az ő harcosai gyűjtötték be a hadizsákmányt, és néhány hónap múlva már Róma is meghódolt előtte. 907-ben napnyugaton kiadták a jelszót, hogy *„a magyarok kiirtassanak”* (*„Decretum (...) ugros eliminandos esse”*), de a pozsonyi csatában olyan leckét kaptak magyarságismeretből, hogy közel egy évszázadig nem mertek a Kárpát-medence felé hadjáratot vezetni. Árpád ugyan halálos sebet kapott, de fiai az ő örökségét és példáját folytatták, mert látták a közvetlen példát és ismerték az ősök történelmét, a hagyományokat. Ám csak akkor van értelme a történelem ismeretének, csak akkor nyerünk belőle tapasztalatot, ha hiteles tényekre támaszkodunk: értékelve a sikert, tévedést és kudarcot egyaránt. Akkor tanulhatunk belőle, hogy megértsük valós helyzetünket, és megalapozzuk a lehetséges élhető és értelmes jövőt. Tanulság és tapasztalat: hagyomány, hit, szellemiség és életkedvet adó lélek kell a megtartáshoz, megmaradáshoz. Nem csupán fizikailag leírható táplálék. Annyi az állatnak is elég! Az a többlet kell, amit egy materialista szolgálélek soha nem bír felfogni.

Nevetségesnek tűnik, hogy nekünk az egyetemen még vizsgáznunk is kellett olyan tantárgyból, hogy tudományos ateizmus. Ám az nem vicces, hanem szomorú valóság, hogy bár ezt a megnevezést már alig használják, de más köntösbe burkolva az istentagadás elárasztja a világot: sajtót, tömegtájékoztatást, könyvkiadást, politikát, közoktatást és kutatást. Mindezt olyan címszavak alatt, hogy baloldali, szocialista, liberális, tudományos, demokrata, progresszív, haladó, materialista. És a szólásszabadság örve alatt nem csupán megengedett (vagy itt-ott már kötelező) az emberidegen eszmék és maszlagok terjesztése, hanem odáig fajult, hogy ha valaki az emberi alapértékek védelmében szembehelyezkedik ezekkel a tévtanokkal, akkor azt akár a szólásszabadság korlátozásának is minősíthetik. Ezt a közösségi háló nem is tagadja, mert éppen ilyen indokokkal tiltja be vagy korlátozza a normalitást követelők

oldalait. A nemzet-, család- és gyermekvédelem pl. „sérti a közösségi elveinket”. Micsoda álszent barbarizmus!

Mivé is lett a vén Európa öröksége?! Elveti, megtagadja, meggyalázza, elfűrészezi saját gyökereit. Nem kell a keresztény erkölcs, Jézus és a tízparancsolat. Nem kell a görög bölcsesség, amely emberséget, az emberi mértéket, testvéri szeretetet, az istenek tiszteletét hordozza eposzai, dalai és drámái által. Ezek helyett pénzzel és hatalommal önkényesen szervezett „szabadságot, egyenlőséget és testvériséget” hirdet, amelyben minden ellenvélemény tilos! Szabad teret kap viszont az emberidegen fajtalankodás, az aberrált lélekrombolás, az emberi alapértékek megkérdőjelezése, a bűn tisztelete: drog, eutanázia, nemi átalakítás, undorító LMBTQ propaganda, etnikai tisztogatás, fegyverszállítás. Micsoda gerincsorvasztó ragály! Ha ezt egy nagyhatalom pénzével, szervezeteivel és hivatalos állásfoglalásaival is támogatja, akkor mi a különbség Hitler vagy Sztálin diktatúrája és az USA leigázó és kirekesztő terrorja között? – kérdezi az egyszerű polgár. S talán már ő is rájött, hogy nem sok, de nem mer szólni, mert letiltják, elvágják, lehetetlenné teszik.

A görög bölcsesség ideje lejárt, immár nem is kíváncsiak a tanulságaira, amikor a zsarnok Kreonok jóhiszeműen azt gondolják, hogy helyesen járnak el, ha a megijesztett többséggel gyarló emberi törvényeket szavaztatnak meg akár az isteni rend hagyományai ellenében is. Ám ez már ennek a zsákutcába tévedt világnak az önfelszámolója. Tanulhatnának Szophoklészről, ha olvasnák és megértenék. Mert a helytelen felismerések rossz és veszélyes döntésekre vezetnek, ami ellen forradalom vagy lázadás tör ki, és a népharag söpri el a szemetet:

„Ha tud valamit valaki,

Mesteri bölcses, újszerűt,

Van, ki a jóra, van, ki gonoszra tör vele.

Ki a földnek törvényeket ad,

Jogot, mit az isteni eskü véd,

Az a városban az első; de hazátlan,

Akinek jó, ami nem szép.

Tűzhelyemnél nincs helye,

Ne ossza meg tervét sem az velem, ki így cselekszik.” (Szophoklész: Antigóné)

Mű és érték

(Numen adest – Isten jelenléte)

*„De az ég nagy sátra, a magosan mélylő,
Szerte ragyog - s virraszt az örökkön élő.”*

(Arany János)

Valamikor egy kiránduló csoporttal Párizsban járva a híres Louvre sem maradhatott ki. Tolongott a tömeg a bejáratnál, mintha mindannyian kiéheztek volna a művészi élmények befogadására. Aztán kiderült, hogy a többség megelégszik a szenzáció élményével is. Ám ne zárjuk ki annak esélyét, hogy a tömeggel sodródók között ne akadna néhány olyan társutas, akiket megszólít egy-egy mű, és akkor már egy más szemléletű ember jön ki a múzeumból. Ezért nem feleslegesek az iskolai tanulmányi kirándulások, bár sokan azzal mennek haza, hogy unalmas volt. Ám a tévelygő bárányok megmentésének reményét nem szabad feladnunk. (Valahogy így vagyunk a templomba járással is. ... avagy az úszással. Olyan helyen jó gyakorolni, ahol erre mód van, mert otthon, a fürdőkádban ez nem megy.)

Ott tolongtunk mi is, de akadtak, akik kamerájukat magasan tartva még ügyesebben nyomultak előre, át a termeken. Majd otthon megnézik, hogy mit láthattak volna, vagy netán sárga irigységet gerjesztő vetítést tartanak az ismerősöknek. Mások az útmutató katalógus alapján aprólékosan szemlézték a látnivalókat. Ám akadt olyan is, nem kevés, aki csak egyetlen művet akart megnézni, miközben elrohantak több ezer remekmű mellett. Ráadásul ezt a magatartásformát jól ismerő tárlatrendezők az egyes elágazásoknál külön nyíllal is jelölik, hogy arra

menve ez van: Mona Lisa. Mert valaki eljön a világ másik végéről, napokig bolyonghatna ebben a múzeumlabyrinthban, csodás műtárgyak között, de őt Párizsban csak két dolog érdekli: Látni a Mona Lisát és lefényképezkedni az Eiffel-torony mellett. Esetleg még a marokkói negyedben megiszik valami olcsó lőrét, aztán ezzel dicsekedve otthon elmondhatja, hogy milyen jól megismerte Franciaországot.

Sokan ugyanígy vannak az irodalommal is, de nem zárhatjuk ki, sőt minden bizonnyal lehetséges, hogy egyetlen mű is elvezet az igaz útra ... nagyon ritkán. Olyan ez, mint Szent Pál esete, akinek meg kellett vakulnia, hogy végre láthasson és felismerje küldetését. Tegyük hozzá: Jézus Krisztus által. A hétköznapi gyakorlat azonban nem ennyire kiélezett. Ám a műalkotás is olyan, mint egy templom. A lényege „numen adest”, vagyis az isteni jelenlét. Ha nem ilyen, az legfeljebb csak műtárgy, de nem templom.

Aki csak kívülről szemlél egy templomot, elkápráztatva a mesteri kivitelezéstől, a szép faragásoktól, de nem lép be a szentélybe, hogy a káprázat és elragadtatás helyett megmártózzon a találkozás misztériumában, az csak külső megfigyelő vagy rajongó marad. Ám az ember alkotta mű, a szentély, a vers, a szimfónia rajtunk túlnövő hatalmát („titkát”) Isten kimondatlan jelenléte adja. A mű nem megnevezi Istent, hanem megteremti az emberi alkotásban az Ő terét, az Örökkévalóság és a Mindenség atmoszféráját, amit az ember nem magyaráz, nem értelmez, hanem átadja magát az élménynek, mert csak a ráhangoltság, a megérintettség és a belső tisztaság kegyelmi állapota tesz alkalmassá az elfogadásra és befogadásra. És ezt semmi mással nem lehet kiváltani!

Egy zenemű nem attól lesz remekmű, hogy hány zenész játssza vagy milyen pazar hegedűszólók vannak benne, és egy költemény sem azért nagyszerű, mert harmonikus az ütemezése vagy nagyszerűek a rímei, eredetiek a metaforái. Ezek mindössze a ráhangolódás és ráhangoltság, a megfelelő hullámhossz eszközei és kellékei. Az igazi műremeket az isteni rend misztériuma, Isten kimondatlanul is meglévő jelenléte teszi hitelessé.

Ezáltal nem csupán műélvezetté, hanem Isten-élménnyé is nemesedik!

Az a pillanat, amikor az akaratlan rácsodálkozás vagy ráeszmélés után minden elhallgat és minden új megvilágításba, világosságba, világlátásba kerül, akkor a döbbenet csendje nem az űr hidegét, hanem Isten jelenlétét jelzi.

Olyan érzés ez, hogy újra látunk, de már tisztán.

.....

A Heródesek árnyékában, de mégis...

(Csak a test száll a sírba. Gondoljuk tovább Duray Miklós álmait!)

Mi már vesztesre állunk: ez a nemzedék lassan elvonul, kihal. De ők, akik megkeserítették az életünket, akik belerondítottak értékeinkbe, életünkbe, ételeinkbe, álmainkba, ők sem nyertek Mert ők lesznek ám az igazi nagy vesztesek! – mondja keserűen, de mégis egy élettapasztalat bölcsességével ismerősöm.

Érzem, igaza van. Így múlik el a világ dicsósége, de hogyan is jutottunk idáig?

Naponta tapasztaljuk, hogy a szellem katonái újabb és újabb vereséget szenvednek a nyomuló emberidegen lélektorzulások ellenében az evilági frontokon. A Sátán létét éppen ez a szervezett nyomulás bizonyítja. És aknamunkája nem eredménytelen. Befurakodott minden területen az életünket befolyásoló szervezetekbe, intézményekbe, oktatásba, tömegtájékoztatásba, művészetbe és irodalomba, a gazdasági és politikai életbe, már a templomokban is egyre több helyen felbukkan, sőt saját egyházat is létrehozott a jóhiszemű balekok megtévesztésére, akiknek annyi is elég, hogy valaki Jézus nevében szónokoljon. Mert a szeretethiány, az istenhiány vágyat érlel, amit a sunyi ügynökök kihasználnak, és nem minden hátsó szándék nélkül élnek vissza vele. Az ámítás és csábítás művészetét magas fokon tudják művelni az erre kiképzett szakemberek hálózatával valamilyen civil fedőszervezet árnyékában.

A tizedrangú csepürágók szintjén lézengő és magukat írónak, művésznek nevező bugrisok maffiahálózatként terjeszkedve pusztítják a nemes lelki értékeket, amiként azt az invazív gyomok teszik a kultúrnövényekkel. Nincs rá vegyszer, ezért a klasszikus, radikális módszert kell alkalmazni ellenük: gyökerestől kitépni és tűzre vetni.

Kapa kell ide, nem szentbeszéd! – szól át a szomszéd.

S talán igaza van. Ne hagyjuk a kertünket elgazosodni, és tegyük helyükre a kerítéseket!

A bugrisok már-már a győzelmüket ünneplik. Sikerült megrontaniuk a derűt, a szellemi szabadságot, a hit világosságát és az örömhír reményét is. Nem kis eredmény. Elhintették a kilátástalanság és reménytelenség sötét jövőképét, a bizonytalanság állapotát, amiből az általuk felkínált kiút a

megragadható, a megszerezhető, az ehető és iható, a szagolható és élvezhető anyagi világ bizonyossága. *„Élj a mának! Vedd el, szerezd meg, uralkodj rajta! A holnapra ne gondolj! Ne törődj azzal, hogy mi jön ezután, hogy mi van odaát! Itt és most! – ez a tiéd. Azt se fesseged, hogy mi volt és honnan jöttél! Te vagy a legfontosabb, valósítsd meg önmagadat: bármi áron, mert megérdemled. Másokkal ne törődj, ők sem törődnek veled. A magad javát és hasznát tartsd szem előtt. Értékes vagy számunkra, ezért miránk figyelj. Mindig figyelünk rád, és megmondjuk, mit kell tenned, hogy jól élj. Ez legyen számodra a legfontosabb. Isten nincs, Jézus egy szélhámos volt, a kereszténység elavult, a papok hazudnak, a családi kötelék csak visszahúz, a nemzet nem érték, a házasság fölösleges intézmény... Légy független és szabad !”* – ismerős jelmondatok, reklámszövegek ezek. És tömegek falják ezt a maszlagot, ezt a bugrispropagandát, közben észre sem veszik, hogy amikor ezt a fajta „függetlenséget és szabadságot” választják, éppen akkor szolgáltatják ki lelküket és teljes lényüket a léleksorvasztó zsarnokságnak, ahol minden csak látszat, káprázat, öncsalás, de sem a szólásszabadság sem a vélemény szabadság nem engedélyezett. Korlátlanul szajkózhatod azt, amit ők hirdetnek, foglalkozhatsz azzal, amit megengednek, bírálhatod azt, amit ők jelölnek meg számodra célpontként. Ezek a játéktér partvonalai. Ez a neoliberalizmus jelenlegi látlete. Nem véletlen, hogy ez is ugyanabból az alomból került ki, mint a kommunista kiáltvány, az istentagadó és sátánista Marx-Mordehaj tanítványai által, akik Lenin, Hitler, Mussolini és a Rotschildok szellemi bölcsőjét is ringatták.

A lélekgyilkosok a jogvédelem és a tolerancia zászlaját lobogtatva helyenként már győzelmi lakomát ülnek az emberi alapértékeket védelmező „maradi és konzervatív” végvárok romjainál.

Amikor az őrtüzeket is kioltják, azt hiszik, győztek, mert a végvárok helyőrsége megfogyatkozott, a falak omladozóban, sokan elpusztultak a küzdelmekben, néhányan belefáradtak, feladták, kiábrándultak, megfásultak, és az utánpótlás nem érkezik. Szavakban igaz elveket hirdető, de haszonelvű hamis szövetségek köttetnek a tájékozatlan tömegek bőrére, akiknek elámítására milliókat költenek minden kampányban.

A parazita bugrisok talán még nem látják, nem tudják, hogy amit elpusztítanak, az a gazdatest éltette őket ezidáig. És mint minden rákos daganat, ők is belepusztulnak majd a győzelmükbe.

Törvényszerűen árhozatra van ítélve a szellemi romlottságot tápláló liberális mótó. Amint hatalmát, pénz és befolyását féltő Heródes katonái is hiába ölték meg a gyermekeket Betlehemben, mert Isten

akarataival szemben mit sem tehettek. Az az egy, a legfontosabb megmenekült. Sem az áldozat, sem a figyelmeztetés, sem a tanítás nem volt hiába!

Tanítványai bejárták a világot.

.....

A CÉDRUS TITKA

Csontváry – a prófétai festő

A művész azzal előzheti meg azt, hogy a falu bolondjává kiáltsák ki, ha elébe megy a kihívásnak, és eljátssza az udvari bolond szerepét, ami egy egészen más kategória, mert csörgősipkában a legnagyobb igazságok is kimondhatók és a legaljasabb gazemberek is leleplezhetők, amíg a hatalomnak van humorérzéke mert ha nincs, akkor a zárt osztály sem menedék, s a világra váró kárhozat elkerülhetetlen.

Így lesz a szép jövő és az életöröm vágyából romlottság. Amit nem lehet elmagyarázni, csak műalkotásként ráhagyni az utókorra: legyen a Sors és a Végzet az elbírálója – hogy elpusztítja vagy védőszárnyai alá veszi.

Immár tudjuk, hogy Csontváry golgotai szenvedéstörténete és az alkotó energiák felszabadítása is azt szolgálta, hogy az Úr kegyelmébe fogadhassa, és szeretetét szétoszthassa a képei előtt meghajló zarándokok közt.

Mert nem elegendő, hogy a festmények megszülettek, de a kiteszített és soha el nem ismert festő hagyatékának megmeneküléséhez tucatnyi apró dolognak kellett a térben egyszerre egy pontba sűrűsödnie, mert egy évszázada talán csak pár órán vagy percen múlt, hogy nem semmisültek meg: a kéziratok a kemencében, a festmények pedig mint „festékek megrongált vásznak” feldarabolva vagy fuvarosok takaróvásznaként az esős időszakban... Kimondhatjuk, hogy a megmentőt, Gerlóczy Gedeont az

Isten vezérelte kisgyermek kora óta a születésének körülményeiben, a nagyapa könyvtárában vagy a Múcsarnokban, hogy éppen volt pénze, éppen műtermet keresett, éppen arrafelé csalták a barátai valamiféle jazz muzsikára, és éppen megbotlott egy összetekert vászonban, és kigurult eléje a Magányos cédrus (amely maga a misztérium: önarckép, Golgota, feláldozott bárány, Üdvözítő, Megváltó és az Ég Urához készülő sólyom is egyszerre az egymásba olvadó rétegekben). Akit ez nem szólít meg, az még semmit sem sejt az élet titkairól.

Lombroso teszi fel a kérdést: Lángész vagy örület? Magyarán: zseni vagy elmebeteg az, akit művészként ismer meg a világ.

Zseni, mert nagyobb, több, kiválóbb, eredetibb, egyénibb, sajátosabb volt, mint korának szokványos átlaga, aki túlhágta a konvenciók határait, erre kapott elhívást, mivel kiválasztott volt.

Esetleg mégis örült, mert nem tudott illeszkedni, alkalmazkodni a társadalomhoz, amely nem értette meg, nem tudta elfogadni, nem akarta befogadni sem őt, sem a műveit. Örült, mert konok volt, elszánt, soha nem adta fel, megszállottan hajszolva magát az ismeretlenbe, amerre még senki sem járt. Felkínálta tiszta szívét, de elutasították, vagy észre sem vették. Ilyekor gyakorta az „ördög veszi meg”, szállja meg, kebelezi be a lelkeket...

Aki előbbre lát, előbbre lép, meghaladja a korát, arra ez vár. Pedig mennyi mindent elfogadunk az életben, aminek működési elvéről, szerkezetéről sejtelmünk sincs, de használjuk és azt mondjuk, hogy értünk hozzá, mint például a mobiltelefont vagy a számítógépet.

Pedig az emberi agy, ész, értelem és az emberi lélek ennél sokszorosan bonyolultabb, de csak az Isten, aki megalkotta, az érti és tudja a rejtelmét. Szinte minden erőszakos emberi beavatkozás, fizikai ráhatás működésképtelenné vagy zavarossá teheti. Aztán csodálkozunk, értetlenkedünk, lapíthatunk és okoskodhatunk:

„Te nagy konyhádba helyezéd embered

s elnézed néki, hogy kontárkodik,

kotyvaszt, s magát Istennek képzei.

De hogyha elfecsérli s rontja majd a főztet,

akkor gyúlsz késő haragra.

Pedig mit vársz mást egy műkedvelőtől?” - mondja Madách a teremtet világ rendjébe belerondító emberről.

Ilyen sarkából kifordult ez a világ, amelyik szemétdombra kidobott kiskutyák sorsa miatt aggódik, de törvénybe fogalmazza a megfogant emberi lények elpusztításának módját, feltételeit vagy az idősök és betegek leselejtezését, a nemek átalakítását. Mert nem csupán a nőkre, hanem bármelyikünkre érvényes lehet Madách másik bölcs meglátás:

„Minő csodás kevercse rossz s nemesnek

a nő: méregből és mézből összesűrve.

Mégis, miért vonz? Mert a jó sajátja,

míg bűne a koré, mely szülte őt.”

Csontváry örülete nem elmebetegség volt, hanem a be nem gyógyult sebek fájdalmas és csodálatos megnyilvánulásai. Jajkiáltás a fájdalom miatt, segélykiáltás a megértésért és szeretetért, és harmóniára vágyakozó és hívó színvarázs, el nem mondható rejtelmek kivetített üzenete.

„Ami a napból van,

azt tedd ki a fényre,

önmaga tükre a felismerés,

amennyit felfog és elbír még az elme,

ameddig bizton felér az ész.” (mml)

Eddig tart a normalitás.

Ami ezen túl van, azok Isten titkai. Csontváry is ide tartozik. Tudjuk szeretni, mert hagyja szeretni magát, bár teljességében felfoghatatlan.

Próbálkozzunk meg mégis közelebb jutni hozzá, elindulni feléje, megközelíteni.

Tudást kétféle módon szerezhethetünk. Az egyik a tanulás, szorgalom és önfeláldozás, ami rengeteg ismeretre adhat esélyt, de nem mindig bizonyos, hogy mégis eredményre vezet, hogy a tudás lényegét, a bölcsességet és a világ teljességére való rálátás képességét elnyerjük. A másik mód, hogy a tudást ajándékba kapjuk: mint kész bölcsességet és a teljesség felé mutató elhivatottságot. Mint egy képességet, hogy egészben lássuk azt is, ami volt, de összetört, darabokra hullott, és érzékelve azt is, ami van, de a szemnek láthatatlan, és a jövő látomását. Ezt az ajándékot a próféták kapják, a zsenik/géniusok, a művészek és néhány polihisztor. Az igazi művészek, akik a világegészt, ami elérhetetlen, a maguk kifejezőeszközeivel próbálják behatárolni, megjeleníteni, valami lehetségesként érzékvé, érzékelhetővé tenni a lehetetlent, ahogyan például a hologram kép megjelenik a

permetfelhőben, ahogyan a lézersugár nyomvonala láthatóvá lesz a szálló porban, vagy amiként két egymás felé közeledő pólus között átugrik a szikra. A műalkotás érzékelhető (látható, hallható) elemei csak útjelzői, sarokpontjai, behatárolói, hordozói a mű lényegének. Hasonlatként, ahogyan a tartály köpenye csak behatárolja a vákuumot, ami a Semmi vagyis a Nincs, de a tartály szilárd burka nélkül nem lenne meghatározható. Avagy két hang közti idő, a csend is egy behatárolható Semmi két létező valamivel. Ugyanakkor két szó vagy kifejezés ellentétbe, párhuzamba állítva vagy egymásba fonva, mint metafora kifejezheti a teljességet, azt, ami Van, vagyis a Mindenségre mutathat, bár önmagában nem az a Mindenség, hanem csak annak jelzés értékű látomása. Csak két dolog kell hozzá: HIT és KÉPZELET. S a nagy ajándék, a prófétai lényeg az erre való affinitás – meghívás, elhivatottság és elfogadás, érző lélek, a teljes odaadás, átlényegülés, a személyiség teljes átadása, egy olyan élmény, ami a létünk ember fölötti körével hoz összhangba, harmóniába. Mint ahogyan két egymással nem érintkező vezeték esetében az egyikben folyó elektromos áram a másikban indukál (gerjeszt, ébreszt, támaszt, teremt) feszültséget, vagy amiként néhány, pusztá hangok sorából álló szó pl. vers hallatára egy másik emberben valódi emberi érzések támadnak anélkül, hogy a szavakkal megjelenített helyzetet fizikailag átélte volna.

A lélek, a szellemiség, a spirituális nyilvánvalóság így hatol át egy másik lélek hordozóba. Be lehet ezt fogadni tudatos felkészüléssel, ráhangolódási gyakorlatokkal, hogy alkalmasakká váljunk a közvetítő frekvencia vételére, ha ugyanolyan hullámsávra leszünk képesek beállítódni. Ám vannak, akik minden előképzettség nélkül is a ráhangolt éberség állapotában vannak: ezek a született tehetségek. De ők veszélyeztetettek, mert érzékeny és finom lelkek, álmodozók és nagyon törékenyek. *„Szívem egy nagy harangvirág s finom remegések az erőm.”* – mondja Ady. A szél, a vihar, az áradás, a „bamba társak” világa hamar elpusztíthatja őket, kárt tehet bennük, és ilyenkor azt mondják: örült. És még cifrázzák is: skizofrénia, paranoia, Borderlaine-szindróma, autizmus stb. Pedig ők már megjárták a poklot, és nekik kell számot adniuk a pokolba vezető útról, hogy mi elkerülhessük azt, idejében felismerjük, hogy megforduljunk, megtérjünk. Ez a metanoia. Mint az édesvizi halak, mielőtt a sós tengerbe sodródának az árral. Mert a próféta sorsa és végzete az, hogy meglássa a poklot, viszont a küldetése, hogy onnan megtérve figyelmeztesse a világot, akkor is, ha senki sem figyel rá, ha csupán pusztába kiáltó szó lesz, és magára hagyottan, de erős gyökerekkel kell megkapaszkodnia a kopár magaslatok sziklái között: megtépázva, lecsonkolt ágakkal, de egyenes gerincű törzzsel. Ez a sorsa, és

amit Ady, azt akár Csontváry is elmondhatta volna magáról (a maga képi eszközeivel el is mondta a két Cédrus felmutatásával – a magára hagyott és a körbeünnepelt, a valóságost és a vágyott létet):

„Sem utódja, sem boldog őse,

Sem rokona, sem ismerőse

Nem vagyok senkinek,

Nem vagyok senkinek.

Vagyok, mint minden ember: fenség,

Észak-fok, titok, idegenség,

Lidérces, messze fény,

Lidérces, messze fény.

De, jaj, nem tudok így maradni,

Szeretném magam megmutatni,

Hogy látva lássanak,

Hogy látva lássanak.

Ezért minden: önkínzás, ének:

Szeretném, hogyha szeretnének

S lennék valakié,

Lennék valakié.” (Ady: Szeretném, ha szeretnének)

Mert azt akarja, azt szeretné, ha nem ott fent, hanem lent a gazdag sík mezőben, a rét közepén, dús lombozattal adhatna hús árnyékot, enyhet, menedéket a hozzá zarándoklóknak, az elfáradt utazóknak, a hazafelé tartó vándoroknak, az örömtáncot lejtő ünneplőknek, a Heródesek elől menekülőknak, rokonaikat kutató szkíta örökösöknek s az ide tévedt útkeresőknek egyaránt. Az otthon, a haza, a biztonság és megértés, a család és a szeretet vágya az, ami ezt a cédrust oda rendelte a kép közepére.

De ez csak a vágy, mert a valóság ott van fent, magára hagyva a magaslaton:

„Tudod-e,

milyen öntudat kopár öröme

húz-vonz, hogy e táj nem enged és

miféle gazdag szenvedés

taszít ide?

Anyjához tér így az a gyermek,

kit idegenben löknek, vernek.

Igazán

csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.

Magaddal is csak itt bírhatasz,

óh lélek! Ez a hazám.” (József Attila: Elégia)

S e két képet, e két kép szintézisét festette meg versben József Attila is élete végén, hiszen elárvult testvérek voltak, üres gyomorral is jó szóra, szeretetre éhező lelki rokonok, bár talán soha nem találkoztak (míg Csontváry magára hagyatva éhen halt, Attila a súlyos beteg, halálra készülő anyjának próbált egy levesre való tyúkot szerezni):

„Egyedül voltam én sokáig.

Majd eljöttek hozzám sokan.

Magad vagy, mondták; bár velük

voltam volna én boldogan.” (Íme, hát meggleltem...)

A libánusi cédrus - mint Jézus vagy Csontváry vagy József Attila - nem magányos, hanem az üzenetükre még felkészületlen világban magukra maradt, magukra hagyott, meg nem értett útmutatók. Előttünk járnak, de ez száraz értelemmel fel nem fogható, csak hittel és elfogadással, hogy átérezzük a világ teljességének, Egész-ségének üzenetét a jelképekben, dallamokban, metaforákban, hangulatokban. Ráérezni a művészek által megalkotott érzékelhető formák által keletkezett térben a Mindenható Úr jelenlétét, megtalálva ott saját helyünket is.

Elfogadni megbékélve, alázattal, mint a halált, ami nem a vég, hanem a végtelenség és az örökkévalóság kezdete.

CÉDRUS - JÉZUS

I.

festék a vásznon

vér a bíborpaláston

átüt rajta

mint a lándzsa és a szög

már kockát vetettek

lelkünk köntösére

és koncra várnak

elvadult kutyák

fejszék zuhognak

a fák gyökerére

roppan a csont

a szikla és az ág

fent a csúcson már magad maradsz

a csőcselék ide nem követ itt tovább izzik az alkonyat

és hamarább fénylik fel

kelet

II.

tépi a szél

maradék ruhádat

még egyszer felizzik

mielőtt végleg

elsötétül az ég

a zúgó szélben

felhangzik a zsoltár

ÉLNI ÉLNI

LÁM A SZAVAK

TÁN ITT

az isteni fény kapuján

törnek át

és az úton

elindul a nép

mert megérkezett

a várva várt

III.

ide jött közénk

hogy lássatok

életet kínált

és fényt hozott

jeleket adott

útirányt

előre ment

és vár reánk

IV.

(aranykor – emlékezet)

elveszett világunk

a csendben újra éled

megárad

mint a kezdet kezdetén

önmagára lel a fényben

a lélek

és világot bont

a káprázat helyén

Hová jutunk, ha Lucifer mutat majd utat ...?

(a kétszáz éve született Madách nyomában)

Madách remekműve önmagáért beszél, hiszen a kezdet kezdetén is benne volt az emberi lét értelmének, céljának, küldetésének megfogalmazása, amilyen zseniálisan csakis ő tudta ezt megírni. A mű teljessége viszont csak akkor bontakozik ki előttünk, ha a legkisebb részletét is feltárjuk, és mindig találunk benne valami újat, érdekeset, találó bölcsességet, izgató megfogalmazást, megdöbbentő felismerést.

A dráma elemzése során szinte mindenki felteszi a kérdést, hogy az emberiség történelmének bemutatása során miért ábrándul ki Ádám minden társadalmi rendszerből és államformából. Bár úgy is megfogalmazhatnánk, hogy miért romlik meg minden szép és kíváncsú eszme a gyakorlatban, amikor valósággá válik. Esetleg úgy is mondhatnánk, hogy miért látjuk kiábrándítónak a világot, ha a dráma egymást követő színeiben végignézzük az emberiség történelmét.

Ám meg is fordíthatjuk az alapállásunkat: *Jó kérdést tettünk-e fel, jól kérdeztünk-e rá a dolgok lényegére?* Az új megközelítés magától kínálja, hogy vajon Ádám szemével látjuk-e az eseményeket, vagy Ádám csupán elszenvedője mindannak, ami vele és körülötte történik?! Ahogyan a

focimeccseken be szoktak kiabálni: Bíró sporttárs, ugyanazt a meccset nézzük? Vagyis leegyszerűsítve: Van-e saját véleményünk a világról, vagy csak hagyjuk, engedjük, elfogadjuk, hogy mások döntsenek a másorról, mások láttassák velünk az eseményeket. Hiszen Ádám csak a vágyait fogalmazza meg, amire mindig kap egy társadalmi helyzetet, történelmi korszakot, ahol az ő elképzelései rendszeresen elbuknak.

Madách valóban mérnöki pontossággal tapintott rá a lényegre Lucifer szerepének megformálásával, aki nem erőlteti rá Ádámra a saját nézetét, olykor csak bölcselő elmélkedőként kommentálja az eseményeket, de olyan döntéshelyzeteket hoz létre, amelyekben Ádámnak nem marad sok választása, mert kívülről szemlélve a szépet és jót akarja. Nem sejtheti (ez a csomagolás módszertanának lényege), hogy egy szemfényvesztő aljasság áldozata. Az alaphelyzet klasszikus: az embernek szabad választása van, hogy eldöntse, elfogadja-e a Mindenható kegyelmét, feltétlen hittel és megtartva útmutatásait, vagy csupán földhöz ragadtabb célokat és vágyakat tűz maga elé a megélhetés, a jólét, a rang, hírnév, megelégedettség korlátaival, amit Lucifer tár elénk. Amikor a mű megszületett, akkor még a „felvilágosodás” és a „francia forradalom” megítélése a progresszivitással volt azonosítható. Később még a kommunista és liberális propaganda is ugyanígy jellemezte. Madách viszont már érezhetően különbséget tesz a fény és a világosság között. A világ világossága a természetes világosság teljessége, míg a „fényt hozó” Lucifer (lux, lucis + ferro, fényt hozni) a mesterséges megvilágítással, vagyis egy sajátos szemléletmóddal kapcsolható össze. Ebből már érthetőbb, hogy az emberpárra bocsátott búbajos látomás, vagyis a történelem előrevetítése az Istennel dacoló Lucifer szemszögéből és az ő szemlélete szerint történik, amikor elhiteti ez emberrel, hogy a tudás (nem a bölcsesség, hanem az ismeret) megszerzése révén olyanokká lehetünk, mint Isten. Szerinte, ha megismerjük, akkor uralhatjuk is a világot, amihez már Istenre nincs is szükségünk. Úgy állítja be, hogy a Gondviselő gondoskodásának elfogadása szolgásgot és kitartottságot jelent, de szabaddá lehetünk, ha ezt elutasítva a magunk útjára lépünk. A szabadságeszme ilyen helytelen értelmezése végül minden társadalmi rendszerben tragédiákba torkollik, és ez a téves gondolkodásmód tette sötét bűnpártolássá és romlottsággá a felvilágosodásnak csúfolt nagyravágyást, amikor az ambíciót nem reménységként értelmezték és alkalmazták, hanem a szerzési és birtoklási vágy igazolását láttatták benne. Hogy ezt Madách is felismerte, az bizonyos. *A fényt hozó Lucifer műfénnel világít, saját szándékainak megfelelően válogat, hogy mit és hogyan mutat meg a világból és mit nem.*

Mint a reflektorok és kamerák a „szépség szörnyetege”, Leni Riefenstahl kezében, amikor az „akarat diadalát” vagy a „Führert” dicsőíti. Ezért történhet meg az, hogy Ádámnak minden szépre, jóra, igazra, helyesre és hasznosra törekvő vágya a bűn és a gyarlóság ingoványába fullad, mert az ember nem tökéletes, és minden korszaknak megvan a maga gyenge oldala is, amire az önzés, a korrupció, a gőg és beképzeltség mindig építeni tud. Lucifer, mint csábító manipulátor, ismeri az ember gyengeségeit, megengedi ezért Ádámnak, hogy az ő „mozijában” nézze végig az emberiség történetét. Könnyű zsákmánynak ígérkezik megrontani az ember lelkét, megingatni Istenbe vetett hitét, mert a sok csalódás önpusztító depresszióba dönti majd a gyengének tűnő és reménységgel lépre csalt jóhiszemű embert.

ÁDÁM

Ne hitegess, Lucifer, ne tovább,

Hagyj tudnom mindent, úgy, mint megfogadtad.

LUCIFER

(félre) Keserves lesz még egykor e tudásod,

S tudatlanságért fogsz epedni vissza.

(fent) De türelem. Tudod, hogy a gyönyör

Percét is harccal kell kiérdemelned;

Sok iskolát kell még addig kijárnod,

Sokat csalódnod, míg mindent megértesz.

ÁDÁM

Könnyű neked beszélni türelemről,

Előtted egy öröklét van kítárva,

De én az élet fájából nem ettem,

Arasznyi lét, mi sietésre int.

LUCIFER

Minden, mi él, az egyenlő soká él,

A százados fa s egynapos rovar.

Eszmél, örül, szeret és elbukik,

Midőn napszámát s vágyait betölté.

Nem az idő halad: mi változunk,

Egy század, egy nap szinte egyre megy.

Ne félj, betöltöd célodat te is,

Csak azt ne hidd, hogy e sártestbe van

Szorítva az ember egyénisége.

Látád a hangyát és a méherajt:

Ezer munkás jár dőréen össze-vissza

Vakon cselekszik, téved, elbukik,

De az egész, mint állandó egyén,

Együttleges szellemben él, cselekszik,

Kitűzött tervét bizton létesíti,

Mig eljön a vég, s az egész eláll. -

Portested is széthulland így, igaz,

De száz alakban újlag felélsz,

És nem kell újra semmit kezdened:

Ha vétkezel, fiadban bűnhődöl,

Köszvényedet őbenne folytatod,

Amit tapasztalsz, érzed és tanulsz,

Évmilliókra lesz tulajdonod.

ÁDÁM

Ez visszapillantása az öregnek.

De ifju keblem forró vágya más:

Jövőmbe vetni egy tekintetet.

Hadd lássam, mért küzdök, mit szenvedek.

ÉVA

Hadd lássam én is, e sok újulásban

Nem lankad-e el, nem veszít-e bájam.

LUCIFER

Legyen. Bűbájat szállítok reátok,

És a jövőnek végeig beláttok

Tünékeny álom képei alatt;

*De hogyha látjátok, mi dőre a cél,
Mi súlyos a harc, melybe útatok tér;
Hogy csüggedés ne érjen emiatt,
És a csatától meg ne fussatok:
Egére egy kicsiny sugárt adok,
Mely biztatand, hogy csalfa tünemény
Egész látás - s e sugár a remény.”*

Ezzel kezdetét veszi a nagy utazás az időben. Ám a magát istennek képzelő fáraóból zsarnok lesz, s hiába akar szándéka szerint jót mindenkinek, hiába akarja egységessé, globálissá és közös akarattá tenni a világot, embermillióknak parancsolhat, de érző emberként érzelmeinek rabja lesz, beleszeret egy rabszolganőbe, akit annak férje megölése árán szerez meg, de belátja, hogy sem pénzzel, sem hatalmi eszközökkel nem uralhatja mások érzelmeit. Ebből kiábrándulva a többségi akaratot kifejező szavazásokkal létrehozott demokráciára vágyik, ám a népuralom nem a többség akaratát képviseli, hanem azokét, akik demagógiával vagy pénzzel a maguk oldalára tudják csábítani az elbolondított (egyoldalúan tájékoztatott) csődületet, így még Athén megmentőjét, az ellenség felett győzelmet arató hadvezért is félre tudják állítani. Sajnos a demokrácia illúziójának örök igazsága ez ma is: a félrevezetett csőcselék rámuralmává változhat.

„ÁDÁM:

*E gyáva népet meg nem átkozom,
Az nem hibás, annak természete,
Hogy a nyomor szolgává bélyegezze,
S a szolgaság, vérengző eszközévé
Sülyessze néhány dölyfös pártütőnek.
Csak egyedül én voltam a bolond,
Hivén, hogy ilyen népnek kell szabadság.”*

Ádám ezért úgy gondolja, hogy a szabadságnál majd az életörömet züllött élvezetekké silányító római kori jólétnél is többet érhet (főleg a rangot és vagyont sem kímélő járványok után) a megszentelt élet, a szeretet Jézus által küldött üzenete. Ám a hatalom erre is ráteszi kezét, mert

számukra legfeljebb csak hatalmi jelkép a kereszt, csupán jól alkalmazható ürügy a hatalom kiterjesztésére, és a hit nevében felfegyverzett keresztes seregek is gyilkos rablóhadakként csúfolják meg az evangélium tanítását. Az újabb tapasztalat visszafordítja Ádámot a kézzel foghatóhoz, az anyagi világba, amit a tiszta tudás, a tudomány eszközeivel megismerhető tények határoznak meg, de ennek közelébe csak kevesen juthatnak. Így a tudományos ismeretek helyett az áltudomány, a babona és a hiedelem, a csillagászat helyett pedig a szórakoztató csillagjóslás kell a tömegeknek, amelyek továbbra is a gyarló hiúságok, káprázatok és a látványos propaganda fogások ködében tévelyegnek.

Ádám tehát joggal gondolhatja, hogy gyökerestől kell megváltoztatni a világot egy szabadságot, egyenlőséget és testvériséget hirdető forradalom által, ám ebből a rémálomból is felriad, mert a forradalom alatt elkövetett tömeggyilkosságok révén gyilkosok és törtetők kerülnek hatalomra, s mivel sokan akarnak vezető szerephez jutni, ezért egymással is leszámolnak, miközben a király helyére később egy világhódító császár kerül. Nincs rendszerváltás, csak személycsere. Ezért lenne jó talán, ha a világot nem eszmék és emberi vágyak vezetnék, hanem a fogyasztói igények kielégítését egyensúlyban tartó termelés és piac irányítaná. Viszont ebben a világban minden áruvá degradálódik, ami igényként megjelenik és pénzben kifejezhető ellenértékként kerül piacra. Nem csupán a mezőgazdasági vagy ipari termékek, de a művészet, az ismeret, szerelem, rang és becsület is. Virágzik a giccs, a szélhámosság és a prostitúció. Igazi vadkapitalista piacgazdaság. De ennek a csalódást hozó végkifejletét is meg kell ismernünk ahhoz, hogy egy szigorúan szabályozott, érzelemmentes és tudományos módszerekkel irányított társadalmi berendezkedés jövőképe bontakozzék ki előttünk, mint egy „új világrend”, amit valamiféle megfoghatatlan hatalom vezérek gépiesen és könyörtelenül. Ez a Falanszter, ahol mindent megszüntetnek, ami a személyiség vagy az egyéniség sajátos kibontakozását vagy a szellem szabadságát táplálná. A szabadság látszatát egy olyan liberális választási lehetőség kelti, hogy vagy ezt választjuk, vagy semmi mást nem lehet, esetleg két egyforma művirág közül az egyiket. Mint egy számjegyzéklésű berendezés, ahol mindenki úgy egyenlő, hogy egyforma, és minden a hasznosság és a használhatóság céljainak van alárendelve. Az ember csak egy lecserélhető erőforrás, az alapértékek pedig csupán elavult múzeumi emlékek (család, haza, nemzet, hit, vallás, szerelem, művészet stb.). Mert a dolgoknak nem csupán rendeltetésük, áruk is van, de minden hiányzik belőlük, ami emberi. Ezért elkerülhetetlen az önfelszámolás.

A végkifejlet egy végletekig kiábrándító, pusztulás szélére jutott, kizsigerelt és élehetlenné tett jeges földgolyó. Lucifer számítása borítékolható! – mondhatná az egyszerű halandó. Így bizony semminek sincs értelme, s ha ez vár ránk, akkor idejében el kell vágni ennek a „fejlődésnek” nevezett történelmi folyamatnak a fonalát. Ádám már úgy érzi, hogy ez az ő felelőssége, hiszen még el sem kezdődött, lezárhat mindent, csak egy lépés a szikla pereméről... Megfutamodás ez vagy kishitűség? Elmenekülni a problémák elől az önpusztításban? És fel sem teszi a kérdést, hogy esetlen van-e a dolgoknak másik oldala, másfajta megvilágítása, esetleg törvényszerű-e az, hogy csak ez lenne az egyetlen lehetséges megközelítése a történelemnek. Elfogadja azt, amit lát, mert csak ezt engedik számára látni. Csak ezt és csak így. Az Istentől eltávolodott ember számára nem marad más, csak a csődeljárás. Lucifert már elutasítja, de még dacol az Úrral. Már-már leveti magát a szikláról, amikor rá kell döbbenjen, hogy tehetetlen a sors és a végzet ellenében, mert a történelem elkezdődött, amiért ebben a helyzetben nem meghalni, hanem a másokért vállalt felelősséggel élni kell. Éva szavai által minden a helyére kerül: „*Anyának érzem, oh, Ádám, magam.*”

Innentől már nem csupán egy emberpár van jelen, hanem egy család: az emberi társadalom létalapja, alapértéke, pótolhatatlan szükségszerűsége. A férfi és nő elsődleges hivatása és küldetése ebben a világban, mert ha ezt felszámoljuk, nincs jövő. Ádám végre nem mások által felállított alternatívákból választ, hanem önálló döntést hoz: visszatér Évához és Istenhez. Felelősséget vállal, felnőtt a feladathoz, a küzdelemre. És ez nem közhely vagy „tizenkilencedik századi elavult retorika”, és nem is „maradi gondolkodásmód”, ahogyan a fasiszta, kommunista vagy liberális elmebetegek hirdetik, hanem örök igazság. Ám akik ezt bármikor megkérdőjelezik, azoktól kellene idejében megszabadítani az emberiséget, kerüljenek bármily posztra, el kell őket jól zárni a hatalomra jutás esélyétől is, nehogy ismét Lucifer reflektoraival mutassák számunkra az utat, ahogyan a szabadkőművesek Napoleonnak, Riefenstahl Hitlernek vagy Marx és Lenin Sztálinnak dicsfényét vetítették előre.

Azzal persze már Madách is tisztában volt, hogy a Sátán nem valamiféle gonosz vadállat vagy boszorkány képében közeledik felénk, hanem nagyon is elegáns kivitelben, választékos stílussal, barátságos hangnemet megütve, segítséget kínálva, mint egy jótékonykodó nagybácsi, mint a dráma Lucifere is. Ahogyan József Attila is meglátta:

„*Világosítsd föl gyermeked:*

a haramiák emberek;

a boszorkák – kofák, kasok.

(Csahos kutyák nem farkasok!)

Vagy alkudoznak, vagy bölcselnek,

de mind-mind pénzre vált reményt; (...)

És vigasztald meg, ha vigasz

a gyermeknek, hogy így igaz.

Talán dűnnyögj egy új mesét,

fasiszta kommunizmusét –” - ezt sem tették a kirakatba azok, aki egy időben még a költőt is zászlójukra tűzték. Nem véletlen, hogy József Attila létfilozófiájának lényegi alapjait Madách művében találjuk meg, oly mélyen, hogy egész gondolatsorok átszűrődését is felfedezhetjük nála. Megállapíthatjuk, hogy a költő alaposabb megértéséhez előbb Madách művében kell elmerülnünk.

„ Megcsaltak, úgy szerettek,

Csaltál s így nem szerethetsz.

Most hát a töltött fegyvert

Szorítsd üres szívedhez...“ (József Attila: Tudod, hogy nincs bocsánat)

Madách pedig így fogalmaz a hetedik színben:

„ Azt már tudom: szerettél, megcsalódtál,

Szerettél újra, s akkor már te csaltál.

Ismét szerettél, - hőködöt megúntad:

S üres szíved most új lakóra vár.”

Lucifer egy barátságos gondolkodó képében mutatkozik, aki látszólag segíteni akar az embernek, hogy az dacoljon egy olyan zsarnokkal, aki úgymond mindenek urának tekinti magát és nem hagy beleszólni a dolgaiba. S amikor már elhitette velünk, hogy ellenszegülésünk helyes magatartás, akkor döbbenünk rá (vagy már nem is vesszük észre?), hogy Isten megtagadására szedett rá bennünket, mint ama felvilágosultak is tették vérgőzös terror közepette Franciaországban 230 éve az ésszerűség és a tudomány nevében, de valójában a hatalom megszerzése és kisajátítása

érdekében. Manapság egyesek nem istentagadó ateistának, hanem csak ártatlannak tűnő „szkeptikusnak” nevezik magukat, miközben fő műsoridőben kapnak teret a médiákban a téveszméik terjesztésére. Ezt a gátlástalan szellemi kútmérgezést pedig szólásszabadságnak nevezik. Lucifer legújabb kori ügynökei felismerték azt is, hogy ez a gondolkodásmód akkor hatékony, ha az emberben szunnyadó gyermeteg dackorszakot tudják megszólítani, amitől az ostoba lélek elhiteti magát, hogy attól lesz egyéniség, ha mindent tagad, mindenben a hiányt, a negatívumot, a hibát keresi:

„Lucifer volt e gátnak a neve,

Ki a tagadás ősi szelleme. -

Győztél felettem, mert az végzetem,

Hogy harcaimban bukjam szüntelen,

De új erővel felkeljek megint.

Te anyagot szültél, én tért nyerék,

Az élet mellett ott van a halál,

A boldogságnál a lehangolás,

A fénynél árnyék, kétség és remény.”

Ahogy jóval korábban, már négyszáz éve Szepsi Csombor Márton is jellemezte az ilyen embereket, hogy ezeknek „az arany azért nem jó, mert sárga.” A napi események során is látjuk, hogy milyen könnyű rászedni a tájékozatlanokat valamiféle szabadságjog nevében az értelmes szabályok elleni lázongásra is. A tizenkilencedik század elején a gyárakban beüzemelt gépeket zúzták szét, azokat vádolva a elvesztett munkahelyek miatt. A kolera terjedése idején a kutakat fertőtlenítő orvosokat gyilkolták le Zemplén megyében, s egyesek még mindig egy parasztlázadás hőseiként ünneplik őket, holott csupán elkeseredett, részeg gyilkosok voltak. Napjainkban pedig az egészséget védő oltások ellen lázítanak, de ugyanakkor megjelennek a megtévesztett betegek kiszolgáltatottságára telepedő gyógyszeráros élősködők is, akik gyakorta a felforgatásban érdekelt Luciferek önkéntes (balek) vagy jól fizetett (aljas) ügynökei. És a halandókvalóban nem tudhatják, mert nincs rá képzettségük, hogy kinek van igaza. Ám gyakorta még a tudományosnak és szakértőnek nevezett véleményezés is csupán azok véleményét, szándékát és érdekeit erőltetik, akik a kutatást megrendelték és fizetik.

„ÁDÁM

Miért jajgat hát (a nép), mintha fájna néki

A szolgaság?

LUCIFER

Fáj, bár nem tudja, mi.

Mert minden ember uralomra vágy,

Ez érzet az, s nem a testvériség,

Mi a szabadság zászlajához űzi

A nagy tömeget - ámbár öntudattá

Nem ébred benne, és csak sejtelemként

Zaklatja minden olyanért, mi új,

S mi tagadása a már meglevőnek;

Abban remélvén testesülve látni

A boldogságról képzett álmait.”

Kétségtelen, hogy Lucifer szellemisége, látásmódja, befolyásoló módszere sajnálatosan nagy mértékben van jelen társadalmunkban, mert kíváncsatos csomagolása, íze és illata csábító és boldogságot ígér, pedig csak függőségbe és szolgaságba akar lökni, hogy gépezetének alkatrészévé tehesen. És aki nem akar önként behódolni, azt kilátástalanságba, kétségbeesésbe kell hajszolni, hogy önmaga ellen fordulva önként válassza a pusztulást, így még a gyilkosság vádjá alól is felmentve a manipulátorokat.

Ám a hitét megtartó és önbecsülését megőrző ember, ha akar, ellenszegülhet az álnok csábításnak és felülemelkedhet a szemkápráztató gyarló közepszerűségen.

„Szabadon bűn és erény közt

Választhatni, mily nagy eszme,

S tudni mégis, hogy felettünk

Pajzsul áll Isten kegyelme.

Tégy bátran hát, és ne bánd, ha

A tömeg hálátlan is lesz,

Mert ne azt tekintse célul,

Önbecsét csak, ki nagyot tesz,

Szégyenelve tenni másképp;

És e szégyen öntudatja

A hitványat földre szegzi,

A dicsőet felragadja, -

Ámde útag felségében

Ne vakítson el a képzet,

Hogy, amit téssz, azt az Isten

Dicsőségére te végzed,

És ő éppen rád szorulna,

Mint végzése eszközére:

Sőt te nyertél tőle díszet, ha

Engedi, hogy tégy helyette.”

Madách előrelátó bölcsessége s ezáltal az időszerűsége megkérdőjelezhetetlen. Legalább annyira korszerű, mint amennyire örökérvényű. Mint a mindennapi kenyér.

Az elhomályosítás diszkrét árnyalatai

Mindennapos gyakorlat, hogy az elvont és elvonatkoztatott dolgok világában valamilyen kapaszkodókat, fogódzókat alkalmazunk, vagyis valamilyen kategorizálást, viszonyítási pontok beiktatásával. Ezek segítik az eligazodást, a térbeli és időbeli tájékozódást is. Ez teljesen normális. Ha valami újat, ismeretlent akarunk jellemezni, akkor olyan dolgokhoz hasonlítjuk, amelyeket már jól ismerünk, és az új jelenség ezekhez képest lesz valamilyen: alakban, színben, ízben, hangulatban, érzésben. A képi beszéd is erre épül, metaforáink a megfoghatatlant is a megfogható, megragadható, érzékszerveinkkel érzékelhető dolgok által teszik elképzelhetővé, érzékelhetővé. A kínai jelrendszerben például a szem és három könnycsepp ábrája egymás mellett a sírás megjelenítése, a bánat kifejezője. Ám köznapi beszédünk is tele van metaforikus kifejezésmóddal, például ezekben a szavakban: vérvörös, bivalyerős, csillagszemű, villámgyors, sólyomszárnyú vágycsapatok stb. Az ismeretlent az ismerthez mérjük, vagyis mindig szükség van egy szilárd viszonyítási alapra,

igazodási pontra, amely irányt is szab a gondolkodásunk alakulásának. Ezért sem mindegy, hogy szemléltetéseinkben mit mihez hasonlítunk.

Amikor az emberi alkotótevékenység eredményeinek összegezése során egy-egy történelmi vagy társadalmi korszakban meghatározó közös tulajdonságokat próbáltak találni, akkor is az azonosító és elkülönítő jellemzőket határozták meg, hogy aztán ezekből valamilyen formában az adott korszak gondolkodásmódját, életszemléletét, életmódját és magatartásformáját tükröző kultúráját korstílusként megfogalmazzák. Ez nem uniformizálás, mert a közösben is rámutat az egyedire és sajátosra, de ugyanakkor az egyediben is fel lehet ismerni a többiekkel közös vonásokat. Amikor ezeket alaposabban megfigyeljük, rá kell jönnünk, hogy tulajdonképp minden korszak emberének megvan valamilyen közös nevezőben kimutatható sajátos viszonya az Istennel, az isteni renddel kapcsolatban, és ezt tükrözi vissza az életfelfogása, ez mutatkozik meg tevékenységében, alkotásaiban is. Egyértelműen kimondhatjuk, hogy a korstílus egyik alapvető tényezője, hogy az adott kor embere és az ő alkotása milyen viszonyban van Istennel.

Bár az ókori görög bölcsesség és művészet azt hirdeti, hogy „mindennek mértéke az ember”, de ez nem azt jelenti, hogy el kellene vetni az isteni felsőbbrendűséget, mert tulajdonképp csak a természetes arányokat teszik meg a MÉRTÉK alapjául. Például megállapították, hogy az ember hat láb (talphossz) magas, ezért a görög oszlop magassága hatszorosa az talpazati átmérőnek, az időmérték soronként hat mértéket (verslábat, két hosszú szótag kiejtési ideje egy egység) tartalmaz, ami egyébként egy levegővétellel elmondható időtartam. Az időmértékes verselés, vagyis a rövid és hosszú szótagok szabályszerű váltakozásának alkalmazása pedig nem más, mint a szívritmus harmóniájának utánzására zenei megjelenítése. Azonban azt is tudatosítják, és nem hagyják figyelmen kívül, hogy „istenek nélkül semmi az ember”. Ez a GÖRÖG BÖLCSESSÉG alapja. A görög művészet éppen attól emberi, hogy harmóniában él a természet isteni eredetű rendjével. A mítosz, ami ezt a szellemiséget fenntartja, még az istenek sokadalmával számol, de Zeusz által mégis egységesül. Nem véletlen, hogy éppen ezek a körülmények adtak először táptalajt a demokrácia vagyis a köznépi egyenlőség és egyenrangúság megvalósításának. Persze a rabszolgák, az idegenek és a nők ebben még közvetlenül nem vehettek részt, de az ő érdekeik érvényesítését (ahogyan a gyerekekét is) a család felnőtt férfi tagjai végezték el. Ám ez a rendszer is a korrupció áldozata lett, amikor a szegényebbeknek idejük sem volt résztvenni a népgyűlésben, eladhatták szavazataikat olyanoknak, akiknek

erre tellett, s ezáltal fel lehetett vásárolni és önkényes bíraskodássá zülleszteti az igazságszolgáltatást is. Ezek a torzulások főleg olyan időszakokban erősödhetnek fel, amikor a társadalom külső nyomásgyakorlás vagy háborús konfliktus miatt kénytelen megerősíteni erőszakszervezeteit (hadsereget, biztonsági erőket), amire hivatkozva mindig felfüggeszthetők a demokrácia vívmányai. Ilyenkor az isteni rendre és harmóniára vezető vallási intézményrendszert vagy kirekesztik vagy pedig állami szolgálatba állítják. Az előbbi által a közéleti szerepét veszíti el, az utóbbi miatt pedig a méltóságát. Mindkét esetben az anyagiasság, istentagadó szemlélet tömeges elterjedésével lehet számolni. Nem véletlen, hogy egyes körök és csoportosulások éppen azért szorgalmazzák a konfliktusok, feszültségek, háborúk kialakulását, hogy ilyen helyzetet teremthessenek istentelen terveikhez. Például az anyagi önzés nem viseli el az önzetlen keresztény szeretetet hirdetőket. Ugyanakkor az emberi alapértékeket megkérdőjelező rendszerek önmaguk sírját ássák meg, amikor mindent alárendelnek a haszonelvű és a birtoklási vágyra épülő elképzeléseiknek. Azt is kijelenthetjük, hogy amikor valamelyik vezető istennek képzeletben (vagy hirdeti) magát, az istentagadás.

Ennek jellemző példája, ha megfigyeljük a 19. és 20. század történéseit, amikor a nemzeti önbecsülés és szabadságvágy megerősödéséből elindult romantikus forradalmak álmainak eltiprása után az anyagi valóság realitásai, a megélhetés kényszerűségei lehúzták a társadalmakat a föld sarába, ahonnan ha mégis fel akarnának nézni az égre, a liberális propaganda megszegyenítő támadásaival kell szembenézniük. Pedig, amikor azt halljuk, hogy „ez egy elavult 19. századi retorika”, az valójában nem lebecsülés, hanem a nyilatkozók félelmének szorongó megnyilvánulása azon oknál fogva, hogy az azóta eltelt polgárinak, civilnek, kapitalistának vagy akár szocialistának illetve liberálisnak nevezett társadalmak egyike sem tudta szellemiségében meghaladni a korábbi feudális viszonyokat. Amikor ugyanis az emberiségre rászabadították az egységes isteni rendre épülő világszemlélet helyett az izmusok szirénhangjait, csak az ellentétek és feszültségek fokozódását érték el vele, amit két világháború tetőzött be. Nem véletlenül, hanem előre megfontolt, aljas indokból eltervelt szándékkal. Ady már a kezdeteknél felismerte, és pontos látletet adott erről a századfordulón írott Karácsony című versében:

*„Ma tán a béke ünnepelne,
A Messiásnak volna napja,
Ma mennyé kén' a földnek válni,
Hogy megváltóját befogadja.*

*Ma úgy kén', hogy egymást öleljék
Szívükre mind az emberek -
De nincs itt hála, nincs itt béke:
Beteg a világ, nagy beteg...*

*Kihűlt a szív, elszállt a lélek,
A vágy, a láng csupán a testé;
Heródes minden földi nagyság
S minden igazság a kereszté...
Elvesztette magát az ember,
Mert lencsén nézi az eget,
Megátkozta világra jöttét -
Beteg a világ, nagy beteg...*

*Ember ember ellen csatázik,
Mi egyesítsen, nincsen eszme,
Rommá dőlt a Messiás háza,
Tanítása, erkölce veszve...
Óh, de hogy állattá süllyedjen,
Kinek lelke volt, nem lehet!...
Hatalmas Ég, új Messiást küldj:
Beteg a világ, nagy beteg!..."*

Az már egy külön tanulmányt érdemelne, hogy miként vezették zsákutcába, vakvágányra vagy miként illesztették be a maguk rendszerébe a haszonelvű társadalom ügynökei az egységes világképet és az „új Messiást” igénylőket. A legnagyobb szemfényvesztések közé tartozik, hogy a világot úgy mutatják be, mintha csak a fasizmus, szocializmus és liberalizmus kínálatából lehetne választani, és az egyszerű halandó máris úgy dönt, hogy ezekből a legkisebb rossz talán a liberalizmus, mert eszébe sem jut, hogy mindhárom egyformán veszedelmes: egy tőről fakad, egy kasszából pénzelt, és abban is egységesek, hogy tagadják az egységes világképet, az isteni rendet és a kereszténységet. Azért riogatnak népiértó fasizmussal, hogy a kisebbik rossz szemléletével a lélekromboló liberalizmust ültessék helyébe, s a nép többségével ezt egyelőre mindig sikerült elhitetni.

Ezért támadják a nemzeti és keresztény értékek védelmezőit, és úgy állítják be őket, mintha valami maradi, elavult, elvetendő szemléletet képviselnének.

Az agymosás és elhomályosítás intenzív, folyamatos és nagy anyagi háttérű! Még arra is van bőven pénzük, hogy minden leleplező feltárást összeesküvés-elméletnek bélyegezzenek.

Ez az írás is csak merő kitaláció... izgága hangulatkeltés, nacionalista hóbörgés... magyarkodás és kereszténykedés lesz majd a szemükben. Ami miatt a legtöbb újság, félve a pályázati támogatások megvonásától vagy a reklámcégek elmaradásától, nem is meri közölni. Nem újkeletű dolog ez. Nyolcvan éve Márai is látta: *„A társadalmi, politikai erők, melyek ma hideglelős indulattal rángatják és feldúlják Európát, csak következményei a szellemi emberek árulásának. Kezdetben volt az Ige: mindig az Ige volt kezdetben. De aki elárulta az Igét, elárulta az élet értelmét.”* *„a világ elmerült a kétségbeesésben és hitetlenségben ... az üzlet, amely rávetette magát a színpadra és mozgóképre, a könyvkiadásra és képzőművészetre, nem emelni akarja a tömeg művészi igényeit, hanem kiszolgálja az emberek legalacsonyabb ösztöneit.”*

„A szellem embere önmagában keresi a felelősséget, vádat emel a kultúra papjai ellen, akik nem őrizték elég hőiesen a szent szöveget, alkudoztak a hamis prófétákkal, s egy mohó gépi civilizáció martalékának dobták oda az európai kultúrát... Európa nem a harctereken pusztul el, hanem a lelkekben... Elmerül a földrész végzetében. Egy üde és mohó imperializmus, az amerikai, mely a gépi civilizáció és a nyersanyagok kifogyhatatlan bőségével rendelkezik, érdeklődve pillant körül a világban, mert most látja, fiatal történelme során először, az alkalmat, mikor népek, földrészek, világnézetek és korhadó társadalmak fölött magához ragadhatja a vezetést, az uralmat a nyersanyagok, piacok, az emberek által lakott földrészek nagyobb fele, igen, a vezetést a világ fölött.”

„Belenyugodtunk abba, hogy a világnézeti és politikai cenzúrák mellett szabadon garázdálkodjék az üzleti cenzúra a szellem világában. Tisztelni kezdték minden teremtet lélek „érzékenységet”, kiszolgálták a vallási, társadalmi érzékenységet anélkül, hogy jogos és becsületes vitába szállottak volna ezzel, meghallgatták és szótlanul elfogadták a kiadónak és ügynökének ukázait, aki megtiltotta nekik, hogy olyasmit írjanak, ami sértheti a hirdetőket, az előfizetőket és a példányonként vásárlókat. Írás közben már nemcsak arra gondoltak, mit szól ehhez Isten és a világ, hanem arra is gondoltak, vajon nem árt-e véleményük a lap vagy folyóirat hirdetési és előfizetési érdekeinek... Így kezdődött valami, aminek értelme minden lelki ellenállás teljes megszűnése volt. Az írók belenyugodtak a civilizáció érdekeibe, eladták az érdekeikért a kultúra felelősségét. (...)

Mikor a szellem képviselői feladják az ellenállást és a katarzist, az álművelt bugris azonnal az asztalra üt, s diadalmasan bevonul fellegrvárba, melynek őrhelyét elhagyták a lélek katonái.

Az émel, a csömör, a megdöbbenés, a rekedt vészkiáltások, a segélykérő hangjelek, mindez nem volt elég erős ahhoz, hogy feltartóztassa egy kultúra elvérzésének folyamatát. Néhány erős lélek őrizte a Titkot, mint a régi papok az égő templomban a szent tekercecet: kevesen voltak. Az újkori hírverés soha nem ismert eszközökkel tört az európai lélek ellen, zivajával megsüketítette a tömegek lelkét. Csak a kiválasztottaknak volt még valóságos hallásuk, a tömeg nem tudott többé válogatni és megkülönböztetni. Az írók nem tudtak többé elég hőiesen ellenállni a nagyvárosi, kispolgári tömegek olcsó ízlésének.”

Bezárul a kör? Tehetetlenek vagyunk talán a mindent leigázó pénzvilág ellenében, amely mindent felvásárol, mindent leigáz, ural és irányít, mindent meghatároz és megnevez?

Mégsem nem kell ennyire pesszimistán értelmezni mindezt, bár igaz, de a minden nem a Mindenség, a sok még nem az Egész, és amiről azt hiszik, hogy teljesen uralják, az nem az Egészség. Amíg ezt tudjuk, megőrizve emberi arcunkat, hitünket, nyelvünket, addig tehetetlenek velünk szemben, akiknek az Út, az Igazság és az Élet fogalmairól másfajta forrásaink vannak.. Ez a reménység adjon számunkra vigasztalás!

Nekünk legalább van mihez igazodnunk, mihez igazítanunk elképzeléseinket, vágyainkat, tetteinket. Az egységes isteni világkép nem igényel új világrendet, és nekünk sem kell letérnünk az útról, amelyre ezer éve lépett nemzetünk. Ennyi éven át ez volt megmaradásunk záloga. Akkor ne is keressünk alternatívát! Nincs ennél konokabb szabadságharc!

.....

A gyökerek

Ugyan mi indíthat valakit arra, hogy író legyen? Vagy az csak úgy jön, mint az álom vagy az éhség, amit csillapítani kell? Abból biz' volt Gömörben bőven: álmodozásból is, meg éhségből is. De soha nem azért, hogy elveszejtsék az itt élőket, hanem éppen ellenkezőleg: hogy próbára tegyék, mint a mesebeli királyfit vagy a szegénylegényt, hogy megerősítsék a próbatételekben. Hogy igazságot tudjunk tenni, legalább önmagunkban, ha már a világban mindig hatalmas urak rendelkeztek felettünk.

Egyik a Jóisten, akinek e nép mindig a kedvében járt. Szép templomokat emeltek a dicsőségére még a legkisebb településen is, és mindig tudták, hogy a döntéseit alázattal kell elfogadni, még ha olykor kétségbeejtően fáj is, amit ránk mér. Meghajoltak előtte, bár nem hajlongásra termett ez a nép, és tisztelettel megülték az ünnepnapokat. Munkával kiérdemelt rang volt, ha valaki elöl ülhetett a templomban, és nagy szégyen, akit a restség vagy a mértéktelenség hátrébb parancsolt. Papjaikat tisztelet övezte.

A többi urasággal és hatalommal viszont a végletekig dacoltak. Ha lehetett csellel és furfanggal, ha kellett, erővel, de ha egyik sem vezetett eredményre, akkor konok hallgatással. Olykor a szótlán ellenállás is lehet olyan kemény és szilárd, mint a várfal. A dacosan szikrázó tekintettől még a hatalom kivezényelt szolgálja is visszahőköl, ha egy egész közösség felszított haragja táplálja azt. Ilyen volt a Balog völgye is évszázadokon át, amióta csak megtelepedtek e vidéken a szkíta és a hun ivadékok, s ebbe kellett beleszoknia minden befogadott vendégnek vagy menekültnek. S aki végigélte az elmúlt évszázad javát, annak alaposan kijutott a történelmi leckék és a megpróbáltatások sorából.

Jó termőtalaja ez a képzeletnek, és tápláló ereje van a mesék, a hiedelmek tüzek mellett kiforrott üzenetének, amit nem csupán az tesz sejtelmessé, amit a szájhagyomány ránk testál, hanem az is, hogy nem látni sem a dombok mögé, sem az erdők mélyére, ezért a képzelet sólyomszárnyán kell oda elmenni. Márpedig a sólymok, vércsék, kabák, karvalyok, kányák, ölyvek errefelé szent madarak, az ég urának a hírvivői. Még a pajkos gyerekek is tudják, hogy a szarka- vagy a varjútojást ki lehet szedni, de a sólymok meglopása nagy büntetést vonna maga után, az egész falu számára is. Kígyók, békák lepnék el a házakat, s mehetne mindenki Ipricsomba!

De mert a közösségünk iránt felelősséggel tartozunk, amíg ezt meg nem tanulod, nem léphetsz a legények sorába! Felelőtleniségeddel kockáztathatod a saját sorsodat, de a népedét soha. Annak elárulóját a föld is kiveti magából, annak a lelke az örökkévalóságig céltalan bolyongásra lesz ítélve. Felelőség az is, hogy szólni kell, amikor annak van ideje, mert a hallgatás cinkosságot jelentene az elhallgattatókkal.

Ebbe a világba pottyant bele az anyja hasából Mács Dodo. Bár gyerekkora legnagyobb vágya az volt, hogy lovasgazda legyen, aki az egész bátkai határt körbeszántja, végül csak egy Pegazus jutott neki. Annak a nyergében kellett őt állnia a Kárpátok peremén, és felvidéki véreinek a sorsát, vágyait és álmait ügyelve, a történelem viharait és a rosszindulat nyílzáporát is kiállva kellett népe napszámosaként munkálkodnia. Eleven lelkiismeretként a hazudozás és feledés ellenében!

Nem így tervezte, sőt menekült a feladat elől, mint Jónás, ám Trianon bűzös cethala a Parnasszus partjára lökte: boldoguljon, amint lehet, ahogy tud. De „lehetsz-e bölcs, lehetsz-e költő, mikor anyád sikolt?” – tette fel a kérdést Dsida Jenő is, aki a babiloni rabságot idézte meg a román megszállás idején. Ady sem ad jobb tanácsot, csak azt, hogy meg kell szenvednie az ellenállónak, mert „Kín volt itt mindig a dacnak legízesebb tápláléka”.

A pokolraszállás Trianon árnyékában kezdődött. És mindvégig ez maradt az írói elhivatottság meghatározó kerékvetője, miközben világháború, német és szovjet megszállás, Beneš-dekrétumok, jogfosztás, hontalanság, vagyonelkobzás, deportálás, kommunista diktatúra fűszerezte és kínálta az „élményanyagot” a csehszlovák impérium igája alatt magyar reformátusként két pogány közé szorulva. Úgy írni, hogy tintát sem adnak hozzá. Mert a magyar szolganépnek az sem jár!

Parancsolatok, tilalmak és útmutatások szent labirintusában kereshetjük az írók Ariadné-fonalát. Vágyak, félelmek, elveszett, tiltott vagy elérhetetlen dolgok jelentik az ihletet a művész és a művészetek számára ősidők óta.

Van, aki rémálmainak kísérteteivel viaskodva menekül az írásba, van, aki teljesületlen vagy teljesíthetetlen vágyait váltja valóra, vagy helyét és otthonát kutatja, míg önmagára lel, van aki egy elveszett világot akar visszaszerezni, s van aki egy elérhetetlent kíván legalább képzeletével felépíteni. Mindenkit más és más motivál. Mácsot mindegyik, egyszerre.

Így Dodoból Mács József lett. A vakmerő, csintalan gyerekből magyar népének sorsát felelősséggel vállaló író, aki kiállta a próbát, és akinek ez a lakonikus egyszerűséggel megfogalmazott felirat kerülhetett hamvai fölé a szülőföld temetőjében: „A FELVIDÉK KRÓNIKÁSA”.

.....

Mert „végtagjainkba szegeket veret az evangélium...”

Vári Fábián László köszöntése 70. születésnapján – 2021.3.15.

A kegyelem állapota nyilatkozik meg abban a pillanatban is, amikor valamilyen fontos kérdésre választ kapunk, amikor a dolgok homályában valami teljes tiszta fénybe kerül, és megvilágosodik, amikor egy kis aprócska csodára bukkanunk megsejtve benne az isteni rend közelségét.

Ilyet éreztem akkor is, amikor először láthattam teljességében a Magányos cédrust, vagy amikor egy Petőfi, Ady, József Attila vagy Nagy László vers kitárulkozott előttem, és akkor is, amikor Vári Fábián László Útban Törökország felé című verse a kezembe került, majd rövidesen személyesen is találkozhattunk Váriban. Ezt az élményemet osztottam meg 1986-ban nagykaposi látogatásakor Dinnyés József barátommal, aki még aznap éjszaka kézzel írva másolta füzetébe a Sugaras utakon antológia neki tetsző verseit, és nemsokára a vershez méltó dallammal felruházva a nyíregyházi rádió közvetítése által a vers üzenete visszatérhetett szülőföldjére:

*„Hatalmas hittel hisszük mégis,
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszakapunk
lobogót, várfalat, falut.”*

De szól ez Erdély, Délvidék és Felvidék felé is, azokhoz, akiknek ezt a sorsot szabta ki a huszadik századi gyarló emberi önzés és nagyhatalmi gátlástalanság. Ezért is ütött szíven ez a remekmű, hiszen minket is árvaságra ítélték gonosz mostohák kezére adva, a mi vetéseinket is véreső verte, a mi utunkat is hitetlen és istentagadó pogányföld felé terelték, és mi is csak a Mindenható Úr kegyelmére és jóindulatára számíthattunk: akkor is, most is. És számunkra is egyetlen menedékünk a tiszta szívvel és hittel Isten felé forduló ima maradt.

Ez a vers a magyar költészet élő klasszikusának mesterműve! Első olvasatra magával ragadt. A magyar költészet teljes fegyverzetét felsorakoztatja: a könnyűlovasságtól a nehéztüzérségig. Pazar nyelvi fordulatok, pompás költői képek, lelkünk és történelmünk tragédiáinak szomorúsága, párhuzama és a feltámadás reménysége, lelemény, líraiság, zenei harmónia, hömpölygő áradat és zaklatott hullámtörés... Ami előtt meghajolni kell és hódolni illik. Tananyag lett szepsi és kassai diákjaim számára is, és kollégáim számára írt elemzéssel ellátott.

Besorakoztatva a nagy klasszikusok sorába és az élő kiválóságokhoz: Kányádi, Ratkó, Utassy, Gál Sándor mellett a legifjabbként ugyan, de nem kisebb rangban.

Miközben a világ a pokol bíborszínű vagy szivárványos üzenetének szirénhangjaira csábul, mi a „sorsunkhoz szabott síri ágy a felnégyelt Haza” édes rabságában keressük egymás kezét, lelkét, gondolatát.

S hálások lehetünk a Mindenhatónak, hogy ilyen útmutató parnasszusi próféták üzenetét hallgathatjuk, mint Vári Fábián László.

Én is köszönöm, hogy ismerhetem. Isten éltesse Laci!

Felszakadnak sebeink

(GÁL SÁNDOR 1937 – 2021 Buzita, 2021. június 5. – búcsúztatása)

Drága Éva, Évike, Sándor, Zsolt, unokák, rokonok, barátok, ismerősök!

Végtisztességet tevő, gyászoló gyülekezet!

**ÁLDOTT JÓ MAGYAR TESTVÉREM, LELKI JÓBARÁTOM,
SÁNDOR!**

Felszakadnak sebeink is a gyászban, mert szaporodnak a fejfák és a sírkeresztek temetőinkben.

Most a te elnémult szád hívott össze minket. Halld meg hát odaát, túl a nagy folyón: itt vagyunk!

Talán a magyar költészet gyöngyszemeiből kellene koszorút fonnom, benne a te verseiddel, hozzá a rétek vadvirágait, az erdők madárdalát kötve, hogy eltakarják a megfáradtan kihűlt testet, mert a lelket nem födi be a hant.

És tudjuk: itt leszel velünk, amíg emlékezünk. Arra is, aki voltál, amit írtál s amit tettél. Mert nem csupán Gál Sándort, a férjet, az édesapát, a nagyapát, a barátot, az író, a költőt búcsúztatjuk, hanem népünk, felvidéki magyar közösségünk egyik megtartó oszlopát is: a nemzetét féltő gonddal, aggódó felelősséggel és határtalan örömmel szerető közéleti embert, aki ezt küldetesként és emberi hivatásként vállalta mindig, még ha olykor pokolra is kellett szállnia érte. Mert „*kín volt mindig itt a dacnak legízesebb tápláléka*” - ahogyan Ady is érezte. De ha baj van, s megcsap a pusztulás szele, „*Lehetsz-e bölcs, lehetsz-e költő, mikor anyád sikolt?*” – ahogyan Dsida visszhangozta egy évszázada felnégyelt hazánk jajkiáltását, a gyermekeiktől megfosztott édesanyáét. Mert bizony édesanyánkat fűzték rabszíjra nyelvünk és szülőföldünk alakjában, és a megfélemlítés, fosztogatás, történelemhamisítás nem szűnt meg, folyamatos, immár felbérelt janicsárok és megtévesztett világpolgárok seregének támogatásával.

Amit nem szabad túrnünk!

Erre bízattál, figyelmeztettél minket.

Ez az indulat forrt ajkadra az utolsó leheletedig.

Ez hatotta át írásaidat is.

Köszönjük Sándor!

Ezt a terhet kaptad ajándékul a sorstól a búcsi tarisznyádba: felvidéki elszakítottságot, hatalomban ülő gonosz mostohákat, világháborút, jogfosztást, deportálást, kirekesztettséget, kettős mércét, bitangok országlását, önmagukból kiforduló bugrisokat, kéjenc cenzorokat és önkéntes nemzetvesztőket is.

A sok megjelent műved mellett még több elfojtott tervet, gondolatot, amelyeket már senki más nem fejezhet be. Mert akkor kell, akkor lehet jól megírni, amikor megérint a téma, amikor füledbe hasít, szívedbe szúr, lelkedet nyomja. De tudtad jól, hogy kimondani nem elég, ezért tetted is, amit lehet, ahogy lehet, amíg lehetett.

Így vált megkerülhetetlenné a Csemadok, amelyben egy bő fél évszázad lelki gazdagsága, lelkesítő öröme, féltő gyötrelme, gondja és tervezgetése maradt nyomodban. A komáromi első szárnypróbáktól, amikor a hegedű helyett a költői lantot választottad, a 68-as forrongó időkön át a Thália Színház megalapítása, a Szenczi Molnár Albert napok, Jókai napok, Fábry napok, a Szabad Földműves kulturális rovatától a Csemadok lapjánál, a Hétnél eltöltött két évtized, a Kazinczy napok, Tokaji Író tábor, Keleti Napló, a jáászó nyári egyetemek, népművészeti és színjátszó fesztiválok, konferenciák sokasága fel sem lehet sorolni. Ahol szerveztél, utat mutattál, amelyeket értékekkel gazdagítottál, s mindnyájan gazdagabbak lehettünk általa. Nem sorolom tisztségeidet, s azok felelős betöltését. Ám a legmegtisztelőbb, hogy amikor ezekből visszavonultál, a járási testület 32 éven át szolgálatként vállalt elnöki posztjáról is, akkor a járás küldöttei örökös elnökké választottak.

Amikor eljött a változások ideje, voltál az Együttélés egyik alapítója: hit, erő, lelkesedés, elvszerű szellemiség, magyar közösség, emberi alapértékek. Ezért érdemes élni! Mintha a sok gyötrelme után mégis termőre fordult volna a gyümölcsös. Egyek voltunk a jövőt féltő indulatban. Együtt és egymásért. S ha akadoztak a dolgok, és felülkeredekedett a kicsinyesség vagy az igénytelenség, a szűk látókör vagy a faragatlanság, akkor lettél egyszemélyes intézmény: Gál Sándor.

Ha le is mondtál néhány fárasztó megbízásról, de a felelős hozzáállásról soha! Nem adtad fel, nem álltál félre...

Csak most... látszólag, mert tudjuk, hagyta ránk muníciót bőven... mégis búcsúznunk kell. A Csemadok tagsága nevében is, akik téged nagyon tiszteltek, felnéztek rád.

Magam sem tudnám másként elereszteni, mint amiként Nagy László idézte meg József Attilát, és ez tehozzád valóban méltó:

„... tudom én is:

a nagy: te vagy,

s te, a Mindenség summáslegénye,

részt se kaptál, pedig az egészre

futotta érdemed.

Érdemes volt-e ázni, fázni,

csak a jövő kövén csírázni,

vérszagú szörnyekkel vitázni,

ha ráment életed!

Csak szólhatnál, hogy érdemes!

Mert csontom, vérem belerémül,

végzetedhez ha én állítok végül

józan zárómérleget. ...

Segíts, hogy az emberárulók szutykát

erővel győzze a szív

szép szóval a száj!”

Sándor! Igazad enyhítse a gyászolók fájdalmát! Isten veled!

.....

A végvárak katonája

Veres János (1930 – 1999) emlékezete

Az északi végvárok dalnok katonája volt Veres János is, mint Tinódi és Balassi, de a Trianon utáni gyalázatban csak a gömöri őrtüzekre futotta, ám ez sem kevés a megmaradáshoz. Nem tehetett meg mindent, de amit meg lehetett tenni, abban élen járt, bár örökös korlátok és visszahúzó aggályoskodások közepette.

Élete ennek a korszaknak tanúsága és dokumentuma is egyben. A két háború közötti Csehszlovákia szülötte volt Tornalján, s még gyermek, amikor Rimaszombatba kerülnek, a város pedig Magyarország része lett ismét. Ám a háború minden szép reménységet elveszejtett. Öt évig magyar iskola sem volt, beszélni is tilos volt magyarul, épp akkor, amikor az ifjúságnak rá kell eszmélnie a világra, és mindezt tetézte, hogy épp akkor súlyosan megbetegedett. Élete végéig meghatározó üresjáratok és kényszerpályák terelték sorsát. Aztán mégis jött egy fordulat: 1952-ben találkozott Fábry Zoltánnal, és ezt követően a költői keresztúton már nem lehetett sem megállni, sem visszafordulni. S a Parnasszus, mint a Golgota oly messzinek tűnik, főleg, ha ködbe burkolózik a táj.

Hogy mi lehetett volna, ha.... erre már nem tudunk válaszolni. De küldetését betöltötte azon a helyen, abban a helyzetben és akkor, amikor és ahová az Úr őt rendelte.

Feladatát elvégezte, mint ember, mint költő, mint kultúraszervező, mint értékőrző és mint őrtálló, tüzet tápláló egyéniség. Verseit majd kirostálja még az idő, s ami fennmarad, az lesz a hagyatéka.

De már most megérdemli az utókor elismerését, és büszkék lehetünk rá: ami minden rangnál, kitüntetésnél fontosabb.

Verseinek hangulatát az életöröm, a szerelmi vágy, a gömöri táj szépségének csodálata hatja át, de ugyanakkor a saját betegsége és a gyarmati sorba taszított szülőföld és az itt élő őshonos magyar nemzet sorsa iránti aggodalom borúja is.

A vers, a dal számára is szellemi, lelki kenyér, táplálék. Mindennapi szükséglet: annak is, aki nem tud róla, annak is, aki nem igényli. Dal és harmónia nélkül a lélek elsorvad, elszárad, elhal, s megöli a szív titkait is. Kiürül, mint a téli éjszaka, amelyről József Attila írja: „Szép embertelenség!”

De amint a búza még nem kenyér (bár némely tájakon „élet”-nek nevezik), és nem kenyér a liszt, sem a kovász, sem a víz, sem a só, sem a föld, sem az eke, sem a kapa, sem a kasza vagy kaszakő, sem a malom, sem

a kemence, sem a tűz, sem a sütőlapát, de ezek mégis szükséges feltételei a kenyér létrejöttének.

Ugyanígy a vers körülményei sem pótolják a verset, de szükségesek voltak ahhoz, ami megfogant és megszületett. Ám csak megkóstolva ízlik, és elfogyasztva táplál. Nem pótolja sem fénykép, sem körülírás, nem helyettesíti semmi más. Csak maga a vers, mert költemény! A szellem emberének mindennapi lelki táplálék.

Veres János nem csupán költő volt, de a költői lélek és ihlet keresztjének felelőssége vezette akkor is, amikor a messzi tájakon is elismert rimaszombati Fáklya irodalmi színpadot megálmodta, szerkesztette, vezette, és akkor is, amikor a Tompa Mihály Klub rendezvényeit szervezte társaival. Számomra is sokat jelentő indíttatás volt ez akkor diákkoromban. Szikár ember volt, de minden körülmény ellenére derűt tudott maga körül teremteni, bár tragikus árnyak neheztedek rá, mert a nagyapja még a tornaljai házát is el kellett adja, hogy unokájának antibiotikumot tudjanak venni abban az időben, amikor még magyarnak lenni is bűn volt. Nem csupán életét, de életkedvét sem tudták hosszú ideig elvenni, bár megpróbálták 1968 után is, amikor ismét más bűnöket róttak fel neki emberarcú gondolatai miatt. De voltak körülötte társak: Bajnok István, Szokolay Imre, Danis Tamás és mások.

Számomra már gyermekkoromban megadatott, hogy találkozam vele, mert addig vagy csak halott költőkről hallottam, szinte csak Petőfi volt az egyetlen költő, meg is tanultuk sok szép versét, viszont az élők nagyon távolinak tűntek. Közvetve vagy közvetlenül a Veres Jánossal személyes találkozás adott számomra is biztatást, ösztönzést, hogy a költészet nem egy távoli világ kiváltsága csupán, Gömörben sem alszik a múzsa, és bizony felvettem a tollat. Azóta sem tettem le. Barátságába fogadtam, s nem sokkal halála előtt nekem is elküldte élete munkásságának tömör tükrét. Remélve, hogy nem feledkezünk meg róla. A listán szereplők többsége már a mennyei Parnasszus nagyvendéglőjében iszogatja ambróziás italát, így rám maradt a kötelesség, hogy az ifjabb nemzedék számára utat mutassak helyettük. E helyt is ezt teszem.

Hálát mondhatunk a Mindenhatónak, hogy megadta őt nekünk!

Nehéz magyar örökség – Mács József életműve

Amikor a felvidéki magyarok elmúlt évszázadának három kiemelkedő regényíróját szeretnénk felmutatni, bizonyosan köztük lesz Mács József is. Az élet valóságával szülőfalujában, Bátkában ismerkedett meg, hogy aztán Rimaszombatban, Sárospatakon, Miskolcon és Pozsonyban folytassa. Ő József Attilától azt is megtanulta, hogy a „múltat be kell vallani”, és e múltnak „adósai vagyunk szelíd jövővel”. Mert *a hatalmi szóval némaságra és hamis valóságértelmezésre ítélt világ megöli az álmokat, eltorzítja a lelkeket, elrabolja a jövőt.*

Nem akart próféta lenni, de hitte, vallotta és remélte, hogy az igazság felmutatása mentőöv lehet a hazugság tengerében fuldokló hajótöröttek számára. Megszerezte hozzá az írói készségeket is: a gömöri palócok sajátos elbeszélő mentalitásából, a magyar irodalom hagyományaiból és a vele született tehetségéből építkezve. Így lett újságíró. Ám ott és abban az időben nem irodalmi feladatokat bízta rá, s amikor az igazmondás területére merészkedett, a hatalmi gépezet máris lecsapott a rebellisre. 1957 elején, hogy vele példát is statuáljanak a magyar forradalommal szimpatizálók számára, kirúgták az Új Szó napilaptól, ahol már korábban is kényelmetlen kérdéseket tett fel a rendszer működése és a csehszlovákiai magyarok helyzete kapcsán.

Először novelláival tapogatta a tűréshatárt a felborult erkölcsi értékrend okait kutatva. Az 1964-ben írt *Adósságtörlesztésben* pedig már a jogfosztás és deportálás sorsrontó vetületét veszi célba. A regény csak négy év múlva, a '68-as enyhülés idején jelenhetett meg, de a reménykedés rövid időszakát a láncfegyverrel kísért visszarendezés követte. A rebellisekre fenyegetés, megtorlás, felfüggesztés, elhallgattatás várt. Ürügyként az 1972-ben megírt *Magasság és mélység* című regényét hozták fel (már kiszedve állt a nyomdában, de három folytatás után letiltották közlését a Nő c. hetilapban), mert „az egyház erkölcsét a párt erkölcsé fölé helyezte”, ám az ítélet valódi oka Mács egész irodalmi, újságírói és közéleti szerepvállalása volt.

Közel egy évtizednyi szilencium után jelenhetnek meg újra írásai a megtörték kategóriájában. A cenzorok éberségét is megzavarva kódoltan fogalmaz meg olyan témákat, amelyekben egyéni és társadalmi tragédiákhoz vezet vagy önpusztításba menekülő, lelki egészségüket elvesztő sorsokat eredményez a megtörtént események elhallgatása, elfojtása, meghazudtolása vagy az identitás, az anyanyelv és a hit megtagadása. Ilyen regény *a Kétszer harangoztak, a Szélfúvásban, a Vesztes, majd a Temetőkapu.*

Könyvei nagy példányszámban és fenyegetően gyorsan elfogytak, de mielőtt még a pusztulást lezáró temetőkapu ránk csapódott volna, a rendszer omlott össze. És egy kicsit ránk is dőltek a falak, mert a felvidéki magyarok jog- és esélyegyenlőségét nem engedték kibontakozni. Ráadásul a szabadság és a demokrácia haszonelvű értelmezése felgyorsította az önfeladás és a beolvadás folyamatát.

Mács tehát, akit még rehabilitálni is elfelejtettek, folytatta küldetését. Visszavonul Páskaházára, apósáék házába, hogy - az arcát vesztő pozsonyi közegből elmenekülve - írhasson. Szinte megtáltosodik, és sorra jelennek meg regényei.

Az Égig érő palatábla, az „Öröködbe, Uram...” tetralógia kötetei (Apám regénye, A Kos jegyében, A sötétség gyermekei, Az üstökös visszatér), közben teljes terjedelemben a húsz éve betiltott Magasság és mélység, majd a Trianon harangjai és a Bolondok hajóján. Az „Öröködbe, Uram...” címadó 79. bibliai zsoltár Mács József számára nem csupán helyzetkép, de egy életre szóló feladat is, amelyet még gyermekként kapott útravalóul a tarisznyájába Urbán Károlytól, Bátka akkori református lelkipásztortól, akit műveiben gyakran ábrázol kovászoló pozitív szereplőként.

Utolsó regénye halála előtt három évvel, 2014-ben jelent meg. Az elcsatolt vagon már a címével is a felvidéki magyarok elmúlt egy évszázadának útvesztőire utal, de azzal a reménységgel néz szembe az elmúlással, hogy a lelkekben segített „helyretolni a kibillent” időt. Munkásságának legnagyobb elismerése az olvasók lelkébe oltott tisztánlátásból fakadó remény dacos vállalása, a kilátástalannak tűnő helyzetek ellenében is.

„A vérzivataros, viszontagságos 20. század története, dédapáink, nagyapáink és apáink regénye is erre tanít: ők sem kívántak továbbjutni saját maguknál, saját életüknél. De nem elégedtek meg kevesebbrel sem. Nem vágyták a lehetetlent, de vállalták, hogy kíméletlen őszinteséggel élénk tárják mindazt a tanulságot, bölcsességet, ami segít nekünk és utódainknak tovább írni a történetet, mindannyiunk történetét.” – mondta 2004. március 30-án Orbán Viktor az „Öröködbe, Uram...” kötet budapesti könyvbemutatóján.

Mács József 1931. április 18-án született Bátkában, a hajdani Gömör vármegyében. Elhunyt Pozsonyban 2017. augusztus 31-én. Temetése szeptember 15-én volt Bátkában, református szertartás szerint.

Adósságot törlesztünk mi is ennek az életműnek a felmutatásával.

Mács József MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJÁNAK i.m. átadó ünnepségén, 2022. szept. 24-én.

A kezdetek öröme, kínja és szellemi nyomorúsága

(A felvidéki magyar írásbeliség és irodalom újrakezdése a jogfosztás évei után a kommunista diktatúra árnyékában Mács József nyomát követve.)

Mács József az 1945 utáni felvidéki magyar prózairodalom alapozó nemzedékének három legjelentősebb alkotójának egyike Dobos László és Duba Gyula mellett. Ezt a megállapítást a halála előtti utolsó két évtized művei csak megerősítették.

Aki végigolvassa Mács regényeit, s megpróbál összegezést végezni, az hamar rádöbben, hogy a felvidéki magyarok elmúlt évszázadának egyéni és közösségi sorsa fonódik össze bennük: hol ilyen, hol olyan hangsúllyal, de a kiszolgáltatott, jóhiszeműen lépre csalt, becsapott majd védtelenné tett állapotában meglopott vagy meggyalázott emberek, közösségek sorsának alakulásával foglalkozik. Hogy lehet ezt megélni, elviselni, kibújni alóla, ellenállni, megmagyarázni másoknak, hogy lehet ezt továbbvinni, hogy közben megőrizhessük tartásunkat, emberi arcunkat, vagy ki-ki hogyan magyarázza, hogyan hazudik másoknak, de sokszor már önmagának is, hogy szégyelli gyalázatát, titkolja a gyalázattevőt vagy száll vele szembe, hogyan ügyeskedik az egyik, milyen stratégiákat eszel ki a maga védelmére, miként helyezkedik, húz hasznát belőle a másik.... És hogy lehet erről hitelesen és irodalmilag is jól számot adni (főleg a kommunista és sovinszta cenzúra és állambiztonsági megfigyelések idején).

Mács már beleszületett a kiszolgáltatott helyzetbe, de még friss seb volt a trianoni gyalázat, ezt hallotta a felnőttek beszélgetésében, panaszaiban, ezt látta a konokan hallgató emberek szemében is. Sokan úgy élték meg, hogy a világháborúnál nagyobb katasztrófa nem szakadhatott volna rá, aztán a béke helyett arra döbbsentek rá, hogy a háború csak bevezető volt az országrabló trianoni daraboló gyilkosok hóhérmunkájához. Ezt az iskolában nem tanították, az első csehszlovák megszállás időszakában beszélni is tilos volt róla, aztán a második háború alatt majd utána még nagyobb megpróbáltatás érte a felvidéki magyar közösséget, amit Mács már kamaszodó fejjel, értelemmel és kíváncsisággal élt meg. Jó emlékezetű megfigyelő volt, de nem csupán a látottak és hallottak érdekelték, hanem a történések háttere, lelki motivációja is. Ennyi is elegendő, hogy írói ambíciókat gerjesszen, ami arra kényszerít, hogy az ember megszerezze hozzá az eszközöket is. Olyat, mint szókincs, nyelvi megformálás, kompozíció. Ügyelve a mértékre és arányokra, stílusra és esztétikumra. Persze az indulás, az ötvenes évek elején, a világháború után

s a jogfosztás éveit követően a kommunista diktatúra és a személyi kultusz időszakában nem volt egyszerű, amikor vagy a léleknyomorító beolvasás vagy csak valamilyen nyaktörő mutatvány révén lehetett életben maradni.

A jogfosztás és egyéb törvénytelenések sötét időszaka (1945 – 1949) alatt szünetelt, pontosabban be volt tiltva a magyar nyelvű könyv- és lapkiadás is. A bezárt magyar iskolák miatt sokan elhagyták az országot vagy még többen a hatalom által preferált szlovák iskolában igyekeztek megérteni a tanító szavait, ami rengeteg esetben első lépés volt a beolvasáshoz. Jelentős viszont azok száma is, akik a határon átszökösve a közeli magyarországi iskolákban próbáltak szerencsét, amit a magyar oktatásügy nem gátolt, a határellenőrzés azonban nem volt mindig elnéző. Mács későbbi önéletrajzi művében (*A sötétség gyermekei, Két finánc között*) saját élmények alapján erről is képet kapunk, ahogy gyerekfejjel a sötétben, rejtőzködve, lopva szökdöstek a magyar szó, a magyar iskola felé. Ezzel is a megmaradás pislákoló reményét élesztgették.

Az írók közül, akik nem veszték oda a háborúban, sokan Magyarországra távoztak, mint Győry Dezső vagy Mécs László is, vagy máshová emigráltak, mint Tamás Mihály (Ausztráliába). A régi alkotók közül Fábry Zoltán, Egri Viktor és Szabó Béla jelentkezett az elsők között a frissen meginduló lapokban. Az Új Szó 1948. december 15-én jelent meg először hetilapként, majd 1949. május 1-jétől a kommunista párt napilapja. 1950 márciusától a Szabad Földműves jelentkezik, majd az Alkotó Ifjúság, amely 1950 végétől 1953 közepéig kéthavonként, majd havonként jelent meg. A gyermek- és ifjúsági lapok is megjelennek: Pionírok Lapja (1950) havilap az úttörőknek, Új Ifjúság (1952) az ifjúsági szövetség hetilapja. 1952 januártól a kisdobosok, alsótagozatosok havonta megjelenő képeslapja a Kis Építő. A Csemadok (a felvidéki magyarok kulturális szövetsége) 1951 októberétől jelenteti meg a Fáklya c. lapot, majd ezt váltja fel 1956 után A HÉT (később csak Hét) hetilap. A kommunista párt vezető szerepének biztosítása érdekében minden lap élére csak megbízható és a felsőbb pártszervek által kijelölt pártkáderek kerültek, de a szerkesztőségekben is követelmény volt, hogy túlsúlyban legyenek a „megbízható elvtársak”, és a felsőbb pártszervek határozata, döntése, utasítása kötelező volt az alsóbbakra (ezt nevezték demokratikus centralizmusnak!). Így alakult ki az a helyzet, hogy lapok voltak, de kevés az újságíró, igyekeztek tehát a frissen létesült magyar tanszék diákjai közül toborozni, lehetőleg munkás-paraszt származásúakat. Tömegével ragadtak Pozsonyban a bodrogi, abaúji, gömöri vagy nógrádi fiatalok ebben az időben. Példa erre egy érdekes bejegyzés az Új Szóban 1951. február 9-én,

pénteken a Szerkesztői üzenetek rovat alatt: „Örömmel köszöntjük levelezőink sorában a következő elvtársnőket és elvtársakat és várjuk mielőbbi beszámolóikat:

Bordás Alica Rimavská Sobota, Dobos László Král'. Chlmec, Suba Emil Košice, Erdélyi Ferenc, Marcelová, Egrecy Éva Nižný Pokoradz, Eperjessy Ottó Král' Chlmec, Koller Szilveszter Rohovce, Kerekes István Fil'akovo, Kürth Zoltán Podunajské Biskupice, Kissimon Lajos Želovce, Laven Károly Šafárikovo, Lovicsek Béla Nýrovce, Molnár Géza Malé Blahovo, Major Ilona Dolné Semerovce, Mács József Bratislava, Máťušová Mária Chrást, Páll László Rimavská Sobota, Ollé József Kameniná, Tauses Vera Rim. Sobota, Tolvaj Bertalan Malé Trakany, Tóth Anna Selice, Papanitz Oszkár Praha, Nagy Terézia Čalavo, Végh Gusztáv Zemianská Olca, Kovács Margit Bratislava.”

Itt jelenik meg először Mács József neve a lapban (Dobossal, Tolvaj Bertalannal és Lovicsekkel együtt). 1951 július 20-án a lap Ifjúsági Szemle című mellékletében már találkozhatunk első tudósításával az „Ifjúság vízduzzasztógát” építéséről Egy brigádos beszámol címmel, s alatta újabb szerkesztői üzenetek, érdemes mindet idézni, mert ők később jeles irodalmárok lesznek:

„Mikus Sándor, Trat Družby. Várjuk mielőbbi beszámolódat”, munkádról és a tábor munkájáról

Dobos László, Királyhalmec. Egyetemi felvételeddel kapcsolatban közöljük veled, hogy a járási Nemzeti Bizottság iskolaügyi osztályának hozzájárulása kell a kérvényhez, amit a legrovidebb időn belül adj be.

Tolvaj Bertalan, Trakany. Az ígért fordítást és a kérdőíveket önéletrajzoddal együtt mielőbb küldjed be.

Mács József, Priehrada Mládeže, Púchov. Beszámolódat megkaptuk. Kérjük, hogy a munka megszervezéséről és az egyes csoportok közötti versenyről írd a legközelebb.”

Így szervezték, toborozták a szerkesztőgárdát a lapok.

A pályatárs Szőke József így emlékezik ezekre az időkre:

„Mint jóformán mindenki a szlovákiai magyar irodalomban, pályáját Mács József is versekkel kezdte. Talán mert a vers: kiáltás, és nekünk 1951-ben kiáltanunk kellett, hogy vagyunk, hogy ismét létezzünk. Aztán újságokban cikkezett, satirikus karcolatokat, glosszákat írt. Ez is dac, szúrás, böködés. Ez a dac mindmáig megmaradt benne, írói magatartása lett. Egyik legszebb, legköltőibb regényének epilógusában dőlni hajóútjáról ír. Ott találkozott regénye hősével. A hajóúton én is jelen voltam, és később látnom kellett, hogy az élet nyomasztó valósága, miként változik Mács keze nyomán tiszta költészetté. (...)Humor és dac, a rideg kisebbségi valósággal együtt épült bele Mács emberi, írói értékrendjébe. Persze nem egyenlő, minden korban egyforma arányban és mértékben, hanem ahogy a való élet engedte, diktálta.

A bátkai kőműves fia Sárospatakon, Miskolcon keresztül 1950-ben érkezett Pozsonyba. A magyarországi tanulás, elindítás egy egész életre meghatározó és szükségszerű, mivel a honi tájakon nem voltak magyar iskolák. Nem egyedül érkezett, hanem a felvidéki

diákemberek egész seregével az éppen akkor nyiladozó nemzetiségi létbe, s nem mindenki a szlovák fővárosba jött, amely akkor még kevésbé volt szlovák, és kevésbé nagy, mint mostanában. „Éppen testhez álló”, ahogy Örkény István írta néhány esztendővel később egypercesében.

E seregnyi, félig értelmiségi, félig diák lett az erjesztő kovász nemzetiségi kultúránk, iskolarendszerünk, irodalmunk, sajtónk, tudományunk elindulásában, mivelhogy előző értelmiségünket szisztematikusan kiirtották avagy elűzték. A centrum eleve Pozsony lett, mivelhogy akkor centrum nélkül semmi sem létezhetett. A fiatal gárda pedig elszánt, öntudatos, nem érez felelősséget atyái háborús „bűneiért”, a hivatalos közegben viszont még működik a „bűntudat” a háborút követő magyarellenességekért. És ami a lényeg: mindkét közeg feledni akar, s ezért könnyedén kapja mindkettőjüket szárnyaira az újvilág építése. Az alig húszesztendőes egyetemista, de máris újságíró Mács József és számos társa is Pozsonyban kezdi „szárnyalását” Bukdácsolva tanultuk új sorsunkat. (...)Mácsra hol Lőrincz Gyula szemüvegének rideg fénye csillogott, hol Dénes Ferenc haragja villámlott. És közben-ott volt még a fészekrakás súlyos gondja is. Egyetlen szoba a külvárosban. Szoba? Holmi idomtalan helyiség, amelyben Juci asszony sehogyse helyezhette el célszerűen a szerény bútorzatot. ” (Szőke József: Író az irodalom szekerekén, Irodalmi Szemle, 2001. április, 31- 33.. old.)

Mács is versekkel kezdte szerelmes ifjoncként, azzal hegyezte a tollát, de Pozsonyban a baráti kör (Ozsvald, Gyurcsó, Bábi, Dénes György) hatására abba is hagyta, majd a lírát becsempészte a novelláiba, de a kritikusok erről is lebeszéltek. Marad csak emlék, nem nagyon dicsekedett vele, azokkal sem, amelyek megjelentek például az Új Szóban a korszellem minden elvárásának megfelelően zengzetes jelzőkkel éltetve az aktuális éltetendőt. Volt viszont néhány elfogadhatóbb rímeltető ritmusgyakorlata is.

„Mács József : Tanulóíffúság köszöntője

Csillogó szemekkel

Tekintek az őszbe,

Levél még nem pereg,

Nem röpköd a völgybe.

Egyre halványabb lesz

Tűző nap parazsa.

Megcsapkod szelével

Csiklandoz neszével

Őszi szél kacaja.

Illanóban a nyár
Őszben derűs emlék!
Csattogó kereken
Kanyargó völgyeken
Ifjú had száll felém!

Gyertek fiatalok,
Széllal röpjöljétek,
Hősi munka után,
Ahogy síkon hegyhát,
Büszkéljük fejétek.

Induljatok ismét
Síkról hegy hátára.
Hol az ormon csillog
A bölcsesség vára.

S kiben a tudásszomj
Motorja az észnek.
Kitartó munkával
A várba beléphet.

(Új Szó, 1952. augusztus 31., 4. old)

Első novellakísérlete 1952 április 23-án, a 4. oldalon jelent az Új Szóban *Tavaszi* címmel. Feledhető írás, elbeszélésnek is kevés még, ezért maradjon meg a próbálkozás jelzője, erőtlenségre próbálkozás. Nem csoda, hiszen ezt várták el tőlük, hogy ilyeneket írjanak. Ez a szemérmesség. Ezért Mács inkább a szatíra terén próbálkozott: alkatához is jobban illett, és nem kellett komolykodva feszengenie a szocializmus építésének világot rengető sikereinek dicsőítésével. Később gyakran emlegeti, hogy a nagy munkaversenyek idején írt *Háromszáz tyúk, egy tojás* című humoros története nem kellett az Új Szóban, de a Lúdas Matyihoz hasonló jellegű szlovák vicclap (Roháč)elfogadta, és ott megjelent.

„Mindent a napi politika igénye szerint ítéltünk meg. Nem szerettük a könnyítéseket. Lapoknál dolgoztunk, tehát a lap elvárásai szerint válogattuk meg az elbeszélések témáját. Háromszázötven tyúk és egy tojás, Vágási engedély, Az új falu konyhája, Káderozom a szerelmemet stb. Elbeszéléseinkkel pillanatnyi helyzeteket akartunk megoldani vagy a megoldáshoz segítséget nyújtani. A kritika szintén csak a tartalmat vizsgálta műveinkben, formai kérdésekkel nemigen foglalkozott. Az új életről akartunk írni mindenáron, holott ezt az életet még nem ismertük. Másokkal együtt én is éreztem ezt, és elég hamar rájöttem, hogy múltból vett témákkal is szólhatok a mához, még hozzá hitelesen. (...) Abban az időben Lőrincz Gyula, az Új Szó főszerkesztője a semmiből teremtetett szlovákiai magyar újságírást. Nekem is azt mondta egy napon: — Szerkesztőt csinálunk belőled! — Tetszett az ajánlat, mert ilyenre gondolni sem mertem volna, bár annyit megjegyeztem: — Még főiskolára járok! — Mintha nem is hallotta volna az óvatos ellenvetésemet. — Nem számít — mondta. — Lapunk már van, nem szerkeszthetjük emberek nélkül! — így lettem aztán ember elég fiatalon, huszonegy és fél éves koromban a Lőrincz Gyula teremő akaratából. A lapnál aktív dolgozó, a főiskolán meg Sas Andort, Csanda Sándort, Turczel Lajost szomorítón álmodozó. Nem egy riportom, később elbeszélésem született előadáson, amikor Sas, Csanda vagy Turczel nem figyeltek rám. Az Új Szó kulturális rovatát akkor Egri Viktor irányította.” (Mács József: Első közlésem, Irodalmi Szemle, 1977. június, 534 – 543. old.)

Ebben az időben mindenütt teret akartak adni a fiataloknak, persze nem minden hátsó szándék nélkül. A rendszer irányítói is tudták, hogy a tapasztalatlan fiatalokat könnyebb rászedni, és ha kellően ambicionáltak, maguk is elvégzik a „piszkos munkát”, kitúrják a régi időkből átvett korosztályt. Az irodalomban is ezt csinálták, csakhogy magyar vonalon egyszerűen nem volt kit, és így a kezdő írók szabad utat kaptak. Így nyílt lehetőség 1953-ban egy válogatás kiadására. Szőke József előszavával tizenhét új névvel ismerkedhetett meg az olvasó. Bábi Tibor, Dénes György, Gyurcsó István, Ozsvald Árpád, Török Elemér és Veres János is több kötetrel gazdagította a későbbiekben költészetünket. A bemutatkozó prózaírók közül később Mács József, Szőke József és Mikus Sándor bizonyított.

Mácsból három elbeszélés szerepelt ebben a válogatásban, humoros, derűs hangulatú írások, a jó kezdő szintjén. (Önkritika, Háromszázötven tyúk, egy tojás, Mindenkit a szakmájában). Fábry Zoltán már ekkor felfigyel rá, ezt írja róla: „Mács József különben ízes mondanivalója még nem adja azt, ami a szándéka: humort. A humort és szatírárt nem a tárgy adja, nem a téma hozza, de az író csinálja. Nem véletlen, hogy az irodalomban a humoristák adják a legkisebb százalékot.” (Fábry Zoltán: Fiatalok antológiája, Új Szó, 1954. március 12., 6. old.)

Ez a gyűjtemény megelőlegezett bizalom volt, amivel a többség élni is tudott, érvényes lett Fábry elgondolása: „Az antológia kollektívuma fontos tényként dokumentált: a novella, vers és tanulmány útján a szlovákiai változás

magyar színeképét gyűjtötte egybe. A dokumentáció tartalmi valósága természetszerűen nem manifestálódhatott formai tökélyel. Az indulás megnyilatkozása lehetett csupán, az indulásé, mely most már többre kötelez: minőségi munkára, műgondra. Ha fiatal íróink erre fektetik a fősúlyt, akkor valóra válik az a hit és tudat, amit az antológia szerkesztője előlegezett a kis kötetnek...”

Ez volt tehát a rajtot jelző pisztolylövés Mács József számára is: ösztönző biztatás, a Parnasszus rétjeinek hízelgő lehelete. Ellenben a társadalmi és politikai viszonyok nem éppen az alkotói szabadság vitorláit dagasztották 1953-ban. Éppen ellenkezőleg. Elvárás és kötelesség volt a rendszer hazugságainak magasztalása, bár személyes tapasztalatból ismerhették a valós helyzetet. Elég volt hazamenni: akár Bátkában, akár Páskaházán. Miként lehet mégis úgy kimondani az igazat, hogy a lapszerkesztők elvárásainak is megfeleljen. Mi a sorsa tehát a rózsának, „mely hóban virul”?

Mács József számára az elkövetkező négy évtized ennek a dilemmának jegyében telt el, miközben többször is kiütötték kezéből a tollat, mert sem 1956, sem 1968 után nem akart a vályúhoz terelt csordával tartani, avagy „együtt lelkendezni a csúszkálókka”.

Londoni állatfarm Madách drámájában

(amiről a brit hírszerzés a saját országában sem akar hallani)

Talán mindörökre rejtély marad a Tragédia remekművének mesteri megalkotása, hogy a szerző honnan tudhatta, miként láthatta ennyire pontosan, amit feltárt. El kell fogadjuk, hogy Madách történelmi és társadalmi éleslátása valamint előrelátása egy géniusz titkokat feltáró próféta küldetése volt. Nem járta be a világot, nem volt hatalmas könyvtára, és a közösségben is inkább visszahúzódó volt, mégis olyan ismereteket, tapasztalatokat és következtetéseket mutatott fel, amelyek az emberiség jelentős többsége számára ma is homályosak, ezért ők nem jutnak el a felismerésig, hogy döntéseik során ne váljanak hazug csábítások áldozataivá. Ez bizony már az egész emberiség nagy tragédiája.

Egy másik elmezésben láthattuk, hogy nem az egyes történelmi korszakok bűnei miatt ábrándul ki Ádám minden eszményből, hanem azért, mert számára a jövőbe vezető utat a lelkét megrontani szándékozó

Lucifer mutatja meg. Amikor már sikerül eltántorítania őt a hatalom, a szabadság, a demokrácia, az élvezetek, a vallás, a tudomány és a forradalom lázas bűvöletétől is, megérkezünk Londonba. Madách korában ott éppen akkor kezdett kibontakozni a piaci szemléletű, haszonelvű és uzsorások által uralt vadkapitalizmus. Ám az átutazó vagy egy szemlélődő turista mindebből leginkább csak a gyarmatokról beáramló hatalmas árukészletet vagy az eme gazdagságra alapozott angol eleganciát, nyugalmat és városképet látta. Viszont már Madách drámai jelenetei alapján is levonhatjuk a következtetést, hogy ahol a haszon, a nyereség és az anyagi érdekek uralkodik, ott az élet is üzletté válik. Piacra kerül és alku tárgyává lesz minden: nem csupán a nyersanyag, a termék és a föld, hanem a becsület, a tisztesség, a vélemény, a meggyőződés, a vallás, a hit és a szabadság is. Aki mások fölé akar kerülni, az felvásárolja a közvéleményt formáló eszközöket, a sajtót, a könyvkiadást, a színházat, a közoktatást, és így ő dönti el, akár egy látszatként fenntartott parlamentáris rendszerben is, hogy kinek mi legyen a véleménye, melyik jelölt győzhet, melyik fog bukni. Ezt nevezik el „szabad választásoknak”, aminek eredményeként létrejön a „demokratikus törvényhozás” (parlament), a végrehajtó hatalom (kormány) és a hatalmat is ellenőrizhető „független bíróság”. Ezek a szemfényvesztő intézmények szükségesek a demokrácia illúziójához. Akinek nincs hozzáférése ezekhez a forrásokhoz, az lehet bár a legkiválóbb elme és a legjobb emberbarát, de vagy magányos hordószónok marad, vagy pedig egy dühöngő ápoltként zárják el.

„Lám, megjelent az első bölcselő!

Nagy sor jövend utánad, szép hugom,

Mely milljó úton ezt vitatja újra;

A tébolydába téved sok közülök,

Sok visszaretten, révbe egy sem ér.”

(Merényletre csak rendkívüli helyzetben vagy a nem kívánatos példát követők elrettentése céljából kerül sor.)

A választópolgári rangra emelt csócselék pedig szelíd birkacsordaként, az új abrak ígéretének ellenében azt is elfelejti, hogy alig négy éve milyen maszlaggal etették őket ugyanazok a böllérek. *Ha a közéletből sikerül kiölni az embertársi szeretetet és szolidaritást, ott megszűnik a sortársak összetartozásának érzése is, és helyébe a közgyűlölet lép. Ennek érdekében teszik felszámolás célpontjává az alapértékeket képviselő csoportokat. Veszélybe kerül a család, a nemzet és a vallás megtartása. A meghirdetett*

szabadpiaci rendszerben az emberek először vetélytársakká, majd ellenfélle, s végül ellenséggé válnak. Ez a helyzet aztán elvégzi a maga pusztító feladatát: felszámol családi békét, hagyományt, kultúrát, hitéletet, nemzeti összetartozást.

Persze a hivatalos propaganda megértést, toleranciát, türelmet és gondoskodó támogatást hirdet (főleg a bűnös, beteges és bomlasztó folyamatok felé). Megengedik a környezetbarát vagy állatvédő szervezetek működését, de lehetetlenné teszik az ellenvéleményt: a családvédő, nemzeti kultúrát ápoló, keresztény közösségek szabad kibontakozását. Úgymond ezek egy letűnt, elavult, maradi és nem kívánatos rendszer megnyilvánulásai, ezért nincs helyük a „modern” világban. És azonnal odateszik melléje a bűn felmagasztalását: a szabad szerelem címszava alatt a beteges és emberidegen hajlamok propagandáját. A balekra vett és csordává alázott tömeg pedig úgy fogadja el az egészet, hogy ez talán csak egy gyorsan elmúló divathóbort. Ám tudjuk, hogy Marxszal, Leninnen és Hitlerrel is így kezdődött, és azóta kiderült, napjainkban is ez folyik, ami valójában egy előre eltervezett, céltudatos és jól szervezett lélekrombolás. A magát istennek képzelő pénzügyi hatalom kizárólagos jogot formál magának bankjai és katonai szervezetei útján, hogy döntsön az emberiség sorsának alakulásáról. Ez bizony az istentagadás legszélsőségebb formája, és ez a kísértet már nem csupán Európát rettent!

Világháborúk és népiirtások indultak el ezen az ordas úton: a betlehemi tömeges gyermekgyilkosságoktól a párizsi 1789-es vérengzéseken át az auschwitzi, katyni vagy hirosimai tragédiákig. És napjainkban sem tudhatjuk meg az igazat a kóreai, vietnámi, kubai, kambodzsai, palesztin, jugoszláviai, líbiai, iraki, szíriai, afganisztáni háborúkról, amikor semmi szankció, sem embargó nem volt a külföldről beavatkozók felé. Amikor viszont a pénzügyi háttérhatalom érdekeinek levesébe pottyán a légy, akkor jön a nagy visítozás, összezárás, kirekesztés, fenyegetés, és soha nem látott sajtókampány és fegyverszállítás.

Hogy ki fenyegeti a világot valójában? Csak nézzünk utána, kinek származik haszna belőle. Csupán egy adat: két éve Oroszország, a világ legnagyobb területű országa csak negyedik volt a ranglétrán 65 milliárd dollárnyi kiadással, miközben az USA az összes állam hadikiadásának közel felét produkálja 850 milliárddal! Ezt persze a szabadnak, függetlennek és békepártinak nevezett liberális moslékmédia nem szokta közzétenni. És azt sem, hogy valójában mi is zajlik 15 év óta Ukrajna területén, illetve hogy napjainkban mi ott a helyzet. Az egyoldaló, leginkább kijezi hazugságok tömegére alapuló „hírközlés” pedig éppen a tájékoztatás tisztaságát, kiegyensúlyozottságát és hozzáférhetőségét hirdeti. Hirdeti, de nem tartja

be! S amikor mégis kibukik az igazság a fegyverkereskedelem gazdasági haszonélvezőiről, az energiaforrások eladásában érdekeltek és a NATO tábornokok összejátszásáról, a gázvezeték felrobbantásának még háború előtti előkészítéséről, az újjáépítési programok befektetőiről, a korrupt EU vezetőkről, a milliommossá lett kijevi önkényuralkodókról, az ukrán hadsereg tagjainak horogkeresztes tetoválásairól, az orosz nemzeti közösség kiirtásának ukrainai terveiről (most már a kijevi elnök is hangoztatja, hogy még mindig ez a céljuk!), akkor mély csönd és hallgatás jön. Európa népének nagy része a saját országa hírforrásaiból ezekről nem tudhat meg semmit! Ilyenek a paradicsomban is felbukkanó sátáni kígyó megjelenési formái: hízeleg, ajánlatokat tesz, jólétet ígér, hogy végül mindent elvegyen, amihez először a lelket kell megrontani. Ehhez képest a koronavírus a világban csak egy apró légy piszok, bár már abban is benne lehetett a kezük, azt tesztelve, hogy miként lehet a birkákat békésen bárhová terelni!

Arcát már akkor fel kell ismernünk, amikor megtagadja az emberi alapértékeket, amikor emberidegen eszméket és szokásokat akar ránk erőltetni. Ezért addig kell visszaküldenünk a pokolba, amíg nem tette be lábát a házunkba, és nem terjeszti el népünk körében a lélekölő kór vírusát.

Kultúrák, népek, országok pusztultak már bele abba, hogy nem találtak ellenszert, nem védekeztek a ragály ellen. Ősi üzenet, hogy az ellenszer, mely megvédheti testünket és lelkünket is: Isten szeretete és Jézus követése, hitünk és nyelvünk megtartása.

Mi, magyarok tudhatjuk ezt jól. Hiszen magyarként lettünk keresztények, és keresztényként tudtunk megmaradni már egy évezred óta magyarnak, itt a Kárpát-medencében. Közben mennyi elfajzott hódító és eltévedt betolakodó járt erre, és tűnt el innen a történelem ködében. Madách is azért hagyta ránk művét, hogy nemzetünk tragédiái ne kétségbeesésbe vagy kiábrándultságba, hanem a jövőbe vetett hit reménye felé vezessenek. Ádám is felismeri a Sátán (Lucifer) segítőkészségének hazugságát, és visszatér az Úrhoz, elfogadva alkaratát, mert teljes értékű emberré is csak őáltala érhetünk.

S ha ezt az utat, eredendő értékeinket megtartjuk, akkor ez a jövőben sem lesz másképp.

.....

Gyertyagyújtás december 5-én

Gyertyagyújtás karácsony fényének, világosságának jegyében. A világ világosságát keresve, hogy közelebb jussunk hozzá és egymáshoz is.

Meg kell látnunk, meg kell találnunk önmagunkban, hogy felismerhessük másokban is az emberség tüzt. Mert a világ ezernyi baja, bűne, betegsége és gyarlósága a magányt, a közömbösséget, a szétszakítottságot, a megosztottságot támogatja, pedig tudjuk jól, hogy „egymás nélkül sötétben vagyunk”, ezért „látnunk kell egymást, hogy láthatók legyünk, és hallanunk egymást, hogy hallhatók”. Ezt üzeni az élet, ezt üzeni múltunk tapasztalata, ezt üzeni az evangélium.

December 5. - gyászos emlékű tanulsága is ezt sugallja, hogy nem tagadhatja meg ember az emberséget, testvér a testvért, magyar a magyart. Csak a bűn az, amit el kell utasítanunk. A bűnösnek ugyan megbocsátunk, de bűnében nem követjük őt.

„Beteg a világ, nagybeteg” – mondta a költő 120 éve karácsonykor, pedig azóta még nagyobb és súlyosabb betegségeken, háborúkon esett át, de a figyelmeztetés annál időszerűbb, mert határtalanságot az önzés és birtoklás országhatárai és a járványok vesztegzárai korlátozzák.

Evilági gyarlóságok azonban nem akadályozhatják meg a lélek örökkévalóságát, mert nem a műszaki csodák, nem az üvegpalaták és az árutól roskadozó üzletek váltják meg a világot, hanem az egymás felé forduló megértő szeretet, amelyben nem kell új útmutatásokat keresnünk. Kétezer éve megkaptuk ezt az ajándékot, s vele a karácsonyt. „Ez az én szeretett fiam, őt kövessétek!” – üzeni mindannyiunk számára az Mindenható.

Legyen akár hívó, akár útkereső valaki, ha elcsendesedve a szeretet útjára lép, máris részesült ebből az ajándékból. S aki az üdvösség felé fordul, számára beteljesedik az Írás, mert megkaphatja az örökkévalóság kegyelmét, és evilágban is vigasztalást nyer.

Miért ne lehetnénk valamennyien ilyenek? És nem csupán karácsonykor.

Áldott adventi várakozás melegsége enyhítse a zord világ hidegét szívünkben, lelkünkben, otthonainkban!

Ettől lesz otthonná a ház és hazává az ország, ahol élünk. Így válik határtalanná a térség, amit ezer éve Szent István ajánlott fel Boldogasszony Anyánk oltalmába.

Gyertyánk fénye is segítse a sötétben veszteglőket, vándorokat, zarándokokat és útkeresőket, hogy elérjék társaik kezét, mert ebben a találkozásban az Üdvözítő Isten érintését kell megéreznünk:

„Mikor elhagytak,

Mikor a lelkem roskadozva vittem,

Csendesen és váratlanul

Átölelt az Isten.” (Ady)

Így folytassuk utunk, életünk vele és általa minden időkből!

Amen!

VALAMI BÚZLIK EURÓPÁBAN

Mi történt 1918 – 1920-ban?

Tények, előzmények:

Amikor 1917 elején a nagyhatalmi angol-francia-orosz antant szövetség elutasította (valamilyen kényszeres nyomás hatására) IV. Károly békeajánlatát, akkor a háborúból busásan gazdagodó bankárvilág beugratta az USA-t kétmillió katonával, korszerű fegyverzetrel és friss utánpótlással az európai csetepatéba. (Rákérdeztek már arra, hogy miért éppen az antant oldalán, hiszen jelentős számú német és osztrák vagy magyar bevándorló élt az USA-ban, és már 1915-től dollármilliókkal és fegyverszállítással támogatta az angolokat?) Ezzel a hadbalépéssel a vesztesre álló antant megfordíthatta a háború kimenetelét és győzött. Talán nem mellékes, hogy eközben A. J. Balfour angol külügyminiszter nyilatkozatban ad egyetértő választ Rotschild bankár és az általa létrehozott cionista világszervezet kérésére, amelyben „a britek támogatják a cionistákat egy zsidó „nemzeti otthon” létrehozásában Palesztinában, azzal a kikötéssel, hogy ez nem jár együtt a területen élő más népek önrendelkezési jogainak csorbulásával. A nyilatkozatot később bejegyezték a Törökországgal kötött párizsi békeszerződésbe és a palesztinai brit mandátumot létrehozó dokumentumba.” Ezen a területen akkor 5 százalék zsidó élt. Az angolok pedig hatalmas hadikölcsönt vettek fel Rotschild bankjaitól olyan magas kamatokkal, hogy még 70 év múltán törlesztették. Ez a lekötelezettség, ami egyéb területekre is kiterjedt, olyan meghatározó lett, hogy később

elindíthatta egy még nagyobb haszonnal kecsegtető befektetésük megalapozását, a második világháborút.

(Arthur Balfour és levele 1917-ben lord Rothschildhoz, amely az angol kormány októberben elfogadott álláspontját jelzi. A terv 1948-ban véglegesült, a palesztin és egyéb lakosság kizárásával.)

Az sem mellékes, hogy a háború után létrehozott Csehszlovákia, Jugoszlávia és Nagyrománia az antant által dirigált bábkormányaik segítségével hálából az érintett bankok befektetési területévé vált.

Mindezen aljasságok elhomályosítására eszelték ki hogy a „*primitív hun ivadék*”, Magyarország lett volna a háború kezdeményezője, kirobbantója és legvéresebb résztvevője. Legalábbis az „objektív” liberális francia, angol és olasz sajtóból már a háború kezdetétől fogva ezt lehetett megtudni. „*A magyarok ugyanolyan bűnözők, mint a németek...*” (Journal des Débats, 1916.7.21.), „*a háborúért a magyarok felelőssége nagyobb, mint Ausztriáé*” (New Europe, 1916.11.2.), „*a brutális magyarok, gyalázatos hunok*”-ról (Pall Mall Gazette, 1917.10.26.). S a nyugat inkább hitt a cseh Benešnek („*Detruisez l' Autriche-Hongrie!*” - 1916) vagy a román Take Ionescunak, akik „*vérengző magyarok*”-ról, elnyomó zsarnokokról cikkeztek, és örömmel adtak nekik teret, mert az ő játszmájukba illő kártyákat húztak elő. Valójában Benešék hiába keresték volna az antant kegyeit, ha annak régi területszerző elképzeléseibe nem illettek volna. Az már csak hab a tortán, hogy amikor már sejtették, hogy szükség lesz majd velük együttműködő és behódoló magyarokra is (mint Károlyi, Jászi, Linder Béla), akkor a véres kezű és ellenszenves magyar szerepét Tisza Istvánra ruházzák.

Az olasz fronton 1918 őszén repülőgépről szórtak le olyan röpiratot, hogy „*ezt a háborút Tisza akarta*”. Amikor őt a király feloldozta titoktartási kötelezettsége alól, akkor bejelentette, hogy az Országgyűlésben részletesen be fog számolni a háború kitöréséről és részleteiről. Ez veszélybe sodorhatta volna a területabló páholyos terveket, és nem bíztak semmit a véletlenre. 1918. október 31-én a családja szeme láttára merénylők meggyilkolták. A liberális propaganda azonnal tudni vélte, hogy a tettesek „*elkeseredett katonák*” lettek volna a tettesek. Pedig még szabadkőműves páholytag is volt köztük... nem véletlenül. Az utókor azóta bőven tisztázta, hogy éppen Tisza volt a háború elindításának egyik legnagyobb ellenzője, miatta késett egy egész hónapot a hadüzenet, ezért utálták őt meg az osztrákok és németek is, és csak a németek magyarellenés zsarolása és a császár fenyegetése hatására engedett, belátva az elkerülhetetlent, mert a lavina elindult. Tudta jól, hogy a nagyhatalmak közül a Monarchia van legkevésbé felkészülve egy háborúra, de aztán, ha már benne vannak, valóban minden megtett, hogy minél kisebb magyar veszteséggel járjon, és

személyesen is résztvett a frontharcokban. Magyarország lett tehát nem csupán egy megnevezhető bűnbak, hanem fizetőeszköz is, amelynek területéből a győzők törleszteni tudták adósságaikat a hitelezők felé! De ezt nem a háború alatt eszelték ki, hanem már jóval korábban, amikor 1908 május végén a francia és angol vezetők találkoztak, és nyilvánosan ugyan békéről szónokoltak, de közben titokban megtekintették a legújabb fegyverek fejlesztését is.

Így tanultuk illetve nekünk még így tanították

Számunkra az iskolában még az volt a tananyag, hogy a Monarchia elnyomott népei összefogtak és lerázták magukról a feudális igát, és végre érvényesülhetett a nemzetek önrendelkezési joga az önállóságra. Ezért szűnt meg a „nemzetek börtöne”, hullott szét a Monarchia. És megalakulhattak ezen népek szabad és demokratikus államai, mint például Csehszlovákia. Jól cseng, szépen hangzik, mint az indián őslakosságot legyilkoló, népiertő független amerikai demokrácia. Mert ugye ezen a területen az elmúlt száz évben sehol sem tartottak önrendelkező népszavazást, és az önrendelkezési jog gyakorlását még az autonómia szintjén sem engedélyezik. Kivétel egy város, Sopron, ahol elszámították magukat, visszakerült Magyarországhoz, de az eredmény után a kisantant tolvajszövetség beijedt urai összehangoltan kezdték meg a területükön lévő őshonos magyar közösség elnyomását szétszórását, felhígítását és beolvasztását. Mert az elrabolt, elnyomott több millió, területi egységeiben többségi magyarnak a megszállók ellenében nem lehetnek önrendelkezési jogai. Egyetlen joga a behódolás vagy az elvándorlás volt!

Később azt tanították, hogy Magyarország feldarabolása a győztes hatalmak jogos intézkedése volt a háborút kezdeményező vesztesek ellen, vagyis mindez a háború megkérdőjelezhetetlen konzekvenciája, amit nem szabad revízió alá venni. Az persze érdekes lehet, hogy ugyanezen győztes nagyhatalmak tevékenyen vagy hallgatólagosan járultak hozzá ahhoz, hogy 1849-ben megszűnjék Magyarország kivívott önállósága, és ismét a Habsburg önkény alá kerüljön. Tehát a háború kitörésekor sem volt önálló, nem is dönthetett volna a háború megindításáról! Nem melleleg Ausztriát (pedig osztrák császár üzent hadat) nem csonkolták, viszont a Magyar Királyság területének 67-százalékát (színmagyar területekkel együtt) elvették. Egyes tankönyvekben az is szerepelt, hogy talán az egykori Nagymorva Birodalom területének ősiségi jogán igazolt Csehszlovákia területi egysége és megújítása. Csak ennek a felvetésnek még annyi jogalapja sincs, mintha Magyarország igényt támasztana fél Ukrajnára Etelközre hivatkozva, avagy Párizstól Pekingig a Hun Birodalom területének visszaigénylésére tenne javaslatot. Mert semmi sem igazolja, hogy a Felvidék területén bármikor is lett volna valamilyen szláv birodalom, Megale Moravia pedig a mai Szerbia területén létezett néhány

évtizedig, ahol Ciril és Metód is működött (de északabbra nem), ezért a ciril betűs ószláv egyházi nyelvnek és írásnak csak Szerbiában, Bulgáriában és keletebbre maradt hagyománya.

Az már pontosabb megfogalmazás a helyzetre, hogy impériumváltás történt, amikor az osztrák császári hatalom helyébe az antant uralma lépett, de akkor miért osztották szét Cseh, román és szerb hamiskártyások között? Avagy ezzel közvetve beismerték, ami igaz, hogy az utódállamok a győztes nagyhatalmakat kiszolgáló leányvállalatok csupán?!

Tehát sem az önrendelkezés kívánalma, sem az etnikai elv, sem a történelmi jogfolytonosság helyreállítása, sem a háborús bűnösség vádja nem indokolja a magyar területek elszakítását.

Ezért kell egyértelmű válaszokat adni a kérdésekre. Csak a pontos megnevezés segítheti a tárgyilagos megismerést.

Vagyis a trianoni döntés és annak minden következménye **JOGTIPRÁS** volt, a magyar területek **ÖNKÉNYES ÉS ERŐSZAKOS LEIGÁZÁSA, MEGSZÁLLÁSA**. Az európai alapeszmény kisemmizése!

Ez történt a Felvidékkel, Kárpátaljával, Erdéllyel, Délvidékkel és az Órséggel 1918 és 1920 között. Ezt nem lehet semmiféle joggal vagy jogszerűséggel indokolni, igazolni vagy magyarázni.

Önkényes volt, embertelen és jogtipró, emberiség ellenes, el nem évülő bűntény. Csupán az anyagi haszonszerzés, a hatalmi gőg és a birtoklási vágy által vezérelve.

És milyen siralmasan aljas eljárásban!

Mert milyen béketárgyalás az, ahol a megszállt országok képviselői nem lehettek jelen, ahol nem a békéről, hanem csak a zsákmány elosztásáról és a hadisarc kérdéséről egyezkedtek? Ahol a leigázott vesztesek egyetlen joga és kötelessége annyi lehetett, hogy a katonai megszállás és fenyegetés közepette aláírják az önkényesen kiszabott feltételeket. Ahol nem bűnöst, hanem csak bűnbakot kerestek aljas haszonszerzési vágyuk elfedésére.

Vajon Franciaországot miért nem darabolták szét 1815-ben, Napóleon világhódító tömeggyilkos hadjáratai után? Vajon milyen ügy szolgálatában állhatott, hogy csupán száműzetés lett a büntetése? Talán az volt csak a bűne, hogy nem tudta elfoglalni megbízói számára Oroszországot... ?

Ennyi történelmi tapasztalat után csak egy kérdés marad, ha már nincs közölközlet Magyarország számára igazságot szolgáltatni:

Vajon mostanában miért kellene ismét Oroszország ellen hadsereget toborozni, és miért is kellene nekünk ebben részt vállalnunk?

Ébredj Európa ! Elrablóit már házon belül vannak.

Csődeljárás előtt

(tévelygés a liberális birkademokrácia sötét útvesztőiben)

Hányszor előfordul, hogy már akkor is hazudnak, amikor kérdeznek, már a kérdést is úgy teszik fel, hogy megtéveessenek, félrevezessenek, ködösítsenek. Nem csupán az ártatlannak tűnő, de célirányosan fondorlatos módon szerkesztett közvéleménykutatások esetében! Szabad-e például megkérdezni a gyermeket, hogy kit szeret jobban: anyut vagy aput? A gyermek még nem tudja, hogy erre válaszolni sem szabad, mert az igenlő döntésével a másikat elutasítja, megtagadja, kirekeszti. És a válasz meghatároz, beépül és akár gondolkodásmóddá vagy magatartássá is válhat, ha sokszor megismétlik. Így osztanak meg bennünket már a kérdésfeltevéssel is, talán évszázadok óta. Úgy is félrevezethetnek, ha a kérdőívben valamely kérdésre akár öt lehetőségből is lehet válaszolni, de a valóban helyes és igazán jó válasz nincs a felsorolásban. Így is lehet terelgelni, irányítani, amit ők „nevelésnek” neveznek. De mire?! Ők azt mondják, hogy szabadságra. Ám valójában gátlástalanságra!

Mi, idősebb korosztály olyanok vagyunk, mint Ádám Az ember tragédiája történetében. Megéltük a kommunizmus, nyugatra vágytunk, de csalódnunk kellett. A szabadságjogok, csak a nyugati tőkének adtak szabad utat, ám a társadalomban káoszt, zavart, elértéktelenedést teremtettek és egy újabb központilag vezérelt parancsuralmi zsaroló rendszert, erkölcsi züllést, értékválságot és háborút. A kommunisták istentagadást hirdettek és tették azt kötelezővé, viszont a liberális irányvonal az anyagi érdekeltség előtérbe helyezésével és az evangéliumi értékek megkérdőjelezésével (család, nemi identitás, hagyományok tisztelete, életminőség) az isteni rend önkéntes megtagadására készítet. Amit erővel vesznek el, annak visszaszerzésére még van esély, de amiről önként mondunk le, annak reménye is elveszett. A megtévesztők végső célja pedig az, hogy a fiataloknak már eszükbe se jusson rákérdezni, ne is legyen választási alternatíva.

Bizony mennyien vannak, akiket a XX. század propagandagépezete magával sodort, és jóhiszeműen behódoltak a kommunista, fasiszta vagy liberális (egykutya!) téveszméknek, miközben nagy lekesedéssel ismerik félre a világot. Ennek a szellemi maszlagnak az eredménye, hogy a pénzvilág szolgálatában ezek a zsigerien deformált törzszülöttek a szerzési,

birtoklási és hatalmi vágy bűvöletében a háborúk legfőbb ösztönzői lettek. Olyan gazdasági rendszereket fejlesztettek ki, amelyek elsősorban háborúk révén teremtenek „jólétet” bizonyos országokban (főleg az egykori gyarmattartók és az USA), de ezért a világ másik részén ezrek, tízezrek, százezrek vagy milliók pusztulnak el harcban, halnak éhen, kerülnek kilátástalan helyzetbe, épülnek le lelkileg és emberileg is.

Sokan szólalnak fel manapság a háborúk ellen, de tudnunk kell, hogy ez a háború nem most, nem 2014-ben kezdődött, hanem már legalább 120 éve, amikor a pénzvilág rasszista alapon (faji kizárólagossággal) szervezett csúcsvezetése eldöntötte, hogy pénzügyi befolyásuk segítségével olyan háborúkat indítanak, amelyek révén átrajzolhatják a világ térképét, és fokozatosan megszerzik a teljes uralmat a piacok, a nyersanyagforrások és a kereskedelem fölött. A leigázott népeket pedig megajándékozzák a demokrácia látszatának illúziójával, mintha szabadon dönthetnének sorsukról, miközben a háttérben rejtőzködő hatalom indítja a választásra felkínált mindkét jelöltet. Akármelyik nyer, a hasznát ugyanoda söprik be a lelkesen megvezetett tömegek adójából.

EZ A BIRKADEMOKRÁCIA URALJA MOST A MŰVELTNEK NEVEZETT NYUGATOT !

A tévútra terelt nyáj vagy csorda téves felismeréseiből csak téves és tévelygő következtetések vonhatók le. Tehát fel kell tennünk a kérdést, hogy szükségünk van-e ilyen demokráciákra, ilyen értékrendi követelményekre, ilyen liberális söpredékre. Mert ha nem, akkor ideje ébresztőt fújva megszabadulnunk tőlük, nehogy úgy járjunk, mint a hamburgi Mordehaj Marx nevű sátánista unokájával, aki meghirdette a kommunizmus kísértetjárását, csak eleinte nem vették elég komolyan. Aztán a Rotschildok és a német titkosszolgálat révén hatalomra juttatott Lenin rémuralma idején már késő volt.

Legalább kétszáz millió ember halt bele ebbe a tévedésbe!

De sokan még mindig téveszmék rabjai. Azt sem vették észre, vagy nem akarják észrevenni, hogy Oroszország már nem a bolsevik Szovjetunió. Azt sem látják, hogy a mostani háború nem Ukrajna, hanem az USA bankjai, fegyvergyárai és a dollár által gyakorolt világhatalmi befolyás érdekeit szolgálja. Minél tovább tart, annál több fegyver fog, annál nagyobb a haszon... és még több a halott. *„Keleti barbár szlávok mind, nem kár értük!”* – mondják a londoni City urai, akik mindig is így vélekedtek más népekről. Ezekért kell Európának feladnia tartópilléreinek védelmét: a keresztény erkölcsöt, a görög bölcsességet és a római jogrend

elveit. Aztán, ha már a védcölöpöket is elkótyavetyélik, bedől az egész a mocsárba.

Ez vár Velencére is, de hamarabb Európára.

Hősök vagy áldozatok?

„Küldjétek el őket csak egy éjszakára,

Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára.

Csak egy éjszakára:

Hogy bújnának össze megrémülve, fázva;

Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázna;

Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,

Hogy kiáltná böggve: Krisztusom, mi kell még!” (Gyóni Géza, 1914)

Irodalmi jártasságunk révén úgy tudjuk, hogy a háromezer éve lezajlott trójai háború a spártai király feleségének, a szép Helénának elrablása miatt és visszaszerzése érdekében zajlott. Egy hőseposz számára valóban jó téma, a köznéppel is kiválóan megetethető, s a családi szeretetre és hazafiasságra nevelt katonák számára is beadható ösztönző lehet az ígért hadizsákmány mellé.

A történelemi feltárás azonban már régen igazolta, hogy Trója az Égei-tenger kis-ázsiai partvidékének egyik legfontosabb stratégiai (gazdasági és katonai) pontja volt abban az időben, amikor az acháj görög törzsek meghódították a hettiták lakta területet. Ezért kellett érte háborúzni. Aztán mindezt az olümposzi istenek közti viszályok keretébe ágyazva ennek a történetnek valós magjából mítosz és hőseposz lett, amely immár három évezrede mégis emberi élményeket, alapértékeket és örökérvényű bölcsességet közvetít: barátságról, helytállásról, hűségről, az isteni akarat elfogadásáról és akár az ellenségnek, mint embernek a tiszteletéről is. És az sem lényegtelen, hogy az otthon maradottak miként élik meg a harcosok távollétét, attól függően, hogy milyen kulturális közegből, hagyományból táplálkoznak. Valaki érdekből, bosszúból, becsvágyból, rangért vagy zsákmányért, míg mások esetleg hazaszeretetből indultak csatába. Viszont a hadak hazatérő vezérét, Agamemnont orvul megöli a magára hagyott feleség szeretője, míg a leleményes Ödüsszeuszt húsz év után is hűségesen várja Penelopé... Avagy Akchileusz az igazságtalanság miatt megharagszik

saját hadvezérére, de megengesztelődik az emberséggel közeledő ellenséges trójai király iránt. Mindenki levonhatja magának az örök tanulságot.

Az államérdek azonban mindenkinek felett állt: önző szerzési és birtoklási vágy. Terjeszkedés: hatalom és az uralkodás mások fölött. Rabszolgák (munkaerő), nyersanyag és a piacok megszerzése. Ebben a tekintetben az elmúlt három évezred során semmi sem változott, csak a fegyverek minősége és háborúk indítékaként kiötlött vagy megszervezett ürügyek tárháza. A huszadik században lezajlott két világháború és több tucat helyi konfliktus legalább százmilliónyi emberáldozata csupán az érdek, a haszon, a befektetések miatt veszett oda. Sem Napoleon, sem Hitler, sem Lenin vagy Sztálin nem juthatott volna hatalomra, ha ez nem állt volna a pénzvilág befektetői köreinek érdekében. Mert a háború a legjövedelmezőbb üzlet számukra. És a legembertelenebb, legkegyetlenebb és legvéresebb is. A legszomorúbb benne, hogy a főbűnösöket soha nem állították bíróság elé... (Néha még béke Nobel-díjat is kaptak! Ehhez biz gyomor kell.) Ők „köztiszteletben” álló, alapítványokat fenntartó, elnökválasztási kampányokat más országokban is támogató úriemberek, mint például Rockefeller, Rotschild vagy Soros György. A bezsebelt százmilliárdok töredékéből képesek fenntartani az őket védelmező propagandát, sajtót, és még jótékonykodnak is.

És akik leleplezik őket, azokat félreállítják vagy feledésre ítélik. A költőket is. Gyóni Géza lelkes hazafiként készült a háborúba, amikor a propaganda erre bízott. Aztán Przemysl erődjében kiábrándult az illúziókból, amikor megismerte a háború valóságát, ahol lehet hősködni vagy meghunyászkodni, de senki sem hős, senki sem gyáva. És senki sem ellenség, legfeljebb a másik lövészárkba terelt véres áldozat a Pénz istenség oltárán, amely előtt ártatlan emberek gyilkolják halomra egymást.

És a leggyalázatosabb áldozathozatal az, amikor valakinek úgy sikerült túlélnie e poklot, hogy másokat kellett legyilkolnia. Kaphatott rangot, kitüntetést, elismerést érte, ám ha maradt még érzékeny lelke és lelkiismerete, akkor tudta, hogy az ősi parancsolat megszegőjeként, gyilkosként kellett folytatnia életét. Ezzé teszik a világot mindazok, akik háborút szítanak! **MA IS SZELLEMI HADPARANCS: ILYENEKEL KÖZÖSKÖDNÜNK NEM SZABAD!**

Mondhatnánk persze, hogy valóban más a helyzet, amikor valaki a családját, otthonát, házát, földjét, hazáját védelmezi a fegyveres betolakodó ellen. De örökös nagy kérdés marad, hogy szabad-e gyilkosokká lennünk, hogy megvédjük magunkat a gyilkosoktól. *A törvény megengedi a jogos*

önvédelmet, de vajon az erőszakra kényszerített katonák lekiismerete kit érdekel? Kit érdekelt a Don-kanyarból hazatértek sorsa, és kit érdekelnek vajon az Irakból vagy Afganisztánból visszatérő zsoldosok álmai. Legfeljebb a filmgyárakat, de azok is szégyentelenül megfűszerezik a „szabadság és demokrácia hős védelmezőinek” babérkoszorújával az egészet. Mint egy jó kalandot, és még ez is borsosan eladható az egész világon. Mintha az akasztásra váróval fizettetnék meg a kötél árát is. „Népek Krisztusa, Magyarország!” – írta Márai 1956 karácsonyán.

S míg Európa keleti fele azon dolgozik, hogy a kilábaljon a két világháborúval nyakába szakasztott kommunizmus romjai alól, addig a háborúk legnagyobb haszonélvezője évente 700 milliárd dollárt költ hadseregére, a rombolás kifinomult gépezetére, aminek egyes tételeit újabban a mi nyakunkba akarják sózni azzal, hogy Oroszország az agresszor, amelynek hadikiadása egyébként a 70 milliárdot sem éri el (az USA egytizedét!). Látjuk, hogy nem legyőzni, csak legyengíteni és kivéreztetni akarják a szocialista gazdasági csődből még ki sem jutott Oroszországot, hogy aztán a számukra sokkal veszedelmesebb Kína legyehessen a célpont.

Trója óta mindig ilyen sötét érdekviszonyok lapultak meg a konfliktusok mögött. Ideje kiteríteni a lapokat, és elküldeni a hamiskártyásokat a lövészárkokba: befagyasztott bankszámlával.

Az legyen fegyverük, eledelük és takarójuk is...

Gyóni Géza (1887-1917) :

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA...

Csak egy éjszakára küldjétek el őket;

A pártoskodókat, a vitézkedőket.

Csak egy éjszakára:

Akik fent hirdetik, hogy - mi nem felejtünk,

Mikor a halálgép muzsikál felettünk;

Mikor láthatatlan magja kél a ködnek,

S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek,

Csak egy éjszakára küldjétek el őket;

Gerendatöréskor szálka-keresőket.

Csak egy éjszakára:

Mikor siketítőn bőgni kezd a gránát

S úgy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágnák,

Robbanó golyónak mikor fénye támad

S véres vize kicsap a vén Visztulának.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket.

Az uzsoragarast fogukhoz verőket.

Csak egy éjszakára:

Mikor gránát-vulkán izzó közepén

Úgy forog a férfi, mint a falevél;

S mire földre omlik, ó iszonyú omlás, -

Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:

A hitetleneket s az üzérkedőket.

Csak egy éjszakára:

Mikor a pokolnak égő torka tárul,

S vér csurog a földön, vér csurog a fáról

Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben

S haló honvéd sóhajt: fiam... feleségem...

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:

Hosszú csahos nyelvvel hazaszeretőket.

Csak egy éjszakára:

Vakító csillagnak mikor támad fénye,

Lássák meg arcuk a San-folyó tükrébe,

Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,

Hogy sírva sikoltsák: Istenem, ne többet.

Küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára.

Csak egy éjszakára:

Hogy bújnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázná;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiálná bőgve: Krisztusom, mi kell még!

Krisztusom, mi kell még! Véreim, mit adjak
Árjáért a vérnek, csak én megmaradjak!

Hogy esküdne mind-mind,
S hitetlen gőgjében, akit sosem ismert,
Hogy hívná a Krisztust, hogy hívná az Istent:
Magyar vérem ellen soha-soha többet!
- - Csak egy éjszakára küldjétek el őket.

(megjelent 2022. január 24-én, éppen egy hónappal a háború kezdete előtt a www.tenyek.sk oldalon)

Mielőtt elnémitanának ...

(embernek maradni a hazugság tengerében)

Háború van. Most is. Sokan úgy tartják, hogy nem volt két világháború, mert az elmúlt 120 esztendő folyamatos háborúskodás időszaka volt néhány békésebb hónappal, és az a kettő csak kiterjedtebb és kiélezettebb volt a többinél. Ám a két nagy katonai szövetség (antant és központi hatalmak) létrejötte óta az akkori ellentétek inkább csak fokozódtak. Az igazi okok valójában nem vallási, nemzeti, faji vagy ideológiai eredetűek, ezek csak jó ürügyek arra, hogy begyűjthassák a háborús gépezet motorját, és legyalulják a közvélemény józan értékítéletét. Valószínűleg már az ősember sem azért támadta meg a szomszédos törzset,

mert azok másfajta bálványokat állítottak a tűz mellé, hanem sokkal inkább a zsákmány, a megszerezhető eszközök, élelemkészletek, elrabolható asszonyok vagy szolgák motiválták. Aztán a következő háborút már mindezek visszaszerzésének jelszavával vívták a korábban kifosztottak vagy azok utódai a bosszú és visszavétel indulatával, de egy újabb szerzés és birtoklás hasznának érdekében. 1920 után még vezető politikusok is felismerték (beismerték), hogy a versailles-i (trianoni) békeszerződéssel, annak súlyos tévedéseivel egy újabb háború magvait vetették el. A költő pedig megjósolta: „*halált hozó fű terem gyönyörűszép szívemen*”.

Amikor a valódi okokat és felbujtókat keressük, akkor ne a királygyilkos vagy toronyrobbantó merénylők személyisége alapján ítélkezzünk. Ők legfeljebb csak febérelhető vagy rászedhető elvakult fanatikusok, akik sokszor azt sem tudják meg, hogy igazából kik adták a pénzt, paripát és fegyvert. Csak az érdekek mentén jutunk el a gyökerekhez: hogy kinek, kiknek, milyen érdekcsoportnak van belőle haszna.

Évezredek óta és napjainkban is a szerzés, a birtoklás, a haszon és a nyereség, vagyis a terület, a nyersanyag- és energiaforrások valamint a piac elfoglalása és használati joga a cél, vagyis a HATALOM GYAKORLÁSA területek, népek és eszközök felett. Minden más csak porhintés, szemfényvesztés és ámítás. Napjainkban az efféle rafinált hazudozást nevezik „tömegtájékoztatásnak”.

A világhódító Nagy Sándor az egyiptomi papokkal Isten fiává avattatta magát, hogy hatalmát legitimálja, pedig csak a kelet-nyugati kereskedelmi útvonalat akarta birtokolni, annak hasznát az elejétől a végpontjáig lefölözni. Ennek leplezésére a köznép előtt azt hirdette, hogy meg kell büntetni a perzsákat a kétszáz évvel korábbi görögországi hadjáratuk miatt, másrészt Arisztotelésznek azt az eszméjét használta igazolásul (feltálatlan szellemi ingyencséként a műveltebb réteg számára), hogy a görög kultúra magasabb rendű, ezért ezt kell elterjeszteni az egész világon (később a Habsburgok az osztrákot, Napóleon a franciát, Hitler a németet, Sztálin az orosz bolsevizmust, Beneš a csehet, Pol Pot a vörös kmert, Zelenszkij a felsőbbrendű ukránt hirdette meg). A háború tehát mindig időszerű, csak jó ürügyet és kiváló szónokot vagy színészt kell hozzá találni.

Vérbosszú és misszió! – ez mindig jól bevált propagandatéma a gyarló és esendő emberek számára. Amint manapság a demokratizálást és békefenntartást lehet eladni körítésnek a tömeggyilkosságokkal járó háborúk mellé, mert a népet még mindig meg lehet vele etetni, és még

mindig nem zavarják el a nyilvánvaló hazudozókat. A Kasszandrák újkori szellemi örökösei pedig, a szépséges trójai hercegnőhöz hasonlóan, aki elutasította a hatalom behódolásra csábító ajánlatát, ugyanúgy arra vannak ítélve az elhallgattató (letiltó) cenzúra által, hogy ne higgyenek nekik, hiába jósolják meg a pusztulásba vezető jeleket.

Ami a világhódításban újdonságnak számít a huszadik század elejétől kezdve, hogy már nem egyes országok, hanem katonai és gazdasági szövetségek állnak egymással szemben. Elvenni a másiktól a gyarmatokat, majd arra kényszeríteni, hogy önként behódolva engedje át területét a nagyok befektetései számára, adják fel saját termelésüket, és vásárolják a megszállók által kínált termékeket, szolgáltatásokat. Gyakorta még azt is megkövetelik, hogy a leigázottak történetírásukban és nyelvükben is igazodjanak a hódítókhoz, és így önbecsülésük alapjait feladva tökéletes alattvalók legyenek.

Ebben már felismerhetőek a globalizációs célok és a multinacionális cégek szándékai. Aki nem hódol be, azt nem fegyverekkel, hanem gazdaságilag teszik tönkre, eladósítják, szankciókkal sújtják, elvágják a piacait, energiaforrásait, nem kap meg fontos nyersanyagokat, bedöntik a bankjaikat, járványokkal korlátozzák az átjárhatóságot, letiltják a közösségi hálóról stb. Ezer csalafinta módszer a kizárólagossáért.

Hogy tehetik ezt meg velünk? – kérdik a gyermeteg balekok.

Nagyon egyszerű! Nem véletlenül és nem felkészületlenül zajlik ez a világhódító emberiség ellenes leigázás. Ezek az erők már 240 éve is ott működtek a francia forradalomnak nevezett tömeggyilkosság mögött. A TRÓNOK ÉS OLTÁROK LEDÖNTÉSÉT tűzték ki célul, vagyis a területet birtokló nemesség és nemzeti hatalom valamint a lelki útmutatást szolgáló egyház felszámolását. Mi sem látványosabb leleplezése a „forradalmi” hazugságnak, mint a király, nemesség és a papság legyilkolása után egy császár trónra ültetése. Napóleon pedig megkapta feladatát: Oroszország megszerzését! Ennek lett volna következő lépése az orosz nyersanyag és piac fölötti uralom megszerzésében a cári család és ortodox egyház felszámolása.

Beletört a bicskájuk.

Azóta megváltozott a stratégia. Először a szabadelvűség (liberalizmus) meghirdetésével visszaélve az isteni világképtől akarták megszabadítani a világot. Kezdetben csak megcsonkítani az egyház befolyási hatókörét, kizárni a közéletből, közben az oktatásban a tudományosság ürügyével az

ateista eszméket propagálták. S ha már nincs egységes világkép, akkor az élet minden területét „liberalizálni” lehet. A művészi szabadság hiedelmei szültek olyan bugris irányzatokat, amelyeknek sem a művészethez, sem az emberi lélekhez nincs köze, de ez is a társadalom egységének megbontását és lezüllesztését szolgálta, mert az emberi alapértékeit vesztett társadalom (illetve ez már csak csőcselék néptömeg) könnyen az üzleti érdekek befolyása alá vonható. Csakis az evilági élvezetekre koncentrálna a szabad vállalkozás, a szabad piac, a szabad terjeszkedés jegyében ismét szükség lett volna az orosz területekre, de azt meg kell szerezni. Kétszer is Németország kapta feladatul ennek a piszkos munkának az elvégzését, közben Lenin és Trockij felkészítése és kiképzése révén a „szocialista forradalom” jelszavával a jámbor birkaként műveletlenségben tartott orosz tömegekre bízták az egyház és a nemesség eltakarítását. Csakhogy a bankrablóból kommunista vezérré avanzsált Sztálin beleköpött a világhódítók levesébe, amikor egyéni ambíciói jegyében magához ragadta a hatalmat. Ismerős ennek az istentelen időszaknak kelet-európai dorbézolása. Ám a nyugat még mindig Marx és Lenin elfogadásának tévedésében él, holott ezek sem voltak kisebb gazemberek Adolf Hitlernél. Ugyanakkor Oroszországot még mindig a sztálini Szovjetunióval mossák össze szándékosan. A megtévesztő propaganda sötét szerepvállalása nem véletlen.

Sorolhatnánk az összefüggéseket. Oroszországot sikerült lépre csalniuk, addig-addig provokálva, körülvéve határai mentén mindenütt katonai támaszpontokkal, hogy végül testvérháborút kezdjen a nyugati érdekeket céda módjára kiszolgáló Ukrajna ellen. Nincs mentség! Nincs igazságos háború, még ha elkerülhetetlennek tűnik is. Ez a háború is bűn: mert pusztítással és gyilkolással jár. De láthatjuk, hogy az ilyen háborút, ha például az amerikai vagy nato hadsereg csinálja, azt a moslékmédia által el lehet fogadtatni békefenntartásként, demokratizálásként, segítségnyújtásként. Pedig azok is embertelen gyilkos pusztítások voltak. Hiszen csak Irakban közel egymillió embert öltek meg az amerikai megszállás kezdete óta. Ez is háborús bűn, és tömeggyilkosság!

S ha visszatérünk a gyökerekhez:

Vajon kinek jó az, hogy az emberiség évente közel kétezer milliárd dollárt költ fegyverkezésre, hadseregre, háborúkra. Ebből majdnem a felét, 800 milliárdot az USA. S azóta e a szám radikálisan emelkedik! Az ő érdekük és felelősségük ebben a pusztításban a legnagyobb! Az emberiség egyötödét kitevő Kína is csak a világ összkiadásának 12 százalékát költi hadseregére. És a legnagyobb területű Oroszország csupán az amerikaiak egytizedét. Olyan csapda ez, amiből a háborúban leginkább érdekelt, és

magát a világ csendőrének és urának tartó USA már nem is tud szabadulni. Gazdasága ezer szállal kötődik a hadsereghez, a hadiiparhoz, fegyvergyártáshoz, és teljesítménye immár száz év óta csakis a háborúktól függ. Minden békeidő válsággal fenyegeti a gazdaságát. Akár demokrata, akár republikánus, de mindegyik elnöknek indítania kell egy háborút, különben nem kap elegendő anyagi támogatást a befektetőktől és bankoktól arra, hogy megválasszák, mert hatalmas pénz kell ahhoz, hogy minden tömegtájékoztató eszközben ugyanazt a mákonyos hazugságot etessék a köznéppel a kampányban. Hiszen rémíztő gáztetteket kell ködbe burkolniuk, és demokráciaként elfogadtatniuk azt, ami nem közvélemény, hanem egy néppel elhitetett illúzió. Ebben még a hollywoodi álmogár is szerepet kap, amikor az amerikai zászlót a szabadság és béke jelképeként mutatják fel, vagy az, hogy már két évtizeddel a leendő háborús konfliktus előtt a szórakoztató filmekben is egy világveszedelmet jelentő orosz szándékot hintenek el. Ha pedig valaki mögött elegendő milliárd dollár sorakozik fel, akkor akár egy magatehetetlen elmekórtani esetet is elnökké avanszálhatnak. Ugyanis az ottani elnöki rendszerbe minden garanciát beépítettek arra az esetre, hogy ne hozhasson önkényes döntéseket, és ne ragadhassa magához egyedül a hatalmat, de egyúttal az is garantált, hogy semmi önálló döntésre ne legyen módja, és ne tehessen mást, mint amit a szponzoráló háttér megkövetel. Csak azt a szerepet játszhatja el, amit megírnak vagy megengednek számára. Aki pedig ez alól ki akar bújni, az úgy jár, mint Kenedy. Vele példát statuáltak, s amikor a testvére ezt nem akarta elfogadni, akkor vele megismételték a figyelmeztetést. Elnökök, kormányok lépnek színre vagy buknak meg a gazdasági nagykutyák egyetlen vaktatására. Persze ezek a felemelkedések és bukások hosszadalmasak, hogy sok fegyver és lőszer fogyjon, ami a gyártók és forgalmazók hasznát növeli, és nagy legyen a pusztítás, mert az újjáépítést is ugyanazok a bankok finanszírozzák nem kis kamathasszonnal. (kövesd a pénz útját!)

Szóval most eldönthetjük, hogy ezt a demokráciának nevezett bábszínházat vagy inkább a keresztény Európa helyreállítását akarjuk választani. Ebben a háborús csődhelyzetben viszont egyre kisebb lesz az esélye annak, hogy ebbe majd Európának beleszólhat.

Szabad emberi lényként viszont soha nem adhatjuk fel: akár az egész úniós úthenger ellenében is emberként kell megmaradnunk ebben az embertelenségben!

.....

Az önpusztító csend kiáltása a dekrétumok árnyékában

Miben vagy kiben bízzon a nép, amelytől elvettek házat és hazát, megtagadtatták nyelvét és Istenét?

(egy regény, amelyben az egész Felvidék Páskaháza)

(Mács József: Kétszer harangoztak - Madách Kiadó, Pozsony 1978)

„Egyszer, a háború kitörésének évében meg azt álmodta, hogy ő is velük vonul (a németek és szovjetek elől menekülő lengyelekkel, akiknek egyszer szállást és ellátást adtak). Nagy batyu volt a vállán. Nyomasztóan hatottak rá a már-már eszelősen ismételt kérdések, amelyekkel az emberekhez fordult.

- *Hol a házam?*

Vagy:

- *Hol a hazám?*

Senki nem tudta megmondani. Senki nem tudta az utat sem megmutatni. Egy útszéli kőre lekuporodva siratgatta magát, a szegény szerencsétlen hazátlant, aki talán már soha nem kerül vissza a hazájába, illetve a házába.

Álmában sem jutott akkor eszébe, hogy akárcsak a házukból, szülőföldjükről elűzött lengyeleknek, neki is sajnálatra és szájalomra méltóan alakul majd az élete. A háború miatt. Az aknák, gránátok és golyók miatt, amelyek a szívéhez nagyon közel álló embereket öltek meg.

Fortyogott a világ, mint üstben a lekvár, és háborgott, mint a vihartól felkorbácsolt tenger.” – talán itt van a kulcs a könyvben, amivel kinyílik a regény kincseinek tárhelye, de aki nem talált rá, az olyan falakba ütközik, amelyek eltakarják és nem engedik felismerni a titkokat. A felismerés hiánya pedig a helyes értékelést is hátráltatja.

A Mélység és magasság letiltása (1973) és az író elhallgattatása után a megtűrtek kategóriájába sorolva a lapokban nem jelenhettek meg írásai, ezért azt gondolhatnánk, hogy immár sokkal óvatosabb lesz újabb regényével, és nem nyúl azokhoz a témákhoz, amelyekbe a cenzorok és önkéntes megfigyelők beleköthetnének.

Ezért első olvasatban úgy tűnik, hogy azok a tragédiák, amelyek a felvidéki magyarságot többletként terheltek, itt nem motiválják a történeket: sem magyarverés, sem jogfosztás, sem deportálás, sem iskolabezárás nincs benne, csak amiről szabad volt írni: a háború borzalmi vagy a szövetkezetek megalakulása és a közös gazdálkodás idején az anyagi lehetőségek javulása. Mégis sikerül belerejtenie a történetbe, hogy ez nem volt minden településen jellemző, mert a szövetkezet vezetőinek vállalkozói tehetsége szülte az ötletet, hogy az olasz piacra szánt hizlalt bikákat tartottak, és jól meg tudták fizetni az állatgondozókat, így sokan kezdhettek házépítésbe. Igyekszik tehát kerülni a nagypolitikai eseményeket és megfogalmazásokat, legfeljebb néhány rádiós vagy újsághír kapcsán jelzi, hogy a történelem időrendjében hol tartunk. Gondolhatnánk, hogy a Felvidék bármely pontján kialakulhatnának ilyen helyzetek, de mégis ad helyrajzi támpontokat. A járási székhely Rozsnyó, a közeli folyó a Sajó, a vasútállomása Pelsőc, és a hegyek közé ékelődő völgyben, Páskaházán találjuk magunkat, ahonnan az író felesége is származik, ahol első jelentős regényét, az *Adósságtörlesztést* is megírta. Az idősebbek még emlékeznek, hogy annak idején három tragikus öngyilkosság is megbolygatta a faluközösség békéjét.

Ám ő nem ezt a történetet kívánja leírni, hanem általánosabban, sok más hasonló történetet is elemezve az ilyen öngyilkosságok közösségi és alkati hátterét, indítékait kutatja. Mi vezet az önpusztításhoz? Miért válik céltalanná, kilátástalanná, hiábavalóvá egy ember vagy akár egy egész közösség élete? Hogyan lehetne lélekomlás nélkül kiheverni a nagy veszteséggel járó traumatikus megrázkódtatásokat? Hogyan válik önpusztító indulattá vagy téveszmévé az a megrázkódtatás, amelyet elfojtunk, amiről nem beszélünk, aminek a tényét is tagadják és megtagadtatják?

Lélektani regénynek szánja. Ismét egy nő a főhőse. Cséplő Hermin egy idegpszichológusban emlékezik vissza a vele és környezetében megtörtént eseményekre. A regényen végighúzódik egy érthetetlenül és látszólag minden ok nélkül előbukkanó, mindvégig sötét árnyként lelket terhető motívum, Hermin kényszerképzelete, hogy valaki pályázik a saját maguk építette új házukra, el akarja tőlük orozni, ki akarja sajátítani, el akarja őket belőle üldözni. Ennek elhatalmasodása vezet a teljes lelki leépüléséhez.

„Hogyan kezdődött a félelme? Egészen biztosan nem tudja. Mint ahogyan a féltékeny férfi vagy nőszemély sem képes megmagyarázni, miért olyan féltékeny. Annyi bizonyos, a kíváncsiságnál jóval erősebben működik a képzelete, és képtelenségeket is kitalál...” Mert valójában a féltékenység sem szerelemből

fakad, hanem az anyagi birtoklási vágyon esett sérelemből, a birtokolt szerzemény, a tulajdon féltéséből, és ez válik gőzös és elvakult indulattá. Ennek a szerelemhez semmi köze, nem emelkedett lelki állapot, hanem éppen ellenkezőleg: sárba ragadó, csak az anyagi világhoz ragaszkodó siralmas megnyilatkozás. Persze más a helyzet a valódi anyagi természetű ragaszkodás esetében, amiért megdolgoztak, amit két kezükkel építettek, de a jogos tulajdon igazságtalan elvétele (vagy már ennek előfeltételezése is) ugyanilyen lelki lavinát indíthat el. S akinek nincs kibe vagy mibe kapaszkodnia, nincs kihez fordulnia, önmagára hagyva magába vagy önmaga ellen fordul.

Hogy milyen események összefüggései váltották ki a kényszerképzeteket, arra választ legfeljebb csak Mács többi regényéből kapunk. Abból az időszakból, amelyről itt hallgat, nem szól, de mégis csak ott kezdődhetett, azok után, hogy a főhőst a háború megfosztotta testvérétől, nevelt fiától és sógornőjétől is. Mert a háború egyenes következménye volt, hogy ok nélkül, indoklás nélkül valamiféle elnöki dekrétum alapján bárkit megfoszthattak házából, vagyonától, szülőföldjéről. S ha egyszer ez megtörténhetett, akkor esetleg, ki tudja nem jön-e egy újabb örület... Elvenni, elveszteni házat vagy hazát?! S ha ez a félelem ott élt az emberek emlékezetében, de kitiltva a közbeszédből, akkor bárkiben szorongássá, rémálommá és örületté fokozódhat. Főleg akkor, ha egyéb értelmetlen tragédiák is terhelik életüket. A regény egyetlen sorával sem mutat rá, de éppen az elhallgatások irányítják kíváncsiságunkat, mert *„a háború nem akkor ér véget, amikor elhallgatnak a fegyverek...”*. A testi sérülések gyógyíthatók, de a lélek sebei talán csak évek múltán gyógyulnak be vagy lobbannak újra lázba.

Cséplő Hermin felnevelte férje első két fiát, majd saját Herminkéje mellett a fronton maradt öccse és annak frontátvöluláskor meghalt felesége után árván maradt Emőkéét is. Hermin férje hazatér a háborúból, de egyik nevelt fiuk szintén meghal. Gyászolni nincs idő, a távoli halottakat nem kíséri harangszó a temetőbe, az árvákat fel kell nevelni. Ám ugyanazt a helyzetet mindenki másképpen éli meg. A szegénységben, szűk anyagi lehetőségek közt felnövő emberek megtanulhatják azt is, hogyan kell becsülni minden morzsát, és hálát adni Isten minden ajándékáért, de az emberi gyarlóságok ugyanúgy felszínre törhetnek, annak függvényében, hogy életszemlélete mire összpontosít erőteljesebben. Mert életformává válhat az is, hogy a kevéshez még többet kell hozzákaparni, nem szétszotgatni, nem pazarolni, és a tányért addig kell telerakni, amíg a nagy tálon van miből, nehogy kimaradjunk az elosztásból, és szedjük bőven, mégha a többieknek nem is marad. A másik gyarló véglet pedig az, hogy a

kevésből nehéz sokat csinálni, nem is érdemes belekezdeni a gyarapításba, mulassuk el, amíg van, a holnap már úgysem biztos... csak egyszer élünk. Ezek a furcsaságok is hozzátartoznak a falu természetes rendjéhez, attól függően, hogy ki hogyan értelmezi az evangéliumot, vagy éppen hogyan fordul el tőle. A harangszókor persze sokan megtorpannak, az elmúlás gyásza önvizsgálatra késztet, de az értékelés mindenkiben a saját értékrendje és életfelfogása szerint történik. Nincs objektív mérce, ezért nem csoda, hogy a kilábalás helyett gyakorta még mélyebbre süppednek gondjaik mocsarába. Mács regénye talán éppen arra keresi a választ, hogy milyen körülmények, tényezők vezetnek ennek az „értékmérőnek” a megromlásához, amikor az önvizsgálat és önértékelés nem vezet helyes önkorrekcióhoz. Az önzetlen és jólelkű Cséplő Hermin mások sorsának könnyítését, az árvák felnevelését is vállalja, de „az új házuk miatti aggodás”, a ház esetleges elvesztésének fenyegető kísértetétől nem tud szabadulni. És minél inkább meg akarja tudni, hogy ki akarja elvenni (persze nem találja, mert éppen nincs ilyen, bár volt már rá példa, de az író erről sem beszél), minél inkább hallgatózik mindenütt, hogy nem a házukról beszélnek-e, annál inkább elhatalmasodik rajta a megszállottság. Tényként kezdi kezelni minden sejtését, ami miatt egyre távolabb kerül a józanul gondolkodó emberektől, mert veszélyforrást vagy az ellenség cinkosát látja bennük. S a balítélet gyűlöletbe fordul. Mindenki iránt bizalmatlan lesz, mindenkiben ellenséget, tolvajt keres és lát. Nem csoda, hogy édeslánya, akire a házukat akarja kizárólagosan testálni, nem érzi jól magát ebben a házban, ezért elmegy Kassára tanulni, majd férjet talál és ott marad. Nevelt lánya, akiben soha nem gyógyuló sebeket hagy apja és anyja elvesztése, hálás azért, hogy befogadták, felnevelték, gondoskodtak róla, néha több szeretettel, mint saját lányukról, nehogy esetleg a rossznyelvek szájukra vegyék őket, hogy mostohán bánnak vele. Hermin becsülettel felnevelte a férje két korábbi gyermekét is (akiknek meghalt az anyjuk), majd testvére egyik gyermekét is vállalta (a másikat az életben maradt testvéröccse vette magához).

Az árvaság, a mostohasors sok kérdés felvet. Az sem jó, ha a mostohaszülő a saját gyermekénél kevésbé törődik az árvával, de az sem, ha túlzásba viszi a dédelgetést, esetleg még a saját gyermeke rovására is. Herminnek állandó büntudata volt, amiért csak saját lányára fogja hagyni a házat. Még a legjobb szándék mellett is, ha eleget akar tenni a testvéri szeretet kötelességének, megfelelni a faluközösség erkölcsi rendjének, íratlan szabályainak, és arra törekszik, hogy egyik gyermek lelkét se károsítsa, előfordulhat tévedés. Az író ilyen helyzeteket teremt Cséplő

Hermin történetével, miközben megismerjük a falu belső rendjét, összefonódásait, elvárásait. Hermin maga is belátja, hogy mennyivel életvidámabbak azok, akik nem veszik magukra mások gondjait, nem aggódnak az általuk nem befolyásolható dolgok miatt, de nem tud megváltozni. A dolgok alakulása miatti tehetetlenség és a kiszolgáltatottság érzése keríti hatalmába.

És ez már történelmi háttérrel ad minden rezdülésnek. *Vállaljunk-e sorsközösséget a szüleitől elszakított gyermekkel? Mert mi történik, ha idegenek kezére kerül? Ami már azt idézi fel, hogy ilyen elszakított gyermekei vagyunk mi is édes hazánknak, akiket a háborúcsinálók és országdarabolók ítélték árvaságra, pedig édesanyánk él, és soha nem egyezett bele ebbe az erőszakba, ami mi sem.* Minket nem a szerető rokonok, hanem gonosz mostohák kezére adtak, olyanokéra, akik mindezek fölött még el is akarnak idegeníteni gyökereinktől, testvéreinktől, hagyományainktól és szokásainktól, hogy elfogadjuk egy ránk kényszerített rendszer minden akaratát, és olvadjunk be, megfelelvén ezeknek az elvárásoknak, legyünk mássá, önmagunk számára is idegenné.

Mács kiválóan rejti el ezt az üzenetet (az egyediben az általánost, az egyéniben a közösségit), és olyan kérdést sugalmaz, hogy vajon milyen lehet az idegenbe szakított mostohagyermek sorsa, ha még a rokon sem tud igazán jó nevelőszülő lenni egy ilyen helyzetben. Azt vázolja fel, hogy milyen az olyan államhatalom, amelyik nem adja meg vagy csak késlekedve az önállóságot, az önrendelkezés jogát a rá bízottaknak. És milyen esélyeik lehetnek a kiszolgáltatott árváknak a szabad életre, testvéri szeretetre, a szerelemre és az önálló családalapításra.

„*A halogatott reménység beteggé teszi a lelket*” – mondja Sütő András egyik drámájában. És ez ide pontosan illik. Hermin a szanatóriumban a tragikus önpusztító indulatok után töpreng el azon, hogy vajon milyen hibát vétett, vajon miként lehetett volna jobban, önállóságra vezetőbben felnevelnie az ötévesen árván maradt Emőkét. Mert a kislány talán a nevelőszülei iránti hála függőségébe menekült, s amikor férjhez ment, nem tudott jó kapcsolatot kialakítani. Ez esetben a férje alkoholizmussal majd öngyilkossággal oldotta fel a feszültséget, mert már nem szerette, de elhagyni sem akarta a sajnálatra méltó árvát, aki viszon ragaszkodott hozzá még züllött állapotában is. A háború sötét emléke kísértett még mindig, mert Emőke soha nem gyógyult meg a sokkból, amit az a véres látvány okozott, amikor édesanyját a bombarepesz megölte. Férje öngyilkossága után magára maradva, nem bírta elviselni előző döntéseinek terhét, hogy nevelőszülei akarata ellenében abbahagyta az iskolát, és

amikor férjhez ment, ezt úgy értelmezte később büntudatosan, hogy visszaélt szeretetükkel. Végül ő is az öngyilkosságot választotta.

Féltések és félelmek, aggodások és téveszmék szülik a beteges indulatokat és döntéseket. A regény szerkezete mozaikszerű, ahogy Hermin újra és újra belekezd a megfeneklett élete egy-egy fejezetébe onnantól, hogy Emőke halála után valami miatt őt elmeógyógyintézetben ápolják. Nem ismerjük meg a mozaik minden részletét, legfeljebb a történelem valódi feltárása és a korkép teljessége által egészíthetjük ki, ha felismerjük az árvaságban közös árvaságunkat. Nem tudjuk meg azt sem pontosan, hogy ki a negyedik halott amiről a végén szól az író, viszont csak kettőnek harangoztak. Csupán azt ismétli meg, hogy a háború, a háborúk következménye nem csak a fronton elhunytak gyásza, hanem a túlélők otthontalansága, árvasága, kiszolgáltatottsága és önpusztításba forduló kilátástalan helyzete is. Ám a történelmi dokumentumokból tudjuk azt, hogy a háború után a vagyonelkobzások és deportálások miatt több ezer magyar vagy német gazda lett öngyilkos Csehszlovákiában, mert nem akarta elhagyni házáat, portáját, amit örökségbe kapott, és amit családjá és gyermekei számára gyarapított,

Nagy kérdés marad az is, hogy vajon mit ér az örökség, ha attól az újabb nemzedék elidegenedik. Cséplő Hermin a házáat félti, mert csakis saját édes lányának szánja, bár őt ez a kész és ingyen beköltözhető ingatlan talán nem is érdekli, hiszen alig látogat haza, legfeljebb pénzzé tehető örökség lesz az új ház sorsa. Pedig ha egyenlőséget és egyenjogúságot akar minden tekintetben, akkor a befogadott mostohagyermeknek is járna talán valami, mert ez lenne az erkölcsi értékrend követelménye. Bizonyára ez a lelkiismeret-furdalás, ez a megoldhatatlannak tűnő és már megváltoztathatatlan helyzet kergeti teljes örületbe az asszonyt, és az élet hiábavalóságának, tartalmatlanná és céltalanná válásának érzése, hogy hiába volt minden áldozatvállalás. És az ő problémája senkit sem érdekel. Ettől még inkább felszakadnak a kezeletlen sebek, a be nem vallott bűnök. A végén a férjére is rátámad, mert azt hiszi, hogy valami idegen éppen a házáat akarja elfoglalni tőlük?

Hermin nem talál választ a kérdéseire, mert a rossz felismerések (nem azt látja, ami van, hanem amit beleképzel) rossz döntésekre vezetnek. Talán nem kellene annyira beleszólnunk mások életébe vagy átvállalnunk mások helyett a döntést, inkább esélyt vagy alkalmat kell adnunk számukra, hogy felelős döntésekre képesek felnőttekké váljanak.

A megrabolt múlt kiüresedő jövőt vetít elénk, mégha anyagilag jobban is kezd festeni a helyzet.

Viszont egy olyan világban, ahol egy tollvonással vagy elnöki dekrétumokkal döntöttek országok, népek, közösségek sorsáról, deportálásokról, jogfosztásról és kisemmizésről, otthonok és házak elvételéről, ott a bizonytalanság, a félelem, a rettegés és a szorongás az úr, amely törvényszerűen deformálja a közgondolkodást, az emberi kapcsolatokat és a lelki egészséget egyaránt. A sérült lélek pedig mindenkiben ellenséget lát vagy keres, és gyűlölettel utasítja el azt is, aki segíteni akar rajta, s még inkább azt, aki nem ad neki igazat, mert olyat lát benne, aki az ellenségével paktál, s közben úgy érzi, hogy mindenki róla beszél és ellene szövetkezik. Így vannak ezzel gyakorta egymás iránt nem csupán egyének, hanem népcsoportok is: az egyoldalú megítélés, az igazság elhallgatása, a kettős mérce, a jogfosztás törvényszerű zsákutcája a jövőképnek.

A zárófejezetben az orvossal való beszélgetést sokan a közösségbe való visszatérés reménysugarának tekintik, pedig valójában csupán fásultság és beletörődés az, amit Hermin érez, hogy talán ezek után valaki másra hárul az ő küldetése. Tudjuk, hogy nem patikaszer a gyógyulás eszköze, hanem a kitárulkozás, a múlt bevallása, amiről eddig sem Hermin, sem az író nem szólt (ebben a regényben). Pedig ez lehetne a békés egymás mellett élés valamint a rendezett kapcsolatok alapja.

A korabeli kritikák nagyon vegyesen értékelték Mácsnak ezt a regényét, mert az *Adósságtörlesztés* után mást, többet vártak tőle (nem ismerve a *Mélység és magasság* sorsát, vagy Mács meghurcolását a „konszolidalizációnak” nevezett keményvonalas kommunista visszarendeződés módszereit). Főleg a hivatalos hazugságokon túli történelmi valóságot kellene meglátnunk, de a regényben sem a jogfosztás, sem a sztálinista diktatúra, sem a 68-as prágai tavasz időszaka nem jelenik meg, holott a rádióhírben már értesülünk például a holdraszállásról. Erre az időszakra Cséplő Herminnek, talán tudat alatti védekezésként, emlékezetkiesése van, pedig a bajok okai leggyakrabban ott keresendők, amire nem akarunk, nem tudunk vagy nem merünk emlékezni. Tíz évvel a 68-as remények, majd megsemmisítés és az azt követő retorziók után Mács az egyenes beszéd helyett az olvasók emlékezetére bízta a művét, hátha ők ki tudják egészíteni a mozaik hiányzó részleteit... Ha megírja, akkor ez a könyv is fiókban marad.

„Mács realista regényt írt, de nem tudott hús-vér szereplőket és körülöttek három dimenziós teret teremteni. Szavainak, mondatainak hiányzik az „udvara”, szövegének a költői varázsa, az egyes jeleneteknek, leírásoknak önmagukon túl mutató értelme. Témája fontos és érdekes, lélektani kidolgozása meggyőző, de az írói megformálás színtelenségén a gondos szerkesztés sem tudott segíteni.” – írja Taxner-Tóth Ernő. (Magyar Nemzet, 1979. július 1., 13. old.)

Görömbei András meglátásai (Népszava, 1979. dec. 15., 6. old.) **viszont keménynek és helyenként alaptalannak is tűnnek, mintha nem hinné el, hogy a függöny mögött ott van a kert:** „Mács József írói világának gyengeségei a cselekmények túlfeszítése, s ezzel szemben a jellemábrázolás anekdotizmusa az Adósságtörlesztésben háttérbe szorulni látszottak... egy évtizednyi szünet után (...) ez a regény visszaesés az Adósságtörlesztéshez képest, s tanulmányozni engedi magán Mács József művészetének összes buktatóját. (...) nem tudja érzékileg megjeleníteni anyagát, elbeszélése nem válik életté, holt papiros marad. (...) szélsőséges és hiteltelen Cséplő Hermin rögeszméje. (...) ok és okozat között nem épülnek ki az erővonalak, a sok-sok megidézett alak és esemény nem tud egész művé összeállni.” **Kár, hogy a bíráló hangnem alaptónusát ekkor nem a regény minősége, hanem Görömbei ezidőtájt Mácsról kapott téves értesülései befolyásolták.** Amikor ugyanis a csehszlovákiai magyar irodalomról írott tanulmányát, amelyben egyébként Mácsról kedvezően vélekedik, a magukat írónak nevező pozsonyi konzolidátorok (akiket Görömbei kevésbé vett figyelembe) egy tiltakozó levéllel akarták megkérdőjelezni, az érintettek tudta nélkül önkényesen Mács és Zs. Nagy Lajos nevét is hozzáírták a „tiltakozók” névsorához. Nem ritka jelenség ez a Felvidéken. Ugyanezek vagy ezek szellemi örökösei a rendszerváltás után hasonló tiltakozó leveleket szerveztek például Duray Miklós ellen, mindenféle kétes egyedek és önjelölt, magukat értelmiséginek tartó szellemi nyomorultak aláírásával. Voltak akik, posztokat, rangokat kitüntetések kaptak az aláírás fejében, de ekkor is akadt néhány személy, akinek a nevét a tudtuk nélkül tették oda, hogy legyen egy hangzatos kerek létszám. Viszont a csak egyetlen ember tiltakozott a neve illetéktelen szerepeltetése miatt. (Kilencven szlovákiai magyar értelmiségi nyílt levele ..., Új Szó, 2002. május 2., 3. old.) Ez is egy gyászos helyzetkép az egyre jobban terjedő szellemi fertőzöttségről.

Akkor Mács Józsefet ismét szerették volna elhallgattatni. Szomorú látlete ez annak a szindrómának, amikor a túsok úgy beleszeretnek túsztartóikba, hogy saját testvéreiket is vágóhídra küldenék. Csodálkoznunk kell-e hát, ha a regénybeli történet hőséne csak az elméje bomlik meg ilyen

kiszolgáltatottságban?! Görömbei elhidegülése pedig annak példája, miként lehet hatalmi manipulációval megtéveszteni a legjóindulatúbb embereket is.

Kroó András (*Regény Gömörből, Népszabadság, 1979. ápr. 28., 7. old.*) sem rajong a regény egészéért, szürkének és eseménytelennek tartja Hermin életét, így a regény sem lett eseménydús. „*A regénynek az első fele az erőssége. Ezen belül a második fejezet a legsikeresebben megkomponált formaszelet. Ez a leginkább öntörvényű fejezet szinte önmagában is olvasható, élvezhető volna.*” Majd Mács erényének tartja a kiváló jellemrajzot, és harmadik erősségként a hangulathoz illő stílust, „amely ott a legsimább és legélvezetesebb, ahol az író a mértékkel használt népi fordulatokkal, paraszti képekkel, hasonlatokkal él.” Balogh Ernő (*Alföld, 1980. január, 71 – 72. old.*) értetlenül áll a történések összefüggései előtt, hogy miért okolhatók a háború eseményei a húsz évvel később megtörtént eseményekért. Ez az értetlenség a bírálót minősíti. Viszont egy másik emberi helyzettel talán számára is érthetőbb, például amikor egy gyerek, akivel szemben otthon az apja agresszíven viselkedett (pl. megverte), másnap az iskolában a szünetben a gyengébb gyerekeket kergeti, gáncsolja el a folyosón, mert nem tud visszavágni annak, akitől eredetileg sérelmet szenvedett. És hasonló, amikor a beosztott a főnöktől kapott dorgálás vagy egyéb sérelemnek vélhető eset után valaki otthon a családtagjain vezeti le indulatait. És azt kevesek vették észre, amiről sem az író, sem Hermin nem beszél, hogy az 1945 utáni események agressziójának levezetése miképpen manifesztálódik évek múltán is például a felvidéki magyarok életében, társadalmában, és ezért a problémás jelenségekre csak „tüneti kezelést” akarnak alkalmazni. A fenti bíráló csak az anyagi lehetőségek, a „tulajdon birtoklásának dehumanizáló hatását” látja Hermin kényszeres magatartásában, amit a másokkal való törődéssel akar emberi arcúvá tenni, vagyis kompenzálni. Így jut arra a következtetésre, hogy: „*Mács József regénye – eszmei-művészi igényeiben – szintézisteremtő mű lett volna, mintha erre utalna a kibontott dimenziók sokasága, a történelmi, társadalmi, lélektani motívumok tekintélyes mennyisége.*” Végül ennek a szándéknak a regényváltozatát kudarcnak nevezi. Mi pedig a bíráló felkészültségének kudarcát konstatáljuk.

Annyit tehetünk hozzá, hogy rossz vagy nem pontos felismerés törvényszerűen itt is, mint Hermin életében, helytelen következtetéshez vezet.

A bírálók gyakran és e műve kapcsán is felhánytorgatják Mácsnak Mikszáthra emlékeztető anekdotizáló, humoros kitérőit (pl. ahogy az egyik ember a hordóba bújik el a szövetkezeti agitátorok elől), hogy ezek elvonják a figyelmet a cselekmény fő vonalától, esetleg bagatellizálják a helyzet

tragikumát. Ám a szerző maga is megvallja néhány interjúban, hogy a palóc ember a legtragikusabb helyzetben is humorral és derűvel tudja magát túltenni a megváltoztathatatlan helyzeteken, mert különben érzékeny lelkét összeroppantaná a kereszt súlya, ahogyan ez Herminnel meg is történik. Ha a ránk szabott ítéletet nem büntetésnek, hanem próbatételnek, nem tragédiának, hanem megoldandó feladatnak tekintjük, akkor könnyebb elviselni, megoldani, kilábalni belőle, hogy derűvel és életkedvvel nézhessünk a jövőbe. S ez érvényes későbbi regényeire is. És ezzel a módszereel talán számunkra is megoldást mutat az ilyen helyzetekre.

Az életkedv nélküli élet újabb tragédiákat szülhet, s megkeseríti a környezetében lévőket életét is. Bibliai hasonlattal, ahogyan Mács gyakorta segít magán a kényes részleteknél, *„nem a nagypénteki keresztrefeszítést kell gyászolni, hanem a feltámadás reménységével élve kell jövőbe tekintenünk”*.

Ez akár az elszakított magyarság jelmondata is lehetne a kiútkeresésben.

Helyrajzi adalék a regény háttéréhez.

A regény megjelenése után a faluban sokan megorroltak az íróra, hogy „minek kiteregetni a falu szennyest” idegenek előtt, minek erről írni, „hagyjuk békében nyugodni a holtak lelkét”. Kicsit hálátlannak is tartották. A faluból nősült (elvitte az egyik legszebb menyecskét), itt írta az *Adósságtörlesztést*, innen meríti a *Kamasz* témáját is, ide költöztek családotul egy fél évre 1964-ben. Később viszont már nyugdíjasként, kiszabadulva a fülledt pozsonyi légkörből 1992-ben hét évre költöztek be a régi házba, ahol sok új regény született, ezek közt is az egyik legnagyobb vállalkozása, az *„Öröködbe, Uram...”* négyrészes önéletrajzi regényfolyam (*Apám regénye, A Kos jegyében, A sötétség gyermekei, Az üstökös visszatér*), amelynek budapesti bemutatóját 2004. márciusában Orbán Viktor nyitotta meg ilyen szavakkal:

„Nyolcvan év. Négy emberöltő. Valamikor az emlékezet fonala éppen ilyen hosszú volt: a négy, egy fedél alatt élő, sorsában osztozó nemzedék emlékei eddig nyúlnak vissza. Mint mondják, ez volt az az időtáv, melyet az emlékezőképesség még át tudott hidalni anélkül, hogy bármilyen részletet elveszített volna. Minden, ami ezen túl esett, azt elnyelte a feledés homálya, vagy éppen ellenkezőleg: a mindennapok fölé emelkedett, és átkerült az öröklétbe, a

mítoszok világába. Így épült, így gazdagodott valamikor a család emlékezete, így állt össze egészé a múlt, így vált a megélt kor történelemmé. Mert a történelem mindenekelőtt az élet története. Nem más, mint a soron következő nemzedékek számára örököül hagyott emberi sorsok gyűjteménye. Babits írja egy helyen: "...a mindenséget vágyom versbe venni, de még tovább magamnál nem jutottam." A vérzivataros, viszontagságos XX. század története, dédapáink, nagyapáink és apáink regénye is erre tanít: ők sem kívántak tovább jutni saját maguknál, saját életüknél. De nem elégedtek meg kevesebbel sem. Nem vágyták a lehetetlent, de vállalták, hogy kíméletlen őszinteséggel élénk tárják mindazt a tanulságot, bölcsességet, ami segít nekünk és utódainknak tovább írni a történetet, mindannyiunk történetét. Kedves barátaim!

Köszönetet mondunk Mács Józsefnek és a Püski Kiadónak, mert ez a mű azt is üzeni a számunkra, hogy a tiszta magyar szó forrásai nem apadtak el, sőt újult erővel törnek a felszínre, éltetik a Kárpát-medence magyarságát határon innen és határon túl egyaránt. Reményteli és biztató hír ez mindannyiunk számára, hiszen, mint ahogyan Tamási Áron írja: "A magyarságot is az atyafiság és az együttes érdek alapján a sors verte egybe; hazát a bátorsággal irányított életöszton szerzett neki, de nemzetté a magyar szó teremtette..."

„Öröködbe, Uram...” című könyvének bemutatása napján kívánok még sok egészséget, életerőt további könyveinek megírásához.”

Páskaháza így bekerült az irodalomtörténetbe is. Egyébként a Kamasz című regényének e helyszíne is Páskaházával azonosítható, bár a hősei az író képzelete által költöztek ide.

Borovszky monográfiásorozatának Gömör-Kishont vármegyét tárgyaló része szerint: „Páskaháza, csetnekvölgyi magyar kisközség, 68 házzal és 375 ev. ref. vallású lakossal. 1424-ben már a mai nevén találjuk a községet említve mint a Bebekék birtokát. Később a Szent-Ivány és a Gerhard család lett az ura és ekkor a község a sajógömöri uradalomhoz tartozott. 1825-ben az egész község leégett. Református templomának építési ideje ismeretlen. 1802-ben és 1884-ben alaposan átjavították. A lakosok dal- és olvasóegyletet tartanak fenn. A község postája, távírója és vasúti állomása Kuntaplócza.”

1920-ig Gömör-Kishont vármegye Rozsnyói járásához tartozott.

1920 – 1938 - Csehszlovákia

1938 és 1945 között ismét Magyarország,

1945 – 1992 - Csehszlovákia.

1993 - Szlovákia

Népessége:

1880 – 300 lakosból 282 magyar (94 %)

1910-ben 407- mind magyar 100 %

2001-ben 274 lakosából 207 magyar és 63 szlovák volt.

2011-ben 303 lakosából 143 szlovák, 135 magyar és 25 cigány volt.

2021-ben a legfrissebb adatok szerint a lakosság száma 339

ebből: . 175 szlovák (52 %), 105 magyar (31 %), 40 roma (12 %) és 19 fő nem tudta megmondani, milyen nemzetiségű.

110 év alatt egyharmadára apad a magyarok száma!

A statisztika azt jelzi, hogy a Mács által leírt kórtünetek még inkább elhatalmasodtak. A magyar nemzet asszimilációja módszeresen, folyamatosan zajlik. A kondicionált félelemkeltés, a jóvátétel nélkül maradt jogsértések és az egyenrangúság megtagadása az önfelszámoláshoz, a szétszóratáshoz, önpusztításhoz vezet! Főleg, ha ebben az aknamunkában egyes politikai közszereplők az elfajzást, beolvadást erénynek tartva alapítanak pártot vagy társadalmi szervezetet, hogy a tudatlanság közében tartott szlovák közvélemény szemében ők lehessenek a „jó magyarok”, míg a gerinces magyarokat a radikális felforgatók közés sorolják, mint Duray Miklóssal tette a szlovák média, avagy az Új Szó, a Pátria Rádió vagy a Parameter néven elhíresült negyedosztályú kocsmai szintű, vulgáris bulvároldal, és ezek adják ama „kilencvenek” korhadó törzsét (a gerincét nem írhatom). Ilyen belső rágcsálók és természetek mellett kellene felnőnie egy újabb nemzedéknek a felvidéki árvaságra kényszerített magyar nemzeti közösség számára.

Marad a „sárga ház”, ahogyan a közeli Pelsőc elmeógyógyintézetét nevezik a széles környéken. Lassan egész Európa egy sárga ház lesz a liberális narancssárga láz miatt.

.....

Mács József üzenete a felvidéki zárt osztályról

a kommunizmus végóráiban

36 éve fejezte be Mács József a *Temetőkapu* című regényét, amely olyan kérdéseket fogalmazott meg, amelyekre igazán máig nem kaptunk választ, mert a kollektív bűnösség bélyegét a regnáló hatalom máig nem óhajtja eltörölni. Ő már ott pihen a bátkai temetőben, írásai viszont még mindig vérlázító eseményekre világítanak rá, olyanokra, amiket még

mindig titkolni szeretne a hivatalos történetírás. Fél, mint tolvaj a leleplezéstől.

Ki nem mondott titkokat, megválaszolatlan kérdéseket és további tévelygéseket hozhat magával az a gyötrelem, amit egy akarata ellenére megesett, jóhiszeműen kihasznált és megerőszakolt leányanya sajátosan dacos fogadalommal próbál ellensúlyozni, hogy elviselje a gyalázatot, az előítéletté átalakuló bűnösség bélyegét, és valahogy igazolja ártatlanságát: a főhős kizárja az életéből a férfiakat. (Kicsit előrevetítve: a közösségünknek úgy kellene élnie, hogy nem veszünk tudomást a minket meggyalázó csehszlovák vagy szlovák hatalomról.) Közben a felvidéki magyar falu (a regényben Jajhalom) megéli a visszacsatolást, a háborús hadak átvonulását, a szovjet megszállást, a benesi dekrétumok végrehajtását, a kommunista államcsínyt és a szövetkezetesítést is egészen 1961-ig, Gagarin űrutazásáig.

Már-már érthetetlen a főhősnek, Boriskának a magatartása, a másik nemnek gyűlöletté fajuló elutasítása, s talán azt a kérdést is felidézi az összegező olvasóban, hogy a felvidéki magyarság vajon jól dolgozza-e fel a rajta esett erőszakot, gyalázatot, az elszakítást, a csehszlovák megszállást, a rendszerváltogatásokat, azt hogy a temetőkapuból nézhetjük népünk sorsát, s csak egy lépés választ el attól, hogy az élők vagy a holtak sorsát vállaljuk, ahogy a népdal is üzeni: *„majd meggyógyít a koporsó négy deszkája, mikor a föld zuhog az ódalára”*. Felmerülhet a kérdés, hogy esetleg a jóhiszeműségünk áldozatai vagyunk-e, avagy gyűlölnünk kellene-e a szlovákokat csak azért, mert nagyhatalmi döntéssel a nyakunkra ültették őket, hiszen ebben ők is áldozatok, egy övelük is elhitetett hazugság áldozatai?! És el kell-e utasítanunk minden szlovákot, akkor is, ha jóindulattal közelednek felénk... de az is lehet, ki tudja, hátha csak naivitásunkra, jóhiszeműségünkre, lojalitásunkra számítanak? Szüzességet, történelmi tisztánlátást vagy házat, nyelvet, otthont, hazát veszíteni, s mindezt ép ésszel túlélni... ?! Megannyi kérdés, amelyekre botladozva, dadogva, indulattal vagy behódolva, harsányan vagy szótlan magunkba fordulással keressük a választ. Amikor a valóság teljesen illuzórikussá válik, kényszerképzetekké defomálódik, majd ezek a tévelygések fertőzik meg (árnyékolják be) a valóságot, avagy később a rémálom válik valósággá. Amikor nem az a lényeges, hogy mi van, hanem az, hogy miként és hogyan érezzük, éljük meg, és milyen lelki kényszerek befolyásolják döntéseinket. Soha fel nem dolgozott traumák tüskéi sebzik talpunkat, tenyerünket és lelkünket. Mégis reménységgel szeretnénk a jövőbe nézni, és népünk ilyenkor mindig nagyjainktól, íróinktól is várja a választ.

Kísérlet ez a mű a csehszlovákiai magyar nagyregényre, amely vérbeli magyar regény, de olyan szándékkal, hogy a Trianon óta elszakított felvidéki magyar közösség életét, sorsát, életszemléletét, vágyait, félelmeit, örömét és hétköznapijait is tükrözze. Persze azzal a megkötéssel, hogy arról abban az időben miként lehetett írni. Nem csak a felszínt, hanem a belső vívódást, a történelem fogaskerekei közé szorult életeteket, a hiábavaló próbálkozásokat és a kiútkeresés eredményeit vagy kudarcait is: aprólékosan, pontosan, részletesen. Ezért ilyen terjedelmes a regény, amiért sokan meg is szólták, mert a korszellem nem kedvez a terjedelmesebb műveknek, de ez nem az író hiányossága, aki éppen regényt írt és nem novellát.

Két vonulat fonódik össze a regényben. Az egyik a Márton Boriskán elkövetett erőszak utáni egyéni sors alakulása, tisztaságának, ártatlanságának és tisztességének vezeklő bizonyítási vágya, és személyiségének fokozatos leépülése, lelki összeroppanása a meg nem értő környezetben és a félelmekből, szégyenérzetből kialakult kényszerképzetek hatása alatt. A másik regényfonal a győztes nagyhatalmak által meggyalázott, feldarabolt magyar nemzet északi részének csehszlovák megszállás utáni mostoha sorsa, túlélési története egy határhoz közeli gömöri faluban, Jajfalván. A regény nem kínál receptet a megoldásra, legfeljebb az egyes egyéni magatartásformák, túlélési védekezési reflexek által mutat példát arra, hogy melyik út, hová vezet. A többség csak sodródik az eseményekkel, amerre a kényszer, a csábítás vagy az elvárások viszik, húzzák, lökik őket. Vannak behódolók, akiket a mindenkori hatalom elvárásai szerinti megfelelési kényszer vezérel. De vannak dacos ellenállók, akik a hitükhöz, hagyományaikhoz, emberi alapértékekhez hűen, az ősök szellemiségéhez ragaszkodón kerülnek szembe az önkényes hatalommal, drámai konfliktusokban buknak el vagy veszteségeket szenvedve élik túl az összeütközést. Mégis az ő példájukból lehet értelmes emberi jövőképet felmutatni, ha ez nem egyéni és egyedi elhatározásként, hanem közösségi értéként és célként is megfogalmazódik.

Mács sok szereplőt vonultat föl, sokféle magatartásformát elemez ugyanazon társadalmi helyzetben. A zsákutcák végén az élet kilátástalanságának, céltalanságának vagy hiábavalóságának érzése és árnyéka vetül még a látszólag sikeresnek, anyagi jólétnek tűnő sorsokra is. Ám éppen ezek a konzekvenciák kérdőjelezik meg a kényszeres csehszlovák államhűség, a szocialista államrend és a hivatalosan elrendelt történetírás dogmáit. Az író ezért hagyja ránk a megítélést, ezért nem fogalmazza meg tételesen, hanem ránk bízva a zárómérleget. Ahogyan

Márton Boriska is hiába bizonygatná ártatlanságát, hogy miért történt meg vele a gyalázat, miért nem tudott ellenállni az erősebb fél leigázó akaratának, úgy a mi elszakítottságunk igazságát sem hallgatják meg sehol. Csak őrizzük magunkban, mint a Boriska a titkot, és tiszta emberségünk megtartásával védjük igazunkat? De meddig lehet ezt így csinálni? „Meddig lesz még úr a bitangság?” - örökös kérdés, amire a hithű válasz, hogy „ne cselekedjük a rosszat, hanem győzzük le a rosszat a jóval” (Szent Pál). De adott helyzetben, ott és akkor vajon mi a helyes és mi a jó? Vonulhatunk vagy sodródhatunk a többiekkel a kitaposott ösvényeken, vagy kereshetünk sajátos, egyéni megoldásokat. Döntéseinket majd az idő igazolja vagy kérdőjelezi meg, de nincs visszaút. Ezért lenne jó előre meglátni vagy legalább megsejteni, hogy melyik hová, milyen eredményre vezet. Tapasztalat vagy segítő útmutatás híján az ember magára marad, amint Mács sok regényhőse is. Bírálják is gyakran, hogy ő a balsorsok megfogalmazója. A jó mű azonban nem csupán esztétikai élmény, hanem társadalmi tapasztalat is. Nem hagy magunkra, védő kart kínál, vígabb esztendők reménységét, ha a buktatókhoz lesz hitünk és erőnk elviselni, vagy elegendő bölcsességünk a tévutak és tévtanok csábítását felismerve azokat elkerülni. Együtt szenvedünk a szenvedővel, osztozunk sorsában, ha a mű erre ösztönöz, hogy a képzelet útján szerzett tapasztalat életünk részévé váljék.

Márton Boriska önmarcangoló vívódása és téves felismerésekre felépített bizonyítási kényszere törvényszerűen vezet a személyiség zavarához, tudata beszűküléséhez, leépüléséhez, meghasonlásához és hasadáshoz valamint a jövőkép elhomályosodásához. (Ehhez hasonlóan a társadalmi trauma is az egészséges értékrend megbetegedését hozza magával, ha hosszú távon az igazságot magunkba zárva egy párhuzamos, az igazságot eltakaró vagy azt meghazudtoló társadalmat támogatunk vagy fogadunk el feltétel nélkül.) Sem hazugságokra, sem illúziókra, sem kényszerképzetekre nem lehet, nem szabad jövőt építeni! Ez a könyv igazi üzenete, de Márton Boriskának esélye sincs ilyen felismerésekre. A jóhiszeműségét és naivitását kihasználó erőszaktevő meggyűlöltette vele az összes férfit, és *„messziről elkerül mindent, ami a férfiakarás gyanújába keverné.”* Ennek a lélektanát próbálja feltárni az író, miközben egy egész szociográfiai tablót tár elénk a huszadik század harmincas, negyvenes és ötvenes éveinek gömöri magyar falujáról, mert ez a zavarosnak tűnő magatartás csak ebben a kontextusban válik értelmezhetővé.

Boriska az erőszakot, a meggyalázás miatti traumát soha nem dolgozta fel. Talán azért sem, mert soha nem merte, nem tudta, nem akarta

kimondani, hogy mi történt vele, ki tette vele, s a jövőnek esélyt adó gyermeke is meghalt, névtelenül. Mások számára így nem is létezett, de őneki ez a végzet, ez lehetett volna a jövő, akiért feláldozhatta volna az életét. Nem beszél róla sohasem, de mindig, mindig csak erre gondol... – mondhatnánk Juhász Gyulát parafrázálva a Trianont idéző verse alapján. A múlt sebeit lehet nyalogatni vagy tapasztalatként értékelni, de nem kell feledni, mert a tudatlanság vagy az ismeret hiánya újabb zsákutcákba vezet. Vannak, akik Boriska viselkedését nem értik, de ugyanazok később maguk is zavarosnak tűnnek, amikor a deportálások idején ragaszkodnak házukhoz, földjükhöz, s van aki öngyilkosságba menekül, s ugyanígy összekuszálódnak a gondolatok, szándékok és érdekek, amikor a közösbe kellene beadni földjüket, állataikat. A legtöbb kritika éppen zavarosnak tűnő összetettsége, sokismeretlenű megfogalmazásai és széles közösségi háttere miatt érte a művet. Pedig az életben is egy ilyen komplex közegben kellene rátalálnunk a lehető legkedvezőbb megoldásra. Ám ez regény, nem didaktikai tankönyv. Helyzeteket, összefüggéseket mutat fel, és ránk bízva az eligazodást.

Boriskát nem a megszálló szovjet katona erőszakolta meg, mint Esztert a *Hatablakos házban* (1966), hanem az, akit befogadtak a családba, otthonukba, a nővére férje, a hálátlan sógor. Ezért ezt a közösségi megítélés szerint úgymond nem illik, nem szabad és nem is kell kitergetni. Talán éppen ezért akar Boriska mégis bizonyítani valamit a tisztességből és tisztaságból. Ebbe roppan bele. Monomániás őrült lesz, és azt várja, hogy a faluközösség észrevegye, meglássa, értékelje és elismerje őt. Csakhogy a történelem széljárása és viharai miatt mindenkinek megvan a maga gondja, gyötrelme, tragédiája, amihez képest – úgy gondolják – Boriska esete semmiség. Pedig az államhatalom által elkövetett erőszak utáni hallgatás, az erőszaktevők dicsőítése vagy a május elsejei éljenzés ugyanilyen tébolyodottságról tanúskodik. És az újságok, könyvkiadók, iskolák is a hallgatást vagy a hazudozást választják. Boriskáról el szabad mondani, hogy őrült, de a rendszer gazságairól jobb hallgatni? 1987-ben ez még túl merész vállalkozás volt.

Az író még nem sejthette, hogy a mű megjelenése után két évvel mindaz, amit itt rejtjelezve átmentett, már szabadon kutatható, hozzáférhető és nyilvánosságra hozható lesz. Persze azt sem gondoltuk, hogy az igazság felmutatása még nem igazságszolgáltatás, legfeljebb tanúvallomás a hatalmi gépezet által manipulált hamis tanúk ellenében egy részrehajlóan bíraskodó testület előtt. A tények megismerése és megismerhetősége viszont reményt ad arra, hogy ez a „mentőakció” ebből a

túszhelyzetből nem volt hiábavaló. Már csak az a kérdés, hogy a jövőben lesz-e rá társadalmi igény, akarat és értékrendi megalapozottság.

A cselekmény harangszóval indul. Márton Boriska *„temeti a gyermekét, akinek nincs megnevezhető apja. Jajhalmon még nem történt ilyen.”* És ilyenkor megindulnak a pletykák, híresztelések, régi esetek felidézése. Az apja *„igyekezett úgy felfogni a lánya esetét, hogy bele kell törődni a jóisten akaratába”, a felesége viszont mindenkivel pörlekedni kezdett, aki rossz szót szolt, s azzal is, aki semmit.* *„A végén már az egész faluval pörölt az asszony, őt kellett jobban féltetni, nem a lányát, és jól kifordultak már a télből, amikor az egyik napon keményen mondta a feleségének:*

- *No, ebből elég! Mindenki azt mond a lányunkról, amit akar. Vele törődj, ne a faluval! Ne tegyen kárt magában, ne kurvuljon el, éljen úgy, mintha semmi sem történt volna.”*

„Márton Bözsinek tehát bőségesen lett volna miről beszélgetnie a lányával, de amikor még lehetett volna, a faluval viaskodott, az urának keserítette meg a napjait, amikor meg rájött magától, hogy semmire sem megy az önmarcangoló veszekedéseivel, és Boriskára összpontosította a figyelmét, a lánya már igencsak fukarul bánt a szavaival, mint a sértett, önérzetükben megbántott emberek általában.”

Boriska engedelmesen elvégez mindent, nem kér, nem ellenkezik, nem jár el sehova, hiába inti az anyja, hogy „féreg esik abba a gyümölcsbe, amelyik nem kap fényt”, de ő egyre konokabb és magába zárkózóbb lesz. *„Minek mennék én akárhová? Tartózkodni akarok az emberektől, nem közéjük menni! Én férfit nem akarok látni...”*

Boriska akkor nyomban felismerte, milyen merész kijelentést tett, de visszaszívni már nem akarta. Terjedjen a családban, a rokonságban és a faluban, hogy a vezeklésnek a legkeményebb formáját választotta.”

Ez az elhatározás, ez a döntés, ez a kijelentés lesz további sorsának alakítója és végzete. Boriska magába forduló emlékezéseiből megtudjuk, hogy egy Szent György napon elküldték a szomszéd faluba, hogy segítsen a sógorának a háztartásban, míg annak a felesége, Boriska nővére, a gyermekét várja a kórházban. Ketten voltak a házban, a férfi utána ment, leteperte, s ő ellenkezni sem tudott. Félt az apjától, amikor gömbölyödött, és nem lehet eltitkolni. Az apja nem bántotta, az anyja volt keményebb vele. Ám ő sem az erőszaktevő nevét és semmi körülményt nem árult el. A szülés után meghalt a gyermek, meg sem volt még keresztelve, úgy temették el. Deres Ákos tiszteles, megértően, szépen, tapintattal búcsúztatta, Boriskát

nem oktatta ki, nem pirongatta meg, nem kérte számon. Közben a falu éli az életét, de a boltban egyre jobban fogy a cukor, azt beszélük, háború lesz. Katonák jönnek, mennek, sokan elesnek a háborúban, meghal az erőszaktevő sógor is, amit Boriska megelégedettséggel nyugtáz. Eleinte néhány szoknyapecér könnyű prédának gondolta Boriskát, a tanító is, de ő elmenekült előlük, és még óvatosabb, elővigyázatosabb lett, hogy ne kerüljön ilyen helyzetbe, férfiközelbe. Minden feladatot elvállal, szinte ezzel is vezekel, munkába menekül, de kerüli a férfiakat. Közben vele együtt látjuk, hogy a háború, az átvonuló hadak, a fosztogatások, a nélkülözés mennyire megviseli a falu népét, hogy rendezgeti át a szerepeket, miként helyezkednek a haszonlesők, hogyan rendezkednek be örökös túlélésre a gazdák, hogyan köszönt rájuk a béke, ami sok esetben a háborúnál is kegyetlenebb megpróbáltatásokat mér rájuk. A magyarok jogfosztottá válnak, elkezdődnek a kitoloncolások Magyarországra, a deportálások Csehországba, a nagygazdák kitelepítése és házaikba magyarországi szlovákok behozatala, amit lakosságcsereként neveznek, a magyar nyelv betiltása, a magyar iskolák megszüntetése, az itthon maradók átiratkozása szlovák nemzetiségre (a reszlovakizáció, hogy legalább a statisztikából eltüntetve ne legyen többé hivatkozási alap a magyar nemzetiségi jogokra). Boriska mindezt tudomásul veszi, látomásai vannak arról, hogy ő majd el tudja rendezni az ügyet a megszállókkal, de leginkább csak a saját titkával és fogadalmával foglalkozik. A falu már rég elfeledte volna az ő esetét, ha néha összeütközésbe nem kerülne valakivel, akiről azt képzei, hogy őrá, az ő testére pályázik. Így éli meg a kommunista hatalomátvétel időszakát, a szövetkezetesítést, a kuláklisztát, de ő nem a közösség elleni hatalmi erőszakot látja ebben, hanem csak azt, hogy minden és mindenki ő ellene szövetkezik, őt figyeli, bár szeretné is, hogy észrevenné állhatatosságát. Amikor megtudja, hogy ember kering a világűrben, megrémül, hogy már onnan is figyelhetik, nem tud hová menekülni, s közben egyre jobban elhatalmasodik rajta a bűntudat, hogy gyermekét meg sem keresztelték, s így talán nem is létezett. Éjszakánként kionson a temetőbe és gyermekét kutatja a földben, míg végül rátalál, kábult örülettel öleli magához a csontokat..., s ekkor a félkegyelmű iránti részvét, a szánalom és sajnálat valóban feléje fordítja az emberek figyelmét. Talán arra is rádöbbennek, hogy veszni hagyták egy társukat, Boriska talán elérte élete célját, de értelmét soha nem találhatta meg, mert tévedése tévelygésbe vitte. Az elhallgatott, a ki nem mondott és ki nem mondható traumatikus élmények az egyénnél a szellemi leépülést és önfelszámolást idézik elő, de ha egy egész társadalom kerül ugyanilyen zsákutcába, akkor elkerülhetetlen a rendszer

összeomlása. Hogy milyen áron? Elegendő-e csak túlélni? Hozhat-e a túlélés megújulást? Nagy kérdés.

Nem túl nagy kritikai visszhang fogadta ezt a művét. 1989-ig talán nem is mérték bevallani, hogy meglátták benne azt a párhuzamot, ami meggyalázott felvidéki létünkre utal. Utána pedig már elsikkadtak a metaforák, hiszen bármi szabadon elmondható lett. Sándor László a Magyar Nemzetben mindjárt a bevezetőben kiemelt egy idézetet: *„az én kicsimnek nem lehet megnevezhető apja! Nem szabad megtudnia senkinek, kitől maradtam így! Az én magzatom nem szerelemből fogant. Ami történt, nem akartam.”* (Sándor László: *Temetőkapu*, Magyar Nemzet 1988. 04. 18., 6. old.) Elég lényeges pontra tapint a további elemzés számára, amelyben Márton Boriska pokoljárását a környezet értetlenségének, rosszindulatának, gátlástalanságának tulajdonítja. A regény erényének tüntetve fel a hiteles történelmi és szociográfiai háttérrel, annak meghatározó tényezőit a személyiség alakulására. Továbbá *„Alakjai jellegzetes tulajdonságokkal vannak felruházva, a legkevésbé sem papírizűek, szinte valamennyien egyéni hangon szólalnak meg a könyv lapjain.”* Czine Mihály egy terjedelmesebb elemzéssel áll elő, elragadtatva szól a könyvről (Czine Mihály: *Temetőkapu*, Népszava 1989. 01. 21., 6. old.). *„Ez a megrendítő történet ugyanis egy lehetséges emberi sors nagy fantáziájú alakítása, hihető lélekrajza a regény szembetűnő értéke.”* Dusza István szintén alapos elemzésnek vetette alá a művet, de nem igazán keres történelmi parabolákat benne, a történelmi és a közösségi háttér megrajzolását dicséri: *„Úgy vélem, nem maradok majd egyedül a véleményemmel: Márton Boris balladisztikus töltésű, a történelem és a zárt faluközösség determinálta sorsregénye az erdélyi Szilágyi István Kő hull apadó kútba című regényének feszült drámaiságú világát idézi. Míg Mács József Márton Boriskát a soha meg nem ismert szerelem, de a sorsélményként átélt anyaság béklyójában vergődik, Szilágyi Szendi Ilkája a végletekig szenvedélyes szerelem és az elkövetett szerelmi gyilkosság lelki terhével él. (...) a regény erényei nyilvánvalóak. A hármastagolás egyben a csehszlovákiai magyarok utóbbi fél évszázadának leghányatottabb két évtizedét fogja össze. A háború ideje, a felszabadulás, amelynek valóságára még három esztendő várna a Jajhalomhoz hasonló falvak lakói, majd a februári tavasz és a falu szocializálása adja a történelmi alapokat. A cselekmény lineáris vezetése ellenére Mács pontosan alkotta meg a Márton Boriska lelki bomlásának függvényében bekövetkező testi és szellemi leépülést. A feltehetőleg valóságallappal is rendelkező történet fikatív elemei azok, amelyek a kritikus számára érdekessé, olykor magával ragadóvá teszik a regényt. Boris lelki leépülésének megrajzolását úgy viszi végbe az író, hogy közben a család életét*

is ábrázolja. (...)Mács képes volt arra, hogy az egyenes vonalvezetésű történet mindennapiságából kinagyítsa azokat a drámai csomópontokat, amelyek társadalmi értékeivé lettek a regénynek. Jajhalom lakóinak csoportképét úgy rajzolja meg, hogy az még a legszigorúbb szociológiai metszetnek is megfelel; a falu belső tagoltsága, az aprólékos makro- és mikroközösségi rajz, a vagyoni hierarchia mind-mind megjelenik benne. A csoportképen az egyes alakoknak is élesek a kontúrajai. Sajnos, ebben a hagyományos jellemrajzokat is kívánó regényformában csak Boris ábrázolására fordított megkülönböztetett figyelmet.” (Dusza István: A papír partján, Nap Kiadó, Dunaszerdahely, 2003., 38 – 40. old.)

Talán egyet lehet érteni azzal is, hogy a regénynek mind erényei, mind halványabb oldalai okot adhatnak a vitára, de kimagasló írói teljesítménye és előkelő helye a felvidéki magyar regényirodalomban elvitathatatlan.

Mi készül a méregkeverő rablók barlangában?

Léleksorvasztás és közösségrombolás a fogalmak összezavarásával

"Nincs-e megírva: Az én házam imádság háza lesz minden nép számára? Ti pedig rablók barlangjává tettétek." (Márk 11:17)

„kötélből korbácsot csinált, és kiűzte őket” (János, 2: 15.)

Aki a cégét, munkahelyét szereti, dicséri és támogatja, azt jó munkaerőnek nevezik. Aki a szülőföldjét tiszteli, szereti és ragaszkodik hozzá, az a jó patrióta. Aki a hazájával, országával van így, azt jó hazafiként tartják számon. Aki a családjának gondoskodó védelmezője, az a jó családapa vagy édesanya. Aki Jézus mellé áll és őt követi, az a jó keresztény.

Viszont aki a nemzetét szereti, védi, támogatja és élteni, az egy elvetemült nacionalista.

Legalábbis egyes körök, csoportok, a közvéleményt formálók és tömegtájékoztató eszközök megítélő rendszerében.

Valami baj van a fogalmakkal ! Vagy csupán a szándékosan félremagyarázott, besározott, elsötétített értelmezésről lenne szó?

Hiszen a nacionalista, amint a hazafi, a patrióta, a keresztény vagy a jó családapa is az emberi alapértékeket szereti, tiszteli és védelmezi. Ám nem

a mindenféle másságot, hanem csakis a másfajta értékeket ! A közösséghez való tartozás érzése örömmel tölt el, még ha a vállalás nehézsége olykor nem is egyszerű, de biztonságérzetet, megnyugvást ad, és ezáltal egészségvédő tényező! – mondja a pszichológia. Azt már nem is részletezik, hogy valójában a sovíniszta a veszedelmes, aki magát úgy akarja kiemelni, hogy másokat letapos, mások jogait sérti.

Kik és miért akarják mégis megrontani a fogalmakat, érzéseket, viszonyokat, az emberek lelki egészségét?! Mert ez bizony szándékos és szervezett rombolás. Azt is látjuk, hogy már a jó hazafit, a keresztényt és a családszerető embert is maradinak bélyegzik, a patriótát a haladás gátlójának. A nemzetét és hazája érdekeit és hagyományait védelmezőt intoleránsnak, idegengyűlölőnek, rasszistának és náci fasisztának állítják be, miközben példaképül állítják a hazátlan törtető karrieristát, a családját elhagyót, az anyagiasságot mindenek fölé helyező gátlástalanságot és az emberi alapértékeket semmibe vevő magatartást. Csak az egyéni siker, az önmegvalósítás, a haszon, a nyereség, a szerzés és birtoklás számít: teljes alázat és behódolás a piaci igények előtt. Már a tankönyvek is tartalmazznak ilyen irányú megtévesztő (tehát aljas !) „érzékenyítést”, befolyásolást. Egyértelmű tehát, kiknek áll érdekében az emberi közösségek és értékek összekuszálása és lerombolása, hogy a hasznot lefölözhessek, az embereket pedig az elhintett megtévesztő fogalmak kötelezővé tételével kordában tartsák: toleranciát várnak el, de akinek mégis más lenne a véleménye, s talán éppen neki lenne igaza, azt keményen megtorolják. Akár nagyhatalmi beavatkozással is! Ezt bizonyítja az EU és a NATO is, mint egy olyan karám, ahol a a bezárt védelmezetteknek naponta biztosítják a „jólétet”, mert rendszeresen kapnak moslékot, kitakarítják óljaikat, hiszen a jól tartott jószág őket élteti kamatos kamattal: a bölléreket és a „jószágigazgatókat”, vagyis a nagytőke világhódító urait.

A „művelt nyugaton” ezt már kb. 200 éve elkezdték, ezért lettek olyanok, amilyenek: alázatos, jámbor behódolók a Mammon moslékosvödrei előtt.

És most rajtunk a sor, hogy elfogadjuk öngyilkos terveiket. Ám visítognak, mert egyre többen mondanak nemet siralmas elképzeléseikre.

Ez most a tét! Meg kell tisztítanunk szent templomainkat.

A harminc ezüst másik oldala

„Nem voltak bölcs vezetőink. Mindig a rossz oldalra álltak, azért vagyunk itt, ebben a helyzetben... mert gazdagabbak, nagyobbak is lehetnénk, ha mindig a jó oldalra állunk...” – mily gyakran olvasom, hallok ezeket a kijelentéseket, még a magukat akadémikusnak neveztető szerzőktől is. Ugyanakkor ugyanezek írják, mondják, hirdetik s még taníthatják is, hogy „jó diplomáciai húzás volt István részéről a kereszténység felvétele”. Szóval ennek a haszonelvű, a szerzésre, nyereségre, birtoklásra és jóllakottságra kielevezett történelemszemléletnek csak ennyi bölcsességre telik, hogy mikor, mit, mennyiért lehet adni, venni, köpönyeget fordítani. Harminc ezüstkért feladni hitet, elvet, nyelvet, kultúrát: eladni testvért, családot, barátot, országot, szülőföldet ! Így vélekednek a magyar nemzet esélyeiről?

Mert a harminc ezüstnek minden korban megvan a maga árfolyama a szemfüles haszonlesők, az élősködő köpönyegforgatók, és a befektetők vályújánál hizlalt diplomaták körében. Mert a haszon „vetekszik az ősök szellemével” (Sütő A.)

A valóban bölcs vezetőink viszont nem ezt választották. Árpád is letehetett volna Pozsonynál a fegyvert 907-ben (1116 éve!), Géza is meghívhatta volna valamelyik szomszédot királynak, László is átengedhetett volna a békesség kedvéért területeket a szomszédoknak, akik szemet vetettek megművelt földjeinkre, IV. Béla is behódolhatott volna a tatároknak, s akkor talán nem pusztul el a fél ország népe, meghajolhattunk volna a török invázió előtt Nándorfehérvárnál, Mohácsnál vagy akár Egernél... Hogy egyétek, vegyétek, vigyétek, amit megtermeltünk, s mi még mecsetet, bankot vagy pártházat is építünk számotokra a templomaink kövéből.

De nem! Mi dacoltunk, ellenálltunk, vagy amiként egyesek nevezik „hőbörögtünk”, mert „annyi balszerencse közt”, de elveink voltak: hitünk, kultúránk, nyelvünk és gerincünk! S lám, hol tartunk most!? – a Habsburg, antant vagy éppen kommunista megszállás után. Összezsugorodott ugyan az ország, ám a lélek egy és oszthatatlan, a nemzet lelkét átható szellemiség nem feldarabolható, mert Szent István, a Hunyadiak, Dobó és Bocskai, Rákóczi és Kossuth vagy Esterházy János révén ez a titok újra és újra felizzik, s őrzik ezt költők, művészek és tudósok is: Kölcsey és Vörösmarty, Petőfi és Arany, Ady és József Attila, Csontváry, Bartók és Kodály... szerencsére mindig akad prófétája ennek a népnek, aki magasabbra és távolabb lát, mint a földhöz ragadt halandók. Ez az igazi magyar szellemiség és magyar máveltség.

A magyar történelem olyan, mint egy áldozat bemutatása Isten dicsőségére. A Kunság mezein érlelt búzakai a kenyérhez, és Tokaj szőlővesszején termett nektár a borhoz, amit szorgos munkával érdemelt ki a nép. Aminek csak termését irigyelte el a betolakodó, de fáradságát nem. Ám az áldást áldozattal kell kiérdemelnünk! És az áldás nem feldarabolható. Olykor bár úgy tűnt, hogy elpusztult, elveszett, lecsonkoltan megrokkant, mert a helytállás keresztekét ácsol, de a vezetők által vállalt dacot és hitet igazolja az, hogy még most is, ma is, 1100 esztendő múltán is ez a nyelv itt még mindig a nép közös titka, életforrása, megtartó ereje. És miközben a környező népek már a behódolás és önfeladás útjára léptek, ránk újra Európa mentsváraként tekinthetnek.

Örökségünk ez és birtoklevelünk. Miért tagadnánk meg azokat, akikről kaptuk?! Mert nem a hitvallásba, hanem a hitetlenségbe és jellemtelenségbe lehet belepusztulni.

A katarzis reményével

Vajon mi a titka, hogy 2500 év múltán is igény van színházi élményre? Igaz, ma már a tíz- húszezer főt befogadó arénákban másfajta színház, cirkusz vagy látványosság zajlik. A színházi előadások szerényebb pódiumokra költöztek, de nem üres a nézőtér, mert talán az ember, aki gondolkodó és érző lélek, nem pedig erőforrás vagy terelhető állatcsorda, még mindig az, aki volt néhány évezrede is. Keresi az utat, az igazságot és helyét a világban, szembesítve tetteit a világgal, hogy rádöbbenjen önmaga valóságára. Feloldva szorongásait, leküzdve félelmeit, megvalósítani vágyait, vagy csupán elmondani álmait. Úgy álljon helyt ebben a teremtet világban, hogy minden tette az örökkévalóságnak szól, ami iránt felelősséggel tartozik, mert nem lehet ura ennek a világnak. Ám a jó felismerések és belátások folyamatában, ha ráébred önmaga nagyságára és korlátaira, emberi értékeire és gyarlóságaira is: összhangba kerülhet az örök harmóniával.

Tudatosítva, hogy a rossz felismerések helytelen következtetésekre vezetnek, de mindig megújulva azt keresse, ami valóban szép, igazán jó és tényleg igaz.

„Most majd megmutathatod, ki vagy: dicső ősohöz méltó vagy hitvány utód!” – mondja a halálos fenyegetés ellenében is Antigoné a szolgálék nővérének. Örökké igaz üzenet, lélektisztító útmutatás!

Azt is mondják, ez a görög bölcsesség alapja, az európaiság három pillérének egyike: emberi korlátaink felismerése, ezen belül a szabad akarat és a hagyományokban megőrzött és megújuló értékek megtartása.

„Alattunk a föld, fölöttünk az ég”

Az ember az, aki szeret. Az Isten az, aki VAN, aki a Mindenség s a Létezése ura, aki szeret.

A szeretet Isten ajándéka. Nem vonzalom, nem kötődés, nem ragaszkodás, nem birtoklási vágy, nem fizikai törvényszerűség, nem vegyi reakció, nem „kémia”. Az anyagi törvényszerűségeken felül áll. Sem az állatok, sem a növények, sem a tárgyak nem képesek rá. De jelen van-e minden emberben?

Az bizonyos, hogy születésénél fogva minden ember alkalmas a szeretetre, ez a lélek megnyilatkozása, de nem pszichológiai törvényszerűség, és nem mindenki él vele. Olyan, mint egy belépőjegy a Mennyei Stadionba, de regisztrációhoz kötött: hittel, magatartással, életszentséggel.

A szeretet mérőműszerrel nem mérhető, matematikailag abszurd, mert minél többet osztunk szét belőle, annál több marad számunkra. Nem ebből a fizikai világból ered, de ez a kapocs. A szeretet az ember képessége egy másik, magasabb rendű dimenzióra.

Talán így van, de ezt sem mondhatjuk teljes bizonyossággal, mert ez Isten titka. Ő adta nekünk, hogy eljussunk hozzá. A szőlőjébe. Egyformán szereti azt is, aki kora reggel érkezett, azt is, aki késő délután, de még zárás előtt. Egyforma a bér, nincs félfizetés: csak egyetlen üdvösség, egyetlen mennyország.

Van bennünk létra a teljesség felé?

Amerikai bohózat

... szemfényvesztés, átverés, rémuralom.

Az elnök semmiről sem dönt, semmibe sem szól bele, nem is kell értsen semmihez, vagyis mindegy, milyen bohóc ül a székben, mert mindent aláír, amit a megbízói eléje tesznek. Azok, akik a pénzükkel hatalomra segítették,

hogy ők még több pénzt és még nagyobb hatalmat szerezhessenek! Régi recept, egyidős az USA-val.

A halomra gyilkolt kiskatonákról, síró édesanyákról, gyermekekről, lerombolt házakról, üzemekről úgy beszélnek: "járulékos veszteség". Nem az ő halottaik, nem az ő rokonaik. Erra azért nagyon ügyelnek.

Belepusztul Ukrajna, meggyengül Oroszország, belerokkan Európa, de Amerika urai dőzsölnek és élvezkednek, az ottani (adófizető) nép pedig elhiszi, a saját pénzükért elhülyítve, hogy ők a szabadság bajnokai, a demokrácia védelmezői, a humánus képviselői, az emberiség megmentői, miközben a mi elszegényedésünk árán ismét 20 százalékkal emelkedett a Rotschildok kezében lévő dollár árfolyama... az Euró pedig csúszik a lejtőn: csöbörből vödörbe, csömörből gödörbe.

Köszönjük Ursula, köszönjük Joe Biden, köszönjük Zsozsós Gyuri bácsi!

Szép munka volt! Lucifer nagyon meg lesz elégedve. ...

.....

Adj, király, katonát!

„*A fasizmus jóléti államot ígér a háború árán...*” – olvasom egy filozófiai elemzésben, és nézem az USA üzemanyagárait (a szuperbenzin 63 cent literenként), ahol ráadásul a minimálbér 1600 dollár, amihez képest Szlovákiában a minimálbér 580 € (Magyarországon 440), de a benzin 1.34 € (amikor a dollár és euró közel azonos árfolyamú 100 € 119 dollárt ér). Vagyis az amerikaihoz képest egyharmadnyi bérből, de az övük mellett dupla áron kapjuk a szállításhoz szükséges üzemanyagot !

Nézzük csak a fegyverkezési listát. A világ összesen 1 900 milliárd dollárt költ fegyverkezésre, hadikiadásra, amiből az USA viszi közel negyven százalékát 731 milliárddal. De Oroszország csak az ötödik helyen van, ennek a tizedét sem teszi 65 milliárdot költve. Kína (260 mld) és India (71mld) is többet. ... (Magyarország 1,6 milliárdot, Szlovákia 2019-ben 1,5 milliárdot).

Ki is akkor az agresszor, a fegyverkező és ki a diktátor a világban? !

Mert az USA a nagyon is a jóléti államát akarja megtartani a háború árán, és tőlünk várják el, hogy vásároljuk fel régi fegyvereiket, hogy az ő fegyvergyáraik a termelés folyamatos fenntartása mellett a legújabb típusokkal láthassák el saját hadseregüket, a fenntarthassák az országon

belüli foglalkoztatottságot! És persze az ő bankjaiból magas kamatra felvett hitelből kell tőlük fegyvereket vásárolnunk.

Nem véletlen, hogy mindenfelé összevissza hazugságokat híresztelnek Ukrajnáról, Oroszországról és Kínáról is. Ezért rombolták le Afganisztánt, Irakot, Líbiát és Szíriát is! Ahogyan Vietnam, Laosz, Kambodzsa esetében is eljártak...

Az adatok a világbank által hitelesített számok. Ha máson nem, legalább azokon érdemes elgondolkodnunk.

Közvetve azt is kimondják tehát, hogy amit az USA terjeszt és védelmez, az nem demokrácia, hanem katonai diktatúra, egy új típusú fasizmus a NATO égisze alatt ! A NATO pedig ezáltal már régen nem védelmi szövetség, hanem inváziós magánhadsereg.

Az USA talán csak azért mentett meg Hitlertől, hogy ők vehessék át a helyét?! Persze előtte egy időre átengedtek Sztálinnak, nehogy megerősödjünk, és így bagóért kivásárolhassanak a kommunizmus összeomlasztásakor az ügynökeik által kitalált privatizáció során....

Mindezek alapján azon sem kell csodálkozni, hogy miért nem lenne jó felülvizsgálni a két világháború indítékait, pénzelőit, haszonlévezőit, hogy kik és miért szervezték meg Magyarország hazugságokkal való befektetését, és felosztását a bankjaik befektetési területévé a "népek önrendelkezése" ürügyével, holott önrendelkező népszavazást erről soha nem engedtek meg.

Azon már nem is csodálkozhatunk, hogy az emberiség ellenes Beneš dekrétumok és azok következményeinek parlamenti védelem alá helyezése miért nem zavarja sem az EU sem az USA "demokratáit", de a felforgató gender és melegpropaganda visszaszorítása miért kelt bennük jogállamisági aggályokat! Például a gyermekvédelmi törvény, ami összhangban van az ENSZ emberi jogi nyilatkozatával:

Az ENSZ Közgyűlése ezt a jogot is belefoglalta az 1948-ban elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatába. A Deklaráció 26. cikke értelmében:

„(1) Minden személynek joga van a neveléshez. A nevelésnek, legalábbis az elemi és alapvető oktatást illetően, ingyenesnek kell lennie. Az elemi oktatás kötelező. A technikai és szakoktatást általánossá kell tenni; a felsőbb tanulmányokra való felvételnek mindenki előtt – érdekéhez képest – egyenlő feltételek mellett nyitva kell állnia.

(2) A nevelésnek az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteltben tartásának megerősítésére kell irányulnia. A nevelésnek elő kell segítenie a nemzetek, valamint az összes faji és vallási csoportok

közötti megértést, türelmet és barátságot, valamint az Egyesült Nemzetek által a béke fenntartásának érdekében kifejtett tevékenység kifejlődését.

(3) A szülőket elsőbbségi jog illeti meg a gyermekeiknek adandó nevelés megválasztásában.”

Régi bölcsesség, hogy a háborúhoz pénz kell, de újkori tapasztalat, hogy a pénzszedéshez pedig háború kell.

Az elmúlt héten tömegével olvastam olyan cikkeket, bejegyzéseket, hogy a magyar nép a német megszállás idején szótlanul végignézte a zsidók elhurcolását. (arról kevésbé tettek említést, hogy kik, mikor, hogyan szervezték az ellenállást, szabotálták el még akkor is a megszállók óhaját).

És most mi van? Az ország elnöke is csatlakozott a külügyi bohócokkal együtt az ukrajnai háborús propagandához, hogy meghívják a legtöbb háborút folytató, legnagyobb fegyverkiadással és kereskedelemmel bíró ország elnökét.... És mennek a fegyverszállítások egy népelnyomó rendszerbe, egy nemzetközi szélhámos irányítása alá.

KELL EZ NEKÜNK ? VAGY HALLGASSUNK MEGINT ?!

Az anyanyelv is mindennapi kenyerünk része

"Mit jelent számodra, hogy magyarul is tudsz?"- kérdezi a Bamba TV a magyar alapiskolás gyermeket.

Jó ember! Hiszen ez a természetes állapot! Megkérdezik vajon, hogy: Mit jelent számodra, hogy levegőt vehetsz, hogy vizet ihatsz, hogy édesanyád szült meg....?!!! Mert a magyar gyermek tud és beszél magyarul, és nem magyarul IS! Ezen felül tud esetleg más nyelven IS ! Arról kérdezhetik...

Az anyanyelv ismerete, birtokba vétele egy gyermek számára természetes állapot. Evidencia. Természetes és lényeges. Emberi alapérték !

Az utcán lent állókat nem kérdezik meg, hogy miért akarnának leugrani a toronyház tetejéről, de aki ott fent szerencsétlenkedik szédelegve a magasban, attól kellene megkérdezni, hogy miért ilyen zavarodott... Mint a magyar gyermek pl. a szlovák iskolában, hiába tűnik úgy, hogy "fent" van, mert az neki nagyon de nagyon is mélypont!!! Számára ez maga a

POKOL ! Mint amikor összecsavarodik a köldökszinór, és halva születik a gyerek...

Valahogy így válnak lelketlenné vagy sivár lelkűvé mindazok, akik kiesnek az anyai gondoskodás természetes közegeből: a nyelv beszélő, zenélő, mesélő öleléséből.

Szóval a problémával kell foglalkozni, és a probléma megelőzésével. Magyar család, magyar óvoda, magyar iskola ! Magyar jövő!

A gyermek kilenc hónapig a magzatburokban, az anyaméhben kap védelmet, és a köldökszinóron át táplálékot. Amikor világra jön, utána az édesanyja nyelve, a beszédében rejlő kedvesség, öröm, varázslat jelenti a gondoskodó **LELKI VÉDELME**T, **TÁPLÁLÉKOT** ÉS **ÉLETKEDVET** a megmaradáshoz, a tájékozódáshoz.

HOGY EL NE VESSZÜNK, EL NE KALLÓDJUNK A VILÁGBAN!

Aki az anyanyelvet megtagadja, aki ezt a lelki köldökszinórt elszakítja, annak a lelke pusztul bele: sem a családja, sem a társa, sem a nemzete nem lesz számára többé fontos

Mi értelme marad akkor még az életének?

.....

A demokrácia kappanoperája

(kasztráció és herekereskedelem)

Zengzetes jelszavak, pártprogramok, megnevezések árasztják el a szabadnak, függetlennek és demokratikusnak nevezett sajtót, propagandát, tömegtájékoztatást. Aztán kiderül, hogy ez is csak csomagolástechnika, mint a kínai piacon olcsón beszerzett világmárka. A dobozban nem az van, amit a kép s a felirat hirdet, hanem valami ócska, selejt, azonnal eldobható szemét. Ezek a csaló szélhámosok meg azért reszketnek, hogy az elbolondított vevők legalább négy esztendeig ne jöjjenek rá a hazugságra, amivel ebben az általános néphülyítési kampányban etetik a palira vett nagyérdeműt. Így válik a bankok által kitartott és futtatott Pöcegenderia lassacskán a világ közepévé, hacsak rá nem omlik a sok ingatag díszlet az elrabolt tartóoszlopok miatt.

Mert Európa kirablása a 20. század elején szintet lépett az első világháború aljas módon eltervezett és kivitelezett levezénylésével. A demokrácia hajnalt kiáltó kakasa helyett pedig a „művelt nyugat” ma már csak egy megkopasztott, kitekert nyakú kappant tud felkínálni, ami legfeljebb csupán sülvé vagy fővé fogyasztható, mert nem is tojik, és a hajnalt várók sem kíváncsiak a hangjára. Hiszen ez a napjainkat uraló szankcionált herekereskedelem már kasztrált minden józan gondolkodást, közösségi alapelvet és önrendelkezési jogot is. Az országok területi szuverenitásáért manapság annyira aggódo üzleti körök száz esztendeje még élvezettel szabdalták fel a térképet befektetési területekre, tekintet nélkül az ott élők szabadságjogaira, akaratára vagy a történelmi jogfolytonosságra.

És az emberiség egyre inkább válik hasonlatossá a bégetni is elfelejtő birkacsordához, mert tanfolyamokon kiképzett bugris birkapásztorokat tömnek ki választási kampánypénzekkel, hogy elfoglalják a NATO és az EU által bekebelezett banánköztársaságok parlamenti és miniszteri székeit. A néhány rebelliskedőt pedig megvádolják az aktuális hazugságokkal, amelyek könnyen felzabáltathatók a beidomított tömegekkel: jogállamiság, diktatúra, szólásszabadság, kirekesztés, idegengyűlölet, toleranciahiány a beteges bünszövetkezetekkel szemben stb. Így aztán teljessé válik az a cirkuszi produkció, ahol az amatőr tömeggel végeztetik el a halálszaltót, miközben valamilyen elmeegógyintézetből menesztett bohóc diktálja a feladatokat az intézményeknek, kormányoknak, bankoknak és fegyvergyáraknak.

Ám az sem kizárt, hogy ez a bohóc éppenséggel csak egy előre jól előkészített forgatókönyvet magolt be, és most abból mond fel részleteket a Főidomár nádpálcájának intására.

Tehát csak a kész átverés című produkció műsora folytatódik.

És nincs mese: aki nem hiszi, és utánajár, az majd megnézheti magát...

.....

EU-TANÁZIA !

(Tovább folytatódik az őshonos nemzeti közösségek kisemmizése. Több mint egymillió aláírás sem volt elegendő, hogy emberszámba vegyenek. Az EU törvényszéke is elutasította kérésünket. A nemi rendelleneséget propagálókat védelmezik és támogatják, de az emberi alapértékeket kisemmizik.)

**„Csak midőn a tömkelegEUBa lépünk, venni észre gyászos tévedésünk”
(Petőfi engedelmével a két betű betoldását)**

Aki nem érzi, az ezt nem érti. Vagy nem is akarja érteni, sem megérteni! Annak nem fáj. Annak mindegy! Számunkra viszont létkérdés. Mert a jólét elsősorban nem a jóllakottság, hanem egymás megbecsülése, tisztelete, megértése. Hogy azok lehessünk, akinek születünk. Folytatva szüleink elődeink hagyományait őshonos szülőföldünkön, tisztelve nyelvüket, hitüket, szokásaikat. Semmi különös: emberi alapjognak kellene ennek lennie.

Hiszen azt is látjuk, hogy milyen háborúságra adhat okot, indokot vagy alkalmat a nemzeti közösségek jogainak csorbítása.

Pedig ebben a helyzetben benne van súlyosan a nagyhatalmak felelőssége illetve felelőtlensége is. Főleg a nagyhatalmi gőg, a birtoklási és uralkodási vágy, amit leginkább a térképek átrajzolása idején gyakoroltak. Ennek viszont útjában áll a családot és nemzeti közösséget megtartó keresztény erkölcs. Az apák és anyák s az élet tisztelete, a hagyományok, a nyelv és kultúra védelmezése.

Ennek az emberi alapértéknek a megkérdőjelezése egyben az európaiságnak és a valódi demokráciának a bomlasztását is jelenti. S helyette valamiféle érdekes, furcsa kisebbségi csoportokat próbálnak felemelni, zászlókkal és szankciókkal védelmezni. Azokat már kötelezően kell megérteni és támogatni, sőt. Az ellenzőket pedig az uniós támogatások megvonásával zsarolják! És kilóg a lóláb, amikor ezzel egyidejűleg a normális emberi értékeinkből kisemmiznek vagy másodrendűvé tesznek, és elutasítják jogos követeléseinket. Mondván, hogy már minden jogi keretet megkaptunk, ami minket megillet, és ne tovább. Maradjunk ott, ahol vagyunk, érzük be alamizsnával! Örvendezzünk, hogy a jognak asztala alól felseperhetjük a morzsákat. (?) Esetleg majd, ha az Amerikában kirabolt, elüldözött vagy lemészárolt indián őslakosság szintjére apadunk, kaphatunk egy kis rezervátumot, valamiféle uniós állatkertben, Brüsszel külvárosában, ahol már a sűrűn bebocsátott migránsok sem akarnak élni.

Ez a jog bizony, amit kérünk, ez az európai demokrácia szegletköve, hogy ismerjék el az őshonos nemzeti közösségek alapjogait területi, nyelvi, kulturális és politikai tekintetben is.

S ha elvetik, „ki tudja, hol áll meg, s kit hogyan talál meg...”

megjegyzés: A „tömkeleg” nyelvújítási szó, ami *útvesztőt, labirintust* jelent, nem pedig tömeget, ahogyan sokan tévesen használják! Lehet persze a nagyon zavaros, összekuszált, bonyolult dolgok sokaságát is érteni alatta, de nem az egyszerű sokaságra vonatkozik. Petőfi Távolból című verséből egyértelműen kiderül a helyes értelmezés:

„Szép reményink hajnalcsillagánál

A jövőendő tündérkert gyanánt áll,

S csak midőn a tömkelegbe lépünk,

Venni észre gyászos tévedésünk.”

.....

Háború és béka

Nem tévedés! Arról a békáról van szó, amit meg akarnak etetni a világgal. Engem is eltiltott a közösségi hírportál, ki tudja milyen elvek alapján, pedig csak tényeket közöltem, hogy számunkra nem kell bemutatni a Kárpátalját 1945 óta megszálló ukránokat, akik gyűlölik a magyarokat (törvénybe iktatott diszkrimináló nyelvtörvénnyel megpecsételve!), ott vannak a magyarok vérével áztatott szolyvai tömegsírok. S jeleztem, hogy megérdemelnének egy kis leckéztetést. Még csak azt sem írtam, hogy milyen lecke lenne az. Az oroszok keményebbet mutattak.

A háború persze nem megoldás, de az már akkor elkezdődött, amikor a CIA ügynökei, civilbe öltözött amerikai zsoldosokkal a Majdanon kiszolgáltatták Ukrajnát a nemzetközi nagytőkének, amelyben Biden fia nem kevés millió dollárral van jelen. Hiába kapott Gorbacsov ígéretet a nyugattól, hogy a NATO nem terjeszkedik a volt szovjet tagországok területén, de a „tanácsadókkal”, kölcsönökkel, fegyverekkel már jelen voltak. 11 biológia laboratórium volt amerikai ellenőrzés alatt (miért éppen ott,?). Felépítettek két katonai repülőteret az amerikai és angol harci gépek fogadására, ezek tegnapról erre alkalmatlanok, mint a többi tizenhét katonai légibázisuk és a nato raktáraiból „kiselejtezett” eszközöket rejtő fegyverraktáraik is füstölögnek. Szóval ennyire „nem akart terjeszkedni” a NATO!? Közben az világsajtó tele van olyan képekkel, amelyeket még az orosz támadás előtt készítettek Luhanszkban, amit az elmúlt évek folyamán az ukrán hadsereg pusztított, emberek ezreit legyilkolva!

A háború nem megoldás!

De hozzáteszem: nem ma kezdődött. Amikor az USA megszállta Irakot, közel egy millió halottat, lerombolt országot hagyva maga után, akkor vajon kik tiltakoztak??? Kik rakták ki az iraki zászlót? Senki.... Aztán kiderült, hogy ott nem voltak tömegpusztító fegyverek. Líbiát porig bombázták, állítólagosan a népi felkelést és a demokráciát támogatva, de vajon melyik bolond lenne néhány centes benzin és kenyér, de ugyanakkor ezer (esetleg több ezer) eurós fizetések mellett forradalmat hirdetni. Legfeljebb az elmeegógyintézetben. MÉGIS AZT HÍRESZTELTEK, hogy forradalom van, és ez akkor történt, amikor lejárt az amerikai olajvállalatok kitermelési szerződése, és ilyenkor újat kell kötni, s a legális líbiai elnök a világ legjobb minőségű olaját drágábban akarta nekik eladni. Máris megkapta a DIKTÁTOR jelzót (ismerjük jól ezt a forgatókönyvet), lebombázták és kivégezték egy bombával. Volt rá ENSZ felhatalmazás? Nem!

Ezek után kijelenthetjük, hogy ezeknek a híreszteléseknek, sajtónak, televízióknak, „tudósítóknak” nem lehet, nem kell és nem is szabad hitelt adni. ! HAZUDNAK rendületlenül ! És a kölcsönök és támogatások miatt kiszolgáltatott alfertájnyaló cselédek akarnak hatalomra juttatni (Gene Sharp módszerével, amit a Soros-tanfolyamokon tanítanak -). Vajon Kórea, Vietnam, Panama, Laosz, Kambodzsa, Szíria, Jugoszlávia, Libia, Irak, Afganisztán háborúba taszítása kinek a fő bűne ?

A világ egy esztendei hadikiadása az elmúlt évben közel 1700 milliárd dollár. Ebből az USA 800 milliárddal részesül (közel a fele!). Utána Kína jön 260 milliárddal, majd India, Szaud-Arábia 72 milliárddal s csak őket követi Oroszország 65 milliárddal (egyizede sincs az USA-nak!). Tehát kinek a legnagyobb érdeke a terjeszkedés, a hadiipar fejlesztése? Az USA-nak létszükséglet, mert az amerikai jólét, az 1000 dolláros minimálbér, a 70 centes benzin feltétele attól a gazdasági teljesítménytől függ, amelyik 60 százalékban a fegyvergyártás és a hadsereg ellátásának szinten tartása által tud így létezni. Viszont, ha nincs háború, akkor nincs eladás, zsúfolt a raktár, bezárhatnak a gyárak, s a munkanélküliség miatt az egyéb cikkek fogyasztása is megszűnik. Az USA 1914-től pontosan tudja, hogy ez a legjobb üzlet, és Európát szépen függővé tette két világháborúban is, amelyből viszont ezer milliárdokat profitált. Ezért volt érdekük Hitler háborújának támogatása (50 millióval támogatták a kampányát), ami után 26 százalékról néhány százalékra zuhant a munkanélküliség az USA-ban. Ez bizony veszedelmes terrorizmus! És ezt nevezik amerikai demokráciának! Az oroszok legfeljebb csak az életükért fegyverkeznek, a kis országok meg csak azért, hogy ne tűnjenek kicsinek, de bőven veszik az

amerikai kiselejtezett arzenált. S ha nem akarják venni, akkor helyzetbe hozzák őket, mint például most, hogy pár száz eurós nyugdíjak, minimálbérek mellett több milliárdos tételekben fegyverkeznek a kis banánköztársaságok is, mint Szlovákia.

A pénzvilág két világháborúban is úgy irányította a gazdasági előnyöket és megszorításokat, hogy mindkétszer a két legnagyobb ellenfél egymást véreztesse ki: Németország és Oroszország (ill. Szovjetunió). Ez a konfliktus nem Ukrajnáról szól. Ismét Németország és Oroszország szívja meg: Oroszországnak nem lesz bevétele, a németeknek pedig nem lesz energiaforrásuk (miután becsukták atomerőműveiket is), ha nem veszik az orosz gázt. Az EURÓ (€) pedig ismét vesztesre fog állni az US dollárral szemben.

Megint Európa fizeti meg az amerikai jólét árát! Hogy lógathassák a lábukat Floridán vagy Las Vegasban. De az messze van. Ukrajna pedig hozzánk közel. Mit is keres itt, a határaitól több ezer kilométerre az USA hadsereg? Ne gondoljuk, hogy a mi biztonságunk, életünk, jólétünk érdekli őket! Soha! Csakis a saját zsebük, mert a Sátán ügynöke már csak ilyen !

Miközben Európa nagyurai meghozzák a szankciókat, elfűrészelve magunk alatt az ágat, azt hisszük, hogy Oroszország sínyle meg. Fájni fog nekik is, de ők legfeljebb csak seggre esnek, mi meg a nyakunkat törhetjük, ha lezuhanunk...

Lehet csaholni a jelszavakat, de Ukrajna csak bábu a pénzvilág markában, az ukrán népet ők lökték gödörbe. Az orosz nép is meg fogja sínyleni, ahogyan mi is. Akik pedig a mi katonáinkat akarják küldeni Ukrajna megsegítésére, azokat máris el kell zavarni, Isten mentsen meg bennünket az ilyen gyilkos gazemberektől! Mert ezek nem az ukránokat, hanem a pénzvilág milliárdosainak a befektetéseit akarják védelmezni, nem véletlen, hogy ezeket az uszítókat kik és hol képezték ki a keresztény Európa felszámolásának műhelyeiben.

Az amerikaiak pedig röhögnek, vigadoznak, dörzsölik a tenyerüket, mert gazdaságuk ismét fellendülhet. Tőlük vesszük majd négyszeres áron a gázt, ha lesz elég...

Európa meg feldobhatja a talpát, ha ezt a békát is lenyeli.

„...diplomata, bitangok öt évig kaszabolták

ágyékok szép vetését... a földet letarolták...

fiam, szemem kilőtték... s mit elrontottak ők:

vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!

***Most konferenciáznak a nagy szélhámosok,
hogy csírában megöljék, mi újra él, mozog...
S míg lakomákon dőzsöl, ki milliókat ölt:
vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!”***

***Testvéri szánalomból a szívem rádorombol:
Bátyám, én lelket oltok az evangéliumból,
midőn kobzom jószágos zenéjű verset költ:
vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!***
(Mécs László: Vadócba rózsát – részlet)

.....

A felvidéki Kuril-szigetek

Harminc évvel ezelőtt, amikor már kezdtek repedezni Csehszlovákia Trianonban erőltetve eszkábált tartóelemei, a japán TV stábja megkeresett, mint a magyar frakció vezetőjét, hogy egy öt perces interjút szeretnének, hogy mi a véleményünk, mint Csehszlovákiában élő magyaroknak a helyzetről. Még emlékszem a nevére: Jennyfer Ogar, ideadta a névjegyt, s megőriztem. Töprengtem, mit modjak el 5 percen. Sorsunk, történelmünk megértéséhez több kellene, ennyi alatt vagy egy statisztikai görbe vagy egy összehasonlító térképsorozat segítene, de nincs kéznél. Kint a folyosón, egy

csendesebb helyen állították fel a kamerát. A riporter angolul kérdezett, s volt egy cseh tolmács, aki fordított. Az első kérdés:

- MIT JELENT MAGYARNAK LENNI CSEHSZLOVÁKIÁBAN?

És ekkor átvillant a szikra. Egy mondat is elég, hogy megértsenek:

- Olyan, mint japánnal lenni a Kuril-szigeteken!

A riporter megállt, majd folytatta, "nyugodtan folytassa tovább, ha van ideje, ez több lesz öt percnél". És valóban jó egy órát beszélgettünk: Elmondhattam a legújabb genetikai kutatások eredményeit a japán-magyar rokonságról, amit egy japán kutató végzett, és a Bajkál-tónál találta meg közös ősi gyökereinket. Elmondhattam, hogy ez az őshonos nép a Kárpát-medencében mit tett Európáért, és mégis milyen igazságtalanul bántak el vele Trianonban, majd a 2. világháború után is.

Később egy ismerős megkeresett, hogy Japánban főcsatornán kétszer is ment a műsor, mintegy háromnegyed óra, és felvételek főleg a Csallóközből, Pozsony koronázó templomáról, Komáromról.

Ez az én Kuril-sziget történetem.

.....

Hitetlenség és kétségbeesés idején

Harctéri jelentésekkel vannak tele a hírek, ami azért feltűnő, mert az utóbbi negyven évben már elszoktunk ezektől, bár nem ez a jelenlegi a legnagyobb és legvéresebb háború az elmúlt időszakban. Afganisztán, Irak, Líbia sokszorta kegyetlenebb és pusztítóbb volt, a korábbi vietnámi népiirtást nem is említve. De azokról szolidan hallgatnak, nehogy már valakik komolyabban ki akarják teregetni a pusztító hadjáratok valódi okait. Hogy valójában nem faji, vallási, nemezeti vagy történelmi

jogfolytonossági indítékai voltak, hanem csupán anyagi és befektetési, az amerikai kamathaszont és a fegyvergyári termelés folyamatosságát biztosító, a fogyasztói gépezet fenntartását szolgáló okok. Az amerikai anyagi jólét érdekében történtek, a másokét figyelembe sem véve. Ezért kell terjeszkedni, népeket és országokat leigázni, kormányokat és rendszereket ledönteni, felvásárolni vagy eladósítva függőségben tartani. A kiszolgáltatottságban élők akaratát teljesen megtörni, hogy alázatos szolgálói legyenek a „felsőbb” elvárásoknak, hitelt adjanak a propagandagépezet által eléjük tált hírfolyamnak, és utasítsanak el minden mást, fogadják el, hogy akár saját jólétük rovására is szankcionálják, kirekesszék a rendszer ellen lázadókat.

Kik is a lázadók! Akik komolyan gondolják a nemzetek és népek önrendelkezési jogát, akik fontosabbnak tartják saját népük sorsát, biztonságát, mint a magát felsőbbrendűnek tartó Szervezet (EU, NATO stb.) elvárásait, utasításait. Lázadó az is, akinek elege van abból, hogy valamely hatalom már leigázta a világ nyersanyagforrásainak jelentős részét, és nem hagyott fel a terjeszkedéssel. Még a magánbirtok tulajdonosának is van beleszólása abba, hogy a szomszéd milyen gazdasági épületet épít a kerítése mellé. Persze, hogy nem a jószándék jelének tekinti, ha a szomszédos országokba befészkelve a határa mentén támaszpontokat hoznak létre. Ha a szomszédok közti viták elfajulnak, előkerül a furkósbot vagy a kisfejsze is. A szomszédos országok közti vitákban a harci rakéták. Bár ezek a jogos indulatok nem jogosítanak fel az erőszakra, háborúra, de a terjeszkedő és provokáló erő a harag gerjesztője, az ő felelőssége a háborúskodásban elsőrendű. Ez a háború most nem Putyinról vagy Ukrajnáról szól. Bár mindkét oldalon nagy veszteségek és szörnyűségek várhatók. Nem kétséges, hogy ez a provokáció előre eltervezett és előkészített volt, felkészülve a háborús konfliktusra is, felszerelték a dédelgetett és kitarzott kormány hadseregét. Hogy ez milyen károkkal, emberáldozatokkal fog járni, az a befektetőket és haszonélvezőket nem érdekli. Őket az önző, érzéketlen, istentagadó és anyagias érdekek vezérlik, ahol az ember nem érték, csak némi erőforrás, amelyik pótolható, kidobható vagy lecserélhető. Ezért kell ettől a sátáni rendszertől minél távolabb lennünk, és mihamarább minden hálózatából kivonulnunk, amíg nem veszítjük el emberi arcunkat. A behódolók már nem tudnak szabadulni. Vágóhídra terelt csordaként menetelnek a darálóba. Azt gondolva, hogy a napi abrak megléte a jólét jele, mert összetévesztik a jólétet a jóllakottsággal. És a sátáni csábítás eszköztára látványos, tetszetős, kíváncsú és elkápráztató.

A magyar kormány még ellenáll, egyedüliként Európa közepén, az európai értékek talán egyetlen védelmezőjeként, mint jó ötszáz éve is az oszmán terjeszkedés ellenében. Sokan mondják, hogy mert nekünk mindig hősködnünk kell, és mindig a rossz oldalon, nem a győztesén állunk. Első pillantásra úgy tűnhet: de ha sem Szent István, sem IV. Béla, sem Mátyás, sem Zrínyi, Rákóczi vagy Kossuth és a többiek nem szegülnek szembe a leigázó hatalmaknak, akkor ma már sem magyarságról, sem emberségről, sem kereszténységről nem beszélhetnénk. Legfeljebb névtelen, nemtelen, fajtalan és embertelen rabszolgákról.

Látunk kell és tudatosítanunk, hogy a magyar út nem könnyű, de helyes és vállalható.

Jászói hangulatok és lélekszabadító gondolatok

(a XXIII. Mécs László Szabadegyetem - 2021)

101 éve viseljük a kollektív bűnösség hamis vádjait, mert megvádoltak az első világháború kirobbantásáért, amit az országdaraboló hentesek egészen máshol terveztek el, hogy vagyonukat és hatalmukat gyarapíthassák. Jogfosztással és megtorlásokkal sújtottak 1945 után olyan váddal, hogy a széthulló Csehszlovákiát mi vertük szét, pedig Beneš híveinek rémtettei nyomán tömegsírokat hány ki magából a föld. És még mindig van szerepe az elhazudott, elhallgatott, meghamisított tények feltárásának a nyári táborokban.

1957-ben a magyar forradalom leverése utáni feleszmélés foganta talán a prágai magyar egyetemisták klubját, az Ady Endre Diákkört (AED), majd követték a sort a pozsonyiak és kassaiak is. 1965-ben pedig a csallóközi árvíznél segédkezők érezték meg az összefogás és együvé tartozás fontosságát, s létrejött az első nyári ifjúsági találkozó (NYIT) Kőrösön, de az 1971 körtvéyesi tábor után a kommunista visszarendeződés azt is betiltotta. 1972-ben Jászón még szerveztek egy kisebb tábort a Thália fiataljai, de ennek sem lett folytatása. Ezért született meg a mozgó tábor, az 1975-től máig folyamatos honismereti kerékpártúra mozgalom, majd 1977-től a Csemadok művelődési táborai lettek népszerűek Őrsújfaluban, majd Somodiban, amelynek szellemiségét a jászói Mécs László Szabadegyetem örökölte meg. Mindezekről a kutatók legfiatalabb nemzedékéhez tartozó képviselője, a kassai Czábóczy Szabolcs tartott összefoglalót. Ezzel is megerősítve, hogy nem valamiféle szórakoztató ki-mit-tud, hanem tudatos szellemi építkezés folyamata volt az idei egyhetes találkozó is Jászón,

amelynek jelmondatát Czine Mihálytól kölcsönözték, aki jó negyven éve elismeréssel nyilatkozott a felvidéki magyar fiatalok szándékairól: „*a lehetetlenre is vállalkoznak, hogy a lehetséges megvalósuljon*”.

Jászó még őrzi a régi táborozások lelkét, szellemiségét. *Elsődlegesen nem szórakoztatni akar, hanem együttgondolkodásra, közös szemlélődésre, történelmi és értékrendi tisztánlátásra szeretne hívni mindenkit, hogy a megmaradást és gyarapodást szolgáló közösségépítésnek legyen szellemi vezérfonala.* Nem véletlen, hogy az apátság templomában tartott nyitókoncerten Tolcsvay László Magyar miséje hangzott el a szező valamint Sáfár Mónika, Homonnay Zsolt, Kőrösi András és a Pannonia Sacra közreműködésével, Petneházy Attila színművész, miniszteri biztos védnökségében és bevezetőjével. Az sem véletlen, hogy a rendezvény pár éve felvette Mécs László költő nevét, akit itt szenteltek pappá, és verseitől rettegett a gestapo és a magyar kommunista államvédelmi hatóság is (erről is hangzott el tájékoztató Czapáry-Martincsevics András kutató jóvoltából). A keresztény erkölcsi alapokon nyugszik az ezer éves magyar államiság, és csak ez jelenthet számunkra is előre mutató útírányt. Ezt igazolta vissza a világhírű agysebész Csókay András (Istennel a műtőben, Megjártam a poklot, hogy találkozzam istennel), a történész Esterházy-kutató Molnár Imre (Magyarország a kereszténység védőpajzsa), Raffay Ernő (A keresztény Európa tönkretétele), Rédly Imre atya (A jászói templom és a kilencszáz éves premontrei rend), Batta György (Magyar zsoltár) előadása. A jövőképnél persze a templom mellett az iskola, az anyanyelvi iskola szerepét is látnunk kell, amiről Albert Sándor adott nem éppen örömdetes helyzetképet, de megoldásra váró elvégezhető feladatokat is felvázolt. A példaképek például elengedhetetlenül fontosak. Olyanok, mint a boldoggá avatási eljárás alatt álló Esterházy János. A rá emlékező dokumentumfilm jászói bemutatója ismét ennek a lelkületnek a tanúságtétele volt. Vagy a nemzet tanítónénije Tamás Ilonka néni, aki nemrég, még 102 éves korában is lelkes résztvevője volt a jászói előadásoknak, de most már csak a lánya mutathatta be a róla készült könyvet. Vajon milyen visszhangja lehet az ilyen életszentségnek a liberális szennyáradtban felnövekvő fiatal nemzedék körében? „A bűnbánat felemel, a bűntudat elpusztít” - mondta Csókay András, de azért arról is szó esett, többször is, hogy a tudatlanság a szolgaság megalapozója. Ezért lényeges és fontos a tisztánlátás, hogy az igazság legyen minden olyan tárgyalás alapja, ahol az igazságosságot szeretnénk elérni. Popély Gyula egész életét a felvidéki magyarság főleg huszadik századi történetének megismerésére tette fel, s legutóbbi könyvében a második világháború alatti magyar-szlovák kapcsolatokat

tárja fel. Ugyanilyen életművel számolhat el a kilencven éve született *Mács József* is az irodalom terén, aki regényeiben a történészeket jócskán megelőzve, már a hatvanas években hírt adott az 1945 utáni szovjet megszállás és a benesi fasiszta rendeletek időszakáról. Ezért is kerülhetett sírkövére, hogy „A Felvidék krónikása”. Immár a kutatók igazolják, hogy a rémségek nyomai sem tűntek el, és szaporodnak a feltárt vagy feltárássra váró tömegsírok, amelyeket 1945 tavaszán partizánoknak nevezett tömeggyilkosok követtek el civil lakosok, gyereke, nők ellen is. Dunajszky Géza előadása és könyve a *Felszántott tömegsírok* mindenkit megdöbbenített. S mind témában, mind kiváló előadása által a székely *Meister Éva* színművész újabb műsora a *Trianoni harangok* ezt a döbbenetet fokozta (az idén Fábíán Zoltán, marosvásárhelyi rock-énekes közreműködésével).

Persze a múlt sötét árnyaiból is fel tudtak ébredni a jelenlévők néhány derűsebb vagy optimistábbra hangolt műsor kapcsán, hiszen volt kiállítás és előadás az „*Aranycsapatról*” (a komáromi Pallag György és Batta György jóvoltából), a *Gorbacsov*val kötött barátságról és könyvéről számolt be Zolczer János, egykori kassai iparista. Nem hiányoztak a megzenésített versek, esti zenés koncertek, például a *Kor-Zár*, a *Móni és barátai*, és egy nótaest is tarkította a programot. És a Csallóköz ízeivel ismertetett meg Vass Laura. *Zombori Ottó* pedig a csillagászatról, a napfogyatkozásokról vetített és tartott előadást.

A bogácsi *Szent Márton* Borlovagrend ismét tartott két borkóstolót Dobos László borász segítségével. Bemutatkozott a *Trianoni Szemle* a főszerkesztő *Szidiropulosz Archimédész személyes* jelenlétével, míg *Pécsi Dániel* a címertanba kalauzolta a hallgatóságot, ő tervezte a szabadegyetem címerét és zászlaját is, amelyet a zárónapon az ünnepi szentmisében megáldottak.

Elhangzott: nincs lehetetlen, csak tehetetlen. Tavaly a járvány miatt nem volt szabadegyetem. Az idén a kemping csak augusztus végén, egy nappal a Magyar mise előtt nyitott, ezért tolódott ki a nyár végére a program, de hiába eső, olykor dermesztő hideg (a nyárhoz képest), köszönet *Zborai Imrének* és segítőinek, igazolták, hogy a Csemadoknak feladata, küldetése van akkor is, ha az anyagi forrásokat máshol lyukas zsákokba öntik, ide pedig csak alamizsna jut.

Amikor a kommunizmus kísértete visszatért...

„Tönkretettek egy fiatal lányt. Főlemelték a magasba, és a mélységbe taszították! ...”

Mács József: Magasság és mélység - (MICKROGRAMMA Könyvkiadó, Pozsony, 1994)

A *Magasság és mélység* című regény megjelenési körülményeinek is története van, hiszen a kézirat 1972-ben készült el, és 1973-ban már kiszedve várt a nyomtatásra... de még két évtizedet kellett várni a kinyomtatással. *Mintha túsul ejtette volna a kor, amelyet leleplez, mégsem szeretett bele a túsztartókba, bár a társadalmat ez a szindróma egyre szélesebb körben kerítette hatalmába.*

Csehszlovákia 1968-ban meghirdette az „emberarcú szocializmus” programját, amikor fokozatosan megszabadultak a keményvonalas és dogmatikus bolsevik vezetőktől, lazítottak a sajtószabadságon, és a társadalmi szerevezetekben is új szelek kezdtek fújni. A Hétben Mács irányítása alatt a Fórum rovatban jelentek meg a magyar nemzeti közösség ügyeivel, érdekeivel mélyebben foglalkozó elemzések. Dobos László lett a Csemadok országos elnöke, majd miniszter is volt egy ideig (pl. ekkor adtak engedélyt a kassai magyar színtársulat megalakítására), és 1972-ig ő volt a Madách Kiadó igazgatója. A Csemadok felső vezetésébe a közgyűlés beválasztotta Mács Józsefet is, holott őt előzetesen nem jelölték. Ekkor jelenhetett meg négy évi kallódás után az első jelentős regénye, az Adósságtörlesztés, amely a háború utáni jogfosztások, csehországi deportálások témáját érintette. Az egész országban egy nagyobb változás vágya kezdett érlelődni, bár voltak hangok, hogy Moszkva 1956-ban is megtorolta a függeltenedni vágyókat. A balsejtelem beigazolódt. A szovjet birodalmi központ hadserege 1968 augusztus 21-én a katonai szövetségeseivel közösen megszállta az országot, de a hatalomátvétel csak fokozatosan zajlott, és a vezető posztokra lépésekben kerültek vissza a keményvonalas kommunista káderek. Ezt a takarítást, tisztogatást, leszámolást nevezték 1972-től konszolidációnak. Akik 1968-ban aktív szerepet vállaltak a sajtóban vagy a közéletben, azokat eltűntették. Mács József sem kerülhette el a megtorlást. Mintha a konszolidátorok a korrektség látszatát akarták volna megőrizni, valami fogást kerestek az írón, és a frissen leadott regénye erre alkalmasnak bizonyult.

Ez volt Mács József első nőregénye, s talán ennek megjelenési „kudarca” vetett árnyékot a másik kettőre is (*Kétszer harangoztak és a Temetőkapu*), hogy azok olyan gyászos és tragikus végkifejletűek lettek. *Mintha az emberi kapcsolatok is megromlanának az önkényes, az erőszakos és igazságtalan hatalmi viszonyok közepette, amikor a tiszta emberi érzések helyett az előítélet, az érdek vagy a céltalanná váló önfeláldozás teremt döntési kényszerhelyzeteket.* Ám mindhárom műben egy magára hagyott, csupán saját tapasztalataira, értékrendjére és felkészültségére utalt személyiség alakulását, torzulását vagy megerősödését ismerjük meg.

Mács Józsefet az Új Szó 1955-ben Árvába küldte, hogy szlovák vidékről készítsen riportokat, mivel a magyar lapokat akkoriban az a vád is érte, hogy csak magyar ügyekről, magyar vidékekről tájékoztatnak. Persze termelési, építési, fejlesztési, tervteljesítési sikerekről kellene optimista beszámolókat készítenie, ahogyan azt a pártbizottságok rózsaszín jelentéseiben akkoriban megszokták. Ősszel a riportok folyamatosan

jelentek meg *Utazás Oravában* címen a lapban, amelyekből a *Pipafüstben* c. kötet *Utazás Árvában* fejezetében is megjelent hat. Persze ekkor még a szerkesztőségek faláról nem vették le Sztálin képét, és a szerkesztőségeket utasító felsőbb szervek sem mutattak hajlandóságot a változásokra, ezért a riportert nem fogadta egyöntetű lelkesedés, csak a tényt konstatálták, hogy szépen ír az árvai szlovák népről. Az egyik írásában említi meg, hogy a kísérője Elena Sikova (a riportkönyvben már Szikova Ilona néven), a járási pártbizottság munkatársa volt. A lapokban és folyóiratokban a helyneveket, tájegységeket, személyneveket a szlovák változat szerint voltak kötelesek használni, de irodalmi jellegű könyvekben megengedett volt (akkor még) a magyar nyelvben meghonosodott névhasználat. Az árvai riportút apropója adja végül a *Magasság és mélység* megírásának ötletét, amelyben az egyik szál az ötvenes évek ifjúságának fényesszeles lelkesedése majd kiábrándulása képezi, miközben a magyar-szlovák viszony egyirányú elvárások szerint alakul, mintegy hatalmi pozícióból az uralkodó és alárendelt nemzet viszonyában csak a magyaroknak kell alkalmazkodniuk, megismerniük a szlovák népet, vidéket, kultúrát, irodalmat. Pedig vannak szlovákok (és egyenrangú viszony esetén lehetnének többen), akik előítéletmentesen természetesnek tartják, hogy emberként, barátként, társként is elfogadják a magyarokat, mert ismerik őket. Ám ezt a hatalom nem akarja, amiből kitűnik a beolvasztás célja. Feltárul a kommunista párt dogmatikus, léleksanyarító irányításának embertelen arca, nem csupán a diktatúra által leigázottakkal szemben, hanem saját soraikban is. És megjelenik egy olyan merész helyzet, amikor az egyházat és az istenhívő embereket megvető párt elvakult követőjét a sajátjai lökik utcára, áldott állapotban, de egy pap befogadja és menedéket nyújt számára (később ez volt a fő vádpont Mács ellen, hogy „az egyház erkölcsét a párt erkölce fölé helyezte”).

1973-ban nem csupán a könyv nem jelenhetett meg. A szerzőt is közel tíz éves újságírói szilenciumra ítélték, állásából felfüggesztették, majd „kegyelemből” maradhatott a szerkesztőség sarkában, s megengedték, hogy az olvasói leveleket rendezgesse. Elviselték, megtűrték, vagyis félreállították. A pártból kizártakra úgy néztek, mint a leprásra, és még gyermekeiket is megbélyegezték. Nem kaphattak ajánlást a továbbtanuláshoz. Mai szavakkal: meghurcolás, diszkrimináció, elhallgattatás, megfélemlítés. És még elég jól megúsza! – mondták egyesek, mert rosszabbul és végezték néhányan.

A kommunizmus bukása után az 1994-es első kiadáshoz Haraszti Mészáros Erzsébet írt előszót, többek között ezeket a sorokat, hogy indokolja a húsz éves késedelem okát:

„1972-ben, amikor a NŐ főszerkesztője voltam, hozta be Mács József a kéziratát a szerkesztőségbe. Megragadott a történet, mind a női főszereplő, mind az újságíró, ismerős volt szinte minden alakja, a szerkesztőségek ütvenes évek-beli atmoszférája. Sorsunk, szélmalomharcaink, hányattatásaink, hitünk és tévedéseink. Nagyon közelinek éreztem Mács regényét, s nem szigorú esztétaként, hanem olvasóként, sorstársként olvastam és éltem át.

1973. január 14-én jelent meg az első folytatás az akkor 30 ezres példányban kiadott kiadott NŐ hasábjain. január 27-én a harmadik, s egyben utolsó.

Az olvasók nem tudták mire vélni, a szerkesztőség viszont nem adhatott magyarázatot, hogy a „folytatjuk” ígérete ellenére miért nem jön a következő fejezet.

A folytatás csupán Mács József és a szerkesztőség számára következett.”

A lapot akkoriban hatalmas összeggel büntették, körülbelül egy autó árát kitevő 50 ezer koronára. A fele azért, mert megjelentetett ilyen művet, a másik felét azért, mert „eltért a magyar lapok számára előírt hivatalos helységnév-használatról”: Alsókubin szerepelt a hivatalos szlovák Dolný Kubín helyett. Az összeg egy részét a szerkesztőség prémiumkeretének rovására terhelték, a másik részét a főszerkesztő fizetéséből vonták le.

„Emlékeink könyve ez a mű. Talán lesznek még, akik velem együtt megköszönik a szerzőnek, hogy megírta.” – zárja bevezetőjét az akkoriban megbüntetett főszerkesztő., Mészáros Erzsébet. Akkor még csak pénzbüntetést valamint súlyos megrovást kapott, de 1985-ben őt is leváltották a magyar iskolák védelmében megjelent cikkekért. (...s hogy Mácsnak hogy köszönték meg? 1990-ben még rehabilitálni is „elfelejtették” az elvtársakból lett rehabilitálók, akik ügyesen köntöst váltottak)

Elmondhatjuk, hogy ez a könyv Mács egyik legjobb regénye. Az, hogy a főhőssel megtörtént események mennyire valósak és mennyire az író képzeletének szüleménye, az most lényegtelen. A történet kibontása, a szerkesztés érdekes, három szálon futó egybefont remeklése meggyőzően nyílik meg az olvasó előtt. Az egyik az újságíró, Kis István Árvában tett riportútjának és az árvai emberek, falvak életének bemutatása elbeszélő perspektívából. Másik az újságírót kísérő Anna (a regényben Kozákné született Horák) pozsonyi éveinek emlékképeiből összeálló drámai elbeszélés. A harmadik pedig az újságíró emlékezései saját munkájára, a

jogfosztás évei után újra indult magyar újságírás körülményeire, buktatóira és saját életének hátterére, amelyek valójában Mács József gyermekkori emlékei a háború utáni deportálások, illegális határátkelések, a népi kollégium idejének felidézése, de közvetve, a pozsonyi óslakosok suttogó (máig agyonhallgatott) emlékeiről is ejt el célzásokat, amikor Ligetfalura deportálták a pozsonyi magyarokat és németeket, valamint leventéket, akik után tömegsírokat hagytak az új csehszlovák hatalom partizánjai (amit még a jelenlegi - 2023 ! - liberálisnak nevezett, de a szláv felsőbbrendűséget szorgalmazó hatalom külügyi tüsténkedői sem akarnak túrni, és a történekről készült dokumentumfilm letiltásán szorgoskodtak).

A regény cselekményéről röviden: A Gömörből származó fiatal pozsonyi magyar újságíró Árvában, Alsókubinban és környékén készít riportokat a magyar napilap számára, ahol a pártbizottság munkatársnője kalauzolja, akiről kiderül, hogy számára a magyarok rokonszenvesek, mert egykor fiatal ifjúsági vezetőként kiemelték, és a pártközpont pártszemináriumában oktatott, és megismerkedett egy magyar újságíróval (akit csak Névtelennek nevez), s a találkozásokból szerelem lett. Ám a férfinak valahol távol családja volt, akiket nem akart elveszíteni, ezért nem ígérhetett szorosabb köteléket. Amikor Anna megtudta, hogy gyermeket vár, a férfi már hosszabb ideig nem tartózkodott Pozsonyban, a pártiskola vezetője pedig a szocialista erkölccsel össze nem egyeztethetőnek ítélte meg Anna magatartását és állapotát, ezért kidobták a munkahelyéről és a pártszállóról is. Kétségbeesve, amikor már majdnem önmaga ellen fordult, egy katolikus pap veszi magához házvezetőnőnek. Bár Anna istentagadónak tartja magát, és szülei vallásos intelmei ellenére az „új társadalom építésének” a megszállottja, a plébános megértően segíti a szülésig, majd a püspök utasítására válaszút elé kerül: Anna csak akkor maradhat a plébánián, ha megkeresztelteti a gyermeket. Ezért Anna elhagyja Pozsonyt, a Névtelennek nevezett újságírótól nem fogad el anyagi támogatást, hazatér, ahol szülei keresztény emberként elfogadják a helyzetet. Anna később férjhez megy egy katonatiszthez. Nem íté meg senkit, de csalódott egy eszmerendszer módszereiben, amelynek fiatalon szolgálatába szegődött, de szorongatott helyzetében az megtagadta őt. Ám most is a pártbizottság munkatársa. Emlékei azonban Pozsonyban rekedtek, első és nagy szerelme emlékeit szeretné újra felidézni, és a végén egy hirtelen ötletre ő is elindul a vonattal, pár napra Pozsonyba. Talán csak nosztalgiázni, felidézni élete legszebb napjait, esetleg élete értelmét vagy talán az őt ért veszteségek okait keresendő.

Jelképesen odagondolhatjuk, hogy talán a szlovák-magyar közeledés folytatása érdekében... . Mert a békés egymás mellett élést, az együttélést talán egymás megértésével, engesztelő gesztusokkal, kibéküléssel kellene elkezdni. Mi már tettünk eleget, ideje lenne a másik oldal részéről elkezdni valamit. Mács ezekről a dolgokról a magánéletben is így gondolkozott.

A regény annak is története, hogy akkoriban miként lehetett a jóhiszemű falusi ifjúságot zengzetes jelszavakkal, fontosnak tűnő feladatokkal és az igazságosság ígéretével a hatalmi manipuláció karámjába terelni. Ezek közé tartozott a fiatal újságíró, Kis István és Anna is, akik az ígéretektől fellelkesülve, szinte hatalmi mámorral világmegváltó feladatokat akarnak vállalni. Amikor szembesülnek a valósággal, megélik csalódásaikat, felismerik a hazugságokat, akkor dönteniük kell. Maradnak az apparátus gépezetében, bármire bármikor felhasználható alkatrészként, vagy a maguk útját választják, ami kiszámíthatatlan és bizonytalan, mert a rendszer minden megújulási vagy megváltozási kísérletet nagyhatalmi beavatkozással tipor el (1956, 1968). Anna is úgy érzi, hogy felfigyeltek rá, elismerik tehetségét, képességeit, elhiszi, hogy szükség van rá az ország építésében, mégha neveltetése és szülei intelmei ellenében is kell megvalósítania ezeket az álmokat. Nem kell ezen csodálkoznunk. Napjainkban is hasonló módon csábítják, kábítják az ifjúságot különböző emberidegen eszmékre és magatartásformákra (LMBT stb.) az emberi jogokra hivatkozó aktivisták, akik a pénzügyi világhatalom jól fizetett kiszolgálói.

„Rá kellett jönnöm, hogy alapjában véve megmaradtam annak, aminek a szüleim és a falumbeli plébános neveltek. Ezt azonban még magamnak is féltem bevallani... Annyi történt velem, hogy éppen az ifjúvá érés idején az erősebb hatás lefojtotta bennem a régebbi emlékeket. Nem alakított át, csupán magával ragadott, s lám, milyen kevés kellett hozzá, hogy felébredjen a régebbi énem, s szenvedtetve kételkedővé tegyen mostani hitemben. ... Ismert ének dallama zsongott a fülemben. Vontatottan énekelt a gyülekezet. Apámra, anyámra, falumra emlékeztetett, s a templomunkra, amelyet virágágyak vettek körül. Láttam magam kamaszkorú kislánynak, amint kapával a kezemben a templomkertben serénykedem, gyomlállok, öntözöm a virágokat. S valahol a lelkem mélyén felsajog valami: vágyódás, sóvárgás az után, ami voltam., de már nem vagyok. Az orgona bűgását hallgatva furcsa érzés kerített hatalmába. Szerettem volna meghúzódni a templom leghátsó padjában, fiatalokkal és öregekkel együtt énekelni, térdre borulni, keresztet vetni... sokan fordultak meg a plébánosnál olyanok, akik élvezték a kommunista rendszer bizalmát, de nem

voltak mentesek a tévedéstől. Elkövették a hibát, és nagyot rúgtak rajtuk. Közülük sokan most buzgón imádkoznak, gyónnak. Visszatérnek istenhez, aki megbocsát. Félrevezették őket, mint ahogy én is félrevezettem másokat. Az egyházban keresik és találják meg lelkük békéjét.” Nem csupán Anna, hanem az író vezeklő szándéka is megnyilatkozik ebben a vallomásban, hiszen „különböző vidékekről verbuválódtak újságírásra felkészületlen emberek. Az egyik gyárban dolgozott, a másik földeken, a harmadik pártbizottságon, a negyedik nemzeti bizottságon, az ötödik bányában. A közösségi életről csak cikkeztek, ők maguk nem élhették: olvasással, tanulással, tanfolyamokkal és országjárással töltötték az időt. Jóformán az induló lapokkal született a háború utáni magyar újságírógárda, kínosan-keservesen és sok-sok derűvel.” Persze nem írhattak bármit vagy bármiről, mert voltak megkötések: „Rákaptam a versekre. Esténként folyóiratokban böngésztem, izgalommal kerestem a szerelmes verseket, de minden egyes alkalommal csalódottan kellett féretnem az újságot. Egyik este megjegyeztem:

- *Mi az, a költőkben meghalt a szerelem?*
- *Nem bennük halt meg, hanem a lapokban. – mosolyintotta el magát Névtelen. – vagy még pontosabban: a rovatvezetőkben! A mi lázas, forradalmi korunkban nincs helye az érzelgős nyavalygásnak. Meg a fásultságnak! ... A költők írnak, a szerkesztők válogatnak...”*

Az „emberarcú szocializmus” jelzővel illetett csehszlovák kísérletet, majd a szovjet megszállást követő visszarendeződés és megtorlás („konszolidáció”!) idején írta ezt a művet. Folytak a tisztogatások, Mácsot is félreállították a Csemadok vezető testületéből és a Hét helyettes főszerkesztői posztjáról. Az ötvenes évek hangulata tért vissza, néhol ugyanazon káderekkel, ezért írja meg ennek az időszaknak egyik egyszerű, de bárhol bárkivel megtörténhető történetét. Emberi arcokat keresett a rendszer merev apparátusának soraiban. Emberi érzéseket az apparátus két alkatrésze (áldozata?), egy magyar újságíró és egy szlovák politikai agitátor lány között.

Közben a korszak politikai díszletsorának hangulata is feltárul, az a tömeghatás, amely a fiatalokat szüleik ellenében is a propagandagépezet csapdájába kerítette.

Türelmetlen természetük mohóságával falták a mámoros ígéreteket, s önmagukkal is elhitették, hogy a kulákokat, az osztályellenséget és a régebbi nemzedéket félre kell állítani, mert a számukra kiosztott posztok

megilletik őket, ezért feltétel nélkül követték a pártutasításokat. Viszont amikor valaki megsérti a kijelölt sablont, sémát vagy csak egy feljebbvalót is bírálni mernek (még ha jogosan is), akkor jön a megtorlás. Ezt talán még megengedték volna, hogy megjelenjen, elvégre a sztálinizmus elítélése már nem volt bűn, de azt nehezen viselték el a konszolidátorok, hogy az utcára lökött, nagy bajban lévő emberen egy osztályellenségnek és klerikális reakciónak, maradinak és elvetendőnek számító katolikus pap segítsen irgalmas szamaritánusként. Valójában a regény betiltása is csak ürügy volt Mács elhallgattatására, és elrettentésnek szánták minden hasonló próbálkozás esetére; szerzők és szerkesztők számára egyaránt.

Az ötvenes években ilyen „bűnnel” akár az uránbányába is küldhették volna, hogy példát statuáljanak. Mácsot is kiebrudalták, őt is magára hagyták. Tudta ezt mindenki, de hallgattak. Szinte csak Zs. Nagy Lajos állt ki mellette, de elnézték neki, mert jó költő volt, és ráfoghatták „zavaros” hozzáállását az alkoholizmusára. (Szégyen viszont azokra, akik nem csak hallgattak, hanem még fel is szólaltak Mács ellen! Voltak ilyenek, mert féltek, hogy velük is megtörténhet, hogy nem jelenhet meg írásuk, pedig ők nagy írók akartak lenni. Sajnos annyit is ért az az írás: a képmutatás, árulás, cserbenhagyás, gerinctelenség salakja. Aztán később az Új Szó, a Pátria Rádió, a Paraméter meg az írószövetség vette őket védőszárnyai alá, ahonnan Mácsot még a rendszerváltás után is gyalázhatták.)

Jó hangulatú vonulata a regénynek az ötvenes évek Pozsonyának bemutatása is, a kávéházak, ahol magyar pincérek és szakácsok dolgoztak, például a Stefánia kávéház, ahová papok, írók, színészek jártak. (Ott volt például törzsvendég E. B. Lukáč is, a magyar költészetet szlovákra fordító költő. Ott találkoztam vele jómagam is néhányszor, amikor meghívtuk a JAIK-ba előadni. Fejből tudta, magyarul Ady legalább 20 versét. Amikor meghalt 1979-ben, mivel nem volt eléggé rendszerhű, evangélikus pap volt a háború végéig, eltávozását csak egy pár soros apróbetűs hírben tudatták a szlovák napilapok) *„Az újságíró egyik-másik kávéházban törzsvendég. Ott írja legszívesebben a cikkeit, kávé és pohár borocska mellett. És ha kész a munkával, beszédbe elegyedik a pincérrel, mert ő szinte mindent tud a városról, lakóiról... A Duna másik oldalára toloncolt emberekről, akiknek csupán annyi volt a bűnük, hogy magyarok voltak, az osztályidegen elemekről, akiket most telepítenek ki a városból... Szlovákul, magyarul, németül beszél. A pozsonyi pincérnek talán nincs is nemzetisége.”*

Érdekes felvillanásként megjelenik a vidékről érkezett, frissen értelmiségivé váló, szlovákul még csak kevésbé tudó fiatal magyar nemzedék valamint a régi hagyományokra támaszkodó, polgári

életükvitelükből kiforgatott pozsonyiak közti viszony is. A szerkesztőségben például „ ... *nincsenek kolléganőim. Kicicomázott gépirónők vannak a szerkesztőségünkben. Púderosak, rúzsosak, festett szemöldökűek. ... boldogtalanok és kiábrándultak. Kávéznak, füstölnek, pletykáznak. A hátunk mögött lenéznek bennünket. Buta parasztok vagyunk a szemükben.*”

Az újságírás egyoldalúságára utal például egy másik párbeszéd:

„ - Zázriva ötezer lakosú falu. Szövetkezete még nincs. Az ilyen hegyeken tehetetlenek a gépek, a többit elmondják a nemzeti bizottságon.

- *Azt hittem, oda nem megyünk.*

- *Miért? Ott mindent nyilvántartanak. Hány ház épült téglából, hányan dolgoznak gyárban, hogyan emelkedik a jövedelem – sorolja buzgón Anna.*

- *Az emberek gondolkodását nem tartják nyilván. Más a funkcionárius szeme, s más a munkás meg a paraszt szeme. Én kerülöm a hivatalokat. A kisemberek véleménye érdekel.*

- *Akkor maga más, mint a többi újságíró...*”

Nem kétséges, hogy a keménykalapos, utasítgató, a költészetet érzelgős nyavalygásként kiebrudaló szerkesztőkkel szembenálló személy maga az író. És nem titok, hogy a gyermekkorára emlékező újságíró is ő. „*Kis István tekintete elfelhősödik. Peregni kezd szeme előtt történelem, és megáll a második világháborút követő éveknél. ... vagonokba parancsolt magyar emberek kétségbeesett vonulása kezdődik el Csehország és Magyarország felé. Sírnak az édesanyák, nem is sírnak, zokognak... Ősi földjükről kényszerítik el őket.*” Majd később a sárospataki kollégiumban és Rákóczi-várban eltöltött hónapok, miskolci diákévek, szökések is előjönnek az emlékezetből, határsértés miatti eljárások a putnoki járásbírószágon... „*a bírák megértették a helyzetét: anyanyelvén akar tanulni, hát csak tanuljon nyugodtan. Az ügyész azonban megfellebezte a felmentését. Ügye a debreceni bíróság elé került. ... – Most mit csináljunk magával? Hazaküldjük?*

- *Azt ne tessenek tenni. Jövőre érettségizem.*

- *Hát jó – szusszantott nagyokat a legfőbb bíró. De hazamenés nincs többé...*

(s amikor) már csak ketten tartózkodtunk a teremben.

– *Látom, nagyon szomorú. Nos, hát, amit előbb mondtam, azt mint bíró mondtam. Hivatalosan. Amit most mondok, azt meg mint ember mondom. Nem*

hivatalosan. Tanuljon szépen, nyugodtan. És ha hazaszökik néha, az Isten se lássa! Megértette?

- *Igenis, bíró úr!*

Megölelte, atyaian megveregette az arcát.

- *Kassai vagyok. Én is a háború után kényszerültem Magyarországra.”*

A regény központi cselekménye azonban mégis Anna és a Névtelen újságíró szerelme, amit az olvasó nem ítél el, bár Névtelenről keveset tudunk meg, Sem szüleinek, sem Kis Istvánnak nem árulja el Anna, hogy ki lehet az. Igaz, tiszta érzés marad utána később is, és elfogadja, kezdetektől tudja, megérti, hogy gyermeke apja, de nem akarja elhagyni a családját, ám ő ennek ellenére is vállalja a gyermeket, nem akar olyan lenni, mint az a társadalom, amelyik abortuszra ösztönzi, ezt becsüli benne a plébános is.
„Olvastam valahol, hogy a nagy-nagy szerelem, a teljesség elfér néhány percben, órában, néhány napban. S nem az idő szabja meg a magasságát és mélységét. Vannak emberek, akik egy hosszú élet során nem örülnek, nem kacagnak, nem szeretnek annyit, mint mások néhány óra vagy nap leforgása alatt. ... Örültem, hogy tartozom valakihez, és egyáltalán nem érdekelt, hogy az a valaki tartozik valakihez. Nem szőttem terveket. ... Mintha újjászülettem volna a szerelemben.”

Anna elfogadja a helyzetet azzal, hogy Névtelen gyenge jellem, nem tud dönteni, de ennek ellenére szereti őt, nem érez iránta ezért haragot, sem megvetést. Ilyen ez a világ, talán ugyanilyen csaló, hűtlen emberek irányítják. Megérti, hogy a rendszer újságírót csinált belőle, távol él családjától, otthon, a faluban felnéznek rá.
„A szocialista erkölcs, példás házaselet formájában, a szigorú látszat mögött farizeusi életmód húzódik meg. Mindennek az ellenkezőjét csinálod, mert elvek és papírformák erőltetésével lehetetlen élni. És csak arra ügyelsz, hogy ne vegyék észre! És ne jöjjenek rá, hogy vizet prédikálsz, miközben te magad bort iszol.”

Anna krízise inkább a felettesével, Martin elvtárssal szemben éleződik ki, mert el akarják bocsátani a munkaköréből is, csak azért, mert gyermeket akar szülni megnevezhető apa nélkül. Ebben a vitában az is megvilágosodik, hogy nem egy oldalon állnak, mert az egyik oldalon a pártosság, dogmatizmus áll olyan emberekkel, akik erkölcsi számonkérést tartanak, miközben nagy italozások, tivornyák, könnyű nőkkel szervezett vadászatok hőse. De erről nem beszélnek, ennek nincs olyan nyoma, mint egy karonülő gyermek. Anna viszont az emberséget választja, mert ezzel a hittel indult el ő is a „szocialista építés útjára”, olyan áron, hogy szüleivel is

szembekerült. „ *A munkámat, munkahelyemet tartottam elsőnek. meg a tanulást. Az éjszakáim erre mentek rá. Megpróbáltam helytállni azon a posztón, ahová a párt állított. De a szerelmet képtelen voltam megölni magamban. Talán ez volt a baj. Ezért vétettem a párt ellen. ... A büntetést is vállalom, de ne bocsássatok el! Hogyan nézek apám, anyám szemébe, a falubeliek szemébe? Így állítsak be otthon? ... Az se lesz jó a pártnak! Elcsalták, kiemelték, ringyót csináltak belőle, aztán kirúgták! Tönkretettek egy fiatal lányt. Fölemelték a magasba, és a mélységbe taszították! ...* ”

Ezekben a mondatokban nem csupán Anna, de az író is elmondja a véleményét arról a rendszerről, amelyik vele és az egész társadalommal is ugyanezt akarta eljátszani. Hatvannyolcban ugyan megpróbálták kilábalni ebből a bűzös mocsárból, de azt tankokkal tiporták el, mert csak erőszakkal lehet elhallgattatni az igazságot, amit már mindenki megismert.

Mácsot azért kellett elhallgattatni, hogy erről a sötétségről ne beszélhessen, mert írásai egyre kényelmetlenebbek voltak a hamis fényben tetszelgő hatalom számára. Ám szálka volt azok szemében is, akiket sértett, hogy Mács írásait rengetegen olvassák, visszhangjuk van, regényei nagy példányszámban kelnek el, mintha előlük venné el a levegőt, mert ezeknek az karrierista és dilettáns írócskáknak a nagy pártkáderek ajánlásával kiadott könyveit csak a könyvtárakra tudták rátukmálni. Nem is írom le a nevüket.

Mács keserű korrajzát egy sorban ebbe az idézetbe lehetne tömöríteni:

„Az életre figyeltem. Sajnos, a napfényesnek hazudott élet árnyékát láttam.”

Bátka látképe

Feledhetetlen szülőföld

„...az emlékek, a megélt élmények sajgón fel-felparázslanak bennünk, mint foszforeszkáló bogarak az éjszakában. És nem csupán egy szemvillanásnyi időre.” (Magasság és mélység)

„Aki elmegy, nézzen szét jól, nehogy itthon hagyja, amire esetleg szüksége lesz.

Aznap tehát jól széttekintettem. És minél lejjebb hanyatlott a nap az ég tiszta boltozatán, annál jobban meresztettem a szemem. Ború telepedett a lelkemre, amint elgondoltam, mi mindent hagyok itthon. Kezdem a lombok árnyékában lustán elnyújtózkodó faluval, amely egy elég széles völgy közepén feküdt; meg a temérdek sok gyalogúttal, amelyek keresztül-kasul szelték a mezőt és elvezettek mindenüvé: az erdő sűrűjébe, a kicsinyke kriptába, a réten szeliden kanyargó folyóhoz, a gyümölcsillatos udvarokhoz, a dinnyeföldek bokraihoz és a derék szántóvető emberekhez, akik inkább apámmal értettek egyet, mint anyámmal, és lépten-nyomon azzal zaklattak, hogy minek nekem a betű.” (Két finánc között)

A szülőfalu nem csupán azért érdekes egy író számára, kiváltképpen Mács József esetében, mert innen meríti képzeletének tudat alatti rétegekben rögzült képanyagát és nyelvezetének, életszemléletének a helyi hagyományban gyökerező elemeit, (szinte valamennyi regénye itt játszódik, vagy ide tér vissza emlékeiben valamelyik hőse: Jajhalom, Jámbor, Dálnok és Habánfalva névvel is illeti), hanem azért, mert a történetben a történelmi események a felvidéki magyarság kálváriájának és „gazdag szenvedésének” látteleletét adják.

„... a falu is olyan, mint a bővizű kút. Minél többször meríti bele a vödöröt, annál több vizet ad.” (Égig érő palatábla)

Egy másik helyen így emlékezik: *„A könyvtárszoba csendjéből kiszabadította a képzeletét. A szülőföld képe táncol a szeme előtt. A két délre lejtő domb között a széles völgy, az égerfák lombja alatt bukdácsoló patak, amely gyermekkorában nagy folyónak tűnt, fejest ugorhatott a vizébe, és úszni is megtanulhatott benne. Nyáron naphosszat lubickolt a „mesebeli” nagy folyóban a cimboráival, miközben ökrös és lovas fogatok vonultak át a hídon, s a gazdák elfordították a fejüket, ne lássák a sok dologtalant. Szerett fürödni, csavarogni, a tenyérnyi ablakú szülői házba csak ebédelni és vacsorázni tért be. Talán nem is volt olyan*

ház, udvar a falujában, ahol meg nem fordult volna. A jómódú gazdák gyermekeire irigykedve tekintett, hiszen fényes, szőrű, táncos lábú lovak jártak ki az udvarukból, s a falut körülvevő határban hatalmas parcellákat mondhattak magukénak. Milyen boldog lehetett volna, ha a felkötött farkú lovak farához ülhetett volna, hajthatta volna őket kedve szerint. De az ő apjának nem jutott föld. Az ő apja másoknak épített házat. Hét falut, hét völgyet bejárt munka után. Sötétben biciklizett el hazulról, és sötétben érkezett vissza. A kenyeret, szalonnát rejtő hátizsák már-már púpként nőtt a hátára. Lehet, őt is ugyanaz a vágy kínozza. Epekedett a kataszteri holdak és az igásállatok után. Azért taposta a pedált, hogy ő is a gazdagok szintjére emelkedjék. A vágyból, epekedésből azonban nem lett semmi.

- *Nagyon elgondolkozott... Elárulná, hol járt most?*

- *Gyermekkorom falujában... Rimaszombat mellett. Sokszor bementem a városba gyalog, biciklin, meg az egyik földesúr tejhordó szekeren, amikor gimnáziumba jártam.” (Magasság és mélység)*

Bátka utak kereszteződésében létesült. Kelet-nyugati irányban a Gömört, a régi, névadó megyeszékhelyet és Rimaszombatot köti össze. Észak-déli irányban pedig a Balog patak (folyó) mentén a történelemben gyakran szereplő Balog vára és Rimaszécs között fekszik keresztbe félúton.

A történetének rövid jellemzése a történelmi források alapján:

Első említése 1294-ből maradt fenn Bathka néven, ami megegyezik a mai névhasználattal és kiejtéssel. Eredetileg három falurésze is volt az idők során: Alsóbátka, Felsőbátka (Febatka, Felseubathka) és Középsőbátka (1414, Kezepszewbathka). A Bátky családot már 1294-től említik birtokosként az oklevelek. Alsóbátka 1389-ben ismert családjai: a Myke család, 1550-ben a Csontos, Fejes, Gál, Mács, és Szívos család ismert. Felsőbátkában pedig a Vass család. Alsóbátkában főleg jobbágyok éltek, közülük került ki a Szívos-család, 1690-ben nemességet kapott. A Kállay, Bakos, Szentmiklósi és Bornemissza családnak voltak itt birtokai. Felsőbátka úgynevezett kuriális falu volt, ahol inkább kisebb birtokokon gazdálkodó birtokosok laktak. A nemesi családok között a Bátky, Kollát, Csikó család és a Bornemissza család, amely Mács regényeiben még 1945 után is szerepel.

A község határában a régi okiratok még említik az azóta elpusztult Barc (1383, Barech, Barczyhaza), Goron ((1295, Garam, Goron), Korlátháza (1474), Kisfalud (1312), valamint Dulházát (1455, Dwlhaza), amelyet 1960-ban Bátkához csatoltak.

Népességének alakulása is érdekes lehet, főleg az elmúlt száz év árnyékának vetületét megfigyelve:

A török megszállás és pusztítás után 1715-ben mindössze 9 család lakott a faluban. Ez kb. legtöbb 100 lakost feltételez. Ezért írhatja a század végén Vályi András, hogy „elegyes falu”, mert a benépesülés (egy évszázad múltán 656 lakos) nem csupán a helyi népszaporulat révén, hanem érkező jövevények által is zajlott, főleg az északabbi, török által nem háborgatott szláv lakosság (lengyel, goral, ruszin) dél felé irányuló mozgása következtében, a törökök elvonulása után az elnéptelenedett alföldi területek irányába. Ekkor kerül az etnikai határ Nagybalogtól közvetlen északra, ahol Meleghegy ekkortól kezdődően már szláv (szlovák) többségű lesz. Mácsot is ide vitte az apja a háború után, hogy megtanulna szlovákul, mert a magyar iskolákat bezárták.

1828-ban (a kolerajárány előtt)

Alsóbátkában 58 ház volt, 497 lakossal, míg Felsőbátkában 19 ház 159 lakos (átlagosan 8-9 fő egy házban!)

1880-ban 562 lakosából 541 magyar és 6 szlovák anyanyelvű.

1890-ben összesen 530 lakos: Alsóbátkában 383 magyar, Felsőbátkában 144 magyar és 3 szlovák anyanyelvű élt.

1900-ban 491 lakosa mind magyar anyanyelvű.

1910 -ben 475 lakosából 467 magyar és 1 szlovák anyanyelvű.

1921-ben 406 lakosából 398 magyar és 7 csehszlovák (!).

1930-ban 468 lakosából 402 magyar és 40 csehszlovák (betelepülés, hivatalnok, csendőr).

1941-ben 480 lakosából 452 magyar és 17 szlovák.

Az 1950-es évektől központi falu lesz, a környék falvai számára itt van iskola, orvosi rendelő, és az állami gazdaságba olvasztják a környék szövetkezeteit. A kis falvakban nem adnak ki építkezési engedély, csak kivételes esetben. Ez a népszámlálási adatokban is tükröződik.

1991-ben 824 lakosából 618 magyar és 153 szlovák. 2001-ben 919 lakosából 664 magyar és 171 szlovák. 2011-ben 968 lakosából 700 magyar, 206 szlovák, 19 cigány és 40 ismeretlen nemzetiségű. .

2021 - 840 lakosból 652 magyar, 140 szlovák, 37 roma, ukrán – 1, cseh – 2, ismeretlen - 17

A magyar lakosság aránya tehát így alakult az elmúlt 110 évben:

1910 – 98 %, 1921 – 98 %, 1930 – 86 %, 1941 – 94 %, 1991 – 75 %,

2001 – 72 %, , 2011 – 72% %, 2021 – 77%.

A számok is jelzik, hogy valamiféle háttérmanipuláció, történelmi eseményisor befolyásolja a statisztikát.

A források így emlékeztek meg róla:

„Alsó-Bátka, magyar falu, Gömör- és Kis-Honth egyesült vgyékben, ut. p. Rimaszombathoz 1 mfdnyire: 28 kath., 473 ref., 28 evang. lak. Határa nagyobb részt sík és termékeny; rétjei a Balogh mentében jók; tölgyes erdeje derék. Itt számos nemesség lakik. F. u. többen.” (írja Fényes Elek 1851-ben)

BÁTKA. alsó Bátka. Elegyes falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Uraságok, határbéli földgye termékeny, de tsekély legelője van, Rimaszombat piatkozásának helye, egy mértföldnyire, fája tűzre kevés, kaposztája, gyümölsős kertyei jók, második Osztálybéli. (Vályi)

„Felső-Bátka, magyar falu, Gömör- és Kis-Honth egyesült vgyékben, a Balogh vize mellett: 103 kath., 38 ref., 10 evang. lak. Határa hasonlít az Alsó-Bátkaiéhoz. Kastély. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.” (Fényes Elek 1851.)

„Felső Bátka. Magyar falu Gömör Vármegyében, Cziko, és más Uraknak birtokában, lakosai katolikusok, és reformátusok, kies helyen fekszik, középszerű tulajdonságai szerint, második Osztálybéli.” (Vályi, 1799.)

„Alsóbátka és Felsőbátka, két község egyesítéséből alakult magyar kisközség, 109 házzal és 491 ev. ref. vallású lakossal. Körjegyzőségi székhely. A XV. században egy község volt, melyet 1411-ben, a mikor a Bátkay család volt az ura, Bathka néven találunk említve. 1427-ben Bakthka, 1466-ban pedig Baathka alakban fordul elő az egykorú oklevelekben. Ez időtájt a Kállay család a birtokosa. Később a gróf de La Motte és a minaji Bornemisza család a község földesura s ez utóbbi ma is egyik birtokosa; kívül birtokosok még e községben Hevessy Béla és Hoffmann Frigyesné. A Bakosalja dülönév az egyik régi birtokosának emlékét tartja fenn. A községben református templom van. Felsőbátkán csinos úrilak és érdekes külsejű nemesi kúria van. Az előbbi új épület, melyet 1895-ben Bornemisza István építtetett; ebben jelenleg Bornemisza Elemér lakik. A másik a Bornemisza család ősi kúriája, melyet a család még a XVII. század elején építtetett; ez most a Bornemisza László alispáné. Ide tartoznak Alsócsuka, Felsőcsuka és Dáromvölgy puszták. A községnek saját postája van, távírója és vasúti állomása pedig Rimaszécs.” (Borovszky Samu: Gömör vármegye)

Petőfi 1847. június elején hajtott át Bátkán: „Tizenhat órai utazás után Rima-Szombatba értünk, honnan másnap reggel fogadott szekéren ide Bejébe hajtottam. (...) (Tompával) megnéztük Murány várát, mely ide valami hat óra járás. Aki valaha Gömörbe vetődik, nagyot vétkezik maga ellen, ha ezt meglátogatni elmulasztja. Magyarország legszebb megyéinek egyike Gömör s ennek ismét legszebb vidéke Murány. Gyönyörűségesen vadregényes táj. Szép derült nyári délután jártunk a nevezetes romokon, melyek talán hazánk valamennyi várai között legközelebb álltak a felhőkhöz a mindenfelől szédítő meredekségű kőszikla ormon. Köröskörül a még magasabb hegyláncon sötét fenyvesek, alatt a mélységes völgyben a kéklő köd alatt fehér juhnyájak és tehéncsordák. A nyájak kolompoltak, a madarak daloltak és fütyültek, távolabb a hámorok zúgtak... mindenütt zaj, életzaj, csak itt fönn a bérceken, hol egykor kardok csörögtek és ágyúk dörögtek, csak itt volt csend, halálcsend... kivéven, hogy Tompa Mihály hortyogott.”

Szüleit pedig így idézi meg: „Egyedül lakja a nagy házat. Feleségét tíz évvel ezelőtt eltemette, ötvenkét évesen halt meg. A hajdan szép asszony bőre fokozatosan olyanná ráncosodott, mint a pondrós alma héja. A színe meg olyan lett, mint a sárga szilváé. Magának köszönheti a korai halálát. Az orvos műtetet ajánlott. A nyakán volt öklömnyi daganat. Olyan keményen ült az ádámcsutkáján, mint földben a szikla. Ha hallgat az orvosra és elmegy Pestre, hagyja magát megműteni, még ma is élne. De nem vállalta sem az utazást, sem a műtetet.” (Égig érő palatábla)

Nyolcvanöt éves korában Mács egy interjúban így emlékezett gyermekkorára:

„A gyermekkori rosszság. Rettenetesen nagy csavargó gyerek voltam. Tudták a szüleim és a barátaim szülei is, hogy csak ebédelni és vacsorázni megyek haza, amikor megéheztem, egyébként állandóan csavarogtam. Minden napra volt programom, és az távol esett a szülői háztól. A ráérő cimborákkal barangoltunk. Úgy tartottak számon Bátkán, hogy én vagyok az úgynevezett csavargó gyermekek vezére. Mindig kitaláltam valamit, jót is, rosszat is. Mozgalmasan telt el a gyermekkorom. Amikor már nagyobbacska gyermekek, tizenévesek voltunk, az egyik barátommal, dinnyeérés idején, elmentünk a dinnyeföldre, és meglékeltek a jó dinnyéket. Tönkretettük a gazda földjét. A gazda eljött az udvarunkba elmondani apámnak a dolgot. Én ilyenkor mindig elmentem otthonról, valahol mindig akadt dolgom. Sokáig nem is mentem haza, gondoltam akkor elpárolog apám haragja, és nem kapom meg a megérdemelt büntetést. Rossz gyermek voltam, és senki nem hitte el Bátkán, hogy megélem azt, hogy ha elkerülök Sárospatakra, már az első év után elküldenek Sárospatakról Bátkára tisztelt és szeretett papomhoz, Urbán Károlyhoz, legátusnak. Kétszer is voltam legátus a falumban. Mindenki csodálkozva nézett rám, és azt fontolgathatta magában, persze, ez már az én agyamban forgott így, hogy miképp lehet egy ilyen rossz, csavargó gyerekből egy másféle gyerek. Egy jó gyerek, aki a templomban a szószékről elmondja, amit egy legátusnak el kell mondania. Istentiszteletet tartottam. A papom mellett ültem, amikor elkövetkezett az ideje, felballagtam a szószékre, jó hangom volt, és jó prédikátornak bizonyultam. Ezt meg is írtam az Öröködbe uram című tetralógiámban. Amikor lejöttem a szószékről, és visszaültem Urbán Károly mellé, odahajolt hozzám, és annyit mondott, hogy „Dodi, visszajött a tekintély”.

„...mígnem a régi iskolához érnek. A templom szomszédságában áll a földszintes épület. ...már nem iskola van itt, hanem óvoda. 1904-ben épült. Református felekezeti iskola volt, de nem a falu építette. Segítségért folyamodott Gömör vármegye leggazdagabb emberéhez, gróf Andrássy Déneshez, akinek Krasznahorkán volt vára...” (Égig érő palatábla)

Bátkát 1920-ban az első világháborút lezáró versailles-i békediktátummal (aminek a Magyarországra vonatkozó részét a palotakert Nagy Trianon palotájában írtak alá) a cseh emigráció és a győztes hatalmak háborús hitelezőinek óhajára az egész Felvidékkel és Kárpátaljával együtt az ekkor megalakuló Csehszlovákiához csatolták. Erről népakarattal soha nem döntöttek, s az önrendelkezési jogot a mai napig nem adták meg, mert amint az új ország elnöke T. G. Masaryk nyilatkozta: „Választanunk kellett a népszavazás vagy Csehszlovákia létrehozása között.” A cseh katonaság viszont az antant hadsereg felügyelete alatt már 1919-ben megkezdte a terület megszállását, amiről a hivatalos történelemkönyvekben az áll, hogy „a lakosság lelkesen fogadta őket”, holott a magyar többségű területen (ami kb. tízezer négyzetkilométert tesz ki) a tiltakozó megmozdulásokat több helyen csak erőszakkal, sortűzekkel tudták elfojtani (Pozsony, Komárom, Érsekújvár és Kassa is példa erre).

A korszak irodalmi megjelenítése olvasható például Vécsey Zoltán A síró város, Tamás Mihály Két part közt fut a víz, Tormay Cecile Bujdosókönyv, Győry Dezső Sorsvirág című regényében. Mindezekről hallgatott a cenzúrázott sajtó is, és a olyan fantazmagóriákkal etették a közvéleményt, hogy az „ezer évig elnyomott szlovák nemzet újra egyesült a csehekkel a magyarok által elfoglalt Nagymorva Birodalom egykori területén”, „a nemzetiségeket elnyomó feudális magyar vezetés politikája megbukott”, „a Monarchia robbantotta ki a világháborút, és ebben a magyar kormány és Tisza István járt az élen”. És megjelentek olyan vélemények és téveszmék is, hogy az évszázadok alatt a déli termékeny területekről a magyarok kiszorították a szlovákokat, ezért ezt vissza kell foglalni, illetve már az is szerepelt, hogy az itt élő magyarok tulajdonképpen csak elmagyarosodott szlovákok, ezért vissza kell őket vezetni anyanemzetükhöz (ez csúcsosodott ki 1945 után a kitelepítés fenyegetésével zsaroló úgynevezett reszlovakizációs programban).

A lakosság várta a békét, de nem értette, hogy mi történik, miért kell egy másik ország fennhatósága alatt, cseh katonák és hivatalnokok parancsainak engedelmeskedniük, ezért támogatták a Tanácsköztársaság hadseregét 1919-ben, és ez mutatkozik meg a későbbi időkben, hogy a választásokon a kommunista párt elég szép számú szavazóbázissal rendelkezett, mintegy a cseh hatalommal való szembenállás jeleként.

Az egyszerű magyar falvakban az egyház és az iskola jelentette a közösség támaszát. Bátka kuruc hagyományokkal rendelkező, református község volt, és ez a magyar nyelv és kultúra megtartását erősítette. A katolikus falvakban a rozsnyói püspökség már 1920-ban elkezdte az

elszlovákosítást. Először a nagyobb településekre, például Rimaszombatba küldtek szlovák papokat. A szlovák nemzeti gondolatokat már a 18. század végétől támogató evangélikus egyháznak Gömör magyar településein nem volt jelentősége (templomuk, csekély gyülekezetük volt Rimaszombatban, Sajógömörön, Várgedén). A reformátusok főleg Rimaszombattól délre és keletre, a Rima, a Balog és a Sajó mentén képeztek erős gyülekezeteket. Ennek hagyománya, rebellis karakánysága abban is megmutatkozik, hogy innen sokan kerültek a felekezetükhöz ragaszkodó gályarabok sorsára. Sárospatak vagy Debrecen kisugárzása idáig elért, de a Nagybalogon és Rimaszécsen birtokos Szécsi Mária vagy Wesselényi befolyása is jelentős volt. Bátkában a Bornemisza család telepedett meg, közülük sokan jutottak szerephez a vármegye vezetésében. Mellettük a nagygazdák, például a Szívós család tagjai kaptak tisztségeket közösség irányításában vagy a presbitériumban. Egykor a Mács család is nagyobb jelentőséggel bírt, de a sok leszármazott között elaprózódott a föld. Ezekről a viszonyokról gyakorta olvashatunk Mács József regényeiben, és ez a kiszorítottság, a Szívós szögi sáros szegénysors határozza meg látásmódját is.

Bátka vasútállomása a kb. 10 km-re délre lévő Rimaszécsen volt, de járási központja a kb. 10 kilométerre nyugatra lévő Rimaszombat, oda a vasútnak Feledből kiinduló szárnyvonala vezetett. Az egyesült protestáns gimnázium hagyományai még a csehszlovák államosítás idején is meghatározóak volt. Jelenleg újra egyházi iskolaként működik. Itt tanult többek között Pósa Lajos, Kiss József és Győry Dezső. Az iskola egykori igazgatója és a város múzeumának alapítója Fábry János volt, akiről még korabeli diákja Mikszáth Kálmán is tisztelettel és rokonszenvvel emlékezik meg, jó alapokat rakott le. Az ő hagyományait követte Mács József osztályfőnöke, Holéczy Miklós is, aki 1950 után lett a múzeum igazgatója. A Rimaszombatban született, Bejében és Hanván paposkodó Tompa Mihály és a szomszédos Radnótról származó Pósa Lajos neve is gyakran felbukkan egy-egy idézet vagy emlékezés kíséretében a regényekben.

Mácsnál különösen erőteljesen jelenik meg a szülőfödhöz, az emlékekhez való ragaszkodás érzése, mitha félne, hogy egyszer elveszíti vagy talán elveszik, elpusztítják, lerombolják rajta az életet, és nem marad más, csak egy darab föld belőle, vagy olyan lesz, mint egy hűtlen szerető, akihez már nem lehet visszatérni. Olykor mások szerepében, mások szavaiban, gondolataiban idézi fel újra és újra. Hiszen ez az érzés az emberi alapértékek szerves része.

„Perbe szálltam Martin elvtárssal. Elkönnyveltem, hogy nem ismeri az ember rejtelmes és bonyolult világát. Nem tudja, hogy a lélekben minden nyomot hagy,

amit gyermekkorunkban átéltünk. Amiről azt hisszük, hogy nincs, kiveszett belőlünk. Egy napon rádöbbenünk, hogy van. Amit belénk neveltek, akkor is bennünk él, amikor úgy véljük, hogy már semmi közünk a tegnapi énünkhöz. Persze az elvek merevsége ezzel nem számol. Elnyom, lefojt valamit, és saját magát téveszti meg. Nehéz helyzetekben hamar rájövünk, hogy csupán külső mázat kaptunk, lelkünkben azok vagyunk, akik voltunk. Én sem látnám ezt így, ha nem kerülök a plébániára. Ott vettem észre, hogy az emlékek, a megélt élmények sajgón fel-felparázslanak bennünk, mint foszforeszkáló bogarak az éjszakában. És nem csupán egy szemvillanásnyi időre.” (Magasság és mélység)

Ennek irodalmi megjelenítése és átmentése Mács József egyik erénye és erőssége. Mondhatnánk úgy is: ez a névjegye.

Béke helyett pokoljárás a háború után

- jogtipró önkény a dekrétumok árnyékában -

Mács József: Szélfúvásban (Madách Könyv- és Lapkiadó, Pozsony, 1980., összpéldányszám 7850)

„Akinek nincs otthona, annak sehol se jó, pajtás. Csak a temetőben. Annak se ülni, se állni, se feküdni nem jó. Csak meghalni...” (Szélfúvásban)

Már a példányszám is mutatja, hogy a kiadó nagy érdeklődésre tartott számot Mács legújabb könyve iránt 1980-ban, de vajon milyen széljárásban íródott és jelent meg a kötet, és mi indokolta a várakozást?

Éppen ebben az időszakban indítottak el a szlovák hatóságok (párt- és állami szervek) egy átfogó, módszeres és jól előkészített támadást a magyar nyelvű oktatás ellen, hogy fokozatosan, évről évre egy-egy tantárgyat tettek volna át szlovák nyelvűre, és a nyitrai tanítóképzőben már el is kezdték a magyar tagozat leépítését, úgy gondolván, nem lesz rá szükség. Nem lehetett ezt nyilvánosan felszámolásnak nevezni, ezért először pártkonferenciákon készítették elő azzal a „jóindulattal” magyarázva, hogy a magyar iskolákból kikerülők szerintük nem sajátítják el elég jól a szlovák nyelvet, nem tudnak érvényesülni a továbbtanulásban, és gazdaságilag is hátrányba kerülnek, ezért segíteni kell őket, ne kerüljenek hátrányos helyzetbe. Tehát a program a magyar vidék felzárkóztatása és a magyar fiatalok megsegítése címkézésű mézesmadzaggal kezdődött el, de Benešnek és tetteistársainak a „szellemisége”, szókészlete és módszertana volt felismerhető mögötte. Egyes magyarként futtatott minisztériumi hivatalnokok megbízásból a „bilingvális kultúra”, „bilingvális oktatás” csalóka jelszavait hirdették (például Mócsi Ferenc), és hogy ezért még *tökéletesebben meg kell tanulnunk szlovákul, csak akkor*

nevezhetjük magunkat teljes értékű csehszlovák szocialista állampolgárnak. Már a magyar óvodákban megkezdtek a szlovák nyelvoktatást a délutáni meseidőben, a magyar mesék helyett. Csakhogy nem azért buzgólkodtak ennyire, hogy a magyar gyermekek megtanuljanak szlovákul, hanem azért, hogy elfelejtsenek magyarul. El is terjedt Mózsiról, hogy mennyire kétnyelvű: az egyikkel felfelé, a másikkal lefelé nyal, az egyikkel alázatos, a másikkal gyalázatos. A magyar sajtóban viszont, amennyire lehetett a Comenius által is megfogalmazott anyanyelvi oktatás védelmében jelentek meg pedagógiai és pszichológiai szakmai írások, szülők és pedagógusok tapasztalatairól vélemények, riportok. Főleg a Hét és a Nő járt az élen, rendszeres felsőbb megintések közepette. 1977 után vagyunk, amikor Prágában megjelent a Charta 77 címmel egy ellenzéki felhívás (Václav Havel és társai aláírásával) az emberi jogok egyetemes nyilatkozatának betartására az országban. Akkor a hatalom minden fórumon, intézményben kötelezte a vezetőket, hogy tömegesen ítéljék el, amivel csak azt érték el, hogy hirtelen mindenki meg akarta tudni, mi áll az eredeti szövegben, hiszen még csak alig tíz éve tiporták el a „Prágai tavaszt”. A köztudatban kicsit tréfásan terjedt el, hogy a tizennégy milliós országban húsz millió ember írta alá a tiltakozást. Nevetséges volt, hogy az intézményvezetők egymással versengtek, ki tud több tiltakozó aláírást begyűjteni, és még a temető halottainak névsorát is felhasználták, majd hullarészegre itták magukat, megmutatva a szocialista jellem erkölcsi fölényét. Ám józanabb pillanataikban érezték, hogy inognak a rendszer tartópillérei, éppen lengyel pápát választottak Rómában, és Lengyelországban megindult a hegyomlás. S aki nem tudja szellemileg átfogni a világot, az fizikailag akarja uralni. Megfigyelés alá helyezték mindazokat, akik bármilyen formában ellenszegültek, vagy csak nem támogatták a „szocializmus építését”. Ekkor jött létre illegalitásban a Csehszlovákiai Magyarok Jogvédő Bizottsága Duray Miklós vezetésével, aki korábban, 1969 után a diszkreditáltak listájára került, mint Dobos, Szabó Rezső, Mács és még jónéhányan. A régi rebellisek ismét megfigyelés alá kerültek, és a politikai rendőrség még Fábry Zoltán titkos naplója (később megjelentek részletei, *Fábry Zoltán: Üresjárat 1945-1948 Napló a jogfosztottság éveiből, Regio – Madách – Kalligram, Pozsony, 1991*) után is nagy erővel nyomozott, és megnövelték az ügynöklétszámot a „magyar nacionalizmus elleni” negyedik alosztályukon, ezek között több író, újságíró, értelmiségit is beszerveztek társaik megfigyelésére. Mindezek ellenére, vagy talán éppen ezeket megsejtve, megerősödött és a Csemadok szervezeti rendszerében legalizálódott a klubmozgalom, amely egyértelműen ellenzéki, magyar nemzeti hangnemet vett fel, és a rendezvényeik meghívottjai jobbára olyan történészek, írók, egyéniségek voltak, akik szintén ezt a szellemiséget képviselték. 1975-től céltudatos önszervező nemzetfenntartó programokkal és módszerekkel, szellemi szabadcsapatként bontott zászlót a magyar egyetemista klubok (Prága, Brünn, Pozsony, Nyitra, Kassa) nyári honismereti kerékpártúrája, amely a politikai rendőrséget ugyancsak nagy kihívás elé állította a követhetlensége és a

felbukkanó fiatal, új arcok ellenőrizhetetlensége miatt. 1977-től a nyári művelődési táborok is feléledtek az 1972-es „befagyasztásból” Őrsújfalun, Somodiban, Ipolyságon és később egyre több helyen. Ilyen helyeken terjedtek titokban, kézről kézre Janics Kálmán *A hontalanság évei 1945-1948* című Svájcban kiadott könyvének legépelt részletei Illyés Gyula döbbenetes erejű előszavával., amelynek egyik üzenete az volt, hogy ha egy állam nem tud ugyanolyan jól gondoskodni nemzetiségeiről, mint sajátjairól, akkor mondjon le róluk (vagyis adja vissza). Mács József is gyakori vendége volt rendezvényeiknek, ismerte a művet, s a történelmi dokumentumok igazolták regényei tényanyagának történelmi hitelességét. A közönségtalálkozókon a kérdések gyakorta már nem is a regényeire, hanem az akkori történésekre vonatkoztak, és ő nem köntörfalazott. Egy ilyen alkalom volt például a nagykaposi Erdélyi János Klubban, 1982-ben, bár ő a meghívásra nem javasoltak listáján szerepelt. E sorok írója akkor éppen népművelőként dolgozott, mert a klubmozgalomban 1971-től vállalt szervezői tevékenysége és talán sok egyéb „bűne” miatt kilenc évig nem állhatott katedrára az egyetem befejezése után. Nem tudhatták, hogy ezzel még több teret és időt adtak arra, hogy ellenükre tehesse azt, amit igaznak, jónak, szépnek és helyesnek lehet tartani. Igaz, hogy közben még a publikációtól is eltiltották. Sebaj, segített az írói álnév, amit csak néhányan ismertek, és voltak megbízható szerkesztők is. Akikre számítani lehetett, tették a dolgukat. Czine Mihály, aki 1978-ban megértette a tenniakaró fiatalok igazi szándékát, a Sarló hagyományai jegyében Gombaszögtől Őrsújfauig megtett négyszáz kilométer és a tábortüzek melletti egyhetes szellemi feltöltődés láttán ezt írta: *„Ezek a fiatalok a lehetetlenre is vállalkoznak, hogy a lehetséges megvalósuljon.”*

Duray Miklóssal

A magyar iskolák elleni támadások odáig fajultak, hogy 1964-ben már törvénybe akarták iktatni, de a jogvédő bizottság levelei utáni tiltakozási hullám miatt a törvényhozás ülését végleg elnapolták, ám Durayt bebörtönözték. Más eszközöket kerestek a magyar közösség felszámolására, de szerencsére már nem maradt rá eszközük, idejük és erejük sem. Ebben az ellenállásban például az íróknak, újságíróknak is nagy szerepük volt. Lelki támaszt kaptak Magyarországról is. Például Duray tárgyalásán megjelent Cseres Tibor, Csúrka István és Mészöly Miklós, ami ugyanacsak idegesítette a vádlóit.

A fiatalok két nevet ismertek igazán: Dobos László és Mács József. Ketten a tilalmi listáról. Ilyen szélfúvásban, hatalmi ellenszélben, de közösségi hátszélben írta meg az 1980-ban megjelent kötetét.

A Szélfúvásban témájában az árvaság, magára hagyatottság, hontalanság, otthontalanság, kirekesztettség kerül nagyító alá, amikor neveink és szavaink elrablásának, a megalázó vádaskodásnak nyomasztó érzése fokozódik elviselhetetlen állapotná és céltalan meneküléssé. Ezek azok a lelki megrázkódtatások, amelyek a felvidéki magyarságot az elmúlt száz évben, különösen 1945 után érték, de ebben a regényben a helyi események történelmi háttérként jelennek meg, mert éppen folyik a kisemmizés vagyonból, nyelvből, történelemből, emberi jogokból, szervezik a magyarok deportálását, amikor

nevek és történelmi emlékek tűnnek el. A főhős, hátha a cenzor ezt nem veszi irredentizmusnak, egy erdélyi magyar fiatalember, Hargitai Gergő, aki a háború alatt a románok által megszállt délerdélyi területéről szökik Magyarországra, de onnan az elhurcolt levonták sorsára jut, majd hadifogságba, ahonnan megszökik. Hazafelé tartva történik vele valami, amiről soha senkinek nem beszél (*csak a suttogó emlékezet őrzi a csehszlovák hatóságok által például Ligetfalun lágerbe hurcolt és legyilkolt levonták emlékét!*), talán megszökött valahonnan, betér egy gömöri magyar faluba, amelyet viszont ismét Csehszlovákiához csatoltak. Azt hihetnénk, hogy a palóc a székellyel, vagyis magyar a magyarral mindig jól megértik egymást, de az idegen megszállás húsz esztendeje, majd a háborús megrázkódtatás az elcsatolt országrészekben már kikezdte a lelkeket, és olyan előítéleteket ülepített le, mint a hosszan fogvatartottak esetében a fogvatartók iránt szokott kialakulni (Stockholm-szindróma). Csingiz Ajtmatovnak a mankurtokról írott szürreális valóságábrázolása is hasonló (*Egy évszázadnál hosszabb ez a nap*). Érdeemes ebben jobban elmélyedni, mert annyira pontosan érvényes Ajtmatov látomása a mi helyzetünkre és Mács regényének kérdéskörére is. Arról ír, hogy amikor az idegenek elfoglalják a najmánok Sárga Homok területét, a hadifoglyokat kegyetlen módon, koponyájukra húzott nyers tevébőrrel olyan procedúrának vetik alá, hogy agyukból kitörölnek minden emléket. Ezeket a rabszolgává tett embereket *mankurnak* nevezték el. *„Ha a megkínzottak közül legalább egyet életben találtak, elérték céljukat. Az ilyet megittatták, megszabadították kalodájától, és egy idő után visszaadták erejét, talpra segítették. Ez lett a mankurt-rab, akit erőszakkal megfosztottak emlékezetétől, ezért annyit ért, mint tíz egészséges fogoly... A mankurt nem tudta, ki ő, milyen törzsből-nemzetségből való, nem tudta a nevét, nem emlékezett gyerekkorára, apjára, anyjára – egyszóval nem ismerte fel magában az emberi lényt... A mankurt, akár a kutya, csak a gazdait ismerte... De a rábízott feladatot vakon, buzgón, hajthatatlanul elvégezte...”* – döbbenetes párhuzam, csak a megszállók és a leigázott nép neve más. A tevébőrt pedig a fenyegetés, megfélemlítés, kisémmizés vagy pénz, rang, előny esetleg csupán egy lehetőség ígérete helyettesíti.

A másik előítélet a minden idegennel szembeni bizalmatlanság, elzárkózás, mert ismeretlen dolgokat nehezebb elfogadni és befogadni, mint a már megszokott ismert, mert a változatlanosság kényelmesebbnek és biztonságosabbnak tűnik, és a történelmi tapasztalat is ezt igazolja, mert ez a nemzedék már ki tudja hány fosztogatással és erőszakkal járó határváltozást, háborút, megszállást élt meg, ami mindig valamilyen idegenek, főleg katonák és fosztogatók érkezésével járt együtt.

Hargitai Gergő életének részleteit apránként ismerjük meg. Árva gyerekként egy székelly pásztor lett a nevelőapja, de Romániához csatolták őket, ezért román iskolába kellett járnia, ahol semmit sem tanult meg, de verést,

megaláztatás kapott bőven a román tanítótól, mert nem tudott románul. A nevelőapjával együtt legeltetett, s amikor a pásztor meghalt, elindult a nagyvilágba, de kitört a háború, Magyarországra menekült, besorolták leventének, vitték őket a németek megvédeni Berlint, tőlük szökött meg, és most itt kötött ki. Ez Gergő eddigi sorsa. ***Amit a faluban megélt, azt hat helyi lakosnak az író számára elmondott elbeszéléséből ismerjük meg.*** Őket kérdi, szíjaltaja meg, nem tesz hozzá semmit. A Gergőt befogadó Pálmánét, a minden hatalom előtt jó pontokra vágyó és rabvállató stílusú főjegyzőt, a sok embert és hírt ismerő kocsmáros, a kicsit ügyefogyott, de tiszta lelkű kisfiú Mikit, a szerelemmé alakuló őszinte emberi kapcsolatot álmodó és remélő Esztert és a falu „hírhírangját”, Lázárnét, akiknek közlései alapján láthatjuk különböző szemszögekből, különböző magatartásformák, előítéletek, ismeretek alapján ugyanazt a helyzetet, ami Gergő megérkezése és távozása óta körötte kialakult vagy hírként elterjedt. Az író (akiről semmit nem tudunk) nem véleményez, csak a megkérdezettek szavait közvetíti. Kiváló elgondolás, de nagy kihívás, ha az adott megszólaló személy jellemét, személyiségét, dolgokhoz való hozzáállását minden tekintetben jól akarja megrajzolni: az intellektus, szociális helyzet, képzettség, foglalkozás, életkor szerinti nyelvi stílusban, nyelvezetben, szókincsben, mondat szerkesztésben, magatartásban, érzelmi indulatokban egyaránt. Ennek talán kevésbé kidolgozott megformálása miatt érte az író a legtöbb kritika, de ennek tökéletes megoldása szinte lehetetlen. Hat emberi dimenziót, közben a Gergőét is megszólaltatni ugyanarra a helyzetre, ráadásul csak Gergő, a falu és a naptári idő ugyanaz, de mindenki más és más helyzetben találkozik Gergővel, ezért bárki a saját belső késztetése szerint szintén változtatja a helyzethez való viszonyát. A szerepek néha viszonylag előre kiszámíthatók, de valamilyen erőteljesebb és hirtelen jött inger hatás teljesen kiszámíthatatlanná, kuszává teheti a cselekedeteket. Írói bravúrt kíván, és elmondhatjuk, hogy Mács elég jól megoldotta ezt a feladatot. Persze lehet belekötni, ahogyan tették is, félmondatokba, szóhasználatba, helyzetábrázolásba, kimutatni hiányosságokat, ám előfordulhat az is, hogy éppen az ellenkezője is helyes megoldás.

A riporternek (újságírónak vagy írónak) elmondott elbeszélésekből inkább az elbeszélők helyzetét, személyiségét ismerjük és azt, hogy ők hogyan találkoztak Gergővel, milyennek látták, mi volt róla a véleményük saját tapasztalataikból illetve előítéleteikből kiindulva vagy a faluban elterjedt általános megítélés szerint. Így ragad Gergőre a név, hogy „román”, ami a hivatal emberétől kezd terjedni, mert szerinte, aki Románia területén született, az mind román. Mintha a marhaistállóban világra jött kiscsikó is csak marha lehetne.

Gergő hontalan, otthontalan árvának érzi magát, akinek eddig csak egy jótevője volt, a pásztor, aki felnevelte, ezért fenntartásokkal, visszafogottan, de

mégis jóhiszeműen fordul mások felé. Őt viszont egészen másként értékelik. A románok szemében leigázott túszként, betörni való rabszolga, Magyarországon székely menekült, majd leventeként a németeknek véréért áldozó katona, Pálmainének a szükséghelyzetben alkalmas szolga, a főjegyző számára hivatali posztjának igazolására megfelelő leleplezhető bűnöző, a kocsmárosnak kuncsaft, Eszternek álmai lovagja, sorstárs és élettárs reménye, Mikinek megértő és segítőkész barát, Lázárnének pedig elmondható híranyag, friss szenzáció. A románok szemében magyar, a felvidéki magyar faluban román lesz. Létezését vonják kétségbe, amikor megtagadják (és megtagadásra akarják kényszeríteni) nevét és származását. Pedig ő csak egy ember akar lenni, olyan, mint a többi, és egy egyén, akinek van neve, aki otthonra, családra, barátokra, megértő és elfogadó (befogadó) közösségre vágyik. Nem tudjuk meg, hogy mi lett vele az események végén, de arról van ismeretünk, hogy akit kivet magából a világ, az ha marad, akkor vagy megtörik, behódol, beolvad, elfogadva a kényszerű feltételeket, vagy belerokkan. Ha elmenekül (önmagába vagy a világba, bár nincs hová, de van honnan), akkor vagy senkivé válik, egy szám, statisztikai adat a népességben, alapértékekhez nem ragaszkodó világpolgár, vagy ellenszegülő lesz, aki önmaga vagy a világ ellen fordul. Ezek a kérdések foglalkoztatják Mácsot a későbbi műveiben is, és nem annyira a kisemmizés okai, amiket nem tud megváltoztatni, legfeljebb dokumentálni, mert megtörténtek, és tényként, a cselekvéseket befolyásoló adott helyzetként kell tudomásul venni, még ha nem is ért velük egyet. Regényeiben inkább azt a drámai helyzetet próbálja feltárni, megvilágítani, elemezni, értelmezni és megjeleníteni, hogy miként lehetséges ezeket a történelmi és egyéni konfliktusokat elviselni, feldolgozni és minél kisebb értékvesztéssel túlélni egy emberi jövőkép reményében. Mert egy népet, népcsoportot is ki lehet semmizni, leigázni, bűnösnek bélyegezni (kollektív bűnösség!), mostohák kezére juttatva szolgává alázni, árvaságra és hontalanságra juttatni, nevének, múltjának, emlékeinek megtagadására, otthonának, szülőföldjének elhagyására kényszeríteni. Ez az a szélesebb dimenzió, amit Gergő sorsa, helyzete, vágya és félelme modellál. S ha ez a sors egy egész népet, népcsoportot érint, aláz meg, annál sürgetőbb annak a helyzetnek és társadalomnak a felülvizsgálata!

Nincs tipikus helyzet, nincs megfogalmazható egységes megoldás. Az író és hősei révén csak azt látjuk, hogy ilyen esetekben milyen magatartásformájú emberek milyen döntéseket vállalnak, s hogy aki önmagát vállalja, az milyen kihívásokkal kerülhet szembe, vagy milyen értékeket menthet meg. Mi ennek az ára? Itt már nem csupán önmaga fizikai létének megmentéséről van szó, hanem a követésre, folytatásra, megtartásra érdemes emberi értékekről is. A tisztelet nem a másságot illeti, hanem a másfajta értékeket, mert a bűn is másság, de nem érték (amit paradox módon negatív értéknek is neveznek).

Elsőként özvegy **Pálmainét**, életkörülményeit és elbeszélését ismerjük meg. Jelentős birtok maradt rá, férje a fronton halt meg, és tizennégy éves lányával egyedül él. Jól jön, amikor Gergő nála szolgának jelentkezik, mert nincs hová mennie, valahol meg akar állapodni. Felfogadják, és szorgalma, munkabírása, ügyessége és szerénysége a gazdasszonyt is büszkévé teszi, hogy ilyen szolgálóra talált. Nem engedi, hogy az istállóban aludjon, a konyhában ad neki helyet. Az asszony a temetőnél elhaladva emlékezik a férjére, a háborúra, a falu népének akkori magatartására. Először a németek szállásolták be magukat, majd a szovjetek és románok. Gergő megdöbbenve és neheztelve utasítja el, hogy román lenne: „*Erdélyi vagyok, Székelyföldről*”. Ám a megértő emberek is nehezen fogják fel, pedig ugyanolyan helyzetben vannak, csak más országban, hogy azért, mert Romániából származik, még lehet magyar: „... – *Hargitai Gergőnek hívják. Alig több húszévesnél. Fogságból jött. Azt állítja magáról, hogy erdélyi. - Székely? - Tudom is én? Magyarul beszél. Szebben, mint mi.*” (...) - *Onnét való vagyok, ahonnan a nevem. A Hargitáról. - Osz laknak-e ott magyarok? - Csak azok laknak ott – mondta, és úgy nézett ránk, mint az olyanokra, akik azt sem tudják, hogy honnan virrad. - Akkor a román hol él? – bújtam bele a boltos, Szász Józsink bőrébe, mert őt minden érdekel. - Elég nagy ország. Jut benne hely nekik is. - Osz te mi vagy? Magyar? Román? – jött meg a kedve a beszélgetéshez a lányomnak. Biztosan a sok román katona jutott eszébe, akiktől alig fértünk a házukban. – Ugye, te nem vagy román? ... – Nem vagyok az, Meg már nem is leszek az. Nem megyek haza.... Hová kívánczozhatnék én, mire lehetnék kíváncsi, mikor nincs is otthonom. De talán nem is jól mondom, amit mondok. Mert otthonom van. Mindig ott, ahol, ahol vagyok. Ahol élek. Ahová az idő szele sodor.*”

Egy idegen megjelenése mindig kíváncsiságra tart számot faluhelyen, főleg ha nagyon messziről érkezett. „ – *Itt mindenkit megnéznék? – Akit nem ismernek.*” A **főjegyző** viszont sokkal érdeklődőbb, úgymond hivatali kötelességből. De ő az alkalmazkodás, a mindenkori államhűség és a túlélés művésze, szereti túlteljesíteni, sőt megelőzni a feljebbvaló hatalom elvárásait. Ezt tette már Masaryk idejében, majd a visszacsatoláskor rögtön Bocskai-ruhát varratott, mindig tudta, hogy mikor hogyan kell megjelenni, együtt inni, vadászni, dorbézolni, rá is szokott („*Beteg, ha józan*”). Ivott katonatisztekkel, gettóparancsnokkal, a szovjet parancsnok ki is nevezte „*sztarosztának*”, de akkorra már újabb ruhát viselt, és most azt rebesgetik, hogy újabb változások várhatók, Beneš visszatért, s a németeknek és magyaroknak menniük kell. Ezért valami jelentősebb szolgálattal szeretné bizonyítani, ahogyan az elmúlt húsz évben is, hogy ő lehessen a legalkalmasabb a falu élére jegyzőnek. Még nem sejti, hogy a következő bizalmi ember a komiszár lesz, akit szlovák vidékről küldenek majd. Amint hírvivőitől megtudja, hogy idegen van a faluban, magához rendelteti. S hogy Gergőnek nincsenek papírjai, az jó ürügy, hogy a meghallgatást kihallgatássá, fenyegető koncepciózus vallatássá

alakíthassa. „*Akit a főjegyző beültet a bőrfotelébe, abból azt csinál, amit akar.*” – vélekednek róla a faluban. Eleve hazudozó, gyanús alaknak, idegen betolakodónak, románnak beállítva erőlteti ennek a beismerését. Nála a bűnösség vélelme az alapelv, és ritkán tudja magát előtte bárki is ártatlanná tisztázni. A csendőrök sem csinálták keményebben. Mivel Gergő bicskáján, amit valahol talált, egy román név van, a jegyző őt románnak teszi meg azon a néven, s megfenyegeti, ha nem ismeri be, akkor elviteti innen. Gergőnek elege lesz ebből a megalázó és hitvány eljárásból: „*Az vagyok, akinek a főjegyző úr gondol.*” Talán már ekkor tudatosul benne, hogy ez a hely sem lesz már az otthona, ahol magyarok forgatják ki magyarságából, és még a nevét is megkérdőjelezi. Hiába mondja el élete keserű kálváriáját, hogyan akartak belőle románt csinálni a román iskolában, ahová azért íratta a nevelőapja, mert mindenki azt mondta neki, hogy csak a románnal juthat előbbre. „*Merthogy az az ország, ahol a magyarok is élnek Románia. A románok jól akarnak a magyar gyerekeknek. Jobbat, mint a szüleik. Érvényesülést. Mindez megzavarta a nevelőapja fejét. Kivette a magyar iskolából, és átíratta a románba. – Aztán mi lett belőled a román iskolában? – Semmi. Pásztorkodtam. Más gazdák nyájával jártam a Hargitát.*” A főjegyző már Gergő megérkezése előtt lezárta magában az ügyet, csak szereti meggyötörni és beismerésre rászedni kiszemelt áldozatát. „*Maradhatsz a falunkban, román!*” – engedi el végül, de nem árulja el, mi lesz a folytatás. A főjegyzőtől terjed el Gergőről, hogy román, a kézbesítő „jóvoltából”, akinek szándékosan mondta el, ismerve híresztelő jellemét.

A kocsmáros, Szász Józsi (jellemzése és foglalkozása alapján nem nehéz ráismernünk benne az író édesapjára) minden titkok tudója, mert hozzá mindenki betér, aki a faluba érkezik, s az ital mellett beszédesebbek az emberek. Bár ismeri a főjegyző ravasz alattomoságát, sunyi helyezkedő jellemtelenségét, hiszen adott már csendőrkézre ártatlan szökött katonát is, akit aztán a falu határában lőttek agyon, ezért kételkedik a megállapításaiban, de azért Gergőről beszélve őt mindig csak „román”-nak nevezi, ahogyan a faluban elterjedt, ő sem akar kilógni a sorból. Pedig a saját fülével hallotta a kocsmában Gergő történetét, amikor egy másik gazda szolgájával együtt betértek, eleinte szótlan volt a jegyzőnél szerzett tapasztalatok után, de néhány pohár után beszédesebb lett: „*– ... mit csináljak? Nem vagyok román, de senki nem hisz nekem. - Légy román! Járj a kedvében mindenkinek. Légy olyan, amilyennek ők akarják.*” – hangzik a jóhiszemű tanács, és a szervilis, lojálisnak látszani akarók ezt tették is, tizezrével, amikor bűn volt magyarnak lenni, reszlovakizáltak a Felvidéken, ukránná lettek Kárpátalján, románná Erdélyben. Ennek előszelét mutatja meg ez a néhány mondat. A kocsmában a szomszéd asztalnál ülők dicsekvésnek, messziről jött ember meséjének szolták le Gergő elbeszélését, ezért ő felpattant: „*A román végül is meggondolta a dolgot. Nem ugrott neki a*

Borzas Sándor torkának. Visszaült a helyére. Pedig úgy pattant fel, mint a labda. Mint a megsebzett vadkan. Még én is elindultam feléjük. Azt hittem, hogy közbe kell avatkoznom. Majd minden vasárnap adódik alkalom kakaskodásra. De nem lett huzavona, összeakaszkodás. A román fújt egy nagyot, és összeroskadva ült e helyére. Ennyi volt az egész. Ahogy a pult mögül elnéztem, arra gondoltam, hogy esetleg született magyar...” – beszéli el a kocsmáros, mert ha vele ezt tenné, ő sem hagyná annyiban, „... pedig a bizonyítgatásnak gyűlölködés és verekedés a vége.”

A kocsmban hangzik el Gergő keserves, magába roskadó vallomása, hogy a fogolytábor kegyetlenebb volt, de ebben a faluban annál is jobban fáj, hogy elvették a nevét, magyarságát, mindenéből kiforgatták, és sehová nem mehet, mert Erdélyben és Délvidéken is gyilkolják már a magyarokat az új rendszerek fasisztái. Már a kocsmáros is tudja róla, hogy a félkarú postás fiával, Mikivel nagyon jól megbarátkozott, átjár hozzá, megjavítgatja a játékait, farag újakat is. És az sem titok a faluban, hogy eljárogat Varró Eszter szolgálólányhoz, és jól megvannak együtt.

Mikinek, akinek állandó kedvtelése a galambok etetése, gondozása, az a véleménye Gergőről, hogy ő a legjobb ember. Nem járt iskolába, mert még mindig nem nyitották meg a háború óta. Illetve jött egy tanítónő, de a gyerekek nem értették, mit beszél, csak dalolni tudtak, La-la-la. Nem tudták, mit énekelnek. Aztán a tanítónő elment végleg. Gergő rájön, hogy a tanítónő nem magyar, az pedig belátta, hogy nem neki való feladatot kapott, szerette a tanítványait, ezért nem gyötörte, csak daloltatta őket, majd szomorúan elment. Gergő ígért Mikinek egy kereplőt, nagyon várta, hogy elkészüljön. Aztán reggel szól Mikinek, hogy elkészült, majd megmutatja, de sietnie kell a főjegyzőhöz. Amikor visszatért, nagyon mérges volt, de a kereplőt odaadta. A réten a többi gyereknek dicsekedett, de hiába mondta, hogy Gergő csinálta, azok csak azt szajkózták, hogy a román. Dulakodás lett belőle, jól megverték a többiek, de büszke volt rá, hogy védelmére kelhetett. Az önbizalma is megjött, és megharagudott mindenkire, aki románnak nevezte Gergőt. Ő pedig mesélt neki a Hargitáról, és olyan meséket is mondott, amilyeneket az apjától is hallott már. Ez is őt igazolta, hogy Gergő csak magyar lehet, még egy könyvet is kapott tőle, székely népmeséket. A Biblia mellé tette. Aztán egyszer az apja, a postás elmondta, hogy Gergőt a főjegyző át akarja adni a román hatóságoknak, de Miki ellenkezik: „*Engem annyira felzaklatott a hír, hogy nem tudtam uralkodni magamon. – Nem román – szóltam közbe. – Nem is volt soha! – Elhallgass, mert nyakon váglak – mordult rám édesapám. – Te még gyerek vagy. Ne avatkozz a felnőttek dolgába. – Akkor se román! – hajtottam a magam igazát. Ugyanolyan meséket tud, mint maga. Oszd maga román-e? ...*” Az apja nyakon verte, ne feleljen vele, de Miki csak mondta az igazát,

elment a csűrbe, ebédre sem ment be. Majd azon kesergett később, hogy Gergő elment szó nélkül. Pedig legalább tőle elköszönhetett volna.

A könyv egyik legjobban megrajzolt fejezete *Varró Eszter* elbeszélése, aki megálmodta, hogy megérkezik az életébe az, akire várt, aki gyermeke apja lehet, akivel közösen saját házuk lesz, de az álom végén a háborúban férjüket elvesztő síró asszonyok között látja magát. Szántás, vetés idején egymáshoz közel dolgoztak, s rájött, hogy ő az, akivel álmodott. Esztert nem érdekelte, hogy mit beszélnek a faluban, hogy állítólag román katonaként már járt a faluban, és akkor nézte ki magának Pálmainé házát, bár csakugyan átment a falun, fogolyként, amikor a németek vitték a magyar leventéket. „ – És most nézz rám. De jól nézz meg! Ugye, nem vagyok román? Ugye, csak rám fogják? – kérdezte úgy, mintha keserűlapuba harapott volna. -Nekem ilyet ne mondj! Nekem mindegy, hogy mi vagy. Téged nézlek, nem a fajtádat! -- Okos lány vagy, Esztike.” Eszter szintén otthontalannak érezte magát, hat gyerekből az első, és amikor elvégezte az iskolát, az anyja elküldte, tartsa el magát, akkor több lesz a hely a házban. Hatodik éve szolgál ennél a gazdánál, de a keresetét hazaadja, segíti szüleit, testvéreit. De ez is árvaság, hontalanság, egyedül, távol a szüleitől. Gergővel rokonlelkek, és szolgák mindketten, együtt szeretnének szabadulni, saját lábukra állni valahol, egy másik faluban, ahol nem veszik el a nevét, sem a származását nem tagadják. Miki mellett Eszter az, aki másokkal szemben is pártját fogja Gergőnek. „, Soha nem voltam szerelmes. Arra neveltek, hogy a munkába legyek szerelmes, akkor lesz belőlem jó szolgáló. Nem tudom, mi történt a lelkemmel. Szívemből sajnáltam Gergőt. Ha meg arra gondoltam, hogy bántják, forrt bennem a méreg, mint a megkötött kutyában. Beleéltem magam a pártolásába. Megfenyegettem Faragónét. Ha nem hagyja abba a piszkolódást, ha nem fogja be a mocskos pofáját, kitepem a haját, belerúgok a seggébe. A főjegyzőt is kihajítom az irodájából. Rimaszombatig kergetem. Menjen börtönigazgatónak, kínozza a rabokat. Gergőnek hagyjon békét. Olyan szépen mondta a földünk végében, hogy Esztike.” A kettejük kapcsolata egyre szorosabb lesz, álmodoznak, ábrándoznak, de a világ mögöttük egyre sötétebb. A faluban Gergőt gyalázzák, Pálmainé üldözi Gergőt a gerjedelmével, még az ágyába is bemászott, a kocsmáros helyére egy szlovák embert hoznak, és valami szlovák komiszárnak keresnek már szállást, akinek még a főjegyzőnél is nagyobb hatalma lesz. Az országban pedig az a hír járja, hogy a magyarokat elviszik Csehországba vagy Magyarországra, mert bűnös nép, segítettek Hitlernek szétverni Csehszlovákiát. De sokan ezt is csak üres híresztelésnek tekintik. Dologidő van, a földet meg kell művelni, nem politizálni. A szerelmesek terveire újabb árnyék nehezül. Értesítés jön, hogy Gergőt átadják a román hatóságnak. Ezért már nem tér vissza Eszterhez, eltűnik. El sem búcsúzott.

Az utolsó elbeszélő, mintegy epilógusként, Lázárné, a falu legtájékozottabbnak tartott személye, pletykafészke. „- Mit akar tőlem? -- Annyit, csupán csak annyit, Lázárné – mondta az író -, hogy itt volt ez a román. Ez a Hargitai Gergő. Mindenkinek volt valami köze hozzá. Valamilyen formában kapcsolatba került vele. Ha másképp nem, hát úgy, hogy egy ideig a falubelijének tartotta. Aztán nyomtalanul eltűnt. Mi történt tulajdonképpen? - Azt senki se tudja egészen pontosan. Az eltűnését meg homály fedi. Bár akkor este, amikor másnap már bottal üthették a nyomát, mi láttunk ezt-azt az urammal.”

Lázárnétól csak annyit lehetett megtudni, hogy akkor egész este, éjszaka kint volt, látta, hogy Gergő elhagyja a Pálmainé házát, és elindult a temető felé az erdőnek, és Eszter később mindenfelé kereste. Hiába. Másnap már mindenki tudta, hogy elment, de senki nem tudja merre, csak találgatások vannak, hogy talán megölte magát, vagy csak elbujdosott a hatóság elől, mert nem bírta elviselni a megaláztatást, amit vele, ellene elkövettek a főjegyzőtől kezdve mindazokig, akik lerománozták és nem fogadták el a nevét. Már Lázárné is kezdi sajnálni, hogy hitt a hazugságoknak, mert aki vállalja nevét, nyelvét, családját, fajtáját, az egy igaz ember. És becstelen, aki el akarja tőle ezeket venni. Aki meg önként mond le róla, az csak nevetségessé válhat, nem tisztességes emberre valló cselekedet.

A kritika összességében kedvezően értékelte a könyvet. Kiss Dénes szerint (*A MEDOSZ Lapja*, 1981. szept. 15., 18. szám, 4. old.) „könyve... sajátos műfajúnak mondható. Ha úgy vesszük, hat elbeszélés azonos főhőssel, de regénynek is tekinthetjük, amelynek hat fejezete izgalmasan egészíti ki egymást. ... Mács József finom írói eszközökkel fokozatosan bontja ki a mindvégig rejtőzködő mondanivalót. Sose harsány, nem felháborítani akar, hanem átéreztetni azt a visszásságot, amelybe százerek, milliók kerültek. ... bár a legegyszerűbb írói eszközökkel alkot, valójában remekel, ahogy fölépíti a mondanivalóját. ... S talán törvényszerű, hogy végül is befejezetlen a mű, nem tudjuk meg – nem tudhatjuk meg! – a főhős további sorsát. Ahogy az a valóságban is a történelem titka.”

Nácsa Klára (*Mács József regényeiről*, *Népszava*, 1984. január 21., 11. old.) **úgy látja:** „Sokan tartották – s talán nem is mindig jogtalanul – cselekményközpontúnak és didaktikusnak Mács József írásait. Valóban inkább elbeszél, mint átvilágít; többnyire eseményt mond el, nem jellemet rajzol; inkább tudósít, mint az egyéni sorsok drámáját bontja ki. Inkább a közösség állapota jelenik meg kissé jelképesre stilizált hőseiben, mint a személyes sors tragikumának belső rajza. Ezért marad némileg arctalan a Szélfúvásban hőse is...”

Medvigy Endre Mács műveinek értő bírálója, és az elcsatolt területek helyzetéről, irodalmáról is széleskörű és mély ismeretekkel bír (*Erdélyi Szövetség, 2009, 2. félév, 17 – 9. old.*). A *regény* ismertetésében megemlíti, hogy a nemzettudat, a sorsközösség érzésének elhalványulása és a tudatos népbutítás is hozzájárult ahhoz, hogy Gergőben a gömöri magyar falu emberei (néhány kivétellel) nem ismernek önmagukra. „Kedvesét, szíve választottját is hamar megtalálja. Mint a szürrealista alkotásokban, Mács József regényében is fontos szerepe van az álomnak. Varró Eszter csalhatatlan női ösztöneivel nem csupán megérzi, hanem megálmodja az akkor még ismeretlen férfi érkezését. Az álom hamarosan valósággá válik. Hargitai Gergővel megismerik és megkedvelik egymást. Kölcsönös rokonszenvre, testi-lelki vonzalomra épülő, egyre meghittebb kapcsolatuk a későbbiekben a gömöri falu paraszti közösségét erősíthetné. Ebben a balladás történetben is megakadályozza a vak sors vagy a nemzettudat, nemzetiségi tudat halványodásából következő végzetes félreértés, hogy az egymáshoz illő szerelmesek együtt maradjanak. ... Az író a szokványos megoldásokat mellőzve, sajátos módon építi fel regényét. Hat fejezetre, hat novellára, ha úgy tetszik, hat vallomásra tagolja azt.” Székelyhidi Ágoston (*Olvasónapló, Szenvedélyek és szenvedések, Hajdu-Bihari Napló, 1984. jan. 7., 8. oldal*) összevetve az *Adósságtörlesztés* főhősével kiemeli, hogy a fiatal tanító vagy behódol a hatalomnak, szlovákká lesz és taníthat szlovákkul vagy elhagyja a hivatását, a falut, vagy az országot is. Gergőtől viszont hatalmi önkénnyel veszik a nevét, magyarságát, mert ebben az időszakban (sem) állt egyazon oldalon a többség akarata az igazságossággal. „... a mélyben az emberi azonosság és az emberi méltóság érvényesítésének a lehetősége illetve lehetetlensége feszül. ... Vajon a fordulatokkal járó megpróbáltatáson, tisztázatlanságon ösztönösen képes lesz-e fölülkerekedni a tömeg hatalmi és politikai képviselete a tömeg javára? Ebben állt a végső tét és kérdés. Mács József pedig az erőviszonyok törvényének, a tudatosság és a cselekvőképesség korlátozottságának és szabadságának egyértelmű ábrázolásával válaszolt. Nem hagyva kétséget sem abban, hogy a többség és az igazságosság elve kölcsönösen és együtt valósulhat meg, és megvalósulhat; sem abban, hogy minden más történelmi előzmény és körülmény torzító hatását is le kell vetnie közben. Hősei ebben a térben mozognak. Ezért tévelyegtek, ezért buktak el, ezért őrizték konokul személyes méltóságukat és igazukat; ezért vállalták a terheket.” Ez a pontos látélet Mács későbbi regényeiben is markánsan felismerhető, szinte Mács írói kérdésfelvetéseinek azonosító kódja.

Botlik József (*Mács József regényeiről, Új Forrás, 1981. augusztus, 4. szám, 53-54. oldal*) kevesli az *Adósságtörlesztés* után a *Szélfúvásban* c. művének hozadékát, bár addigi legsikerültebb regényének tarja, de Dobos és Duba hetvenes években megjelent regényei mellett (*Egy szál ingben, Ívnek a csukák*) halványabbnak.

Sándor László szerint viszont (*Magyar Nemzet*, 1981. május 10., 13. old.) talán alaposabban ismerte a hontalanság viszonyait, a felvidéki írók műveit, Mács regényét az élvonalhoz való felzárkózásként értékeli. A kritikus később a két regény egy kötetben való megjelenése után ismét véleményezi ezt is (*Mács József regényei*, *Magyar Nemzet*, 1984. február 12., 6. old.) párhuzamosan Szekeres Bálint történetével, és leszögezi, hogy számon lehet esetleg kérni az alaposabb műgondot, az igényesebb építkezést, „nem vitathatja azonban az emberi sorsok drámai alakulásának hiteles, valós bemutatását a korszak történelmi eseményeinek tablóján. Lényegében ebben van Mács József regényeinek értéke.”

Jellemző a korszak „internacionalista” propagandájára, hogy a Népszabadságban Seres József (*Népszabadság*, 1981. február 4., 7. old.) ilyeneket is leírt, ma már megmosolyogjuk, de akkor ez volt az irányvonal: „Kár, hogy Mács József Hargitai Gergő esetében éppen a nemzetiségi hovatartozás kérdését élezi ki, illetve ha több szempontból ez segíti is elő az emberi szenvedélyek (szerelem, önbecsülés, megértés utáni vágy és a többi) rajzát, nem sikerült jobban tompítani ezt a felületesen szemlélő előtt így könnyen magyarkodásnak tetsző magatartást...” Döbbenet. Mintha nem éppen azért került volna négy és fél millió ember Csehszlovákiában a fasisztákkal egy szinten a megbízhatatlanok listájára, mert „megbízhatatlan az, aki német vagy magyar nemzetiségű” (a tényleges fasiszták csak másodsorban megbízhatatlanként szerepelnek ebben a rendeletben), amiért teljes jogfosztás haláltábor, halálmenet, teljes vagyonelkobzás, deportálás járhatott. Beneš dekrétumainak megfogalmazásában annyi történt, hogy a korábbi rendeletekben a zsidót átírták németre illetve magyarra, és ugyanaz az eljárás vonatkozott rájuk. És ezt nem a szerbek, románok vagy szlovákok kérik számon Mács Józsefen, hogy úgymond magyarkodik. Egyes források szerint a pozsonyi „elvtársak” kérték budapesti barátaikat, hogy Mácsra koppintsanak rá. Jellemző. Azok neve már feledésben merült, Mács regénye viszont még ma is élményszámba menő, érdekes és értékes olvasmány. Abban az időben pedig rögtön elfogyott a könyvesboltokból, és még két kiadást megélt. A kötet megjelenése után töltötte be az író az ötvenedik életévét, ám a körülmények miatt nagy ünneplés nem volt körülötte, de az Irodalmi Szemle akkori főszerkesztője nem feledkezett meg róla, és éppen a *Szélfúvás*ban c. kötetét teszi meg addigi munkássága csúcsának, és ez az írás akár a közvélemény előtti rehabilitálás védőbeszéde is lehetne: „Mács József munkássága példa az útra, melyet nemzetiségi irodalmunk megtett három évtizede során. Hosszú út, alig mérhető. A Vég nélküli gyűléstől az Adósságtörlesztésig és attól is tovább a *Szélfúvás*ban-ig nem hossz mértékkel mérhető távolságok és időegységekkel befogható történetek vezetnek, hanem olyan minőségi változások ösztönöztek emelkedés, melynek mérésére nincsenek műszereink. Nem is kellenek: az írói alkotómunka

eredményei nem mérhetőségükben, hanem jelenvalóságukban, a létükben értékesek.

Mács József alkotásai annak a következetes hivatástudatnak és írói ambíciónak az eredményei, melyek irodalmunkra általában is jellemzőek. Ez a hivatástudat nemzetiségi indítékú és a szűkebb közösség gondjaira fokozottan odafigyel. Ösztönös realizmussal az adott távlatokat helyzeti adottságaiból eredezteti. Művészi kitárulkozásában nem a nagyvilág hívása csábítja, hanem a saját közösségi dolgai rendbetételének az óhaja. Ha megtörténne, hogy az ilyen írókat emberiségközpontú világkonferenciára hívnák meg, ahol a népek nagy egyetemes ügyeiről kellene döntenie, az ő táskája, melyet magával visz, egyedien regionális, helyhez és időhöz — helyünkhöz és időnkhöz — kötődő, nemzetiségi dolgok látteleleteivel lenne tele. És igazat kellene neki adnunk, mert az egyetemesség lényege elsősorban nem a nagy méretek, az óriási összefüggések és a végtelennel való rokonság, hanem ezek mellett az a tény, hogy az egyetemesség törvényei parányi méretekben is érvényesek és a kis dolgok lényegét is meghatározzák.

Igazat kellene írónknak adni azért is, mert az alkotónak méltó feladata, hogy az általa megélt, mindenekfelett becsült és féltett szűkebb valóságot, léte egyediségét próbálja egyetemes érvényűvé és értékűvé felemelni.

Talán nem ez az egyedül járható írói út s talán nem is a leglátványosabb. Mindenesetre ez a nehezebb, mert az írónak a művek igazságát óhatatlanul a valódiság pecsétjével kell hitelesítenie. A korszellem könnyedebb és színesebb kalandokat is kínál, talán csillogóbb eredményeket is, de ez az írói tudat, nem a lehetőségekre figyel, hanem a valóságra és annak közelében marad. ... kívánjuk az írónak, hogy következetesen haladjon a választott úton s a fejlődés törvényei szerint egyre felfelé.” (Duba Gyula: Mács József 50 éves - Irodalmi Szemle, 1981. április, 366. old.)

A könyv egyébként azóta több kiadást is megélt, és ez a tény az írókat igazolja.

A tékozló fiú vezeklése

Családrege és a felvidéki magyar sors négy ételben

„Öröködbe, Uram ...” (Apám regénye – 1998, A Kos jegyében – 1999, A sötétség gyermekei – 2000, Az Űstökös visszatér – 2001)

„Az elődeim gazdag parasztok voltak. Mács János dédnagyapámra azonban már csak egy harmadrész házhely maradt. Az sem sokat termett, mert örökké úton volt, Csetnekről Budapestre hordta a vasat. A lovak elszórták a trágyát, a fuvardíj meg a kocsmárosok zsebébe vándorolt. Három fiúgyermeke így csupán egy házhelynyi belsőséghez jutott. Dédnagyapámat a legkisebb testvér jogán az út melletti rész illette volna meg, de a bátyját megválasztották bírónak, s ez a körülmény azt mondatta vele:

— Menj te hátra, Jancsi, furcsa lenne, ha a bíróhoz hátra járnának a nagy sárban!

Dédnagyapám engedékeny természetű ember volt, beköltözött hát a tavasszal és ősszel sártengerrel körülvett szalmatető házába. Zsórból nősült és a felesége öt gyermeket szült...” - kezdi a régényszöveget az író, és már a címadás valamint a kezdő sorokban előbukkanó motívumok is meghatározzák a helyszínt, az idősíkot és a szellemiséget. A korábbi regényeiben is gyakran előforduló zsoltáridézetek a sárospataki iskola és a bátkai református közösség szellemiségének a hozadékát tükrözik. Viszont műveit is végigkíséri és tudat alatt is benne munkálkodik a kisemmizettség érzése, az örökös megaláztatás és engedelmes félreállítás kényszere, amely a szegénysor, a Szívos-szög dagadó sarából a dacos kilábalást, a kiszabadulás elszánt akarását táplálja. Mert nincs föld, nincs gazdaság, nincs ló. Az apja ezért nem lesz gazda, „csak” kőműves. Vissza- visszatérő motívum ez: „nem a gyerek sok, a föld kevés”. A cím viszont egy másik helyzetképből indul és egy másfajta szabadulás vágyát sugallja: megszabadulni hazugságoktól, az idegen uralom alól, kiszabadulni az otthont és hazát meggyalázó

országrontó pogányok markából. Bocskai óta a református templomokban terjedt és vállt közismertté, hogy *„Dobunkat perdítvén, trombitát zendítvén Jézust, Jézust kiáltunk. Gyakran könyörögjünk, vitéz módon éljünk, országvesztőket rontsunk! Szegény szép Hazánkért, magyar koronánkért ideje vagdalkoznunk.”*, ahogyan azt Debreceni Szappanos János megírta volt, mert akkor is és most is időszerű a 79. zsoltár minden sora: *„Öröködben, Uram, pogányok jöttek, És szent templomodat megförtöztették.”* Az író egész életművével is kérdezi, hogy miért mérte ránk a Mindenható ezt a büntetést. Nem idézi ugyan szó szerint a zsoltár minden versszakát, de aki végigolvassa a szent szöveget, annak egyértelmű, hogy milyen igazságtételt kíván: *„Jusson elődbe siralmok azoknak, kik az rabságban sohajtnak és sírnak, Siess, ments meg, hogy ők el ne vesszenek, kik immár halálra ítéltetnek. Szomszédinknak éppen fizess meg hétképpen, Azmit rajtunk műveltek. Hogy téged, Úr Isten, szidalmaztak szörnyen, Fizesd meg őnékiek.”*

Amikor az író 1991-ben nyugdíjba mehetett, otthagyta a Hét szerkesztőségét, a megbolydult pozsonyi világot, amelyben úgy érezte magát, hogy az előző rendszer ugyan összeomlott, de ő is, mint sokan mások, a romok alatt rekedtek, míg akik fent voltak, azok vígan sütögetik a pecsenyéjüket a maguk számára elsikkasztott közvagyon tulajdonosaként. Újabb címkézések, megbélyegzések, kategorizálások tanúi lehettünk. A közéletben is tapasztalható elpocsolyásodás elől elvonult felesége falujába, Páskaházára, ahol első nagyregényét, az *Adósságtörlesztést* is írta 1964-ben. A tájban felfrissül otthonérzete, az ízes palóc nyelv pedig felszínre hozta az emlékeket. Elővette hegedűjét, kipróbálta a templom orgonáját, énekelt a zenetanár sógorral, pálinkát főzött a szomszédokkal. Elmerült az időben, hallgatta a kortársak visszaemlékezéseit és a fiatalabb nemzedék véleményét arról, miként élik meg a messiásként várt szabadságot, aminek sem gazdasági, sem nemzeti hozadékát nem látták. És ha távolról érkező barátok tértek be hozzá, akkor az éppen feldolgozás alatt lévő témájának ötletei és a világmegváltó ábrándok mellé jó hazai pálinkával és füstölt kolbásszal kínálta őket. Visszavonult, mint annak idején) a stósz hegyek közé Fábry Zoltán (bár ő egy egész életre). Elővette Fábry leveleit is, Szij Rezső, Boros Zoltán, Szabó Pál, Balogh Edgár, Ruffy Péter biztató sorait, és néhány tucatot az olvasók hozzá írt hálálkodó üzeneteiből, amiket a szilencium idején is előkotort, hogy megbizonyosodjon, van kiért és van miért. Örvendezett lányai, unokái látogatásakor, s ilyenkor felesége, Juci néni igazi jó bablevessel vagy sztrapacskával rukkolt elő. Felment a hegytetőre, ahonnan néhány regényhőse is szemléte egykor a világot s a történelem változó széljárásaival dacoló falut. Gyakorta felháborodott,

felemelte a telefont, ha a politikai zűrzavarban ismét a magyar nép ellen fordították a közhangulatot, és még inkább elkeseredett, amikor magukat magyar újságíróknak nevező tollforgatók vagy önjelölt hordószónokok a nemzetvesztő téveszmék szekere mögé álltak. Néha helyettük is szégyenkezett. És még inkább tudatosította az írástudók felelősségét, a végvárakba szorultak fontosságát. Ez is kellett ahhoz, hogy megszülethessen ez a hatalmas mű.

A tetralógia megírását ösztönző tényezőkre vonatkozólag három önvallomást is felidézhetünk az írótól:

Hetvenedik születésnapjára 2001-ben Fónod Zoltán beszélget vele az Irodalmi Szemlében:

„ -- ... tervezett családregegyed három kötete elkészült. Mi készítetett erre a vállalkozásra ?

— Most ez bizonyára furcsán hangzik, de Zalabai Zsigmondnak része volt a készítésben. Nyilván figyelmesen elolvasta az Új Szóban két egymást követő egész oldalas írásomat A hóhér ne rehabilitáljon címmel. Egyik legutóbbi budapesti írószövetségi közgyűlésünkön hosszan elbeszélgettünk, s azt mondta: Jóska, ajánlok én neked valamit, írd meg regényesen az életedet! Megragadt bennem Zalabai Zsigának ez a készítése, s Páskaházán évekig gondolkoztam azon, hogyan álljon össze egy „nagy” regényfolyamban az életem? Aztán kirajzolódtak előttem a dolgok. Kell hozzá apám, anyám, nagyszüleim élete, a falum legjellegzetesebb paraszt- és napszámos embereinek az élete, a szűkebb-tágabb szülőföld, amelyről Görömbei András írta a Tiszatájban regényeink kapcsán, hogy a mi hazánk se nem Csehszlovákia, se nem Magyarország, hanem az földdarab, amelyre rányitottuk a szemünket, amelynek a megélt emlékeinket, élményeinket köszönhetjük. Egyszerűen, sok vívódás-töprengés után hozzáfogtam a munkához, s 1998-tól évenként jelent meg regénytetralógiám (Öröködbe, Uram,,) egy-egy darabja Most a befejező, negyedik kötetet írom, ha semmi nem jön közbe, még ebben az évben megjelenik.” (Irodalmi Szemle, 2001/4. 36. old.)

Az egykori bátkai református lelkész, Urbán Károly születésének századik évfordulójára megjelent emlékkönyvben olvashatjuk Mács emlékezését is (2015): „Ahogy öregszem, sokszor eszembe jut, megelevenedik a szemem előtt. Sokat köszönhetek neki. (...) Kire hallgatott volna apám a fia sorsának alakításában, ha nem Urbán Károly nagytiszteletű úrra, aki 1938 utáni ismét magyar világban végig a Hangya Fogyasztási Szövetkezet elnöke volt. Apám meg a bolt és a kocsmá vezetője. (...) A háború után, Sárospatakon Kódoböcz József tanár úr egyik nap megállított az intézet folyosóján, hogy elküldene engem legátusnak valamelyik felvidéki református községbe. (...) Legátusi munkám első véleményezője Urbán Károly nagytiszteletű úr volt.

- No, Dodi, megvan a tekintély, el ne játszd! – súgta a fülembe.

(...) Aztán kezdtek másképp alakulni körülöttem a dolgok, osztályunkból öten hagytuk el a tanítóképző internátusát (s mentünk a népi kollégiumba). Úgy viselkedtem akkor, mintha falum templomában soha nem lettem volna legátus. (...) a hirtelen elhatározást később megbántam, a visszatérést meg restelltem. Az a hír mentett meg, hogy Miskolcon a Lévy József Gimnáziumnak pedagógiai tagozata is van. (...) a nagytiszteletű úrral személyesen csak akkor találkoztam újra, amikor a Szélfúvásban című regényem is megjelent. Tornaljára hívtak író-olvasó találkozóra, s nagy meglepetésemre és örömömre ő is eljött, kezében a regényemmel. Értésemre adta, hogy a jó pásztor nem felejtkezik el eltévedt bárányáról! Mint ahogy én sem felejtkeztem el róla. Több regényemben is szerepeltettem. És úgy, mint a hit és a magyarság megtartóját.

(...) Amikor ötvenéves koromhoz érkeztem, Hét című képes lapom kétoldalas beszélgetéssel köszöntött, amelynek a legutolsó kérdése így szólt:

- Mi a tervem az irodalmi jövőmet nézve?
- Szeretném megírni a tékozló fiú történetét! – feleltem határozottan.

Elgondolásom nagy hatással volt hajdani lelkipásztoromra, mert azonnal levélben üdvözölte a szándékomat. ... tetralógiám Deres Ákosa is Urbán Károly nagytiszteletű úr! A tékozló fiú pedig én vagyok benne...”

Ám erre az adósságtörlesztésre szabadon és hitelesen csak a rendszerváltás után kerülhetett sor.

„melyek voltak mégis életem meghatározó élményei, arra azt felelhetem, hogy például a negyvenöt utáni magyar deportálások ideje Csehországba, amikor a falumhoz közeli Balogtamásiban az unoka- bátyámék csűrjénél végignéztem azt a borzalmat, amikor a fegyveres katonák hajánál fogva kirángatták házából a szomszédban lakó, ordító özvegyasszonyt és a testi fogyatékos fiát, s mint a zsákot, feldobták a teherautóra. Halálomig nem tudok szabadulni ettől a szörnyű emléktől. Az is felejthetetlen élményemmé vált, amikor hívásukra felkerestem Csehországban a volt szudétanémet területen rekedt magyarokat, akik elmesélték nekem, hogyan kerültek oda, és miért ragadtak ott.” (Mács József válaszol Csáky Pál kérdéseire - Mács József: Szolgálatos irodalomra lenne szükség napjainkban , Tények.sk, 2017.02.11.)

Tegyük azonban hozzá, hogy ezt a művet ketten írták. Az író édesapja szintén nagy mesemondó volt, és amikor a fiához Pozsonyba költözött, hogy ne unatkozzon (elfoglalja magát), üres füzeteket kapott, hogy írja le emlékeit. Így ezekből az „emlékiratokból” és a sokszor elmesélt történetek mély gyökerű és szerteágazó tölgyfájából faragott emlékoszlopot, regényt a

„tékozló fiú”. Az első kötet „Apám regénye” teljes mértékben mások emlékezetén alapul, mert éppen az író megszületéséig (1931) öleli fel az előző Mács nemzedék életútját. Ahogy a nagyapa már a szegénysoron, csekélyke földdel, a huszadik század elején próbál megkapaszkodni, majd a fia kitanul kőművesnek, megjárja az első világháborút, eljut Bécsbe, Budapestre, s mire hazatér, már ellopták fejük fölől a magyar haza fedelét, s Csehszlovákiában találja magát az egész Felvidék, benne Bátka is csak alig tíz kilométerre északra a határtól.

„Egy őszi napon arra ébredt Bátka, hogy plakátok virítanak a kapukon. Október második vasárnapján nagygyűlésre hívtak minden magyart Rimaszombatba. Felkerekedett a Balog-, Rima- és Sajó-völgy népe, és elársztotta a város szépen gondozott kertjét. Több ezren jöttek össze. Apámék is mentek Bátkából, Tamásiból még cigánybanda is kísért a kis falu magyarjait. ... Cinke István püspök úr dörge delmes hangon mondani kezdte a beszédét, olyan csend lett:

- *A piros – harsogta – megmaradt arcunk tüzességén, amiért elcsatoltak a hazánktól. A fehér meg sápadtságunkat jelképezi, hogy összeszorított fogakkal tűrjük a ránk kényszerített sorsot! A zöld pedig a reményt élteti benünk, és a költő szavait juttatja eszünkbe: Ránk virrad még valaha, Nem lesz mindig éjszaka a magyarnak!*

A püspök úr folytonos éljenzés és úgyvanzoás közben mondta el a beszédét, s a hatóság embereinek annyira inukba szállt a bátorságuk, hogy betiltották a nagygyűlést.”

Közben megismerjük a korabeli gömöri palóc falu életét, szokásait, belső viszonyait, társadalmi rétegződését, a legények udvarlási módszereit, s azt is, hogy miként tudja elhódítani a rimajánosi udvarlók elől Molnár Margitot, aki az író édesanyja lesz.

„Az esküvő napján négy kocsi és egy szekér állt a Szívos-szögi ház elé, s apám, a vőfély, a koszorúslányok és a további kísérők elviharzottak Jánosiba. A kocsisok csengőt kötöttek a lovak nyakába, amelyek kicsalták a ház elé a bakti és a rimaszombati kíváncsiskodó népet. Mindenki megbámulta a kocsisort, az első fogaton feszítő apámat, a fekete ruhás, fehér inges vőlegényt, aki a hűvös, szeles idő ellenére fedetlen fővel készül átélni élete legszebb napját. A lovak kitettek magukért, lehet, a koszorúslányok visongásaitól vadultak meg, mert fél tizenkettőkor már Jánosiban voltak, beálltak Samu István udvarába.”

Szociográfia, kaland, adomázás és az események jól szerkesztett folyamata teszi nagyszerűvé ezt a regényt. A második rész, „A Kos jegyében” már önéletírás, de itt is, mint majd a későbbi részekben folyamatosan az író

életével párhuzamosan vagy egybefonódva az édesapa életének eseményei, fordulatai és gondjai is megjelennek, ráadásul elég pontos időrendi besorolásban, így a Felvidék történelme képezheti a háttérét. Kutatók, történészek számára is csemege lehet az 1938-as visszatérés leírása, a magyar közigazgatásba való visszarendeződés érdekességei és gyakorta bürokratikus buktatói, avagy a háborús viszonyok megelevenítése, amit már gyerekszemmel követ, s nem ritkán gyermeki felelőtlenségek közepette él túl. Közben derűs pillanatok is megélhetünk a kisiskolás majd rimaszombati gimnazista legénykéről, bár ez a cselekményszál is megkeseredik, amikor a háborús berepülések miatt az iskolát bezárják, s háború után a magyar gyerekek számára meg sem nyitják. Sok olyan történet eredeti modelljét ismerhetjük meg, amelyekkel korábban több regényében is találkozhattunk. Amint a háborút követő események, a magyarokat ért kisemmizés, jogfosztás és deportálások korszaka is teljességében tárul elénk. Itt válik érthetővé és értelmezhetővé Mács József egész életművének indíttatása. Nem csupán azért, mert gyerekfejjel és a gyermeki képzeleten átszűrve ezek az élmények megrázó hatásúak lehettek, hanem azért is, mert az 1945-től napjainkig húzódó hazugságrendszer az állampropaganda és az állampolitika szintjén tagadta ezeknek a tényeknek az igazságtartalmát, s társadalomlélektanilag máig feldolgozatlan traumák terhelik a párbeszédet, a közbeszédet és az együttműködést a szlovák nemzettel. Mács azon kevesek egyike, akik leghamarább kezdték használni a nyilvánosság erejét a gyógyuláshoz, bár közel negyven éven át ezért nem dicséretet, hanem megrovást és elhallgattatást kapott. Olyannyira, hogy még a rendszerváltás után egy évvel a liberalimus „nemzetnélküli”, kozmopolita posványába süppedt Irodalmi Szemle is (az egyetlen magyar nyelvű irodalmi lap) simán megfélekezett 1991-ben Mács József 60. születénapjáról. Miközben világrengető eszméket hirdetnek, szólamokat szajkóztak és semmitmondó esztétikai közhelyeket puffogtattak, megfélekeztek a valódi helyzetről is, amely köszönő viszonyban sem volt ezekkel az álszent szövegekkel. S aki mégis nemzetben, magyar közösségben, magyar családban gondolkodott, az máris megkapta a nacionalista, kirekesztő, intoleráns jelzőt. Ez a kis előre pillantás azért is fontos, mert láthatjuk, milyen jelentősek Mács regényei erről a korszakról. Ő maga erről így szólt a Magyar Naplóban 2016-ban: *„Bizonyos körök mindent elkövettek azért, hogy az 1989-es rendszerváltás után már semmilyen szinten ne rúghassak labdába. Egykori nómenklatúrás alakok kezdtek káderezni: mintha nem is történt volna rendszerváltás! Rehabilitációs bizottságok váltották egymást a Csemadokban, de az ügyem nem mozdult előre. Végül Dobos László és Vadkerti Katalin álltak ki mellettem”* A második kötet azzal fejeződik be,

hogy a két évi vakációnak vége lesz, mert tanulhat magyarul, mehet Sárospatakra: szökve, bujkálva, titokban, az éjszaka leple alatt át a határon.

A regény első két kötetének megjelenése után Duba Gyula, Tőzsér Árpád, Juhász Dósa János majd Cselényi László is elismeréssel szól erről a hatalmas vállalkozásról.

„Az író módjával használ metaforákat, nem él az átvitt képi ábrázolás módszerével, a szimbolizmust is elkerüli. A közvetlen és pontos magyaros stílus nyelvezetén mesél. Dramaturgiáját az élet folyása és az időben történő eseménysorok rendje határozza meg. Megkapó szöveg keletkezik, olvasmányossága mellett lényegretörőnek is érezzük. Jó érzéssel olvassuk, hatalmába kerít, sodrása magával ragad. Hatásán gondolkodva ráébredünk, hogy a szöveg varázsa rejtettnek tűnő, mégis ható líraiságában rejlik. A szabályos és tömör kijelentő mondatok sajátos költészetében. Úgy érezzük, valahol a lelkünk mélyén szólítanak meg. S amikor ennek okait kutatjuk, keressük a szöveghatás alapvető indítékait, váratlanul és meglepően a tényekre bukkanunk! Megsejtjük a mindennapi dolgoknak, az élet puszta tényeinek a költészetét. A fogalmak mögött megérezzük az életet! A reális valóságot érezzük meg, pőre szociológiai egyszerűségében s mégis emelkedetten. Az író bizonyos értelemben a nyelv elsődleges hivatásának, a közlésnek a rehabilitására vállalkozott. Stilizációra tehát alig törekszik. A közvetlen kifejezésmódot követi, ami némi szociológiai jelleget (is) ad szövegének. (...)Az élettények láncszemként kapcsolódnak egymásba, dinamikus duzzadó patakként csobognak, ugrálva és nekilódulva térben és időben. Mintha a véletlen dobálná egybe őket, mintha inkább csak információs értékük lenne, jellem-, hangulat- és tényközlő rendeltetésűek. Az emlékezés logikája, a képzettársítás gazdag ragasztóanyaga és a történések térideje tartja össze őket. Végül azonban olyan prózaszöveget alkotnak, mely egységes és hiteles, gazdaságos és dinamikus tömör, mint zárt partjai között az ösztönös, mégis a céltudatosság látszatát keltő, siető folyó. Később ismerjük fel, hogy az író személyesen is jelen van a szövegben. Miközben tényeket közöl, igazából mégis csak mesél! S a mesélőnek stílusa van. Ebből következik eredetisége és vonzereje. A szöveg tehát nem ösztönösen ömlik valahonnan valamerre, útját határozott írói szemlélet és eredeti nyelvérzék egyengeti. S ekkor látjuk, a tényeket az írói látás őszintesége és okos derűje emeli meg. Jól érvényesülnek benne a gömöri nyelvezet logikája és a gondolkodás népi ízei. Mintegy nemessé tesz a történetet. Emberi létjelekből és gömöri sorsokból, egy sajátos népi világ mindennapi történelméből áll össze olyan virtuális valóság, melynek bárhol is lépünk a sodrába, a felvidéki magyar sors huszadik századi lenyomatával találkozunk. A képet az író humora

gazdagítja. Esetenként népi archaizmusoktól sem mentes, míg az korfestő vagy az időre jellemző lehet. Ha a szöveget Erdélyben írják, modorát góbélátásnak nevezhetnénk. így azt mondhatjuk, sajátosan hazai s azon belül is — gömöri észjárás.” (Duba Gyula.: *A tények költészete. Irodalmi Szemle, 1999. nov.-dec. 134 – 137. old.*)

Duba nem csupán azt tartja korszerű irodalomnak, amelyik néha túlkompensált, rétegesen komponált nyelvi elvonatkoztatásokkal válik érdekessé (gyakorta értéktelenné is), hanem a mesélő irodalomnak is megvan a helye, amely egyszerűségével, nyelvi tisztaságával, egyértelműségével tud olvasmányos, élvezetes és kíváncsú lenni, „amely az életszerűség és valóságosság vonásait reálisan megőrzi s amellyel korszerűnek mondható, stílusában eredeti és szemléletében modern. Mács regényét ilyen értelemben tartom érdekesnek és eredményesnek. Jellegzetes életsorsokat ötvöz hiteles népi világ miliőjébe, mely fölött, a dimbes-dombos táj és sajátos faluvilág felett végzetként ül a történelem. Ez Gömörország!” Sebészi pontossággal érzékeli és elismerően értékeli Mács világszemléletének és alkotói stílusának ütőerét. Ezen nem is csodálkozhatunk, mert Duba az egyik legalaposabb ismerője és elemzője Mács életművének, ami a pályatárs (nem vetélytárs!) tiszteletteljes odafigyeléséről tanúskodik. Tózsér főhajtása viszont azért is meglepő, mert a hatvanas évek derekától kezdődően szikrázó nézetcsörtéket vívtak a hagyományos és a modern irodalom értelmezése jegyében. Itt Tózsér azt is belátja, hogy valami nem csupán attól lehet korszerű, mert új, mert más, mert érdekes, hanem attól is, hogy tisztán eredeti, hagyományos és egyszerű, amikor nem a távoli asszociációk, hanem a bennünk élő emlékek lényegülnek át nemes irodalommal: „... az irodalomban ma nemcsak a “népinek”, a “faluirodalomnak” nincs árszáma, bizonyos társaságokban már egy népdalt sem lehet úgy elénekelni, hogy az éneklőt meg ne mosolyognák. S ebben a szublimált irodalmi világidőben akár bátor tettek is számíthat, ha valaki egyenesen “faluregényt” mer írni. Mács József Öröködbe, Uram című művének eddig megjelent két kötete ilyen bátor tett. (...) a szlovákiai Magyar írásbeliség második világháború utáni történetében úttörő jelentőségű. Az emlékiratnak és a vallomásos önéletrajznak azt a szociográfia-tárgyiságú műfaját ugyanis, amelyet irodalmunkban a hetvenes évek legelején Sütő Andrásnak sikerült kimunkálnia, a felvidéki tájhoz, lélekhez, történelemhez a nevezett két könyvével a pozsonyi szerző alakítja hozzá. (...) újratemeti, illetve megteremti azt a nyelvet, amelybe a “neofelvidékiség” világtapasztalata belesűrűsödik..” (Tózsér Árpád: *Ugyanabból – másként. (Mács József: Öröködbe, Uram című faluregényének két kötetéről). Szabad Újság, 2000. augusztus 16. / 8. oldal.*)

Duba a második kötet megjelenése után újabb elemzésbe fogott, immár a tettek költészete címet adva a munkájának:

“A mű magja a Mács család. A történelmet regényben megmutatni komoly kihívás. A munkát sajátossá teszi az író módszere. Egyszerű szavakkal és érthető gondolatokkal, mély átéléssel és okos derűvel mondja el, mi történt velünk! Mesélni akar rólunk — nekünk. Elbeszél. Bonyolult irodalmi iskolák és modern művészi kánonok korában nagy szó ez! Már-már kockázat, amikor a prózai mű nyelvezete szinte minden és a nyelvi forma a tartalom lehet. Olyankor, amikor némely író beleizzad, hogy minél sajátosabb stílusa legyen. Nyelvezete, amely érzékletes és elvont egyszerre, áttételes és közvetett, teli eredeti szóhasználat, metaforikus és szimbolikus sejtetéssel, belső monológokkal és a művön belül mesterkedő szerzői kommentárjaival, tisztázatlan posztmodern kedéssel. Hát ezzel a korszerűnek hitt esztétikai divattal néz szembe Mács József, és nem eredménytelenül. Úgy minősíti, hogy túllép rajta az egyszerűség felé.”

“A regényidő a harmincas-negyvenes évek Gömöri téridő, melyből a könyv végén Sárospatak felé nyílik út. Keskeny ösvény, amely a jövő felé vitt. Ma már ritkán jutnak eszünkbe azok az évek más korok súlyos vagy kevésbé vészes hordaléka betemette, aztán ezekre is új rétegek nehezedtek. Az emlékezés tartományai olyanok, mint a föld szerkezete, egymásra boruló rétegek őrzik történetét. De ha avatott író jeleníti meg a múltat, varázserő érintette s élni kezd. Hogy miért vizsgáljuk benne a tettek költészetét? A tett — az ember! A tények a valóság elemei, a tettek az ember erényei vagy bűnei. így lesz teljes az életről alkotott képünk. A jó irodalom nemes igazságokat ébreszt bennünk. Önmagunkra döbbenünk, csodálkozunk. Mindennapi dolgaink és egyszerű cselekedeteink valamilyen felsőbb szempont folytán jelentőssé válnak. A kamasz számára egy kis póniló hosszú időre a vágyak netovábbja és a boldogság tiszta forrása lehet. A szlovák faluban nyelvet tanulni, majd az idegenségből megszökni óriási kaland és már-már a sorssal való szembenézés. Hadak kavargása, szétkallódott fegyverek birtoklása, nyelvtiltás és aszályos nyár mind-mind az ember sorsának alattomosan lefelé árnyait rejtegeti. Tetteket követelő helyzetek, megannyi cselekvés. A maguk idejében az élet könnyörtelen kényszere! Ma olvasva mintha az idő hangja és a táj lelke szólalna meg és érthető emberi nyelven beszélne arról, mint lehet, hogy itt vagyunk és élünk, s a hozzátartozóink velünk vannak, milyen erők kötnek ehhez a földhöz és éppen ehhez. Minden irodalmi mű bizonyos értelemben mítoszteremtés. A Kos jegyében a magyarság sorsvállalásának és élni akarásának mítosza is.” (Duba Gyula: A tettek költészete (Mács József: Öröködbe, Uram II). – Irodalmi Szemle, 2000. május-június (XLIII. évf. 5-6. szám), 143-146. oldal)

Duba megállapításaiban csupa telitalálatot láthatunk akkor is, amikor arról ír, hogy miként nőnenk meg, válnak Mács művében nemes anyaggá a múlt értékei, az egykori tettek emlékei, és miként lesz belőlük felismerés és fontos

tanulság. Mács arra vezet ebben a műben is, hogy keressük a dolgok derűs oldalát, amely nem a lemondást erősíti, hanem az életkedv ösztönzője lehet, de ugyanakkor bátor önvizsgálattal, önértékeléssel nézve a megtörtént eseményeket, hogy ez legyen önismeretünk forrása, ami az önbizalmat és önbecsülést hiteles tiszta fénybe állíthatja. Ez ad alapot és hitet a megmaradáshoz.

„Néha iróniával, máskor megértő mosollyal, együttérző száналommal figyeli az életet, életünket. Megérezzük, hogy kisebbségi történelmünk, amit lassan egy évszázad során megéltek elődeink és mi magunk, az emberiség tapasztalatainak a fontos része lehet. A miénk s egyben a világé, mert a könyvek emléket állítanak neki, megörökítve az időt és megkeresve benne az embert. Egyszerű életek komolyságát érezzük az Apám regényében és a Kos jegyében s egyben létünk esélyeit. Mács stílusa nem egyszerű, mesemondó szófolyam. Nagyon is kimódolt, tárgyilagosan költői és érzéki, az író sajátos humorával átítatva, az irónia bölcs felülnézetéből szemlélődve, ami talán a legnehezebb. Nevezetesen, élni akarásunkban és tetteinkben megpillantani esendőségünket is, s kissé úgy látni önmagunkat, mint egy idegent, akit azonban szeretünk, és megmosolyogva kicsinységét, a vétkeit is megbocsátjuk. A sajátos gömöri gondolkodásban, amely az író sajátja, népi furfangosságtól és csavaros eszű huncutságtól az ember szeretetéig és az élet csodáló ámulatáig ívelnek a színek. Elgondolkoztatnak és tanítva szórakoztatnak. A fiatalok olyan világot ismerhetnek meg belőle, amilyennel már nem találkoznak, a szüleik révén valahogy mégis magukban érzik, ösztöneikben, s talán a génjeikben sejthetik emberi méreteit és árnyait.” – írja Duba.

A harmadik kötet, *A sötétség gyermekei* mintegy tíz évet ölel fel, és már szélesebb látókört, nagyobb mozgásteret kínál az író gyerekkori kibontakozásához és a regény történéseihez is. Mácsról azt tartották, hogy rossz címadó, de itt kiváló, mert a sötétség kettős értelmű. A sötétben, országhatáron átszökdöső diákok azért rejtőzködnék, hogy a beneši vészország jogfosztásai előtt elmenekülve anyanyelven tanulhassanak, majd visszatérve a lelkekre sötétséget borító kommunista rendszer ifjúsága próbál valódi világosságot lelteni a hamis reflektorfények helyett. Sárospatakon nincs egyedül. A református kollégium hagyományait őrző szellemiségbe csöppen bele, ami valamiképp tanulási vágyát és kedvét is meghozza, s a legjobbak közé sorakozik fel. Felkarolják, mint a felvidéki üldözött testvérek egyikét, de másokat is, hiszen a Bodroghöz közel több tucatnyian vállalják ezt a nem is veszélytelen kockázatot. A szobafőnöke Tolvaj Bertalan lesz, csoporttársa pedig Dobos László, aki a *Földönfutók* c.

regényében szintén feldolgozza ezt az időszakot. Mindkettőjükkel újra találkozik majd Pozsonyban, és bajtársakként élik meg később a rövid időre reménykeltő hatvannyolcas változásokat, amiért később hallgatásra ítélve félreállítják őket. Kiváló tanárookra, zsoltáros és verstanulást serkentő tudáspróbákra emlékezik vissza, tanulmányi versenyekre, falujárásra és kedvesen derűs diáktrefákra. Ám egy év múlva elcsábítja a népi kollégium fényesszeles ígérete, ami után előre menekülve kerül Miskolcra, a tanítóképzőbe, ahol életre szóló színházi élmények is érik. Itt ismerkedik meg egy másik gömöri szökdösővel, Takács Andrással, aki az ötvenes évektől kezdődően a felvidéki magyar néptáncmozgalom meghatározó egyénisége lesz. 1949-ben, a magyar oktatás engedélyezés után hazatérhetnek, illetve Pozsonyba a magyar iskolák katedráira készülődő fiatal nemzedék tagjaiként. A káprázat és szemfényvesztés megteszi a hatását, hiába látják odahaza, hogy a valóság nem egyezzik azzal, amit az újságok címlapjain olvashatnak, a propaganda mégis erősebb. A szűkös viszonyok ellenére lelkesek, mert önálló feladatokat kapnak, nagy építkezéseken dolgoznak nyaranta, az ifjúsági szervezetben saját akaratuk támogatóját és megtestesítőjét látják. Csábító ajánlatokat kapnak. Alig van újságíró a lapoknál, de már megjelenik az Új Szó, Új Ifjúság, Szabad Földműves. Tudósításokat majd könyvismertetéseket lehet írni, s még a gyengécske versek is megjelenhetnek. Közben leérettségizik, megismerkedik nagy szerelmével, a páskaházi Máté Juliannával, akivel egy életre összekötik sorsukat. Még tanul, amikor ajánlatot kap Lőrincz Gyulától, hogy legyen az Új Szó szerkesztője, pedig mehetne tanítani Királyhelmece, ahová már kinevezése is volt, vagy Moszkvába, továbbtanulásra, de ő a családot választja és Pozsonyt. Derűs kalandok, ám fenyegető pillanatok is kísérik. Elég egy hazug megjegyzés, s a másik már védekezni sem tud. Átteszik a mezőgazdasági rovathoz, járhatja a szövetkezeteket, írhat sikeres szövetkezetesítésről, aljas kulákokról, sokszoros tervteljesítésről, a klerikális reakció bűneiről. Erről szabad, mert erről kell írni. Pedig ő mást akar: lírai riportokat, hiteles emberi sorsokat, és bele-belecsempészni azt is, amiről tilos. Élvezetes olvasmány ez az életregény. És igazi kordokumentum. Mindezzel párhuzamosan a kőműves apja szemével azt látjuk, miként alakul át a gömöri falu, hogyan lélegeznek fel a deportálási fenyegetettség időszaka után, de újabb kihívások elé kerülnek ismét. Magángazdaság vagy közös, beszolgáltatás vagy munkaegység, templom vagy iskola, úrvacsora vagy pártgyűlés, megmaradni embernek és magyarnak vagy pedig behódolni a hatalom elvárásai előtt. Írói ambíciókra is alkalom nyílik. 1953-ban egy antológia szereplője, majd 1955-ben első önálló kötete, a megjelent írásainak

(riportok, karcolatok, elbeszélések) válogatása *Végnélküli gyűlés* címmel. És az első húsbavágó kritikák, mert mire megjelenik és a polcokra kerül, éppen kezdenek leszámolni a sztálinista sematizmussal. S ekkor már két gyermek apja a szűk bérlakásban (Ildikó 1954, Tünde 1955). Irodalmi, szerkesztőségi viták, főszerkesztői elvárások, intelmek, dorgálások. Falujárás, riportutak. Még a szlovák vidékekre is kiküldik. És érlelődik a helyzet Magyarországon, a pozsonyi magyar értelmiség is rokonszenvvel fogadja a változásokat, majd döbbséggel némasággal a szovjet tankok bevonulásának és a véres leszámolás kegyetlenségének hírére. Miközben az Új Szó az első oldalain a pártközpont lapjaként a magyar nép és a magyar forradalom ellen uszít. És ekkor halt meg Bátkában (XI. 25.) Mács József édesanyja is. „*Lehetsz-e bölcs, lehetsz-e költő, mikor anyád sikolt ... ?*” – visszhangzanak benne is, kétszeresen gyászosan Dsida sorai. Aztán jöttek az átvilágítások, ki mint viselkedett, vélekedett a magyarországi helyzetről. Újabb ok, esetleg ürügy a tisztogatásokra, főszerkesztői érdemeket szerezni az éberség területén. Babos László költőt a rendőrség a Hét szerkesztőségéből vitte el, s örökre eltűntették a sülyesztőben. Mácsot „csak” kirúgták egyik napról a másikra 1957 január 5-én. Fél évig nem volt állása. Az a Dénes Ferenc rúgta ki, aki az újságírás terén ugyan semmit nem jelentett, de a Szovjetunióban korábban lágerparancsnok volt. Nem feledte még a sztálinista módszereket, és a lapnál talpnyaló szesztestvéreket is talált. Mácsék magukhoz vették a magára maradt édesapát, aki ekkor nem könyörületből, hanem végül is családfenntartóként lehetett jelen. Mint okleveles kőművesmester hamar munkát kapott egy pozsonyi építővállalatnál. Végül az író egy fél év múlva Szőke József főszerkesztő jóvoltából felvették az ifjúsági szövetség lapjához, az Új Ifjúsághoz. Azonban a gyanús személy bélyegét már nem vették le róla a hatalom éber őrei. Babos László kapcsán őt is bevitték, kihallgatták, mintha valami bűnöző után nyomoznának, vagy még alaposabban. Ekkor jelent meg a *Téli világ* című kötete, amely akkor címével is jól rímelt erre a rideg, hideg, fagyos esztendőre egy évvel a magyar forradalom leverése után. A sötétség gyermekei már tudatosították, hogy az elsötétítés még eltart egy ideig, de azt is, hogy nem maradhatnak tétlenek.

A negyedik könyv a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas évek történéseit öleli fel, és apja halálával, közvetlenül a rendszerváltás előtt zárja elbeszélését. A következő húsz évet pedig nem írta meg soha. Hiányzott hozzá az a fonál, amibe addig kapaszkodott, vagy az az útmutatás, amihez igazodhatott. Mint élő lelkiismeret kísérte addig.

Az üstökös visszatér cselekményének elején ismét felpörögnek az események, amelyek már az 1968-as időszak felé irányulnak. Az irodalom mellett a közélet is felpezsdült:

„A hatvanas évek eleje, ha másféleképpen is, mozgásba hozta az életemet. Pontosan úgy, ahogy Szőke Jóska korábban már jelezte, egy láthatatlan karmester vezényletével, egyesíteni kezdték a dél-szlovákiai magyar iskolákat (a déli részekre erőszakosan betelepített szlovák iskolákkal!). A vak is látta, hogy a dobpergéses állandó propaganda hatására (ha érvényesülni akar a magyar gyerek, tanuljon meg szlovákul) egyre több szülő íratta a gyermekét szlovák iskolába! Elszívó hatása kétségtelenül érezhető volt. (...) az írószövetség magyar szekciójának a vezetősége sem hallgatott, megfogalmazta kemény tiltakozását, s elküldte a pozsonyi és a prágai pártközpontnak, az állami szerveknek stb. A pozsonyi pártközpont hajlandó volt tárgyalni velünk, akik között Turczel Lajos személyében egyetemi oktató is volt. (...). Amikor az iskolák erőszakos egyesítése miatt mentünk (Turczel, Mács, Dobos, Szőke, Gyurcsó) a pártközpontba, Bábi Tibor egyenesen búslovagnak nézett ki közöttünk (...) Ő tudott

közöttünk a legjobban szlovákul, ő volt hivatott elmondani helyettünk is, miért jöttünk tiltakozni. A Magyarországról áttelepült szlovákok, akik elég szép számban befészkeltek már magukat a pártközpontba, valamennyien leckét vehettek volna Bábitól szlovák nyelvből, akit az apja után Poczkodynak hívtak. A fivére ezzel a névvel lett szlovák költő, nem jókedvében írta O kulásu l című versét: „Hét testvér közül csak én maradtam meg magyarnak,/ embert alázó kényszerűség, a hét közül csak én tagadlak.” (...) az illetékes pártközponti emberhez bekopogva (Jozef Lenárt főtitkár volt az) a legfőbb magyar elvtársak valamelyikét ott találtuk. Egyszer Dénes Ferencet, másszor Lőrincz Gyulát, mert ahogy számtalanszor kiderült, mi tiltakoztunk, de az ő véleményük volt a mérvadó! Megnyugodtunk, hogy Lőrincz Gyulát kérte a találkozásunkhoz. Elmondta, hogy csodálkozott a felháborodásunkon, a pártközpontnak és állami intézményeinek a jóindulatán, amelyek az iskolák egyesítésével is elő kívánják segíteni a gyermekeink jobb szlovák nyelvismeretét! De ha sem mi, sem a pedagógusok, sem a szülők nem látják az intézkedésben a jó akaratot, s nehezményezik az állítólagos erőszakos összevonásokat, s ezekre bizonyítékokat is fel tudnak mutatni, akkor a pártközpont szigorúan megtiltja az iskolák nyomásra történő összevonását. (...). Bábi már idegesen feszengett a helyén, s majd szétpukkadott a méregtől. (...)

- *Az az alapvető baj, hogy a megkérdésünk és a beleegyezésünk nélkül hozzák meg a döntésüket! És úgy tesznek, mintha nem tudnák, hogy az iskolák összevonását közülünk csak a gyászmagyarok helyeslik! Éppen ezért azonnali hatállyal le kell állítani!*

— Mindenütt nyitunk iskolát, ahol ezt a szülők kérik — állt elő Jozef Lenárt.

— Mit tudják azt a szülők, milyen iskolákra van szükségük a gyermekeik továbbtanulásához. Ha tudnák, fölösleges lenne minden oktatási intézmény! Mi kérünk helyettük, írók, pedagógusok és újságírók! — nézett Bábi úgy az országos (ideológiai) párttitkára, hogy „jaj, de buta emberke vagy te, fiacskám!”

— Szlovák vidéken is a szülők kérésére nyitnak iskolát? — vettem elejét Jozef Lenárt hirtelen dühkitörésének.

Mindezeket hallva Jozef Lenártból nem hogy kitört volna a düh, hanem inkább beleszorult.

— Mégiscsak segíteni kellene a magyar gyerekeken! Mert a magyar iskolák nem tanítják meg őket tökéletesen szlovákul.

— És hogyan képzelné el Lenárt elvtárs a segítséget? Erre kíváncsi vagyok, mert őszintén szólva, ön se tud tökéletesen szlovákul — pirított rá szószólói minőségben Bábi Tibor.

Azt hittük, hogy Lenártot ott helyben megüti a guta. De nem ugrott fel a székről, nem rohant ki a szobából, csak nézett maga elé, mint akinek már az élettől is elment a kedve.”

Ez csak egy röpke bepillantás abba a gazdag anyagba, amit első kézből nagy bőséggel felkínál számunkra az író ennek az időszaknak a eseményeiből. Ekkor már, 1960-tól a Hét szerkesztője Szabó Rezső főszerkesztő támogatásával, és megindul a Fórum rovat is, amely szinte önállósul és teret ad a társadalmi kérdések megvitatásának is. Ozsvald, Tózsér, Gyurcsó, Bábi, Dobos gyakorta kap teret egy-egy kérdés (iskolaügy, településnevek használata, sajtószabadság, nemzeti hagyományok stb.). Erre így emlékezik: „a Hét szerkesztési munkájába és az utazásokba merültem el. Mert mi néhányan a lapszerkesztéssel és az írásainkkal meg akartuk váltani a magyarságot! Már nálunk volt Tózsér Árpád, Ordódy Katalin és Zs. Nagy Lajos, és sajnálattal vettük tudomásul, hogy Cselényi László átment az Új Ifjúsághoz. Duba Gyula, Tózsér Árpád és a többiek figyelmet érdemlő írásokkal hívták fel magukra a figyelmet! Én kevesebbet írtam, mint ők, a szerkesztéssel voltam jobban elfoglalva. (...)A Fórum szerkesztését úgy fogtam fel, hogy jó segítője lehet a Dobos László szerkesztette Irodalmi Szemlének, amely a gazdag és színes irodalom közlésén túl a más fontos területeket érintő magyar értelmiségi gondolkozást is bevitte a folyóiratba. Egymást érték a kerekasztal-beszélgetések, s ezeken felbuzdulva pezsdítettem én is a Hét-ben azzal, hogy külső munkatársakat igyekeztem bevonni a munkába. A szerkesztőségben jó légkör

uralkodott, annyi író volt együtt. (...)Keresztül-kasul bejártuk a magyarok által lakott járásokat, s minden kisvárosban és nagyobb községben voltak olyan embereink, akik elfogadták és tovább adták a gondolatainkat. És még ott voltak az író-olvasó találkozók is, amelyeken szégyen, gyalázat, elfeledkeztünk a könyvünkről és könyveinkről beszélni, a hallgatóság nem is azt várta tőlünk, a keserves szlovákiai magyar történetünket mondtuk el keresetlen szavakkal, néhol a hajnali órákba nyúlóan.” Ám ezek a találkozók másféle dolgok szembesítésére is módot adtak, s néha egymásnka feszülő viták kerekedtek, olykor sértődések is előfordultak, de az egyre lazább megkötöttségek az írói szabadságnak kedveztek. „Ezt érezte meg a vidék levegőjében Tőzsér Árpád is, aki barkósági, gömörpéterfalai szilaj költő volt. Nem viselte jól magán a hámot, másokon sem látta szívesen, ezért szólította fel költőtársait kemény eltökéltséggel, törjenek ki egyszerre a szocialista realista irodalom karámjából, vessék le magukról a hámot, és rúgjanak ki kedvükre az istrángból! E felbőszülésében írta meg azóta is emlékezetes Egy szemlélet ellen című cikkét, amelynek olyan visszhangja lett, hogy költők és írók sorra jelentkeztek pro és kontra írásaikkal, amelyekből az derült ki, hogy úgy már nem lehet verselni, ahogy a sematizmus legsötétebb éveiben. Az Egy szemlélet ellen cikke és vitája után Tőzsér fenegyereke lett irodalmunknak. (...) **Ám nem mindenki lelkesedett a szabadabb szellemért, főleg a keményvonalas, begyepesedett bolsevik szemléletűek kezdtek el ijedezni, s rettegni, mint az ördög a szenteltvíztől.** „Mi örömmel tapasztaltuk, hogy a Hét példányszáma állandóan növekedett, még hozzá minden terjesztési igyekezet nélkül; igaznak látszott a Hétre is a közmondás, miszerint a jó bornak nem kell cégér! A lapszerkesztés nehéz feladat elé is állított. Stósz nagy magányosunk, Fábry Zoltán Tőzsér Egy szemlélet ellen című cikkéhez nem szólt hozzá, illetve nem tudott elkészülni hozzászólásával a szerkesztőségi vitazáró írásomig. Később küldte el nekünk Antisemitizmus című tanulmányát, amelyben a diktatúrák rendszerével összefüggésben kemény dolgokat mond el az irodalmat elsekélyesítő sematikus látásmódról! Azon nyomban közölni kezdtem a Fórumban, de a tanulmány felénél megállást parancsolt Lőrincz Gyula, eddig és egy tapodtat sem tovább! Ő volt a szerkesztőbizottság elnöke; elkérte a tanulmány másolatát, mert nagyon nem tetszettek neki bizonyos kitételek, és amikor ahhoz a részhez ért, ahol Fábry gróf Esterházy János mellett emelt szót, aki az úgynevezett szlovák állam kikiáltása után egyedül szavazta meg a parlamentben a zsidó törvényt, nem engedte leközoelni a tanulmány második felét. (...)rám bízta, utazzam el Fábryhoz, s magyarázzam meg neki, miért nem jöhet nálunk tanulmányának a második része

— Nem magamtól jöttem. Küldtek, Zoli bácsi...

— Gondoltam — mondta. — Ki küldött?

— Mondhatnám azt is, hogy Lőrincz Gyula.

— Sejtettem... Ő állította le a tanulmányt?

— Igen. Gróf Esterházy János miatt. Megijedt a szlovákok felhorkanásától...

— Ijedős ember. Mi legyen akkor a tanulmányommal? Visszahoztad?

— Úgy hoztam vissza, hogy vissza is viszem. Átadom a kéziratot Dobos Lászlónak. Ő leközi az Irodalmi Szemlében.

...

— Engem ne féltsen, tudok vigyázni magamra! — mondta Dobos határozottan, pedig nem tudott. Minden elővigyázatosság nélkül Fábry Zoli bácsival levelet váltva, leközte a tanulmány kényes részét, s bajt zúdított a nyakába. Haragra gerjedt Lőrincz Gyula, nyálas indulatokat fröcskölt ki a szájából Dénes Ferenc, a pártközpont Magyarországról áttelepült szlovákjai meg a második világháború legnémetellenesebb rádióállomásának műsorzáró jelmondatát (halál a német megszállókra!) alkalmazták Dobos Lacira: halál rá, vagy ha nem is halál, akkor főszerkesztői lefejezés, olyan hatalmas csapással, hogy az elguruló feje csak a szülővárosában, Királyhelmecen álljon meg! Ha ezekben a nagyon viharos napokban Dobos Laci Krisztussá változott volna, a pártközpontosok — elfeledkezve bösz ateizmusukról —, azt ordították volna az írószövetség székháza előtt, hogy feszítsd meg, feszítsd meg! Olyan gyilkos hangulatkeltés folyt ellene...”

Forrongó időket éltek, s hatvannyolcra megjelenhetett az Adósságtörlesztés is, amit addig a Lőrinczhez hasonló elemek akadályoztak négy év óta. Hangulatos leírást kapunk arról is, hogy hatvannégyben, amikor az egész család Páskaházára költözött, miként született meg a regény, aminek visszhangja később bejárta az egész Kárpát-medencét. Miként lett a Hét főszerkesztőhelyettese, a Csemadok országos elnökségének tagja, miként írtak, szervezkedtek 1968-ban, majd hogyan kezdődött el a hajsza, a számonkérés a szovjet megszállás után, amikor leállítják a *Beszélő múlt* sorozatot, leváltják a Hét helyettesi posztjáról, leállítják a Fórumot, s a végén regényét (*Magasság és mélység*) is betiltják, állásából is felfüggesztik, majd „kegyelemből” örök időkre száműzik a sarokba, s csak évek múltán szólalhatott meg újra (*Kétszer harangoztak, Szélfúvásban, A vesztes, Temetőkapu*), akkor is szervezett hamis bírák véleményezték írásait, olyanok, akik még 89 után is gátlások nélkül beleszóltak a dolgok alakulásába, Mács elnémításába. Érdekes, sokak számára teljesen ismeretlen adatok, tények, folyamatok kerülnek felszínre, ezért nem csoda,

hogy sokan megszeppentek, amikor megtudták, hogy Mácsnak megjelenik ez a kötete is, viszont akiknek nagyobb okuk lett volna megijedni, azok már nem élték meg, hogy ezt a tükröt eléjük tartsák. Ezzel a tetralógiával a szerző még életében joggal kiérdemelte a „Felvidék krónikása” jelzőt, ami sírkövén is olvasható.

A tetralógia egy kötetben a Püski Kiadónál jelent meg Budapesten 2003-ban 663 oldalon. A budapesti könyvbemutatón 2004. március 30-án Orbán Viktor méltatta a művet: *„Nyolcvan év. Négy emberöltő. Valamikor az emlékezet fonala éppen ilyen hosszú volt: a négy, egy fedél alatt élő, sorsában osztozó nemzedék emlékei eddig nyúlnak vissza. Mint mondják, ez volt az az időtáv, melyet az emlékezőképesség még át tudott hidalni anélkül, hogy bármilyen részletet elveszített volna. Minden, ami ezen túl esett, azt elnyelte a feledés homálya, vagy éppen ellenkezőleg: a mindennapok fölé emelkedett, és átkerült az öröklétbe, a mítoszok világába. Így épült, így gazdagodott valamikor a család emlékezete, így állt össze egészszé a múlt, így vált a megélt kor történelemmé. Mert a történelem mindenekelőtt az élet története. Nem más, mint a soron következő nemzedékek számára örökölt hagyott emberi sorsok gyűjteménye. Babits írja egy helyen:”...a mindenséget vágyom versbe venni, de még tovább magamnál nem jutottam.” A vérzivataros, viszontagságos XX. század története, dédapáink, nagyapáink és apáink regénye is erre tanít: ők sem kívántak tovább jutni saját maguknál, saját életüknél. De nem elégedtek meg kevesebbel sem. Nem vágyták a lehetetlent, de vállalták, hogy kíméletlen őszinteséggel elénk tárják mindazt a tanulságot, bölcsességet, ami segít nekünk és utódainknak tovább írni a történetet, mindannyiunk történetét. Kedves barátaim!*

Köszönetet mondunk Mács Józsefnek és a Püski Kiadónak, mert ez a mű azt is üzeni a számunkra, hogy a tiszta magyar szó forrásai nem apadtak el, sőt újult erővel törnek a felszínre, éltetik a Kárpát-medence magyarságát határon innen és határon túl egyaránt. Reményteli és biztató hír ez mindannyiunk számára, hiszen, mint ahogyan Tamási Áron írja:”A magyarságot is az atyafiság és az együttes érdek alapján a sors verte egybe; hazát a bátorsággal irányított életöszton szerzett neki, de nemzetté a magyar szó teremttette...”

„Öröködbe, Uram...” című könyvének bemutatása napján kívánok még sok egészséget, életerőt további könyveinek megírásához.” – valóban a könyvhöz méltó elismerő gondolatok ezek, amelyeket akár rehabilitáló védőbeszédnek is mondhatnánk. Bár a mű önmagáért beszél, de az írók emberi sorsának alakulásában a korszellem árnyai és csábításai, a kor erényes vagy gyarló emberei egyaránt jelen vannak.

Az író ezzel a művével egy tékozló korszak tékozló gyermekeinek nagy adósságát törlesztette. Hogy lássuk, hogy érthessük és érezhessük, mi történt és hogyan történt. Mindezek alapján könnyebben kaphatunk magyarázatot a miértekre, amiről a történetírás mélyen hallgat.

.....

Megmenteni az unokák kallódó lelkét

Égig érő palatábla

29 év után újra megjelent Mács József remek regénye

A felvidéki magyar közösség számára a megszállás évtizedei során nyilvánvalóvá vált, hogy a kedvezőtlen demográfiai adatok egyik meghatározója az anyanyelvi oktatás hiánya vagy hiányossága. A megmaradás és gyarapodás feltétele nem csupán az, hogy elérhető közelségben legyen magyar tannyelvű iskola, hanem az is, hogy a szülők a külső negatív propaganda ellenére ezt válasszák, amit sajnos nem elég az oktatás színvonalával népszerűsíteni, de a szülők meggyőzésével is foglalkoznunk kell. A kiszolgáltatott helyzetbe kerültek számára megbízható támaszt jelentett mindig az irodalom. Amit a hivatalos oktatásügy nem adhatott meg a nemzeti önismerethez, azt az irodalom pótolta.

A nyolcvanas években a kommunista pártfórumokról elindítva a magyar iskolákban fel akarták számolni az egyes tantárgyak magyar nyelvű oktatását. Azzal indokolva, hogy így jobban tudnak továbbtanulni, érvényesülni, és azzal is, hogy akkor okafogyott lesz ezekre a tantárgyakra a tanítóképzés, ami jelentős „felesleges” kiadásoktól mentesíti az országot (és közben, rendeletekre mit sem várva, Nyitrán már meg is kezdték a magyar tanítóképző leépítését). A törvénytervezet elbukott, de Duray Miklóst bebörtönözték az ellenállás szervezése kapcsán (1984-ben), és

szigorúbb figyelemmel követték a sajtót, iskolai oktatást és azokat is, akik e téma elkötelezettjei voltak. Ez még indokoltabbá tette a téma irodalmi feldolgozását. Már az is aggasztotta a hatalmat, hogy a kérdésfelvetés is utat mutathat a helyes választás felé, ahogyan Gyurcsó István (1915 – 1984) sokszor idézett verse is:

Az unokák megszületnek

*Az unokák megszületnek.
Az unokák sírnak,
az unokák járni tanulnak,
az unokák beszélni tanulnak...
Az unokák amikor jeles ünnepeken
körben állnak a nagyszülők
udvarán-
nem értik egymást.
Az unokák a nagyszülőket sem értik.
„Gyöngyöm, virágom!”
Az unokák nem értik mi az a „gyöngyöm” s
mi az a „virágom”.
Az unokák más nyelvű tájról jöttek
a nagyszülők udvarába,
ahol apjuk vagy anyjuk
tanulta az anyanyelv
varázsigeit.
Az unokák karikában állnak
a nagyszülők udvarán.
A nagyszülők sírnak!
A nagyszülők mosolyognak,
a nagyszülők madártejet főznek,
a nagyszülők beszélni tanulnak
az unokák nyelvén,
hogyan megértsék egymást.
A nagyszülők szíve kerek alma,
beleharaphatnak a más nyelvű
unokák.
A nagyszülők szíve tiszta szoba,
ahol leülhetnek a más nyelvű
unokák.
De egyszer elfogynak a nagyszülők:
elfogy a kerek alma,
kihűlnek a tiszta szobák.
Az unokák nem tanulják meg a
varázsigéket
és elfelejtik a világot...*

Mács ebben az időben a Hétben megjelent riportjaiban gyakran élezi ki a helyzetet ebben az irányban, jeles személyiségekkel beszélgetve nem felejt

el kiemelni, hogy az illető magyar iskolákat végzett, illetve gyermekeit is magyar iskolába íratta. Tudatosan választ ilyen riportalanyokat, akikről ez elmondható. Ilyen portrék jelennek meg az *Arcképcsarnok* rovatban. Közben szinte naponta találkozok olyan esetekkel, amikor látszólag képzett emberek hagyják ebek harmincadjára gyermekük lelkét, mert így „*a főnökök jobban értékelik őket*”, „*kell a karrierépítéshez*”, amikor egy céges bulin ott vannak a gyerekek is, vagy azért, hogy egy iskolába járjanak a kollégák gyerekeivel... „*magyarul meg otthon is megtanul*”. A gerinctelenek ürügyeket kerestek megfelelési kényszerük magyarázatához, de már ezzel is a jellemtelenségből mutattak példát gyermekeik számára, akik aztán leginkább ezen a téren tudtak jeleskedni. Ők képezték később egy olyan párt szavazóbázisát, amelynek az egyik „alapértéke” az volt, hogy az anyanyelv feladása, a nemzet önfelszámolása, az elődök értékeinek megtagadása nem bűn, hanem megengedett dolog, s netán még erény is.

A nyolcvanas években az államrendőrség a zaklató módszereit például azokra is kiterjeszti, akik az anyanyelvi oktatásban nem részesült gyerekek neurotikus zavarairól, szocializációs konfliktusairól és ezek negatív lelki hatásairól mernek szakvéleményt megfogalmazni. Még jóval Fábry Zoltán halála után is kutattak az író naplója után, amit a jogfosztás éveiben írt. A hatalom retteget mindentől, ami a kommunizmus igazi embertelen arcát leleplezheti. És vajon mit tehet az egyszerű ember egy ilyen szennyáradat ellenében? Erre próbál választ keresni Bogár Márton segítségével az *Égig érő palatábla* című regényében az író, amelynek ötletéről egy 1982-es beszélgetésben és olvasókkal való találkozókön is beszélt, de az 1984-es iskolaügyi események kihatottak a publikálás esélyeire is. Az alapötlet már jóval korábbi, összefügg a magyarok elleni megtorlásokkal. *A vesztes* c. kisregénye már felveti a kérdést a háború utáni vesztesek meghurcolása, a magyarüldözés és bezárt magyar iskolák kapcsán, ami miatt a gyerekek évvesztesek és ismeretvesztesek lettek, majd sokan anyanyelvet felejtők és képzettséget vesztek is... Ami után egy egész nemzedéket bélyegeztem meg azzal, hogy a *magyarok képzetlenek*.

Mács 1982-ben egy beszélgetésben megjegyzi, hogy dolgozik az *Égig érő palatábla* című regényén, amelynek novellaváltozata meg is jelent. Ám közben a *Temetőkapu* kidolgozása lett elsődleges, amely 1987-ben került nyomdába, majd jöttek a 89-es reménytkeltő változások és az időszerű témák. A regény alapjául szolgáló novella ugyanezzel a címmel már megjelent az Irodalmi Szemében (1981/9.) majd a *A szabadság szomorúsága* (Csehszlovákiai magyar elbeszélők 1980 – 1988, Madách Kiadó, Pozsony, 1990) című válogatásban is. Ebben a történetben még csak az öregember lélekmentő szándéka érlelődik, és a palatáblát meglelve várja az unoka érkezését.

A regényváltozat csak 1992-re készült el, de lényeglátásából mit sem veszített, mert az önállósuló Szlovákia sem adta fel a magyar közösség beolvasztásának fondorlatos szándékát, de immár a demokrácia és a liberalizmus, a személyi szabadság kibontakozásának köntösébe burkolva. Mondván: „*Nem számít, hogy milyen nyelven tanulsz és beszélsz... ezért ez ne is legyen fontos számodra...*” - ilyen és ehhez hasonló csábításokkal traktálva a magyar szülőket és fiatalokat. Rövidesen kiderült, hogy míg a kommunista diktatúra időszaka alatt enyhén gyarapodott a magyarság lélekszáma, addig az anyagi elszabadultság korszakában egy felgyorsuló visszaesés kezdődött el (1990-ig az előző évtizedben még egy enyhe másfél százalékos emelkedést mutatott, de utána a tíz százalékot is meghaladta a csökkenés, húsz év alatt százezer magyar tűnt el a statisztikából).

A regénybeli Bogár Márton története is egy gömöri faluban játszódik, amit most az író *Dálnoknak* nevez (mint *A vesztes* c. kötetben), de a szomszéd települések szerint és a pontos terepbejárás alapján ismét csak Bátkában vagyunk.

Az öreg itt élte le hetven esztendejét, túlélte már két világháborút és legalább öt államhatalmat (Osztrák-Magyar Monarchiát, Köztársaságot, Tanácsköztársaságot, Csehszlovákiát, Magyar Királyságot), majd ismét Csehszlovákiában találta magát. Magára maradt a maga építette házában, mert fiai elmentek: az egyik Pozsonyba tanítónak, a másik Ostravára a morvák közé bányásznak. Nagyobb pénz, több lehetőség – ez hajtotta őket. Idehaza csak az alig fizető szövetkezet adna munkát, s aki innen megy nyugdíjba, az szoríthatja a nadrágszíját, marad a zsíros kenyér... Nem családalapításra biztató jövőkép, de a hatalomnak talán éppen ez a jó, hogy szóródjanak szét mindenfelé a magyarok. Aztán az új munkahely, környezet s a család elvégzi a beolvasztást, ahonnan már nincs visszaút... Vagy talán mégis?

Az öregnek ötlete támad, a padlás kacatjai között megtalálja a rég kidobott palatáblát, amin még ő tanulta a betűvetést. Jön a csehországi kisunokája, meg kell tanítania ősei nyelvére, amit az apja elmulasztott s a morva anyja nem szorgalmazott. Megpróbálja a lehetetlent, mert nem csupán beszélgetni akar unokájával, hanem a lelkét is megmenteni a semmivé válástól. Néhány hét a nyaralásból. Elég lenne? És hogyan? Mintha az *Adósságtörlesztésből* megismert, Csehországban rekedt *Szekeres Bálint* magyarul nem beszélő gyermekéről lenne szó, annak a történetnek a folytatását látnánk egy újabb nemzedék sorsát figyelve.

Mács az olvasót is kézenfogja, mint Bogár Márton az unokát. Mert a nyelv elsajátítása a világ megismerését is jelenti. Vajon milyen világ, milyen

társadalom az, amelyik arra ösztönzi a szülőket, hogy ne tanítsák meg gyermekeiket a magyar nyelvre, hogy megfosszák gyermeküket attól a tudástól és bölcsességtől, amely legalább ezer év óta megmaradásunk tartópillére?! Közben nagy pénzeket fizetnek azért, hogy valamilyen más idegen nyelvet megismerjenek. Honnan ez a büntudat, amely a szégyenérzetet táplálja? Vagyis micsoda elkorcsosult államhatalom nem akarja a kollektív bűnösség hamis bélyegét felszámolni? Egyáltalán: milyen erkölcsi joga van a megszálló idegen hatalomnak ahhoz, hogy fölöttünk rendelkezék?!

Bogár Mártonnak a nagyhatalmak bűnszövetkezetéről fogalma sincsen, és magát érzi bűnösnek és tehetetlennek ebben a kiszolgáltatott helyzetben. Csak annyit tud, hogy unokájával szót kell értsen, és ha az egész világ megmentése nem is az ő dolga, de legalább egy ember lelkét talán megmentheti. S ezzel a saját lelkiismerete is egyensúlyba kerül.

Talán csak hiú ábránd vagy álmodozó reménység, hogy még visszaszerezhető, visszaadható az, amit csellel, erővel, fondorlattal elvettek tőlünk, de még kevesebb a reménysége annak, hogy újra birtokunk legyen az, amiről önként mondtunk le bármilyen okból is, legyen az csábítás, zsarolás, hanyagság vagy kényelem miatt. Ám ha létünk fontos építőköveit a következő nemzedék eldobja, akkor már a feltámadásnak sincs értelme!? Mert ezerszeres a jutalma az ősök tiszteletének, de negyedíziglen a kipusztulásig bűnhődik az a nemzetség, amely mindezt megtagadja. Bogár Márton zsoldos, szorgalmas, dolgozó és nyakas családban nőtt fel, nem ismer másfajta helyes utat. Az unokája sorsa a tét. Megmenteni a lelkét, de ahhoz a szavak, az ígék által vezet az út, az anyanyelv ősi varázsszávaival feltarisznyázva. Háttha a figyelmeztető és hívó szavak felhatolnak az égig, mint az ima, a zsoltár és dicséret az Úrhoz, hiszen talán éppen ez az állhatatos kitartás, a hiábavalóságok idején is ragaszkodó hit, a megpróbáltatások közepette tanúsított emberi értékörzés tartott meg legalább egy évezreden át bennünket magyar gyökerű Jézust követő embernek.

Elindul, kézenfogva az unokával, hogy megismertesse a szülőfölddel, a faluval, ahol az apja felnőtt, ahol a világra eszmélt. Látja a házakat, amiket a nagyapa is épített, mint kőműves mester, a földeket, amelyeket őseik műveltek, elmondja neki egy-egy dűlő, domb, erdő vagy ember történetét. Közben a saját emlékeit is számbaveszi. Mit ért el eddig, mikor, hol, hogyan döntött, mi az, ami megtartotta, és netán hol vétett hibát, ha mostanra nem minden sikerült úgy, ahogy jó lett volna? Varázsszavakat próbál a palatáblára rögzítve megtanítani unokájának, hogy tanulja a nyelv

zenéjét, a szavak erejét: föld, hon, honvágy, ház, haza, szülőföld, élet, halál, iskola, templom, temető... Felsorolja a faluban megfordult tanítókat, és sorban jellemzi is őket, szinte önmaga biztatására, hogy melyik hogyan, milyen módszerrel tanított, gyarlóságaikat és erényeiket egyaránt a trianoni megszállástól a kommunista időszakig. Ez itt nem tanterem, de ez is iskola, ez a falu, és a kis Marci nem egyszerű tanuló, hanem az unokája. Miközben járják a falut, derűs falusi történetekkel fűszerezve próbálja a gyerek kedvét megtartani, dinnyét és fagylaltot is vesz neki, megengedi, hogy megfürödjön a Balogban. És büszkén megy vele végig az utcán, lássák, hogy a gyermek már magyarul is beszél. *„Az öregember zsibbadt fáradságot érez a lábában, s valamiféle furcsa ürességet a lelkében. Tulajdonképpen miért is szenved ő attól, hogy az unokája nem tud magyarul? Hányan vannak olyanok, akik egyáltalán nem törődnek azzal, hogyan alakul a családjuk sorsa? Alakul, ahogyan alakul, rándítanak egyet a vállukon. Ha az unoka nem beszél a nyelvükön, beszélnek ők az övéen, nem számít, hogyan, csak megértsék egymást. A lelkük mélyén persze szenvednek, ha nem is mutatják, arra azonban képtelenek, hogy foglalkozzanak a kis Marciéhoz hasonló sorsú gyerekeikkel.”*

Bogár Márton érzései sok ezer hasonló helyzetű szülő vagy nagyszülő lelkében visszhangozhatnak, hiszen nem csupán a vegyesházasság vagy a távolba költözés idézett elő ilyen gondot, hanem olyan esetben is találkoztak vele, amikor helyben volt a magyar iskola, de mégsem azt választották, ki tudja milyen szirénhangoktól elcsábulva vagy a nagyravágyás hiú ábrándjait kergetve. Ám lehet-e nyugta annak, aki előre látja az ilyen kisiklott életek következményeit, de tehetetlenül áll a megtévedt vagy megtévesztett szülők ostoba döntésével szemben? Az író darázsfészket piszkál, hiszen szinte hallani a vitát gyakorta lezáró mondat: Az én gyerekem, én döntök róla, én tudom, mi jó neki. Pedig ez csak ürügy, öniség, kibúvó. A gyermek, szegény, nem is sejti, s talán meg sem fogja tudni, hogy mitől fosztották meg, csak az úr hidege okozta megmagyarázhatatlan szorongás gyötri végül, amire az orvos könnyen ráírja, hogy depresszió. Szedjen nyugtatót, és minden rendben lesz.

A öreg nem csupán az unokának akarja megmutatni ezt a világot, ami neki otthon, haza, szülőföld is egyszerre, s ha távol van, akkor a honvágy tereli vissza ide, de önmagának is meg akarja talán magyarázni, hogy ennek a sejtelmes érzésnek mi a lényege, mert annak a csíráját kellene átültetnie a gyermekbe. Nem hiábavaló pedagógiai elgondolás! *A világ értelmét, lényegét, ízét, illatát, zamatát, zenéjét és minden hangulatát kell felmutatni, de nem képeskönyvekkel, hanem kézzelfoghatóan.* A sárba bele kell lépni, a viharban meg kell ázni, az istállószagot érezni, a domboldalt végigjárni, az almát megkóstolni, a traktorra felülni, az ásót benyomni a földbe, a

macskát megsimogatni, a tyúkokat megetetni, és amíg lehet, fogni az unoka kezét; átélni mindent, ami megélhető! (Sütő András is hasonló kalandra indult unokájával, Lászlóval az *Engedjétek hozzám jönni a szavakat* című művében egy természetesebb alaphelyzetben, mert a szülők hozzáállásával ott nincs gond, csak a román megszállás árnyékolja be a jövőt, amire nyelvvel, fogalmakkal, bölcsességgel és kitartással kell felkészíteni a gyermekeket.) S ha jól megfogjuk a gyermek kezét, vagy legalább magunk elé engedjük, hogy szabadon járhasson, de szemmel tartva, elérhető közelségben, akkor ő maga is visszakívánczik majd a nagyszülők kezéhez, szavaihoz, útmutatásaihoz. Mára lassan zűrzavarba vesző ősi bölcsesség ez, pedig nincs sok választásunk.

Mács tulajdonképpen saját apját képzele bele egy olyan helyzetbe, mintha valamelyik gyermeke hanyagolta volna el az unokát, és a saját kőműves apja bölcsességével érvel és cselekszik Bogár Márton személyében egy elveszett vagy elveszejtett világban.

„Valamikor az asztagok, boglyák, szalmakazlak mind a gyermek képzeletét gazdagították, játékos kedvét élesztették. (...) Megszűnt a kedvelt játszóhely. Maga az idő szüntette meg. A gyerekek játékából talán örökre kiveszett a régi paraszti világhoz kötődő forma. (...) az állatok hiánya fájdalmasan sivárrá tette a régi falusi istállók világát. Nyoma sincs már az állatok iránti ragaszkodó szeretetnek, simogatásnak. Bizonyára ezzel is magyarázható, hogy a manapság született falusi gyerekeknek is érdekesebb a lelkük. Érzelmileg szegényebbek lettek. De miért éppen ezekről a hiányzó dolgokról beszéljen az unokájának?” Folyton azon töpreng, mit mutasson meg, hová menjenek, mely szavak szépségére vezesse rá az unokát, mert nem azt akarja csupán, hogy a gyermek ne unatkozzon, hanem hogy máskor is legyen kedve eljönni. Bekapcsolhatná a televíziót is, de többet vállal: felelősséget, fia hanyagságának és a társadalom téveszméinek jóvátételét, vagy legalábbis kárpótlását, enyhítését. Az emlékezés összemosódik a valósággal, mert mindaz, ami most itt van, az a gyermekkortól meghatározó képek és élmények forrása. Élet és halál közti játékok és küzdelmek színtere. Élettörténeteket mond el, mint például a Bádgosét, aki korábban cseléd volt, majd földje lett, az egyik elhurcolt család nyomán, amit a szövetkezet erővel vesz el tőle, de legalább a lovait meghagyta, ezekbe kapaszkodik büszkén, mert ő pótolja a traktorokat, amikor meghibásodnak, és nincs alkatrész, s ott is, ahová a sár miatt azok nem tudnak eljutni. Egy másik történet egy kicsit rávilágít a *Temetőkapu* című regényének kulcsfigurájának, Heves Marinak a sorsára. És derűs epizódok, anekdoták fűszerezik ezt a regényt is a tanítóról, suszterről vagy a pásztorról, a gépekről, szövetkezetről, konfiskációról, focicsapatról, háborúról és a háborúnál is kegyetlenebb időszakról, Beneš

diktatúrájáról, amit békének neveztek. És természetesen nem maradhat ki az iskola, a templom és a temető leírása sem. Mács József a Hét riportereként bejárta a Felvidék szinte minden magyar községét, van háttéranyaga bőven, ezért sem szerepelhet sem Bátka, sem néhány regényhős a saját nevén, mert az elbeszélte történet nem itt és nem velük esett meg, de illeszkedik ebbe a környezetbe is.

Megpróbálni a lehetetlent, amit mégsem tartunk hiábavalónak, mert amíg élünk, addig minden lehetséges, amit elképzelhetünk és az ember javát szolgálja. Így gondolkodik Bogár Márton. Ezért örül, de fél is az unoka jövőtelekor. Vajon bírja-e erővel, ésszel és türelemmel?

S vajon a gyermek lehet-e még lélekben is az ő unokája?! Otthonává teheti-e számára a házat, ahol az apja felnőtt? Akarja-e mindezt az unoka?

Vagy mindez hiábavaló álmodozás lenne csupán?

A kérdőjel hozzánk, nekünk, értünk szól, mint a harang, amely az idegen veszedelem elhárítására emlékeztet minden délben immár félezer esztendő óta.

Mács könyve egy kicsike, de tisztán zengő harang ebben a csúfos farsangi karneválban...

A regény megjelenése után méltatlanul kevés értékelő ismertetéssel találkozhatunk, és ez már annak is tünete, hogy a szabadnak és demokratikusnak hirdetett új rendszerben a figyelem a politikai változások, csatározások felé fordult, és kevésbé tartotta számon az irodalom újdonságait. Szorult helyzetbe kerültek a könyvkiadók, a Madáchot is privatizálták, majd fokozatosan csődbe jutott. Hasonló helyzetbe kerültek a magyar könyveket árusító boltok is. Egyetlen említésre méltó ismertetőről adhatunk számot, amit Cselényi László írt (*Hét*, 1994. 7. szám, 11. old.) . „*Eleven problémákat boncoló, élvezetes, jól olvasható regény Mács József új kötete. Az olykor csehszlovákiaiinak, újabban csak szlovénköinek vagy felvidékinek nevezett irodalom csak nehezen találja helyét a megváltozott világban. Egyrészt évtizedek berögződéseit kell levetnie magáról, másrészt a mindig sorjázó fiatalokkal kell fölvennie a versenyt. Az immár nyugdíjas korba került Mács, az Égigérő palatábla a bizonyíték rá, nem adja föl. S úgy nem adja föl, hogy korábban meglelt stílusát, máig vállalt témavilágát sem adja el egy tál lencséért.*”

Sok-sok nagyszülőnek juthatna eszébe, hogy unokájának a lelkét megmentse, hiszen tízezzel vannak olyanok, akik saját gyermeküket lökték oda, áldozták föl a „lojalitás”, „behódolás”, „érvényesülés”, a

„megfelelni akarás” nemzetvesztő oltárán, de többségük annyira kifordult már emberi mivoltjából, hogy nem is sejtik, mit követtek el. Sajnos ezek regényt sem olvasnak, számukra e könyv üzenete pusztába kiáltott szó lehet csupán vagy halotti beszéd a néptelen temetőben. Lelküket örökkévaló céltalan bolyongásra ítélve csak kesereghetnek utódaik egymást követő szerencsétlenségei fölött. Mert a bajt ők hozták magukra, eltévelyedve, de mégis saját akaratukból. Már csak a Mindenható kegyelmére számíthatnak.

Mentsük meg legalább azok lelkét, akik utánunk jönnek. Ez volt az író szándéka is.

Talán jó hír, hogy három évtized múltán elkészült ennek a regénynek újabb kiadása. Vajon lesz még olvasója?

.....

Karikatúra - 77

(honismeret két keréken/ álmok és naiv álmodozók a sejtelmes ingoványon)

77-es felvidéki népmesék a valóságról

A festő (piktor/ pumpoló alkoholista/ alkalmi jóbarát/ kocsmatöltelék) már ott volt (tikkadt/ szomjazott), amikor a túrázók (vándorok, bolyongók) megérkeztek (bedöcögtek/ tódultak) a kiválasztott (kijelölt) táborhelyre (szűnyogosba, csalánosba, gazosba), ahol a falu tanítója (költője/ mindenes napszámosa/ ünnepi szónoka) már lekaszálta az erdő széli tisztást (rétet/ libalegelyt). A túrázók (egyetemisták, eltévedt sznob kultúrharcosok) nem tudhatták (nem sejtették/ fel sem merült bennük), hogy az ügyeletes megfigyelők (ügynökök/ besúgók/ gengszterek/ seggdugaszok/ az államhatalom erre fizetett és megbecsült alkalmazottai) idáig követik (lesik/ lehallgatják/ figyelik / fényképezik/ aktába veszik) őket, és hogy ők itatták le (vedeltették) a sárga földig a festőt (magányos prófétát), hogy megtudjanak tőle (kiszedjék belőle/ megénekeltesék) a földalatti (illegális/ felforgató/ rendszerellenes) magyar (irredenta/ nacionalista/ hungarista/ náci/ antiszocialista közellenség) rendezvényről (szervezkedésről /bűnszövetkezetről) a szocialista államrend (pánszláv bolsevista diktatúra) ellen.

Vacsorára (esti kajára) a helybeliek (falusiak, Csemadok tagok) gulyást főztek (falnivalót készítettek), és mindenkinek (a csóró bicajosoknak) egy kupica (jó pohár) pálinkát (szlivovicát) is öntöttek (kínáltak/ adtak). Este

ennek fejében (köszönetképp/ jobb híján, dicsekvésből, magamutogató módon, dilettáns lelkesedéssel) a kultúrházban (művelődési otthonban, lepusztult nagyteremben) műsort (köznépi mulattató programot) adtak (produkáltak, improvizáltak, nyomtak le) a falu népének (kultúrtársaknak, parasztoknak). A festő (dicső lovag/ lézengő ritter/ dülöngélő hajléktalan) egy verset akart elmondani (böfögni), de lámpaláza miatt (a pálinka utóhatásaként) elakadt (nem forgott) a nyelve (egy szót sem bírt kinyögni). Később elaludt (kidőlt/ elnyúlt hortyogva) a tábortűz mellett, és csak akkor ébredt (riadt/ támaszkodott fel/ kezdett kijózanodni), amikor a többiek (a megfáradt túrázók/ idetévedt messiások) már elmentek a sátraikba (a vackukba bújtak/ húzták a lóbőrt).

Már csak ketten maradtunk a tűznél (a parázs mellett). A festő (piktor/ hajléktalan kunyeráló/ jobb sorsra érdemes géniusz/ magát bohócnak álcázó költő) immár hibátlanul (félig kábultan/ kísértetiesen/ álomszerűen) mondta (makogta/ dadogta, sírta) el József Attila (a nagy költő) versét.

„A mindenséggel mérd magad!” – ezt mondta (ismételte/ sírta el) többször is. Egy sátor mellett (hátizsákban) talált (lenyúlt) egy üveget (flaskót), megitta (benyalta/ bevedelte) az egészset és elnézést kért:

- Már nincs benne, nem tudlak megkínálni!

Majd hosszan (véget érni nem akarón/ vontatottan/ elmerengve/ együttérző keserűséggel) József Attiláról beszélt (lelkendezett), hogy amikor a nagy költő (József Attila) Deresken járt, őt felvette (felemelte) az ölébe, és azzal ringatta, hogy „nagy festő leszel te is ... de vigyázz a sínekre”.

Aztán megint elaludt (elszunnyadt, kinyúlt).

Ne feküdj a sínekre, elüt a vonat.... – mormogta (nyöszörögte) még álmában.

Az erdőben (bozótban) megroppant (reccsent) egy gally (ág). Talán egy róka (ügynök/ vadkan/ görény stb.) merészkedett (lopakodott /settenkedett /sompolygott/ sündörgött) ideig. Altató szuszogás (förtelmes horkolás) ritmusa szenderített a tomvadó (pislákoló) tűz (hamu) mellett...

Nyáréjszaka (augusztus) volt. A Mindenség (Univerzum/ Tejút/ Csillagösvény) egyre fényesebben ragyogott fölöttünk.

Pirkadásra belepett a harmat. A festő (próféta/ bölcselő/ átutazó vándor/ őseink Szelleme/ a néplélek megszólaltatója) helyén csak egy üres üveg maradt (árválkodott).

(Tíz év múlva ment el álmai után. Vonat nem jött, csak egy szemetesekuka a buszmegállóban... / tragikomikus végkifejlet)

.....

Őrtüzeket rakva

Mihályi Molnár László válasza három hozzá intézett kérdésre:

1.

- Egész életében a felvidéki magyarság közösségi életéért dolgozott és most is ezt teszi. Soha nem érezte azt, hogy ez a munka az írói, költői alkotásra szánt idejét, energiáját veszi el? Visszatekintve az elmúlt évtizedekre: megérte?

Számomra az írás, közéletiség és a tanítás a közösségem és családom, vagyis a népünk iránti felelősség forrásából fakad. Nem választottam soha szét, és ahogyan József Attila mondja, „amikor verset ír az ember, nem írni volna jó”, hanem megélni a jót, örülni a jónak, s ha mégisincs, akkor írni, tenni, küzdeni, harcolni érte vagy dacosan ellenállni: ahogy lehet, amit lehet, ameddig lehet. Egyszerű dolog, de nem könnyű: bátorságot, felkészültséget, kitartást, helytállást igényel. Őrtüzeket rakva.

De „Lehetsz- e bölcs, lehetsz-e költő, mikor anyád sikolt?!” - kérdezi a költő (Dsida Jenő)

„Mit nékem most a Dante terzinái

s hogy Goethe lelke mit hogyan fogant,

mikor tetszhalott véreimre

hull már a föld és dübörög a hant,

mikor a bús kor harsonája

falakat dönt és lelket ingat,

*mikor felejtett, ősi szóra
kell megtanítani fiainkat,
mikor rémít a falvak csendje
s elönt a semmi árja minket...*

Olyan korban, olyan helyzetben nőttünk fel, amikor minden nap meg kellett küzdenünk valamiért, még azért is, hogy a dolgok és történések okait megismerhessük, de a felnőttek gyakran hallgattak az igazságról, nehogy bajba sodorjanak akár egy elszólással is, mert a rendszer minden neki nem tetszőt megtorolt. A hivatalos sajtó pedig degeszre tömve hazudozott. Magunknak kellett kikapargálnunk, megtalálnunk a fellelhető jelekből a tényeket. A többség meg azt ette, amivel etették, s ez volt a szocialista szellemi hizlalda. Elhittek mindent, mert így volt kényelmes. Szánalmas, hogy sokan még most is ezt sírják vissza...

Soha nem az hajtott, hogy megéri vagy nem, mert ezt nem lehet valamiféle anyagi haszonnal mérni. A lelki gazdagság, a teljességre való törekvés, az igazságosság és a közjó, értékeink megőrzése, gyarapítása és továbbadása viszont ösztönzött, s így visszatekinve azt érzem, hogy elégedett lehetek.

Nem sok az, amit elértem, nem hagytam tele polcnyi köteteket, vagyonokat, erődítményeket, de amit erőm, képességeim és lehetőségeim megengedtek, azzal talán elég jól tudtam élni, s talán marad utánam néhány ötlet, gondolat, útmutatás, vers vagy elemzés, amit tanítványaim, gyermekeim, unokáim vagy olvasóim folytatnak tovább, még ha csupán kevesek számára is jelent valamit, de Isten látta, s nekem ez elég.

Bár tudom, hogy ez csak kicsi részlete az egésznek, és az aratnivaló sok, de így azt hiszem, megérte.

2.

*- Hogyan tudott az elmúlt 100 évben fennmaradni a felvidéki magyarság?
Milyen szinten tudta megőrizni anyanyelvét? Hogyan viszonyul egymáshoz az
önfeladás az anyagi jólét érdekében és a saját kultúránk megőrzése?*

Nagy bölcsesség, hogy „aki embernek hitvány, az magyarnak is alkalmatlan”. A feladat küldetés: egyszerű, de nem könnyű. Meg kell maradni annak, aminek, akinek születünk. Vállalni kell. Az emberség megtartásában a nyelv, a hit, a hagyomány pótolhatatlan. Ennek őrzése és

védelve nem nacionalizmus, nem rasszizmus, hanem emberi kötelesség. Elmulasztása vétek és bűn.

100 éve még egyértelmű és nyilvánvaló volt, hogy erőszak történt, hiszen csak hadsereggel, sortűzekkel, megfélemlítéssel tudták a megszállók bekebelezni a Felvidéket, amit a nemzetközi önkény kényszere is támogatott. De aztán a hatalom is rádöbben, hogy helyzetének megtartásához a hadsereg kevés, ezért ranggal, pénzzel, pozícióval, hírnévvel és csalással is próbálkozik, és elhintette, hogy ez a boldogulás és érvényesülés útja. Persze a beolvasztás és önfeladás szándéka által megvezetve.

Sokan bizony így adták fel, adták el hitüket, lelküket, nyelvüket, emberségüket és magyarságukat. Hitvány senkiké vagy vagy jámbor alattvalókká korcsosultak. Gyermekükre is ezt a deformáló példamutatást hagyva, ám a hatalomnak ez kiválóan megfelelt, hiszen behódoló szolgálattelkekre, cselédekre és rabszolgákra volt szükségük.

Amikor a demográfiai adatokat nézzük, akkor a népszaporulat arányában jelenleg legalább másfél millió magyarnak kellene lennie a Felvidéken, de ha az erőszakot, az aljas hatalmi manipulációt is figyelembe vesszük, akkor a jelenlegi közel fél milliós jelenlét akár sikertörténet is lehetne. Bár mi tudjuk, hogy milyen veszteségek értek, hogyan ürültek ki iskoláink, templomaink, s az anyagi életszemlélet csábító kaszája sűrű rendet vág naponta sorainkban, s igazán jó példát sem a politikai szféra sem a közélet nem tud felmutatni. Közben a családok, amelyek mindig a legfontosabb megtartó erőnek és támasznak számítottak az elmúlt 100 évben is, most pusztító és züllesztő viharoknak vannak kitéve. A felnövekvő nemzedék az apját, anyját keresi a széthulló világban, s lassan nem csupán azt nem tudja és nem becsüli, hogy mely nemzethez tartozik, de lassacskán már azt sem tudja, hogy fiú-e vagy lány.... Ebben az elkorcsosuló, kifordult lelkületű, természetes emberségéből önként is kivetkőző világban tehát sokszorosan fontos, hogy megőrizzük nemzeti értékeinket, kultúránkat, nyelvünket, történelmi tudatunkat, keresztény hitünket, mert ezek nélkül az emberi lét is értelmét veszti. Ezek az emberség megtartásának pillérei, s aki ezt őrzi, az magyarságát sem adja fel.

Itt vagyunk! S amíg itt vagyunk, és ezt őrizzük, addig lehet reménye a emberségnek, magyarságnak, európaiságnak!

Talán ezek nagy szavak. De lefordítva a hétköznapiakra: vasárnap együtt imádkozom magyarul az unokáimmal, akik másnap magyar iskolába mennek. És a dolgok a helyükre kerülnek!

3.

- Ha jól hallottam, Trianon 100. évfordulója kapcsán levélben fordult Magyarország legfőbb közjogi méltóságaihoz, amelyben a békeszerződés hiteltelen alapjairól szól, és cselekvésre szólít fel, miszerint ideje jóvátenni, amit még lehet! Nem határrevízióról ír, hanem olyan kutatás megkezdéséről, aminek alapján lehetőség nyílik az objektív tájékoztatásra, kutatási eredmények kiadására. Beszélne erről...

Szomorkodhatunk, gyászolhatunk, siránkozhatunk, de a mi veszteségünk mást nem érdekel, annak nem fáj, főleg annak nem, akinek ebből öröme és haszna származott. Van rá eszköze és pénze, hogy a jogtiprást igazságosnak hirdesse, és anyagi érdeke fűződik ahhoz, hogy ez így is maradjon.

Akkor nekünk miért ne lenne keretünk arra, hogy a tényekkel igazolt valóság nyilvánosságra kerüljön?! Hogy Európa közvélekedése megváltozzék.

Igazságtétel és jóvátétel csak azután kezdődhet el, ha a közvélemény is megismeri és bünténynek, jogtiprásnak látja a 100 évvel ezelőtti döntéseket. Főleg azzal a hazugsággal kell szembenéznünk, amivel akkor Magyarországot megvádolták, amivel a feldarabolást jogosnak, mint a háború természetes következményének ítélték, és ez a felfogás még ma is jelen van az európai közgondolkodásban. Pedig ma már tényekkel igazolható, hogy a bűnbaknak beállított Magyarország és magyar vezetés nem volt felelős a világháborúért, amit a nagyhatalmak és pénzügyi körök már jóval korábban elterveztek, beleszámítva a határok átrajzolását is.

Tehát 2017-ben ezért fogalmaztam meg nyílt leveletem, hogy legyen idő felkészülni a századik évfordulóra. Nem jelszavakkal, hanem szakmai munkával: összegyűjteni minden lehetséges forrást, bevonni nemzetközi szinten kutatókat, történészeket, szaktekintélyeket, tolmácsolókat, sajtót, könyvkiadást, filmet és színházat.

Feltárni, publikálni, konferenciákat rendezni, majd az igazság fényében megfogalmazni a követelményeket. Országgyűlési törvényben, mert az ország legfelső intézménye illetékes rá. Érdemleges választ csupán a Magyarok Világszövetsége adott. Elkezdődött az aláírásgyűjtés Trianon újraértékelése és az igazságtétel ügyében, hogy a törvényhozás mögött hiteles követelés legyen. Voltak ugyan jelentős kutatások, publikációk, de szemléletváltás nem történt, és nemzetközi porondon szinte semmi. Európa már rég elfeledte, hogy mi történt, és önelégülten pihen kétes értékű

babérjait porolgatva. De jómagam úgy gondolom, hogy a magyar népnek ezt az ügyét megilletné legalább egy világeseményre pl. egy világbajnokság költségvetésére szánt összeg, egy alaposabb kutatás és egy nagyobb nyilvánosság! De minimálisan 10 harckocsi árát rászánni erre a szellemi önvédelemre (150 millió €)!

Mert bár önkényes módon ítélték feldarabolásra és kifosztásra Magyarországot, hazug és hamisított ürügyek alapján, de csak többségi szavazás útján kezdődhet el az igazságtétel. Ahhoz tisztánlátás kell: tények és dokumentumok! Mert amint láttuk, hogy egymillió aláírás, 50 millió embert érintő ügy is kevés az mai önkényes és gőgös EU-arisztokrata hozzáállás ellenében.

Bár aligha bízhatunk az ilyen intézmények emberségében, józan belátásában és méltányosságában. Mégis kötelességünk megtenni !

Még ha kedvező eredményre nem is számíthatunk, legalább népünket megilleti történelmünk eme szakaszának hiteles megismerése. Mert önismeret, önértékelés nélkül nincs öntudat, nincs önbizalom, vagyis nincs önbecsülés.

Már pedig amelyik nép a 21. században nem erősödik meg önbecsülésében, azzal a jövőben már nem számol a történelem. Európára is ez a széthullás vár, ha nem akar megszabadulni a hazugságoktól!

.....

Magyar sors Csehszlovákiában

(Könyvajánló Erdélyi Géza könyvéhez)

Erdélyi Géza, a hivatásának élő lelkes, a gyülekezetei üdvösségéért is aggódó püspök, az épített örökségünket számbavevő művészettörténész, a népével sorsközösséget vállaló közíró, az élet rezdüléseire nyitott szemmel és lélekkel figyelő szociográfus, a gyökereitől elszakíthatatlan és a mindig felvidéki magyar ember szólal meg ebben a kötetben. Amint a cím is kifejezi, az elmúlt száz évről készített egyéni számvetést, amelyből nyolcvannál többet ő maga is megélt és megküzdött. Itt elmélkedő írásaiból, emlékezéseiből, elemzéseiből, értékeléseiből, köszöntőiből és alkalmi megszólalásaiból kapunk egy válogatást.

A világháború előtti idők elemzésénél nem csupán a fellelhető szakirodalmat használja, hanem a még élő emlékezők hiteles beszámolóit is felidézi, majd a háború utáni időkből saját egyéni sorsa is ott van ezen a

palettán, hiszen kettős elnyomás elszenvedője volt a kommunista diktatúra alatt. Magyarként és lelkészként is az üldöztetések és szorongattatások céltáblája lett az, aki ezt vállalta. Ennek a helytállásnak a történetei, szereplői is megjelennek ezekben az írásokban. A történelmi események (szovjet megszállás, kassai kormányprogram, deportálások, jogfosztás, elszlovákosítás és hontalanság, kommunista hatalomátvétel) és azok következményei a református egyházat különösen sújtották, lévén a magyarság egyik megtartó osztopa. Ezért az államhatalmi szintre emelt elnyomás fondorlatai sem kerülhették el, amiről itt sok új közlést is kaphatunk, hosszabban megszólaltatva és idézve a benne szereplőket. Ezek az emlékezések kiváló forrásanyagul szolgálhatnak egy alaposabb szakmai történelmi vagy akár egyháztörténeti kutatás számára is.

Külön fejezetet kapnak a kötetben a művészetekre érzékeny és a művészi alkotásokat szakemberként elemző ember írásai és előadásai. Főleg az irodalom, a képzőművészet és az építészet kerül látókörébe. A művek szakrális jellegének, a szakralitás kérdéskörének felmutatása a művészi alkotásokban külön figyelmet érdemel. Egyéni meglátásait a reformáció hatásáról a gömöri templomépítészetben különösen értékelnünk érdemes.

Sajátos módon próbálja a szerző a megmaradás útját megmutatni egyéni élethelyzetek, sorsok, megpróbáltatások és vállalások portrészzerű megrajzolásával. Nem közismert személyiségek, de olyan közemberek, akik emberségük, hitük és eredendő magyar kultúrájuk megőrzésével akár a helytállás példaképei is lehetnének.

A református püspökként megfogalmazott igehirdetései és felszólalásai az Isten igéjével és hittel élő és a nyelvet pazar eleganciával használó ember derűt és világosságot sugárzó útmutatásai révén nyernek méltó helyet ebben a könyvben.

Ahogy írja: „Isten szolgája a szolgálat embere”. Ennél tömörebben a szerző életútját, írásainak tartalmát és szellemiségét nem is lehetne összefoglalni, mert az ilyen ember -- ha magyarnak született bármilyen történelmi és társadalmi közegben is -- Istennek tetszően csak úgy élhet, ha megőrzi Istentől kapott ajándékait.

A NEMZET TANÍTÓ NÉNIJE

(ajánló sorok Tamás Aladárné Szűcs Ilona életét bemutató könyvhöz)

Egy nép történelme sokféle módon közelíthető meg. A tankönyvek a nagy változások, háborúk, uralkodók, eszmerendszerek vagy a gazdasági létfeltételek és eszközök irányából kínálnak egy magaslati rálátást, gyakorta figyelmen kívül hagyva mindazt, ahogyan az ott élők tömege élte meg vagy érzékelte a történéseket. Amikor a kedvesnek és jóságosnak hirdetett csehszlovák kommunista rendszer a magyar nép történetének igazságait szőnyeg alá akarta söpörni, és egyes témákat (mint Trianon, Benes, deportálás, reszlovakizáció, Esterházy János stb.) be is tiltott, akkor művelődési klubjainkban, táborainkban szorgalmaztuk azt, hogy találjanak olyan embereket, aki „csak” elmondják életük történetét, beszéljenek családjukról, iskoláikról, tanítóikról, papjaikról, munkájukról, hétköznapjaikról és ünnepeikről, háborúról és békéről, s akkor is benne lesz minden, mert az egyes emberek életrajzát elfelejtették betiltani.

Ez jutott eszembe Ilonka néni könyvét kinyitva, amely átöleli a huszadik századi felvidéki magyarság minden sorsfordító eseményét, s a gazdag és kiváló képanyag emberközeli élményként ad hitelt a leírtaknak. Ezt azzal is tudom igazolni, hogy a gyerekkori táj mindkettőnk számára szinte ugyanolyan lehetett emlékezetünkben, mivel innen származom, és a Gortva völgyében fekvő Várgede szomszédságából kezdtem kémlelni én is az eget. Négy évig ugyanúgy Várgedén koptattam az iskola padjait negyvenöt évvel később, és (akkor még nem sejtve, kiről van szó) édesapját is megismertem, amint az egyik porta hátsó részében egy kis cipésműhelyben szorgoskodott. Akkor is ő jutott eszembe, amikor József Attila Csoszogi, az öreg suszter című elbeszélését először olvastam. Persze mi már az egykori fürdőhely elhanyagolt, romosodó világát láthattuk csupán. Akkor még nem ismertem Ilonka nénit, legfeljebb az édesapám, aki falusi magyar tanító lévén ugyanezen vidéken ugyanazt a küldetést vállalta. Igazolni tudom tehát ennek a könyvnek az igazságtartalmát. Ami viszont többlet az egyszerű életrajznál, hogy a megharcolt élet, a pedagógusi pályafutás után még közel fél évszázadot adott számára a Teremtő, hogy ismereteit, tapasztalatait, bölcs és kiérlelt gondolatait felnőtt társaival is rendszeresen megossza. Majd közel 100 évesen merészelt szembe menni a hatalommal, amely ismét megfosztotta állampolgárságától, bár minden költözés nélkül is meg lehetett itt élni hét országot, vagy 15 államfőt túlélni (!) ennyi idő alatt. Erről viszont már akkor győződhattünk meg, amikor például a jászói nyári szabadegyetem sátra alatt száz esztendősen is késő estig kitartott, minden érdekelte, mert erről is be akar számolni nyugdíjastársaival odahaza. Haláláig tartó nyughatatlan küldetésstudat hajtotta és éltette. Kitartó magyarságtudat és erős hit táplálta mindig, s a megtartó gyökereket jó szóval, optimizmussal, reménységgel és bizalommal tudta ápolni.

Kivételes egyéniség volt, amilyenből nem sokat kap egy nép, de általuk tud megmaradni és tovább gyarapodni. Életének egyes állomásait részletesen megismerhetjük a könyvből, amit lánya, Fehérné Tamás Judit írt és szerkesztett, felhasználva a személyes visszaemlékezéseket, hangfelvételeket, a családi albumot és a sajtóban megjelent híreket is. Lapozás közben egy gazdag életút dokumentumai kelnek újra életre.

Magatartásunkat megerősítő vagy igazoló életpéldája sok ember számára adhat útmutatást. A várgedei gyermekévektől kezdve a rimaszombati majd pozsonyi diákéveken át a férjét követve Tornára, Szepsibe, Kassára vagy a pedagógusi hivatásnak élve a Balog völgyében majd Rimaszombatban élve.... s ha már belevesztünk a képek és dokumentumok halmazába, akkor csemegézhetünk abban, amint száz esztendősen járja a Kárpát-medence tájait, jeles emberekkel, helyszínekkel találkozik, ahol ismerik és megbecsülik őt: emberségeért, hivatástudatáért és bátor helytállásáért.

Búcsúztatásakor a rimaszombati temetőben a jeles személyiségek mellett egykori kollégái, tanítványai, tisztelői is ott voltak, és kint az utcán fiatal motorosok dübörögtek rendezett sorokban: fekete karszalaggal az egykori tanítványok unokái, dédunokái. Melyik pedagógus kívánhatna nagyobb kitüntetést, méltóbb elismerést ennél... mert amit átadott, az jó mag volt és termékeny talajba hullott. Ezért lehet a címlapon is, hogy Tamás Ilonka - A NEMZET TANÍTÓ NÉNIJE.

A 250 oldalas könyv a Mery Ratio és a Pro Minoritate Alapítvány kiadásában Németh Zsolt ajánlásával, B. Kovács István előszavával az elmúlt napokban vált elérhetővé.

Köszönet e könyvért mindazoknak, akik segítették a megjelenését, és különösen lányának, Juditnak, aki ezt a szép ajándékot ily csodálatosan élénk tette. Okulásunkra, épülésünkre, példamutatásként és megmaradásunk makacs akarásának érdekében is.

.....

Egy törékeny szabadságharcos

Újsághír: „A Magyar Nemzetőrség „Török István” Győr-Moson-Sopron Megyei Szövetség megalakulásának 15. évfordulójára emlékeztek október 9-én Győrben, ahol sor került a „Magyarságért” kitüntetések átadására. A Felvidékről Csáky Pál, Dunajszky Géza, Falath Zuzana és Mihályi Molnár László kapott kitüntetést.

Falath Zuzana a felvidéki magyar identitás védelme és a felvidéki magyar megmaradást, a magyar nyelv és kultúra védelmét szolgáló tevékenységéért kapta a kitüntetést. A kitüntetés átadásával a szövetség erkölcsi elégtételt kíván szolgáltatni a magyarságának vállalása és muzeológusi munkája során elszenvedett diszkriminációért. Méltatását Mihályi Molnár László tartotta.”

Falath Zsuzsanna méltatása

„És megérik a fényt a gyökerek

És szél támad. És fölzeng a világ.” (Pilinszky János: Harmadnapon)

Nemzetünknek sokféle katonája lehet, sokféle fegyverrel harcolhat, de a legfontosabb, hogy büszke azokra az értékekre, amelyeket tőle kapott, és azért fáradozik, küzd, harcol, hogy ezeket az értékeket védhesse, gyarapíthassa. A szabadságharc egyik kiemelkedően hős tábornoka Jovan Damjanich, Damjanics János Horvátországban szerb szülők gyermekeként született, s két évvel kivégzése előtt házasodott össze (mily fintora a sorsnak) az aradi főbíró lányával. Haynau vele szemben arra akart apellálni, hogy hiszen nem is magyar, mi köze a lázadó csőcselékhez. Damjanics így felelt: *„Tábornok úr! én magyar ember vagyok, s nem tűrhetem, hogy jelenlétemben gyalázza a nemzetemet és annak legjobb fiait!”*

Tiszteljük őt, mint a szabadságharc legkiválóbb tábornokát, aki csatában soha nem szenvedett vereséget, és tiszteljük szerb származását, az embert, aki felismerte, hogy melyik oldalon a helye.

Miért ez a hosszú felvezetés? Mert egy hasonlóan kiváló harcost, egy törékenynek tűnő ifjú hölgyet méltathatunk itt magunk között, aki Nagyszombatban, szlovák szülők gyermekeként, szlovák iskolák elvégzése után, de saját kutató szenvedélye alapján odáig jutott, hogy felismerte a szlovákiai történelemoktatás súlyos hiányosságait, a történelemszemlélet kiferdültségét és a szlovák nemzetet is megtévesztő történetírás súlyos következményeit. S amikor ennek nyilvánosan hangot adott, akkor elbocsátották állásából, de semmilyen érdemleges, értelmes vagy jogilag megalapozott indoklást a felmondásához nem tudtak csatolni. Egy bűne volt csupán: a magyar szellemiség igazságát állította szembe a hazugságokkal.

Kutatásai során nem csupán azt fedezte fel, hogy a szlovák történetírás mindent az ország mesterséges létrehozásának indoklása alá rendel, ezzel elhomályosítja a tárgyilagos magyar és európai történelmet, és a szlovák-magyar viszonyt nem létező feszültségek felé élezi, ám közben arra is rádöbbsent, hogy saját családjának felmenői között jeles magyar emberek is vannak, olyanok, akik szlovákul nem is beszéltek. S ekkor kezdett el magyarul tanulni, amit még tökéletesebben szeretne elsajátítani: az emberi önbecsülése és szakmai képességeinek fejlesztése is erre ösztönzi.

Szolidaritásból, a huszadik századi történelemben a magyar nemzet ellen a Felvidéken elkövetett bűnök miatt a 2021-es népszámláláskor magyar nemzetiségűnek vallotta magát, de ezzel sem szüleit sem a szlovák nemzetet nem tagadta meg, ám ennyi gesztus értékű jóvátételt szükségesnek érzett megtenni azok irányába, akik méltatlanul még mindig az 1945-ös Beneši kollektív bűnösség hamis vádjának bélyegét viselik.

Falath Zsuzsanna /Zuzana Falath 1992-ben született Nagyszombatban. 2011-ben érettségizett jelmezkészítő szakon a pozsonyi színházi képzőművészeti szakközépiskolában, majd a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészkarának Etnológiai és Muzeológiai Tanszékén szerzett muzeológia és kulturális örökség szakos oklevelet. Már a szakdolgozata is érzékeny időszakot érintett: *A pozsonyi múzeumok története, kiállításai a Szlovák Állam (1939-45) idején.*

Gyakornoki munkák folyamán szerzett jártasságot a Szlovák Nemzeti Múzeum, a Szlovák Nemzeti Galéria levéltárában és a Szlovák Nemzeti Levéltárban, valamint a nagyszombati kerületi múzeumban. A diploma megszerzése után került a Pozsonyi Városi Múzeumba a legújabb kor kurátoraként, Szlovákia 1939-45, és 1945 után. Fiatal kora ellenére több tucatnyi szakmai publikációval rendelkezik, amelyek érintik például a numizmatika és fényképészet területét is.

2018-ban interjút adott a Magyar Hírlap munkatársának. Az interjú teljes mértékben magánjellegű beszélgetés volt, és eközben a múzeumot (ahol akkor dolgozott) csupán érintőlegesen említette. Minthogy történelemmel foglalkozik, ezért a szlovák-magyar viszonyal foglalkozó kérdésekre is válaszolt, hogy Szlovákiában milyen hamis és torzított módon mutatják be a történelmet, szóba kerültek a Beneš dekrétumok is. Az interjú decemberi megjelenése Magyarországon nagy sikert aratott és magas olvasottságot ért el.

Felfigyeltek erre szlovák újságírók, és nem éppen korrekten vagy pontosan tálalva hangulatkeltő, ellenséges hangnemben cikkeztek róla. A munkahelyén, ahol az eredeti interjút senki nem olvasta, és csak az eltorzított szlovák sajtóvisszhangot ismerték, zaklatni kezdték, hogy mondjon fel, és közben a sajtóban még történésznek és akadémikusnak nevezett egyének is ellene hangolódtak, munkatársai is a hangulatkeltés áldozatai voltak, elfordultak tőle, és odáig fajult a helyzet, hogy az igazgató 2019-ben felmondott neki. Állítása szerint nem az interjú miatt, hanem belső átszervezés indoklásával, de ilyen átszervezés nem volt, és csak egyedül őt engedték el.

Nyilvánvaló, hogy mi történt. Falath Zsuzsanna azonban nem adja fel, bár szakmai területen olyan ellenséges hangulatot keltettek ellene, hogy történészként Szlovákiában sehová nem óhajtják felvenni. Szinte felfoghatatlan, hogy Európa közepén valakit azért hurcolnak meg, mert elhallgatott történelmi tényekre és a történetírás hazugságaira rámutatott. Bár az volt a célja, hogy ezzel a magyar és szlovák viszony javulását a tárgyilagosság látószögével gazdagítva támogassa, de úgy látszik, hogy azok, akiknek az lenne a dolguk, hogy a megtörtént eseményeket tárgyilagosan felmutassák, összegezzék és értékeljék, csak az ebbéli alkalmatlanságukat bizonyították azzal, hogy ellene támadtak, méghozzá tényekkel meg nem alapozott híresztelések alapján. Lelkük rajta.

Falath Zsuzsanna még csak 29 éves, de már felnőtt bölcseket megszégyenítő erényekkel bír: szakmai és emberi szempontból egyaránt. Az állhatatosság és kitartás, a nyíltság és őszinteség, az igazságosság és tárgyilagosság legyen a továbbiakban is az Értékek Mértéke élete folyamán. Adjon hozzá neki a Mindenható jó egészséget és hosszú életet, legyen a szlovák-magyar megbékélés nagykövete, mert e két egymásra utalt, de egymás ellen gyakorta kijátszott nép békés egymás mellett élése mindkettőjük javát, szellemi gazdagodását és anyagi gyarapodását is szolgálhatja. Főleg napjainkban, amikor emberi alapértékeinket veszélyeztető sunyi álhumanista ideológiák terjedését szorgalmazza olyan körök, amelyek emberi és nemzeti sajátosságaink elsorvasztása révén szeretnének terelhető jellegtelen csodává alázni, hogy rajtunk uralkodhassanak. A történelmi tapasztalat már többször igazolta, hogy ez

milyen veszedelmes zsákutca az emberiség számára. Nagy bölcsesség, hogy a bűntudat elpusztít, de a bűnbánat felemel. Egyénekre és népekre ez egyaránt érvényes. Ha nem látjuk be tévedéseinket, nem tárjuk fel a hazugságokat, akkor a kór belülről rágja szét közösségi értékeinket, szellemi örökségünket, létünk fundamentumait.

Zsuzsanna! Szeressen és áldjon az Isten, hogy megfelelj a kihívásoknak, ellenállj a csábításoknak, rosszakaróid pedig térjenek meg, és bánják meg az ellened is elkövetett vétkeiket.

Legyen derűsebb jövőnk, élhetőbb otthonunk s hazánk! A Felvidék büszke rád, mert helyettünk és értünk is szóltál.

És ha költészettel kezdtem, fejezzem be ugyanazon versnek zárósoraival, összhangban a költő örömhírt küldő reményével:

„Mert megölhették hitvány zsoldosok,

és megszünhették dobogni szíve -

Harmadnapra legyőzte a halált.

Et resurrexit tertia die.”

Ezért van értelme az életnek, mert van feltámadás !

„Picike tüzek... „

50 éve a körtvélyesi tónál

a VII. NYIT emlékére

A nyári ifjúsági táborok ötlete a felvidéki magyar ifjúsági (főleg egyetemista) klubok gyarapodása révén 1965-ben a csallóközi árvíz után született meg, amikor rengeteg fiatal vett részt a mentésben, majd a pozsonyi József Attila Ifjúsági Klub (JAİK – Duray, Mácza, Gágyor stb.) ezen a közös élményen felbuzdulva, hogy nem csupán a Duna árvize elől kell menteni, hanem a történelem szennyes áradata ellen is kellene védekezni, ezért rögtön egy közös táborozást is megvalósítottak a Rozsnyóhoz közeli Kőrösön. Ennek sikere teremtette meg a folytatást. Összehangolták a klubok elképzeléseit, a leendő felvidéki magyar értelmiség célkitűzéseit. Ezek voltak ama 68-as idők, ami után a megtorlás sajnos a klubokat és táborokat is érintette. 1971-ben volt az utolsó (Kőrös, Abara, Pinc, Keszegfalva, Kéménd, Kaposkelecsény után), a 7. NYIT

Körtvélyesen, a Szoroskő alatt, de a hatalom már ebbe is igyekezett beletenyeregni, a fecskés lobogót sem engedték felhúzni, és bomlasztó ügynököket is küldtek, hogy megkérdőjelezzék az értékeket és elültessék a félelmet, mert bajba sodorhatják magukat az ilyen-olyan témákkal néhány Ám ám volt ott mégis néhány kiváló karizmatikus személyiségű (*Tolvaj Bertalan, Szíj Rezső, Duray Miklós, Tőzsér Árpád, Batta György, Kulcsár Ferenc, Varga Imre, Kolár Péter*) és sok olyan fiatal, aki belekóstolt ebbe a szellemiségbe, önszerveződő lélekmentő formába. Bár a hatalom akkor becsukta előttük a kaput, később mégis volt kinek folytatnia ezt a gondolatot, szellemiséget, amihez a táborozás adott adott kiváló keretet.

1972-ben Jászártásán történt még egy kísérlet a Thália Színház fiataljainak szervezésében, de aztán ennek folytatását is meggátolták. A némaságra parancsolt helyzetnek dacos elutasítása volt aztán a honismeretei kerékpártúrák (1975) és a nyári művelődési táborok (1977) életre hívása.

Az 50 éve eltaposott tábortűz hamu alá rejtett parazsából. újabb tüzeket szítottak. Nagy magyar télben picike tüzeket.

*Nagy magyar télben picike tüzek,
A lángotokban bízom,
Legyen bár messze puszta rőzseláng,
Bár bolygófény a síron,
Szent házi tűz, vagy bujdosó zsarátnok:
Boldog vagyok, ha magyar lángot látok.*

*Nagy magyar télben picike tüzek,
Szikrák, mécsek, lidércek,
Mutassatok bár csontváz halmokat,
Vagy rejtett aranyércet,
Csak égjetek, csak melegítsetek ma,
Soh'se volt ily szükség a lángotokra!*

*Nagy magyar télben picike tüzek,
Jaj, be szétszórva égtek,
Királyhágón, Kárpáton, mindenütt!
De mondok egyet néktek,
Szelíd fények és szilaj vándorlángok:
Mit gondoltok: ha összefogóznátok!*

*Nagy magyar télben picike tüzek,
Soh'se volt olyan máglya,
Mintha most ez a sok-sok titkos láng
Összefogna egy láncba.....!
Az égig, a csillagos égig érne,
És minden idegen rongy benne égne! (Reményik Sándor)*

Ennek a szellemiségnek egyenes folytatása volt az ōrsújfalusi, somodi majd a jászói művelődési tábor, amely felvette Mécs László Szabadegyetem nevet! Mécs László üzenetével: „*Fényt hagyni magunk után.*” Gyermekeinknek, unokáinknak, magyar népünknek.

A SZERZŐRŐL:

MIHÁLYI MOLNÁR LÁSZLÓ

Tanár, költő, publicista, közművelődés szervező. Rimaszombatban született 1953. április 24-én.

Régi Gortva völgyi gömöri palóc családból származik. Anyai ágon a Balogfalán megtelepedett gömörmihályfalusi kishatalmas Mihályi nemzetségből. A jogfosztás és deportálások után édesapja falusi néptanító lett Gesztetén majd Kishörmöriben (itt töltötte gyermekkorát). A rimaszombati gimnáziumban érettségizett 1971-ben.

1978-ban szerzett pszichológia-magyar szakos tanári oklevelet, de a politikai rendőrség nyomására kilenc évig nem állhatott katedrára. Felesége révén a Bodroghözben (Perbenyík) majd Nagykaposon éltek. Pozsonyban a magyar egyetemisták klubjának vezetője, nyári honismereti kerékpártúrák és művelődési táborok szervezője, majd Királyhelmecen és Nagykaposon népművelőként amatőr színjátszók vezetője, néprajzi gyűjtések résztvevője, népművészeti műsorok és képzőművészeti táborok szervezője, rendezője, szavalók felkészítője, forgatókönyvek, írója.

Versei 1968-tól jelentek meg a Gömöri Hírlap, Hét, Irodalmi Szemle, Új Ifjúság hasábjain, majd Erdélyben és Kárpátalján is. Tagja a Megközelítés angtológiának (Pozsony, 1980), majd az újságoknál letiltják, kötetait rendre elutasítják. Ekkor veszi fel anyja családnevét, és Mihályi M. László néven csak néhány szerkesztő tudja, hogy kiről van szó.

1987-ben tanári állást kap Szepsiben, és odaköltöznek. A 1990-ben iskolaigazgatónak választják, majd a pozsonyi önkényuralom egy időre leváltja, de ismét igazgató lesz. 1991-től a prágai parlament képviselője Csehszlovákia felbomlásáig, a kulturális és az alkotmányjogi bizottság tagja, a magyar frakció (Együttélés) vezetője és a Duray Miklós vezette Együttélés alelnöke volt. 2002-től a kassai Szakkay József Szakközépiskola tanára, műelemzések tartalmazó módszertani füzetek szerzője. A Mária Rádió önkéntese, mint hírszerkesztő, hírolvasó. A Csemadok területi választmányának alelnöke. Feleségével együtt a Vox Columbella (Kisgalamb Hangja) kórus tagjai. Három gyermekük, hét unokájuk van.

Négy évtized óta nyaranta a jászói Mécs László Szabadegyetem (korábban „művelődési tábor”) programvezetője,

Néhány elismerése:

2008-ban a miskolci Keresztény Értelmiségi Szövetség a keresztény magyar nemzet megtartásáért végzett tevékenységért a *Kartal-Vecán-díj*

2016 - a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének *Életmű-díja*.

2018 – a Magyar Művészeti Akadémia *Ex Libris Díja*

2018 - a Magyar Kultúra Lovagja

2021 – a Magyar Nemzetőrség *Magyarságért-díja*, érdemkeresztje.

Eddig megjelent három önálló verseskötete :

1999-ben Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó - Fohászok virradatért

2008-ban Miskolcon, a KÉSZ kiadásában a Magyar Golgota

2008-ban a pozsonyi AB-Art-nál Napszentület

Továbbá:

2022-ben Mács József - monográfiája.(Magyar Művészeti Akadémia, Bp.)

A Magyar Elektronikus Könyvtárban

2019 – Napszentület (versek)

2019 - Sírunkon a szél (publicisztika, elemzések, tanulmányok)

2020 - Száz év halál – Hazát hív a harangszó (publicisztika, esszék, tanulmányok, versek)

2023 – Hinni még (új versek)

2023 - Őrtüzel a Felvidéken (publicisztika, esszék, elemzések, emlékezések)

TARTALOM:

Nem vagyunk árvák 2.

A feltámadás reménységével 2.

Háborúk, járványok, békék 9.

Levert szabadságharcok és keresztrefeszítések után 11.

Mű és érték ... 14.

A heródesek árnyékában ... 15.

A cédrus titka ... 18.

Hová jutunk Lucifer nyomában ... 26.

Az elhomályosítás diszkrét árnyalatai ... 36.

A gyökerek ... 41.

Mert „végtagjainkba szegeket veret az evangélium” ... 44.

Felszakadnak sebeink (Gál Sándor) ... 45.

A végvárok katonája (Veres János) ... 48.

Nehéz magyar örökség (Mács József) ... 50.

A kezdetek öröme, kínja és szellemi nyomorúsága ... 52.

Londoni állatfarm Madách művében ...	58.
Gyertyagyújtás december 5-én ...	62.
Valami búzlik Európában ...	63.
Csődeljárás előtt ...	67.
Hősök és áldozatok ...	69.
Mielőtt elnémitanának ...	73.
Az önpusztító csend kiáltása ...	78.
Mács József üzenete a felvidéki zárt osztályról ...	89.
Mi készül a méregkeverő rablók barlangjában ...	97.
A harminc ezüst másik oldala ...	98.
A katarzis reményével ...	100.
„Alattunk a föld, fölöttünk az ég” ...	100.
Amerikai bohózat ...	101.
Adj, király, katonát! ...	102.
Az anyanyelv is mindennapi kenyerünk ...	104.
A demokrácia kappanoperája ...	105.
EU-tanázia ...	106.
Háború és béka ...	107.
A felvidéki Kuril-szigetek ...	111.
Hitetlenség és kétségbeesés idején ...	112.
Jászói hangulatok ...	113.
Amikor a kommunizmus kísértete visszatért ...	116.
Feledhetetlen szülőföld ...	126.
Béke helyett pokoljárás a háború után ...	133.
A tékozló fiú vezeklése ...	148.
Megmenteni az unokák kallódó lelkét ...	164.
Karikatúra – 77. ...	173.

Őrtüzeket rakva ... 175.

Magyar sors Csehszlovákiában (Erdélyi Géza) ... 179.

A nemzet tanító nénije (Tamás Ilonka) ... 180.

Egy törékeny szabadságharcos (Falath Zsuzsanna) ... 183.

„Picike tüzek...” ... 186.

A szerző: ... 188.

Tartalom: ... 190.

.....

Megjelenik a szerző 70. születésnapjára.